STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11174

EYNER KEGN ALEMEN

Berl Katznelson

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. כצנלסון / איינער קעגן אלעמען

נחמן סירקין

י"ח שבט תרכ"ח — ז' אלול תרפ"ד

15 יאנואר 1868 — 5 סעפטעמבער 1924

ב. כצנלסון

איינער קעגן אלעמען

נחמן סירקינס ערשטע קאמף־יארן

איבערגעזעצט פון העברעאיש

וו. לאצקי־בערטאלדי

ארויסגעגעבן פונם צענטראל־ביורא
פון דער וועלט־פאראייניגונג פועלי־ציון (צ. ס.)־התאחדות

ת״ש תל־אביב 1940

געדרוקט אין ארץ־ישראל
PRINTED IN PALESTINE

איחוד עולמי פועלי־ציון (צ. ס.)־התאחדות תל־אביב, ת. ד. 1607 Palestine

דפוס קואופ׳ „הפועל הצעיר״ בע״מ, תל־אביב.

ערשטער קאַפּיטל

בין השמשות

א

אָנהויב ניינציגער פון 19־טן יאָרהונדערט. נאָך די פּאָגראָמען פון די 80־ער יאָרן, וואָס האָבן אויפגעטרייסלט די נשמה פון רוסישן אידנטום, איז ווידער געוואָרן שטיל אויף דער אידישער גאַס. צו די גזירות פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן איז מען שוין געווען צוגעוואוינט, די רייכע בעל־הבתּישע קלאַסן האָבן זיך ווי־ניט־איז צוגעפּאַסט און אפילו אָנגעהויבן געשמאַק פּאַרדינען. גירוש מאָסקווע (1891) האָט געמאַכט אַ רושם, אָבער אינדעראמתן האָט ער נאָר צוגעגאָסן אַביסל ביי־טרערן אין אַלטן כוס. האָט זיך דענסטמאָל געשטאַרקט די עמיגראַציע קיין אַמעריקע — אין די ערי־מקלט פאַרן אידישן בע־ונדניק — אָבער צו אַן אמתן אויפטו אין נאַציאָנאַלן פּאַרנעם איז קיין כוח ניט געווען און אַ ראַדיקאַלע תשובה אויף דער אידישער פראַגע האָט מען ניט געזוכט. דער פלאַם־פייער, וואָס די ערשטע עליה קיין ארץ־ישראל האָט אים אָנגעצונדן אין די אידישע הערצער (ביל״ו, ראשון־לציון, יסוד־המעלה), האָט שוין געהאַלטן אין אויסגיין. אפילו די באַנייטע אידישע עליה און קאָלאָניזאַציע, וואָס איז פאַרקניפּט מיט די נעמען פון יהושוע ברזילי, זאב (וולאַדימיר) טיאָמקין און יהושוע כאַנקין — דענסטמאָל האָט מען געגרינדעט רחובות און חדרה און געקויפט אויך אַנדערע נחלות, וואָס זיינען ניט פאַרבליבן אין אידישע הענט — אָט די גאַנצע תקופה פון געזונטן בעל־הבתישן מיטלשטאַנד האָט לאַנג ניט אָנגעהאַלטן און אויסגעלאָזט האָט זיך פון איר אַ בוידעם: אידישע ערד־ספּעקולאַציע און טערקישע גזירות האָבן געמאַכט פון איר אַ תל. די באַוועגונג חבת־ציון האָט געקריגן אַ נעבעכדיגן פּנים, איז איינגע־זונקן געוואָרן אין קליינע השגות פון קליינע מענטשעלעך; די אַרבעט ווידער אין ישוב גופא איז געלעגן, אַ געפּעגטעטע ווי אַ שקלאַף, אין די הענט פונם באַראָן ראָטשילדס טשינאָווניקעס. אויף דער אידישער גאַס — ניט קיין טיפער גלויבן, ניט קיין ערנסטער אויפטו.

צי האָט מען גאָר געקענט צוגלייכן דעם גרויסן חלום פון דער באַוועגונג חיבת־ציון אין דער ערשטער צייט, וואו זי האָט אַ שיין געטאָן אין אידישן לעבן, מיט דער נעבעכדיגער קליינקעפּלדיגער אַרבעט פון די חובבים, וואָס זיינען פאַרבליבן די איינציגע טרעגער פונם אידעאַל? פונדערוואייטנס, אויפן ברעג האָרי־

זאַנט האָט שעמערירט די נבואה פון אַחרית הימים, אַן אויפלעבן פון גאַנצן פאָלק ישראל, אַ נייער יציאת מצרים, פרייע אידן וואָס אַרבעטן אויף זייער ערד, בייע חשמונאים, וואָס בויען אַ אידישע צוקונפט מיט אַ טעמפל פון אידישער וויסנ־שאַפט; און האָט מען זיך צוגעקוקט נענטער, האָט מען דערזען: אָפּגעבליאַקעוועטע האָפענונגען, צדקה־פושקעס, קערות אויף פרוטות פאַר ישוב ארץ ישראל, וואָס פאַרן זכות זיי אַוועקצושטעלן אין די בתי־מדרשים האָט מען זיך ערשט געדאַרפט מיען און דאָס אויספּועלן ביי אונזערע כלי־קודש, ביי רבנים און גבאים, מחלוקת צוליב שמיטה־שאלות, טענות קעגן „קאָלאָניסטן", וואָס היטן ניט אָפּ אַלע תרי"ג מצוות, חניפה־רייד פאַר גבירים, מורא פאַר תקיפים, געפאַלנקייט פאַר די מענטשן, די נאמנים פונם באַראָן, דעם „הנדיב הידוע", און וואָרעניש צו די אָרימע אידישע מאַסן: „רוקט זיך ניט, ציון איז ניט פאַר קבצנים". דער חלום פון גאולה איז טאַקע גאַנץ שיין, אָבער אָרימקייט מאַכט אים מיאוס.

נאָר אפילו דער ווייטער האָריזאָנט מיטן אידעאַל איז עפּעס ווי פאַרנעפּלט געוואָרן. די ביטערע נעבעכדיגעווירקלעכקייט פון דער באַוועגונג שפּיגלט זיך אָפּ אין די מיינונגען און שיטות און האַקט אונטער די פליגלען פונם שעפערישן געדאַנק. אחד־העם, דער גרויסער טעאָרעטיקער פון דער חיבת־ציון־באַוועגונג, וואָס האָט מיט זיין שיין פאַרשטעלט ליליענבלומען, שפ"ר'ן, פינעסן און יעבץ'ן — האָט אויפן כסא־הכבוד אַוועקגעזעצט דעם ניכטערן שכל, וואָס האָט פיינט פאַנטאַזיעס און אַנטלויפט פון אילוזיעס. ניט ער אַליין: אַ סך מענטשן פון זיין דור האָבן געזען די חסרונות און פלאָגענישן פונם ישוב, נאָר מחמת „מורא פאַרן אמת" האָבן זיי אים ניט געוואָלט אויסזאָגן. געווען ניט ווייניג געזעלשאַפט־לעכע טוערס, וואָס האָבן געזען די נעבעכדיגקייט פון דער באַוועגונג, נאָר פון רחמנות וועגן האָבן זיי געשאַנעוועט זייער אייגענעם נשמה־לעבן, האָבן ניט געמאַכט די פאַסיגע אויספירן און געטרייסט זיך מיט האָפענונגען, מיט אויס־יואַרטעניש.

גאָר אַן אַנדערער איז געווען אחד־העם. מיט אַ זיכערער און אַכזרישער האַנט האָט ער אויפגעדעקט אַלע וואונדן פונם ישוב און האָט קיין זאַך ניט פאַרבאַהאַלטן. זיין מוטיגער, קריטישער קוק האָט אים געוויזן, אַז די באַוועגונג איז געוואָרן אָפּ־ענטיג, ער האָט דערזען, ווי אָרים ס'זיינען אירע מעגלעכקייטן און ווי שוואַך ס'איז דער ווילן פון אירע טרעגער — אַריינגערעכנט צווישן זיי אויך זיינע חברים און תלמידים — און מיט אייזערנער לאָגיק האָט ער געמאַכט דעם געהעריגן אויספיר: ביטאָ וואָס צו האָפן און מען קען זיך ניט ריכטן אויף עפּעס גרויסעס פון אַזאַ מין באַוועגונג. ביין, זי קען ניט אויפבויען עפּעס געזונטס, עפּעס רעכטס. זי קען ניט פאַרגרינגערן און מינערן די אידישע צרות.

דער שאַרפער שכל פון אחד־העם, שאַרף ווי אַ מעסער, האָט אַ געוואַלטיגע השפעה געהאַט הן אויף דער העברעאישער ליטעראַטור, הן אויפן נאַציאָנאַלן גע־

דאַנק. מיט זיין גרויסן גייסטיקן כוח האָט ער אויסגעלערנט האָבן דרך־ארץ פאַרן אמת, שטרעבן צו קלאָרקייט, צו אויסגערעכנטקייט, צו אַ שטרענגן נוסח פאַר די געדאַנקען. ער האָט נישט באַדאַרפט ערשט מודיע זיין וועגן אַ מלחמה קעגן „מליצה": מיט זיין עצם סטיל, וואָס איז געווען אַזוי קלאָר, אַזוי אָפּגעוואויגן און אָנגעמאָסטן פאַר זיין כוונה, פאַר זיין פובליציסטישן תכלית, האָט ער אויף אַ נאַ־טירלעכן אופן אָפּגעשטויסן מליצה. דערפאַר אָבער האָט ער זיינע בעסטע כוחות אַוועקגעגעבן פאַרן קאַמף מיט דער מ ל י צ ה פ ו ן ג ע ד אַ נ ק. אין דעם פּרט האָט ער צו זיך קיין גלייכן ניט געהאַט. ער האָט געפאָדערט ח ש ב ו ן ביי די מענטשן פון זיין דור: אחריות פאַר זייער אייגענעם געדאַנק, פאַר זייער אידעאַל, אַ האַרמאָ־ניע צווישן ווערטער און מעשים. נאָר אחד־העם'ס מעסער־שאַרפער שכל האָט זיך ניט באַגנוגנט מיט שאַרפן די קריטיק קעגן חיבת־ציון אין לעבן, אין דער פּראַקטיק: אחד־העם האָט ניט געשאַנעוועט אויך דעם אידעאַל פון חיבת־ציון. מען קען אפילו זאָגן, אַז מער ווי צום נעבעכדיקן אויסזען פון די חובבים איז ער געווען אכזריש צו דער עצם נבואה פון ציון. אַ נייעם פּירוש האָט ער געגעבן פאַרן אידעאַל פון חבת־ציון, אַ פּירוש וואָס טוט איבעראַנדערשן דעם עיקר: ניט ראַ־טעווען דאָס אידישע פאָלק פון גלות־לעבן דורך אומקערן זיך צוריק קיין ציון, נאָר שטאַרקן דעם גייסט און די נאַציאָנאַלע באַוואוסטזיניקקייט פון אידן אין גלות דורך אויפשטעלן אַ צענטער מיט גרויסער השפעה אין ציון. די קראַפט פון „ניכטער־נעם שכל" האָט זיך דאָ געגעבן אַ הויב־אויף קעגן דער „פאַנטאַזיע" פון אַ מאַסן־עליה קיין ציון: ניט ארץ ישראל קען פאַרגרינגערן דעם מצב פון די אידישע מאַסן, וואָס ווערן געדרודפט און געפייניגט אין גלות, חיבת־ציון און שיבת ציון זיינען ניט אַלצאיינס.

און אַזוי ווי די פּראַקטיק פון דער באַוועגונג איז געווען אַ נישטיגע און האָט זיך מיאוס אָנגעזען, אַזוי ווי ביי דעם אידעאַל האָט מען אָפּגעשניטן די פליגלען, האָט זיך אויך צוגעפּאַסט צו זיי די נאַציאָנאַלע תורה, די נאַציאָנאַלע אידעאָלאָגיע. ווער ס'האָט צום ערשטן מאָל געלאָזט אונז הערן די ווער־טער „ניט דאָס איז דער וועג", איז דערנאָך אַליין געקומען און מוסיף געווען, אַז ניט דאָס איז אויך די עצם שאלה. דער ענין פון אידישער אָרימקייט, פון רדיפות און גירושים, פון אידישע מאַסן־וואַנדערונגען איז בכלל ניט קיין נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע פ ר אַ ג ע, ניט דער כלל, נאָר דער פּרט דאַרף זיך דערמיט מתעסק זיין, זאָל יעדער פאַר זיך אַליין פּרוּוון געפינען אויף זיין מאַטעריעלער פראַגע אַן ענטפער לויט זיינע מעגלעכקייטן, און מיט דער צייט קען געמאָלט זיין, אַז אויך פאַר אידן וועט ווען עס איז אַ שיין טאָן די זון פון גערעכטיקייט אין די גלות־לענדער, אויף זייערע איצטיגע וואוינערטער *.

---

* „און אויב עס זיינען פאַראַן צווישן אונז אַזעלכע וואָס ענטפערן אונזערע נויט־באַדערפטיגע אידן, בעת זיי בעטן ברויט: ,האָט ליב ציון, ווערט חובבי ציון', זיינען דאָס

די נאַציאָנאַלע פראַגע דאַרף געשטעלט ווערן אַט אַזוי: ווי קענען מיר באַוואָרענען אונזער נאַציאָנאַלן קיום אין די גלות־לענדער, בעת די געטאָ־ווענט זיינען צעטרייסלט געוואָרן און די נייע צייט פאַרפירט אידן און ציט זיי אַריין אין איר כישוף־קרייז? יענע כוחות, וואָס זיינען אונז בייגעשטאַנען אַמאָליגע יאָרן און האָבן אונז אָפּגעהיט פון אַסימילאַציע, פון בטל ווערן ביי זיך און צווישן די אַנדערע פעלקער, זיינען ביי איצטיגע צייטן טיילווייז אַליין בטל געוואָרן, טיילווייז איז זייער פעולה אָפּגעשוואַכט אין אידישן לעבן.

מיט דער תקיפות פונם שאַרפן דענקער, וואָס איז באַוואָפנט מיט אַן אייזערנער לאָגיק, איז אחד־העם אַרויסגעטראָטן ניט נאָר קעגן די גוזמאדיגע חשבונות פון די חובבי־ציון פאַר זייער צייט, נאָר אויך קעגן דעם גלויבן אין קיבוץ־גליות בכלל. צונויפקלייבן אַלע צעזייטע און צעשפּרייטע אידן פון דער גאָרער וועלט און זיי ברענגען קיין ארץ ישראל איז ניט קיין ממשותדיגע אַרבעט פאַר די נאָענטע דורות, נאָר אַ פוסטע פאַנטאַזיע, וואָס מען דאַרף זיך פון איר אָפּזאָגן *.

אָטאָ דאָ איז געווען דער „שיידוועג“. ניט אין אחד־העם׳ס קריטיק פון די „אויפטוען“ אין דער באַוועגונג, ניט אין שטעלן דעם טראָפּ אויף אידישער נאַציאָנאַלער קולטור און אפילו ניט אין איינפלאַנצן דעם באַוואוסטזיין, אַז ס׳איז נויטיג „צוצוגרייטן די הערצער“ פאַר דער „ליבע צו ציון“. די חובבי ציון מיט פינסקער און ליליענבלום בראש (פונקט אַזוי ווי דערנאָך הערצל) האָבן פאַרמאָגט אַ תמימות אין זייער גלויבן. זיי האָבן געפילט דעם גלות און אים אָפּגעשאַצט פּעסימיסטיש. ניטאָ דאָ קיין האָפענונג, ניט שייך קיין פשרה, און שלום מאַכן קען מען ניט בשום אופן מיטן גלות. זיי האָבן געזען די אידישע לאַגע ווי זי איז אונטערגעגראָבן און צעפוילט ביז טיף אַראָפּ אין אירע יסודות, און אויף די כוואַליעס פון דער דאָזיגער נאַציאָנאַלער קאַטאַסטראָפע האָט פאַר זיי געשוועבט דער

נאַראָנים, און מען ברענגט ניט קיין ראיות פון נאַראָנים. פונקט פאַרקערט, אַלע יענע אומגליקלעכע, וואָס גייען אויס פון עלנט און דחקות און זוכן הילף אין חיבת־ציון, אַלע יענע מענטשן זאָגן מיר בפירוש: האָט ניט ליב ציון, וואָרים חיבת־ציון האָט קיין שום שייכות ניט מיט די צרות פונם יחיד, פונם פרט. — — נאָר פאַראַן אַ סך אידן, וואָס זייער פריוואַטער מעמד איז נאָך ניט אַזוי שלעכט, און דערביי האָבן זיי ליב זייער פאָלק אין האַרצן און ווילן, אַז אידן זאָלן פאַרבלייבן ווי אַ כלל — — — אָט די דאָזיגע לייט און נאָר דידאָזיגע ענטפערן מיר — און קיין אַנדער ענטפער איז ניטאָ: „האָט ליב ציון“ („פּצעי אוהב“, על פרשת דרכים, חלק א׳).

* „מיר דאַרפן מודה זיין, אַז קיבוץ גליות איז ניט מעגלעך בדרך הטבע. ס׳קען געמאָלט זיין, אַז קומען וועט אַ צייט און מען וועט גרינדן אַ אידישע מלוכה. מעגליך איז אויך, אַז אידן זאָלן זיך מערן און שטאַרקן און דאָס לאַנד זאָל פול ווערן מיט זיי, אָבער אויך דענסטמאָל וועט די מערהייט פון אידישן פאָלק זיין צעזייט און צעשפּרייט און פאַרבלייבן אין פרעמדע לענדער — „און צונויפקלייבן אונזערע ברידער פון אַלע פאַרוואָרפענע ווינקלעך“ איז ניט מעגלעך: אַזוינס קען צוזאָגן נאָר די רעליגיע דורך אַ גאולה על פי נס“. (על פרשת רכים“ 2־טער טייל, מאמר „אידישע מלוכה און אידישע צרות“).

נבואישער גייסט, דער אידעאַל פון ציוניזם. זייערע קעגנער זיינען דעריבער געקומען מיט טענות און האָבן זיי אויסגערעדט, אַז זייער ציוניזם שפּייזט זיך פון אידישע אומגליקן. אָבער דאָס איז געווען זייער אמת. און ניט אויסריידן, נאָר לויבן האָט מען זיי געדאַרפט צוליב דעם. וואָרום יעדע אמת־גרויסע באַוועגונג שפּראָצט אַרויס פון אומגליקן, פון אַ קאַטאַסטראָפע. מערנישט די נעבעכדיגע פּראַקטיקע פון חיבת־ציון, וואָס האָט ניט פאַרמאָגט אין זיך קיין ברעקל כוח אויף צו פאַרגרינגערן די אידישע נויט, האָט דעם אידעאַל פון די ערשטע חובבים געמאַכט צו קליינגעלט, צו אַ פּוסטער פאַנטאַזיע, וואָס אַ מענטש מיט אַ גלייכן קוק האָט זיך געמוזט פון איר אָפּטרייסלען. און אָט דעמאָלט האָט זיך באַוויזן דער נאַציאָנאַלער טעאָרעטיקער, וואָס מיט זיין ניכטערנעם קוק שטרעבט ער צו זען די ענינים ווי זיי זיינען אינדעראמתן, און האָט אַוועקגעשטעלט דעם ציוניסטישן צוזאָג אויף אַ מינימום: ציון וועט נאָר מוסיף זיין, וועט געבן אַ תיקון פאַרן אידישן לעבן אין גלות. קעגן דעם תמימותדיגן גלויבן, וואָס טאַפּט אמת אין דער פינסטער, זוכט אַן אויסוועג און געפינט ניט, אָבער גיט זיך ניט אונטער און פאַלט ניט אַריין אין יאוש, ווייל ער שטעלט ניט אויס נאָר אויפן ניכטערנעם שכל, ווייל ער פילט די גרויס פונם אומגליק און דעם לית־ברירה פון דער באַפרייאונג, אָט די נסתרדיגע קראַפט פונם „בעל כּרחך״, וואָס איז שטאַרקער פונם „נגלה״, — געגן אָט דעם גלויבן, וואָס איז עוקר הרים, האָט אחד העם אַרויסגעשטעלט זיין ראַציאָנאַליסטישע, פון שכל דיקטירטע תורה וועגן די „השילוח־וואַסערן, וואָס שטראָמען פּאַמעלעך, פּאַמעלעך״. די גאולה פון אידישן פ אַ ל ק איז אפשר אַ ענין פאַר משיח׳ס צייטן, אונז אָבער און אונזער דור איז באַשערט נאָר איין אידעאַל, איין ציל: אויסלייזן דעם ג י י ס ט פון אידישן פאָלק, ניט אידן, נאָר אידישקייט באַפרייען פון גלות.

און אָטאָ דער צניעותדיגער אידעאַל, דידאָזיגע פאַרשמעלערטע נבואה וועט ניט קומען צופליהען צו אונז אויף אָדלער־פליגלען, און אויך ניט דורך חורבן, נויט און אַ לויפן זיך ראַטעווען: אויף אַ רואיגן געוויסער וועט די דאָזיגע גאולה צו־שווימען צו אונזערע ברעגעס. ס׳וועט זיך אויפכאַפּן פּאַמעלעך די נאַציאָנאַלע באַוואוסטזיניגקייט אין די אידישע ישובים פון די גלות־לענדער. געגן דעם טראַגישן קוק פון די ערשטע ציוניסטן, וואָס האָבן געזען די תוכחה באַשיינפערלעך: „און צווישן די גויים־פעלקער וועסטו קיין רו ניט האָבן און דיין פוס וועט זיך דאָרטן ניט קענען אָנשפּאַרן״, און דעריבער: „בית יעקב לכו ונלכה״ — „קומט אידן לאָמיר גיין און אַ היים זיך אויפבויען״ — אָט קעגן דעמדאָזיגן פלאַם־פייער פון דער אידישער גלות־טראַגעדיע האָט אחד־העם ווידער אַמאָל אַרויסגעשטעלט דעם לאַמטערן פון אַ אידישער צוקונפט־אידיליע אויפן שטייגער פון דער אַמאָליגער גאָלדענער תקופה אין שפּאַניע, אָדער פון דער אידישער עמאַנסיפּאַציע אין מערב־אייראָפּע, וואָס וועט סוף כל סוף אָנשפּאַרן אויך צו די אידן אין מזרח־אייראָפּע;

מערנישט דאָ און אַצינדערט וועט די פאָרם זיין אַ נאַציאָנאַלע, אַן אויסגעבעט־סערטע: ניט „שקלאַפעריי אין דער פרייהייט״, ווי אין מערב־אייראָפּע, נאָר אמתע פרייהייט אין גלות אָן אינעווייניגסטער פאַרשקלאַפונג, אָן פענטעס אויף דער נשמה, אָן אַ מה יפית. ס׳איז דעריבער בטל געוואָרן דער אויסקוק, די פּערספּעקטיוו אויף ווירטשאַפטלעכער און פּאָליטישער אויטאָעמאַנסיפּאַציע, אויף אַליינבאַפרייאונג פון גאַנצן אידישן פאָלק, און אויף דער נאַציאָנאַלער פאָן האָט זיך באַוויזן אַ נייער לאָזונג: אַ אויטאָעמאַנסיפּאַציע פון אידישן גייסט, באַפרייען די אידישקייט פון גלות.

ב

און די יוגנט, דער צווייטער דור נאָך די ביל״וצעס, גייט שוין ניט אין די וועגן פון ערשטן דור: ניטאָ וואו אַהין צו גיין, ניטאָ צוואָס צו גיין, קיינער רופט גאָרניט גיין. ס׳איז אָנגעקומען אַ צייט פון קליינינקייטן און די יונגע לייבן מאַטערן זיך אין זייערע שטייגן. דאָס, וואָס ביאַליק האָט געזאָגט וועגן זיך אַליין, איז געווען צוגעטראָפן אויך אויף אַנדערע פון זיין צייט, פון די קערנדיגע, און אפשר אַממערסטן אויף מיכה יוסף בערדיטשעווסקי „דעם יחיד ברשות־הרבים״: די קאַוואַדלע האָט ניט געפונען איר האַמער. און ס׳מערן זיך וואָס פון טאָג אידישע קינדער, וואָס ווערן פאַרפאַלן צווישן גויים, ס׳מערן זיך גלייכגילטיגע, דערוויטערטע, פאַרפרעמדטע, פאַרלייקנדיגע און אַנטלויפנדיגע פונם אייגענעם נעסט. די „השכלה״, וואָס די נאַציאָנאַלע אידעאָלאָגיע האָט זי אין פלוג שוין געוועסט גובר זיין און האָט זי מבטל געמאַכט ווי אַ מאָדע, וואָס איר צייט איז שוין אַוועק, איז דווקא איצטער אַריבער אין רשות הרבים און אַריינגעדרונגען אין דער אידישער גאַס, אין לעבן פון שטאָט און שטעטל, אין הויז און אין בית־מדרש. די רייכערע טאַטעס האָבן זיך אָנגעטאָן דעם גרעסטן כוח און נאָך מער פון די כוחות, אַבי נאָר צו באַוואָרענען די „צוקונפט״ פון זייערע קינדער, און דער פשט דערפון איז געווען ניט רבנות, אפילו ניט מסחר און שוין אָפּגערעדט אַ מלאכה, אַ פאַך אין האַנט, נאָר טאַקע, „אמתע״ השכלה, בילדונג מיט אַ דיפּלאָם: אַ דאָקטאָר, אַדוואָקאַט אָדער לכל הפחות אַ פּראָוויזאָר. און דאָס פעדערשטיבל צום דאָזיגן פּאַלאַץ איז געווען — די גימנאַזיע, די רעגירונגס־שול מיט אירע בלישטשענדיגע קנעפּלעך. און ווער ס׳איז ניט זוכה אַריינצושפּאַרן זיך אין גימנאַזיע, נעמט און ווערט אַן „עקסטערן״. דאָרטן וואו מען האָט פריהער געקאָנט הערן דעם ניגון פון אַ ישיבה בחור, פון אַ מתמיד אין בית־מדרש, האָט אַ גרילץ געטאָן די טרוקענע שטים פון עקסטערן, וואָס חזרט זיין „אוראָק״, זיין לעקציע. דער עקסטערן פאַר זיך אַליין, אינעווייניג, האָט אפשר געצויגן זיין גייסטיגע יניקה פון גאָר אַן אַנדער וועלט און האָט געבענקט גאָר צו עפּעס העכערס — אָבער דעם בילעט, דאָס אַריינטריטס־קאַרטל אין לעבן, צווישן מענטשן, צו דער „קאַריערע״ האָט

מעגן זיך געקענט איינקויפן נאָר מיט אַזאַ מין פּרייז: מיט חזרן און חזרן די רוסישע לערנביכער. דער נאַציאָנאַלער רעיון איז עפּעס אַ זאַך פֿאַר זיך, און „דאָס לעבן" שטראָמט און פֿאָדערט עפּעס אַנדערש. אָבער אפילו פֿאַר דעם נאַציאָנאַלן רעיון גופא איז אויפגעשטאַנען אַ נייער קאָנקורענט: פּונקט אַזוי ווי אין די אַמאָליגע השכלה־יאָרן פּלעגט מען געפינען ביי דעם ישיבה־בחור טריף־פּסול׳ס צווישן די בלעטער פון דער גמרא, אַזוי פּלעגט מען איצטער אונטער די פּאַרטעס פון דער גימנאַזיע, צווישן לערנביכער פון לאַטיין און אַלט־סלאַוויש געפינען נייע טריף־פּסולס, נייע ספרים חיצוניים, בראָשורקעלעך אַזעלכע, עפּעס שריפטן מאָדנע אויף פּאַפּיראָס־פּאַפּיר, וואָס האָבן געוואונקן און גערופן צו נייע וועלטן, אין אַ ווייטן דרויסן, און אָנגעזאָגט נייע בשורות: אַ סוף צו טיראַנען און זייער ממשלה, אַ סוף צו זעלבסטהערשונג, אַ נייע אָרדענונג קומט אָן, פרייהייט און גלייכהייט, אַ וועלט־איבערקערעניש. און אידישע טעכטער, וואָס זיינען דאָך פּטור כידוע פון לערנען תורה, בעת די טויערן פון דער פרעמדער שפּראַך און פון דער פרעמדער שול שטייען פֿאַר זיי אָפן, פּלעגן אַריינטראָגן אין דער אידישער שטוב פון דער דרויסנדיגער שיינהייט, אָנצוהערענישן פון פרעמדע אָבער הייליגע און געהויבענע וועלטן. ווי אָרים זיינען געווען, יעקב, דיינע געצעלטן לגבי אַזאַ שיינענדיגער, רייכער וועלט, ווי נעבעכדיג האָבן זיך אָנגעזען דיינע שטיבעלעך, ישראל, אַקעגן די נייע, שטאַרקע שטראָמען. אינעווייניג, אויף דער אידישער גאַס, אין דער אידישער שטוב זיינען פֿאַרבליבן נאָר די אָפּגעשטאַנענע, וואָס האָבן קיין כוח ניט פֿאַרמאָגט זיך אויפצוהויבן, אָט אַלע רוהיגע און שטילינקע, וואָס באַגנוגענען זיך מיט ווייניג. אויף זיי האָט זיך דאָס אָנגעשפּאַרט די באַוועגונג חיבת־ציון, אויף זיי האָט זי דאָס אַרויפגעלייגט דעם עול פון אירע מצוות, אָט זיי האָבן דאָס באַדאַרפט אָפּהיטן די ירושה פון די אבות — אָבער ווער ס׳האָט נאָר אויפן שפּיץ מעסער אַ לעק געטאָן פון דער דרויסנדיגער וועלט און האָט דערהערט ווי ס׳בלאָזן דאָרטן נייע ווינטן — און אויב ער האָט אפילו אינגלווייז געקוויקט זיך מיט מאַפּו׳ס „אהבת ציון", אויב אפילו זיין פריע יוגנט איז געווען אָנגעהויכט מיטן תמימותדיגן חן פון „שפה ברורה" — איז אים שוין ענג, דריקנדיג און שטיקנדיג געוואָרן אין דער היים, אין די ד׳ אמות פון דער אידישער וועלט. די אַלטע טענות פון דער נאַציאָנאַלער ליטעראַטור קעגן אַלע יענע „וואָס פּאַשן זיך אין פרעמדע פעלדער", וואָס „וועכטעווען ביי פרעמדע וויינגערטנער", קעגן דעם „אידישן מיידל וואָס לאָזט זיך פֿאַרפרעמדן" — זיינען אָפּגעבליאַקעוועט געוואָרן און האָבן אויפגעהערט משפיע זיין אויפן עולם. אַ סך, אַ סך פון יענע, וואָס האָבן זיך דערנאָך אַרויסגערוקט אין די ערשטע רייען קעמפער קעגן ציוניזם מיט זיינע לופט־בנינים, קעגן ציוניסטישע אוטאָפּיעס, נאַציאָנאַלער רעאַקציאָנערישקייט און קליינבירגערלעכקייט — גיב זיי אַ טאַפּ וועסטו אויסגעפינען, אַז זיי זיינען גאָר היימישע האָדוואַנקעס, אַז

זיי זיינען גאָר אַמאָל געווען חובבי־ציון, און די נאַציאָנאַלע באַוועגונג האָט זיי נאָר געדינט ווי אַ בריקל אויף אַריבערצוגיין, אויף אַריינצושפרינגען אין דער „גרויסער וועלט״ אַריין. אמת, די נעבעכדיגע חיבת־ציון איז געווען אַזוי אָרים, אַז זי האָט טאַקע ניט געקענט אָנזעטיגן אַ גייסט, וואָס האָט געשטרעבט צו ברייטע אָפענע וועלטן, אָבער אויך זיי, די גרויסקייט־זוכערס, זיינען געווען אַליין צו אָרים כדי ארויסצוזען די רייכע מעגלעכקייטן, וואָס זיינען געווען נסתּרדיג פאַרוויקלט אינם רעיון פון שיבת ציון.

ג

די לערניוגנט, וואָס איז אַנטלאָפן פון אידישן געטאָ, פון תּחום המושב, קלויבט זיך צונויף אין „קאָלאָניעס״, אין די אוניווערסיטעט־שטעט פון מערב־אייראָפּע. און אידישע בחורים, קינדער פון פינסטערע קעלערס, פון אַ האָמלער ראַי און וואַרשעווער סמאָטשע־גאַס האָבן מיטאַמאָל אַ גרויסע שיין, אַ נייע וועלט דערזען: פרייהייט, נייע פאָראַנדקעס, וויסנשאַפט און קולטור, נייע אידעען. אַ וועלט וועט מען אויפבויען אויף יסודות פון גערעכטיגקייט. אין די קאָלאָניעס שאַפט זיך אַ לעבנס־שטייגער פון אידישער יוגנט, אַ באָהעמע, וואָס צווישן הערן אַ לעקציע אין אוניווערסיטעט און לויפן כאַפּן אַ גמילות־חסד אויף אָפּ־צועסן אַ מיטאָג פאַרקלערט זי זיך בינו־לבינו וועגן דער וועלט און פאַרטראַכט פּלענער ווי צו פאַרריכטן אַלע אירע חסרונות. אויך אָטאָ דאָ, ווי אין אַלע אכסניות של תּורה, זיינען פאַראַן מתמידים און ליידיג־גייער, יוגנט וואָס גאַרט נאָך וויסן און ווידער אַזאַ, וואָס פאַרזינקט אין עם־הארצות, דענקער און פלאַפּלער, טיף־פאַרטראַכטע און ווידער פוסט־קלינגענדיגע יוגנט, לערנער לשמה און קאַריעריסטן. נאָר די הערשענדיגע אַטמאָספערע איז — אַ דבקות, אַ פלאַם־פייערדיגער באַהעפט צו דער גרויסער שיינער וועלט, צו זיינע שאלות און תשובות, צו זיינע גרויסע מענטשן, צו זיינע אויפברויזן און באַוועגונגען. און די לערניוגנט גייט אַרום מיטן באַוואוסטזיין, אַז אָט פונדאַנען וועלן זיי אויב ניט היינט, איז מאָרגען זיך פונאַנדערשפרייטן איבער דער וועלט איטלעכער מיט זיין שליחות. אָטאָ דאָ, ווייסן אַלע, ווערן געבוירן אידעען, וועלט־אָנשויאונגען, דאָ ווערן פאַרזייט די קערנדלעך צו באַוועגונגען, צו אָפּשאַצונגען און איבערשאַצונ־גען, דאָ ווערט אַרויסגעטראָגן דער פסק־דין פאַר גרויס און קליין, פאַר איטלעכנס אָרט אין דער וועלט.

און דידאָזיגע סביבה האָט זיך איר ממשלה, אירע פירערס, מענטשן מיט אַ „פאַרגאַנגענהייט״, מיט אָנגעלעבטע „רעכט״, וואָס זייער נאָמען און זייער גייסט שוועבט איבער די קאָלאָניעס, נעמען פון גרויסע טעאָרעטיקער אָדער גרויסע רעדנערס מיט שאַרפע קעפּ פאַר דיסקוסיעס, אָדער מענטשן פון רעוואָלוציאָ־נערער פּראַקטיק, העלדן פון דער אונטערערדישער אַרבעט, אָדער קלענערע

געטער, לויים, וואָס גיסן וואַסער אויף די הענט פון די כהנים גדולים. די קלענערע צווישן דער כּתּה פירער געוועלטיגן אין זייער קאָלאָניע, די גרויסע פירער גייט זייער נאָמען פאָראויס און מאַכט זיי געוועלטיגן איבער גאַנץ „אויסלאַנד", און פאַראַן גאָר־גאָר גרויסע, מוֹרינוּס און רבינוּס, וואָס די שכינה פון דער רוסישער רעוואָלוציע רוט אויף זיי אין אַלע זייערע וועגן און שטעגן, אין זייער גיין און שטיין, ריידן און שווייגן.

וואָרום די געזעלשאַפטלעכקייט פון די סטודענטישע קאָלאָניעס האָט אין מערב־אייראָפּע נאָר איר צופעליגע, צייטווייליגע דירה, און הגם זי איז אין איר גרויסער מערהייט אַ אידישע, און באַשאַפן ווערט זי פון אחינו בני ישראל, וואָס זיינען נאָר שטיף־קינדער ביי דער מאַמע־רוסלאַנד, פונדעסטוועגן זיינען זיי מיט אַלע זייערע געדאַנקען נאָר ביי דער גרויסער רוסלאַנד: איר שפּראַך, איר קולטור, אירע פּערזענלעכקייטן און די שטרעמונגען פון דער רוסישער געזעלשאַפטלעכ־קייט געוועלטיגן איבער דער אידישער סטודענטישער קאָלאָניע מיט אַן אויס־טערלישער, כמעט ניט באַגרעניצטער קראַפט.

טעאָרעטיש און לפנים איז אויף דער פאָן פון די סטודענטישע קאָלאָניעס אויפגעשריבן קאָסמאָפּאָליטיזם, וועלטבירגערשאַפט, אָבער אין דער אמתן האָט דאָס ביי זיי נאָר איין מיין, איין פּירוש: די וועלטבירגערשאַפט פון רוסלאַנד. און מען מוז מודה זיין: דידאָזיגע רוסישע וועלט מיט אירע גרויסע שרייבער און הייליגע רעוואָלוציאָנערן פאַרמאָגט אין זיך אַ גרויסן כּישוף, וואָס דעקט צו דעם פּרצוף פון אירע קליינע מענטשעלעך און אומריינע נפשות. און ביי די אידישע בחורים און מיידלעך, וואָס זייער נעכטן איז געווען אין אידישן געטאָ, אין „תחום המושב" פון מערב־רוסלאַנד, און זייער מאָרגן, ווער ווייסט, וועט גאָר אפשר זיין אויף יענער זייט אוקינוס, ביי זיי גייט די נשמה אַרויס פון ליבשאַפט און דבקות צו דער דאָזיגער פאַרכישופטער רוסישער וועלט. און אַז מען צעגייט זיך אַביסל אין השתפכות הנפש זינגט מען לידער וועגן דער מאַמע־וואָלגאַ, וואָס מען האָט זי גאָר קיינמאָל אין די אויגן ניט געזען, און פון גרויס ליבשאַפט צו פרייהייט לאָזט מען הערן אפילו אַ זמרל פון אוקראַאינישן פאָלק, ניט פאַרטראַכטנ־דיג זיך חלילה — אַזוי גרויס איז די בענקשאַפט נאָך איידלקייט און געהויבנקייט אין יונגע אידישע הערצער, און אַזוי טיף די דאַנקבאַרקייט פאַר דעם וואָס זיי זיינען זוכה געווען זיך מצרף זיין צום מנין פון דער געהויבענער רוסישער קולטור — און ס'איז זיי גאָר אויפן זינען ניט אַרויף, אַז ס'איז פאַראַן אַ סמיכות הפּרשות אין דער פאַרגאַנגענהייט צווישן אָט די אוקראַאינישע זמרלעך און די צייטן פון באָגדאַן כמעלניצקי, גאָנטע און זשעליעזניאַק מיט אַלע אַנדערע אַטאַמאַנען פון די גזרות ת"ח ות"ט, שוין אָפּגערעדט דערפון אַז ס'האָט זיך זיי ניט געחלומט וועגן נייע פּאָגראָמען אין דער נאָנטער צוקונפט, וועגן אַנקומענדיגע צייטן פון אַ פּעטליורא, מאַכנאָ און אַנדערע באַנדיטן, וואָס וועלן אַריינבערענגען אין אידישע

שטעטעלעך די אייגענע לידער אויפֿן שפּיץ פֿון זייערע שפּיזן און ווי אַ באַגלייטונג צו נייע אידישע שחיטות. ביז וואַנען די זון פֿון „פּאַלקיזם" האָט געשײַנט איבער די הימלען פֿון דער רוסישער ליטעראַטור האָבן אידישע בחורים און מיידלעך שטאַרק געבענקט נאָכן רוסישן מוזשיק, וואָס אינדערהיים, אינם שטעטל האָט מען אים געזען נאָר אין זיין ווילדקייט און שכרות און וואָס ערשט איצטער האָבן זיך מיטאַמאָל געעפֿנט די אויגן פֿון דער אידישער יוגנט און זי האָט אין אים דערזען די געשטאַלט פֿון אַ הייליגן מאַרטירער, דעם סימבאָל פֿון אויבערשטער חכמה אין אַגראַר־פּאָליטיק, דעם טרעגער פֿון סאָציאַלער גערעכטיגקייט אין דער קומענדיגער געזעלשאַפֿטלעכער אָרדענונג.

נאָר אָט איז דער מוזשיק אַראָפּ פֿון דער בימה אין דער רוסישער ליטעראַטור און אין די רוסישע אידעאישע שטרעמונגען און דעם אויבן־אָן האָט פֿאַרנומען אַ נייער העלד, דער רוסישער „באָסיאַק", דער באַרוועסער רוסישער שאַלטיק. אין לעבן גופא האָט אַ אידישער בחור, שוין אָפּגערעדט פֿונם אידישן מיידל, שטאַרק מורא געהאַט גאָר צו שטיין אין איין מחיצה מיטן „באָסיאַק", וואָרים אינדעראמתן איז דאָך דער רוסישער שאַלטיק געווען אומעטום אין די ערשטע רייען פֿון די פּאָגראָמשטשיקעס. מערנישט די ליטעראַטור האָט פֿון אים געמאַכט אַ סימבאָל פֿון ווידערשפּעניגקייט, פֿון אויפֿשטאַנד, פֿון אַ פּורץ גדר, וואָס שטעלט זיך ניט אָפּ פֿאַר קיין שום אָנגענומענעם ליגן אין געזעלשאַפֿטלעכן לעבן, און תיכף האָט צו אים אַ ציַ געטאָן אין ליבשאַפֿט און התפּעלות די הערצער פֿון דער אידישער יוגנט. אָבער אויך די עבודת־הקודש פֿאַרן „באָסיאַק" איז ניט מאריך ימים. ס'דרייט זיך כסדר די ראָד פֿון דער רעוואָלוציע־ראָמאַנטיק, ביז וואַנען ס'טוט אַ שיין מיט אַן אויסטערלישן גלאַנץ דער שטערן פֿון רוסישן פּראָלעטאַריער, פֿונם אַרבעטער אין דער פֿאַבריק, וואָס אַלע חסרונות פֿונם „מוזשיק" און „באָסיאַק" האָבן זיך צו אים ניט צוגעקלעפּט, און וואָס ער איז דאָס דער אמתער באַשערטער, אָט ער וועט דאָס זיין דער משיח, דער אויסלייזער פֿון דער קרענקנדיגער מענטשהייט.

און אָט אין דערדאָזיגער פֿאַרכישופֿטער וועלט פֿלעגט דאָס אַריינפֿאַלן דער אידישער בחור, דאָס אידישע מיידל, אָקאָרשט אַרויס פֿונם געטאָ, פֿונם תחום־המושב. קליין אין די אייגענע אויגן, מיט אַ געפֿיל פֿון ביטול צו זיך אַליין איז געשטאַנען די אידישע יוגנט פֿאַר די וועטעראַנען פֿון דער רעוואָלוציע, כעבדא קמא מריה פֿאַר איטלעכן, וואָס האָט שוין זוכה געווען צו ווערן אַ פּאָליטישער עמיגראַנט, אָדער וואָס האָט זיך ערשט געגרייט צו אַזאַ גורל, צי גאָר געמאַכט דעם אָנשטעל פֿון אַ רעוואָלוציאָנער. מיטן אמתן יראת הכבוד האָט מען געקוקט אויף די גדולים, די לייבן פֿון דער רעוואָלוציע, די העלדן פֿון וויכּוחים און פֿון ביט־לעגאַלער „אונטערערדישער" אַרבעט, וואָס איטלעכס וואָרט זייערס איז געווען אַ געזעץ, אַ מוז פֿאַר יעדער מיטגליד פֿון דער „קאָלאָניע". און דער

אידישער בחור, אויב ער האָט אפילו יאָ מיטגעבראַכט אין זיין רענצל עפּעס וואָס פון אידישער קולטור, איז ער דאָך געווען געגליכן צו אַ וועוויריקל לגבי דידאָזיגע ריזן פון דער רוסישער רעוואָלוציע־קולטור. און טאָמער האָט דער בחור ניט געוואָלט זיין אַן „אַלטפרענקישער" און פאַררעכנט ווערן צווישן די אָפּגעשטאַנענע, האָט ער נאָר באַדאַרפט אַרויסוואַרפן זיין שעמעוודיגן אידישן באַגאַזש.

ד

אונזערע צייטן ווייסן פון אויסטערלישע שיטות אין הערשן איבערן געזעלשאַפטלעכן לעבן. אין רשות פון די היינטיגע דיקטאַטאָרס זיינען פאַראַן בייטשן און קאַנטשיקעס, פּאָליטאיזאָלאַטאָרן, קאָנצענטראַציע־לאַגערס, ווידויים פון געמשפּטע פּאָליטישע „פאַרברעכער", טויטאורטיילן מיט פּראָצעסן און טויטאורטיילן אָן פּראָצעסן צווישן די פיר ווענט פון אַ תפיסה, און פונדעסטוועגן קלעקט דאָס אַלצדינג ניט אויף איינצוצאַמען די ווידערשפּעניגע און זיי אַרויפצופירן אויפן „דרך הישר". אַ סימן איז דאָס פאַרן תהום פון שנאה, וואָס ס'האָט זיך געעפנט צווישן דער געזעלשאַפט און אירע הערשער. אָבער אַ געזעלשאַפט, וואָס לעבט אין האַרמאָניע מיט אירע פירער און הערשער, נויטיגט זיך ניט אין אַזעלכע אויסטערלישע ווייטיגדיגע מיטלען פאַר איר הערשונג. אפילו מיט אַ גלעט, מיט אַ גוט וואָרט פאַרשטייט זי איינצושטעלן איר פירערשאַפט, און זי קליגט זיך מיט דרכי שלום צו ברעכן יעדן ווידערשטאַנד און מאַכן עפר ואפר פון די ווידערשפּעניגע.

ווער רעדט נאָך, אַז די געזעלשאַפט לעבט אין אַ געהויבענער שטימונג און אָטעמט מיט רעוואָלוציע, מיט אַ פייערדיגן גלויבן, מיט אַ התלהבות, אַז זי איז „שיכור און ניט פון וויין", דענסטמאָל פאַרמאָגט זי אַסך גייסטיגע מיטלען אויף איינצושליגנען און פאַרדייען אַלע יענע, וואָס טרעטן אַרויס קעגן איר הערשאַפט. ס'קלעקט פאַר אַזאַ געזעלשאַפט דער כוח פון סוגעסטיע, ס'איז פאַר איר גענוג די לופט פון יראת־הכבוד און הכנעה, וואָס זי באַשאַפט זי אַרום אירע לייט, אַרום „אנשי שלומנו", אַקעגן דעם ביטול, וואָס זי פאַרשפּרייט אים לגבי איטלעכן וואָס דערוועגט זיך נאָר אַרויסצוטרעטן מיט אַ קעגנערישער מיינונג. וואָסער באַטרעף האָט שוין די שטאַרקסטע טענה לגבי אַ העויה פון ביטול, וואָס ווירקט מיט אַזאַ זיכערקייט ? וואָס אַ געלעכטערל קאָן פועלן, וועט דער שכל ניט באווייזן. ווער האָט דאָס נויטיג דוקא טיראַנען־שטיק ? צוליב וואָס בלוטיגער טעראָר ? ס'איז גענוג אָנצווואַרפן אַ פּחד אויף אַ מענטש מיט אַ וואָרט, מיט אַן אָנצוהערעניש, אַז ער באַלאַנגט צו די אָפּגעשטאַנענע. ווער וויל זיך דאָס חברן מיט הינטערשטעליגע ? איטלעכער מענטש ווייס סיי־ווי, אַז לגבי פלוני בן פלוני איז ער הינטערשטעליג, אפילו בעת ער איז אַליין אַ העכערער מענטש איז דאָך תמיד פאַראַן עמיצער צי

אַ יחיד, צי אַ סביבה, וואָס איז נאָך העכער פון אים. נאָר ווער וועט דאָס אויסקלויבן לכתחילה דעם גורל פון אַ הינטערשטעליגן, בעת ס׳איז אַזוי גרינג פּטור צו ווערן פון דער אייגענער הינטערשטעליגקייט און זיך אויסגלייכן אין דער מדרגה מיט אַלע אַנדערע מענטשן? ווער וויל דאָס זיין דווקא אַ קליין־מענטשעלע, אַן אויסנאַם אין דער מחנה, בעת קיינער נויט אים ניט דערצו? און וואָס פאַדערט פון דיר די געזעלשאַפט — אויב נישט אַ קליינִיגקייט: ניט צו זיין קיין אויסנאַם, זיין ווי אַלע, ניט פאַרעקשנען זיך מער וויפיל מען באַדאַרף דאָס און מקבל זיין באהבה אַלע אמתן און אני מאמין׳ס פון דער סביבה. צי איז דאָס אַזאַ גרויסער קרבן? אַדרבא, אַ פּריווילעגיע גיט דיר דאָך די געזעלשאַפט, אַ רעכט אויף גלייכהייט, אויף אויפצונעמען די שפע, וואָס שטראָמט אַרויס פון דער סביבה.

גרויס איז דער כישוף און די שיכּרות פון דער געזעלשאַפט, וואָס עטעמט מיט דער לופט פון רעוואָלוציע, גרעסער פון אַ געזעלשאַפט אין געוויינטלעכע צייטן. און איר גייסטיגע טיראַנישקייט, אירע גייסטיגע הערשונג־געלוסטן זיינען דעריבער אויך אַ סך גרעסער. וואָרים די הערצער זיינען פאַר איר אָפן און מען איז מקבל איר הערשאַפט גערנווייליג, ניט איבערגעוואַלד. בפרט קומט איר אַנט־קעגן די אידישע יוגנט. וואָס זי האָט איבערגעלאָזט הינטער זיך, טאָקע אַלצדינג אַן רעשטלעך, איז איר נמאס געוואָרן, אַ פאַרשימלט לעבן פון אידישן געטאָ, און אַלצדינג וואָס זי זעט דאָ אַרויס אינם נייעם לעבן, און ווידעראַמאָל אַלצדינג אָן אויסנאַם, כאַפּט זי אָן פאַרן האַרצן און וועקט אויף אין איר אַ געפיל פון יראת־הכבוד. און וואָס פאַדערט פון איר אָט די געזעלשאַפט, וואָס זי בענקט אַזוי נאָך איר? זיך נאָר באַהעפטן מיט דער „מענטשהייט״, זיך באַפרייען אַפריער פון יענע פאַרבינדונגען, וואָס רייסן זיך איבער ממילא, פון באַציאונגען אַלטפרענקישע, פון איינערדענישן און פאַלשע איינגלויבענישן, פון קינדערשע פאַנטאַזיעס, פון קלייני־קעפּלדיגקייט, פון שמאָלע האָריזאָנטן און אויפהערן זיך שרעקן פאַר דער וועלט. אידישער נאַציאָנאַליזם איז דאָך דער היפוך פון גלויבן אין דער „מענטשהייט״, אין וועלט־פּראָגרעס. וואָס באַטייט אידישקייט, אויב ניט רעליגיעזן פאַנאַטיזם, שאָוויני־ניסטישע רעאַקציע, קליינבירגערלעכע פּסיכאָלאָגיע, אַן אָוועקשטעלן זיך אָן אַ זייט, ווייט פון דער וועלט־רעוואָלוציע, וואָס געבענטש שוין? וואָסער אידישער בחור, וואָס גייט נאָך פוסטריט דעם צייטגייסט, וועט איינשטעלן זיין לעבן, זיין נשמה, און זיך באַהעפטן מיט אַזאַ אַלטוואַרג? ווער וועט וועלן שווימען קעגן שטראָם און זיך אָוועקשטעלן קעגן דעם הערשנדיגן, פאַרכאַפּערישן צייטגייסט?

ניט גאָר שווער איז אַזאַ אָפּזונדערן זיך פאַר יענע, וואָס די פליגלען פון דער שטורמישער תקופה האָבן זיי ניט אָנגערירט. געוועז צווישן די מיטגלידער פון די סטודענטישע קאָלאָניעס אויך אַזעלכע, וואָס זיינען געלעגן אין זייער שאָלעכץ און האָבן זיך געוויקעט אין זייער ראָסל. איינער איז פאַרטאָן מיטן לייב און לעבן אין דער גמרא און אַהער איז ער געקומען נאָר בכדי זיך אויסצולערנען

אַביסל גוישע חכמות, וואָס אַזוינס פּאָדערט די הײַנטיקע וועלט. פּאַרשטאָפּט ער דעריבער די אויערן מיט וואַטע, אַז קיין שום אויסטערלישער דרויסנדיקער ווינט זאָל אים ניט פּאַרשאַטן. אַ צווייטער, אַ קליין מענטשעלע, קלערט נאָר וועגן זײַנע שמאָלינקע פּראַקטישע פּריוואַט־אינטערעסן, און מעג די וועלט זיך איבער־קערן, זאָל עס אים גאָר אָנהויבן אַרן. פּאַראַן אויך אינדיווידואַליסטן, שײַנגײַסטיקע פּערזענלעכקייטן, וואָס לעבן אין אַנדערע וועלטן, ווײַט פונם געזעלשאַפטלעך־פּאָליטישן טומל אַרום און אַרום.

אָבער אַסך און אַסך שווערער איז די לאַגע פון יענע, וואָס פּאַרמאַכן ניט די אויערן פאַר די שטורעמס פון זייער דור, וואָס זייער האַרץ קלאַפּט אין האַר־מאָניע מיטן גײַסט פון זייער צײַט, וואָס דער וועלטשמערץ איז זיי ניט פרעמד און דער גורל פון פעלקער און קלאַסן, דער חשבון פון דער גרויסער און ברייטער וועלט פאַרנעמט ניט קיין קליינעם אָרט אין זייערע געדאַנקען און געפילן, ניט קיין קלענערן ווי ביי די מענטשן פון זייער סביבה אין די סטודענטישע קאָלאָניעס; מערנישט זייערע חשבונות מיט דער וועלט זײַנען שטאַרק פאַרפּלאָנטערט, ניט אַזוי פּשוט ווי ביי די אַנדערע; זיי געדענקען וואויל וועגן זייער שייכות צו זייער פאָלק און דידאָזיקע שייכות איז ניט סתּם אַ ביאָלאָגישע ירושה, ניט עפּעס אַ צוטשעפּעניש און נאָכשלעפּעניש, וואָס ס׳איז מער כדאַי דערפון פּטור צו ווערן, פונקט פאַרקערט: זייער פאַרגאַנגענהייט קענען זיי ניט און ווילן זיי ניט פאַרגעסן אינגאַנצן, און זייער צוקונפט שמייכלט ניט צו זיי אַזוי יומטובדיק־לײַכטזיניק ווי צו די אַנדערע פון זייער סביבה און זיי זעען אין איר געניוג טראַגישע שטריכן. אָט זיי איז טאַקע שווער. ניטאָ קיין אָנשפּאַר. דער נס פון הערצל איז נאָך ניט געשען: עלנט איז מען. די וועלט פון די חובבי ציון איז ביי זיך שטאַרק אַראָפּגעפאַלן, מען איז געוואָרן אַ יורד. אָט די איינזאַמע און עלנטע קעמפן מיט זיך אַליין: אַ „קרע שבלב״, אַ ריס אין האַרצן איז זייער גורל. זיי בלאָנדזשען אַרום ווי ניט־דאָאיגע, זוכן און טאַפּן אין דער פינסטער. אויך פון זיי פאַלן אָפּ עטלעכע און ווערן מיט־געשלעפּט מיטן אַלגעמיינעם שטראָם. נאָר איינגעשפּאַרטע, שטאַרק־גײַסטיקע און חוצפּהדיקע צווישן זיי אַסימילירן זיך ניט מיט דער סביבה, און הגם זיי האָבן ניט קיין מהנה, קיין אָנשפּאַר הינטער זיך, פונדעסטוועגן גיבן זיי זיך ניט אונטער, זײַנען זיי באַהאַרצט און באַווײַזן זייער אייגענעם פּרצוף, טענה׳ן, זײַנען זיך מתוכּח און קוקן אויס אויף עפּעס אַזוינס, וואָס באַדאַרף ערשט אָנקומען, וואָס איז איצט נאָך ניטאָ, נאָר וואָס די צוקונפט איז זײַנע.

אָט אַזאַ מין גרופּע פון איינגעשפּאַרטע אידישע יונגע לײַט, וואָס ווערן ניט בטל פאַר די קעגנער, אפילו בעת זיי אַליין בלאָנדזשען נאָך אַרום אָן אַ קלאָרן וועג און ציל, אָן אַ מחנה און אָן אַ פירונג, האָט זיך דענסטמאָל צונויפגעקליבן אין בערלין. צווישן זיי געפינען מיר עטלעכע, וואָס האָבן דערנאָך זוכה געווען צו זײַן צווישן די ערשטע אַרום הערצל. אַנדערע ווידער האָבן אַ גאַנץ לעבן אָפּגעגעבן

פאַר שעפערישער ציוניסטישער אַרבעט. די נעמען פון לעאָ מאָצקין, שמריהו לעווין, אביגדור יאַקאָבסאָן, יוסף לוריע, עליהם השלום, און חיים ווייצמאַן, אים צו לענגערע יאָר — מיר היטן זיי אַלעמען אָפּ אין אונזער זכרון.

בערלין איז געווען די ערשטע שטאָט פון מערב־אייראָפּע, וואו אידישע סטודענטישע יוגנט פון מזרח־אייראָפּע מיט אַ נאַציאָנאַלער באַוואוסטזיניגקייט האָט אויסגעשפּרייט אירע געצעלטן. מען האָט געגרינדעט אַ „אידיש־רוסישן פאַריין פאַר וויסנשאַפט”. שוין אינם נאָמען אַליין, וואָס האָט באַוויזן דעם אידישן פּרצוף האָט געשטעקט אַ העזה. וואָס האָט מען געטאָן אינם פאַריין? פאַרשטייט זיך וואָס: מען האָט געלייענט רעפעראַטן און געפירט וויכוחים. אין דער ריי האָט איטלעכער חבר געלייענט זיין רעפעראַט. מען האָט אַרומגערעדט אַלע פראַגן, וואָס אַרום זיי האָט אין יענע צייטן געפלאַקערט דער קאַמף פון מיינונגען: נאַציאָנאַליזם און קאָסמאָפּאָליטיזם, צי זיינען אידן אַ נאַציע און אַנדערע אַזעלכע פּראָבלעמען. אָבער אויך וויט־פאַרכאַפּנדיגע ענינים, ווי אַ שטייגער — אידישע מלוכה און אפילו די אַראַבישע פּראָבלעם האָט מען דענסטמאָל אָנגערירט. מען איז געווען פאַרטאָן אין שאַפן אַ „אידעאָלאָגיע”, אַ טעאָרעטישן יסוד פאַרן ציוניזם, און די נויטיגע כלי־זיין דערצו האָט מען גענומען פון די גייסטיגע שטרעמונגען אין יענער צייט, פון די וויסנשאַפטלעכע אויטאָריטעטן אין יענער תקופה, פון ספּענסער, פון מאַרקס. אָט דיזאָזיגע אסיפות האָבן ניט געלאָזט רוען דעם צד שכנגד. פלעגן אין פאַריין צו די וויכוחים זיך באַווייזן די גדולים פון קעגנערישן לאַגער. האָבן די אסיפות דענסטמאָל אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון אַ אידעאישן שלאַכטפעלד — אַ אָנצוהערעניש פון יענעם גרויסן קולטור־היסטאָרישן וויכוח, וואָס האָט גאָר אינגיכן באַדאַרפט זיך צופלאַקערן אין אַלע תפוצות ישראל.

אָט אויף דעם קאַמף־פעלד פון בערלינער פאַריין האָט זיך דענסטמאָל באַוויזן נ ח מ ן ס י ר ק י ן.

צווייטער קאַפּיטל

נאַכקע דער משוגענער

א

ווער און וואָס איז געווען נחמן סירקין?

אַ בחור אַן אויפּברויז, אַ שטורעמדיגער. ער קאָכט זיך און בונטעוועט. אַ „קאָפּ" און „שגיונות". זיין סביבה איז געווען מחולק אין זיין אָפּשאַצונג. יש אומרים, אַז ער איז געווען אַ שאַרפער קאָפּ, אַ חריף, אַנדערע ווידער מיינען, אַז ער איז געווען אַ מתמיד. אָבער לכל הדעות איז ער געווען „ניט גאָר אינגאַנצן קלאָר ביים זינען". דער זון פון אַ טאַטן אַ למדן, אליעזר, און פון אַ מאַמען אַן אשת־חיל, אַ ברען, צביה האָט מען זי גערופן. אָפּגעשטאַמט פונם ב"ח („בית חדש", אַ באַוואוסטער פּלפּול־ספר, אַ פּירוש אויף די „טורים". זיין מחבר האָט געהייסן: ר' יואל סירקיס, אַ פּוסק און אַ מקובל, איז געווען רב אין עטלעכע קהלות — פּרוזשאַנע, לובלין, בריסק פון ליטע און קראָקע. געשטאָרבן אין קראָקע אין 1640, אין עלטער פון 80 יאָר).

געבוירן איז סירקין אין מאָהילעוו — אַ שטאָט פון באַרימטע רעוואָלוציאָנערן (אליעזר צוקערמאַן, פּיאָטר אַקסעלראָד, מ. אַראָנסאָן און אַנדערע). פון איר זיינען אויך אַרויס די ערשטע בילו"צעס: ישראל בעלקינד מיט זיינע ברידער און שוועסטער. אַ גייסט פון ווידערשפּעניגקייט האָט זיך אין סירקין באַוויזן נאָך אינגלווייז. מען האָט אים אַרויסגעטריבן פון גימנאַזיע, ווייל ער האָט פּראָטעסטירט קעגן אַ לערער, וואָס האָט פּוגע געווען אין אידישן כבוד. אין מינסק, וואו ער האָט פאַרענדיגט די גימנאַזיע און געגעבן לעקציעס, איז ער שוין געווען פאַררעכנט צווישן די חובבי ציון. בעלי זכרונות, וואָס געדענקען סירקינען נאָך פון יענע צייטן, דערציילן, אַז שוין דענסטמאָל פלעגט ער אַרויסזאָגן „משונהדיגע מיינונגען". אין מינסק האָט ער זיך געחברט מיט רעוואָלוציאָנערן פון „אונטער־ערדישן" רוסלאַנד. האָט מען אים אַרעסטירט. אַרויס אויף דער פריי האָט ער איבערגעלאָזט דעם טאַטנס שטוב און איז אַוועק קיין לאָנדאָן. זיך אַרומגעדרייט אין באַרימטן אידישן קוואַרטאַל פון לאָנדאָן — אין ווייטשעפּל. מען דערציילט, אַז ער האָט דעמאָלט זיך אַריינגעלאָזט מיט קאָמעדיאַנטשיקעס און האָט זיך אפילו גענומען שרייבן דראַמעס פאַרן אידישן טעאַטער (אויך אין שפּעטערע יאָרן איז ביי אים פאַרבליבן דידאָזיגע נטיה, נאָר קיין מזל ברכה איז ניט געווען אין זיינע

דראַמאַטישע פּרוּאווּן). אין עלטער פון אַ יאָר צוואַנציג איז ער אָנגעקומען קיין בערלין (1888). האָט זיך מיט אימפּעט אַראָפּגעלאָזט אינם ים פון למודים, הגם ער האָט קיין ספּעציעלן „פאַך" ניט געלערנט. אַ גרויסן דאָרשט צו וויסן האָט ער פאַרמאָגט, אים האָט אינטערעסירט פילאָזאָפיע, סאָציאָלאָגיע, פּסיכאָלאָגיע, עקאָ־נאָמישע פאָרשונגען, נאַטורוויסנשאַפט און חכמת ישראל. צו לערנען איז אויס־געקומען אויף אַ הונגעריגן מאָגן. און מען האָט געדאַרפט זיך קליגן כדי אָפּצופּטרן דעם מאָגן מיט פאַרשידענע המצאות. אָט די סגולה צי קענען פּטרן דעם מאָגן מיט שיהי פּיהי איז אים דערנאָך בייגעשטאַנען אין יאָרן פון נויט.

צי האָט ער געלערנט תורה לשמה? געוויס ניט צוליב אַ פאַך, ניט צוליב קאַריערע. צוליב וויסן, כדי צו זעטיגן דעם דאָרשט און די ליבשאַפט צו וויסן. אָבער אויך אַ „לא לשמה" איז געווען אין זיין לערנען. ער האָט שטודירט, כדי דערמיט עפּעס „אויפצוטאָן". אַלצדינג, וואָס ער האָט געלערנט, האָט אים באַ־דאַרפט העלפן אין פאַרענטפערן די וועלט־קשיות, וואָס האָבן געעקבערט דעם מוח. און ניט נאָר איין פראַגע מאַטערט אים, אים זיינען נוגע אַלע פראַגן פון דער איצטיגע געזעלשאַפטסאָרדענונג, וואָס מען געפינט ניט אין איר ניט קיין גע־רעכטיגקייט, ניט קיין חכמה, ניט קיין פרייהייט און ניט קיין גלייכהייט. און דער עיקר עקבערט דעם מוח די נאַציאָנאַלע פראַגע. וואָס וועט זיין מיטן פאָלק ישראל? וואו אַהין פירט אים זיין וועג אין דער געשיכטע? און אַזוי ווי ער איז פאַרוואָגלט געוואָרן קיין מערב־אייראָפּע און זעט דאָ מיט זיינע אייגענע אויגן די גדלות פון אידן אין דייטשלאַנד, וואו זיי זיצן זיך „אונטער זייער וויינ־שטאָק און זייער פייגנבוים", אונטערן שוץ פון זייער וויסנשאַפט, פון זייער געלט און פון זייער גלייכבאַרעכטיגונג, זייער עמאַנסיפּאַציע — פאָדערט פון אים אַ תשובה די פראַגע: וואו אַהין־זשע פירט דער וועג, וואָס מיט אים זיינען אַוועק־געגאַנגען די אידן פון מערב־אייראָפּע, זייערע חכמים און זייערע גבירים?

סירקין זוכט, פאָרשט, אָבער ניט דאָס אַליין, ער משפּט אויך און טראָגט אַרויס זיין פּסק דין אויף די דייטשע אידן.

אין זיינע ערשטע העברעאישע אַרטיקלען („זכרון לחכם", המגיד תרמ"ט) — ער איז דענסטמאָל געווען אַלט 21 יאָר — רעדט ער אַרום די מיינונגען פון די חכמי ישראל אין מערב־אייראָפּע, און ניט קוקנדיג אויף זיין יראת־הכבוד פאַר אַזעלכע געלערנטע ווי גייגער מיט זיינע חברים און זייערע דערגרייכונגען אין דער פאָרשונג פון אידישער וויסנשאַפט, גיט ער אונז אָט אַזאַ בילד וועגן דעם אינעווייניגסטן וועג פון דער אידישער עמאַנסיפּאַציע:

„דעם אידעאַל פון שיינקייט און ריינקייט האָט דער איד דערזען אין זיינע שכנים און איז אַוועק מיטן פרעמדן וועג און אויף זיך אַליין האָט ער אויסגעגאָסן אַ פּאַמוינצע און ער איז נמאס ומאוס געוואָרן אין די אייגענע אויגן" — — —

„פאַר אַ שמייכעלע, פאַר אַ קליין מעסטעלע חניפה האָט יעקב פּאַרקויפט זיין בכורה און מיט זיין נשמה האָט ער באַצאָלט זיינע שונאים פאַר זייער חסד, וואָס זיי טרעטן אים מער ניט מיט די פיס מיט זייער גוישער האָפערדיגקייט: די הייליגסטע האָפענונגען, וואָס צוליב זיי האָבן זיינע קינדער זיך מוסר נפש געווען, זיינען אָפּגעקילט געוואָרן אין זיין האַרצן, פאַרלאָשן געוואָרן דער פייער פון ליבע צו ציון און ירושלים, וואָס האָט געפלאַקערט אין זיין האַרצן ווי אַ געטלעכע פלאַם אין אַלע צייטן פון גלות, און דער אידישער גייסט האָט זיין פּרצוף צו־געדעקט און האָט זיך צעוויינט".

ניט אַלצדינג וואָס אַ מענטש שרייבט אין אַזאַ עלעטר זאָגט עדות, אַז ער וועט ווייטער אויך אַזוי אָנגיין אין זיין גייסטיגן שטרעבן. אָבער סירקינס המשך באַווייזט אונז, אַז ניט פון פּרעמדן מויל זיינען געשריבן געוואָרן די ערשטע אַרטיקלען זיינע.

אינם דאָזיגן פראַגמענט פון אַ יונגן בחור געפינען מיר שוין דעם נשמה־ריטם פונם שפּעטערדיגן סירקין, מען זעט דאָ שוין אַרויס זיין אימפּעט, זיין שנאה צו קריכערישקייט, זיין חוש פאַרן וועג פון דער אידישער געשיכטע און זיין כעס אויף יענע לייט, וואָס לויפן אַריבער פון די גערודפטע צו דער מחנה פון די תקיפים. „אידישער גייסט" איז פאַר אים ניט קיין נאַקעטע נשמה, ניט קיין פּוסטע מליצה. ער איז אַריינגעטאָן אין אים, ווייטיגט און נעמט זיך אָן זיין קריוודע, און ער האָט גרויס צער ווען דער אידישער גייסט ווערט פאַרשוועכט. מיר זען שוין אַרויס אינם אַרטיקל יענעם סירקין, וואָס האָט שפּעטער אַ שליידער געטאָן אין פּנים פונם פאָלק די באַשולדיגונג, אַז ער האָט פאַרביטן דעם „אתה בחרתנו" מיט אַן „אתה מאסתנו" — ניט אויסגעקליבן, נאָר פאַרמיאוסט האָסטו אונז אין די אייגענע אויגן!...

אויב סירקינס פייערדיגער געדאַנק וואָלט נאָר דערפירט געוואָרן ביז אָט די אַרויסגעזאָגטע מיינונגען, וואָלט ער פאַררעכנט געוואָרן צווישן די געטרייע חובבי ציון. אָבער סירקינס שיף איז נאָך זייער ווייט פונם האַפן. ער קעמפט מיט די טרעגער און תמימותדיגע חסידים פון דער חיבת־ציון־באַוועגונג, מיט זייערע קליינע השגות און נעבעכדיגע גיינגעלעך. ניטאָ צו אים קיין גלייכן אין שנאה צו קליינקעפעלדיגער בעל־בתישקייט, צו שמאָלע האָריזאָנטן, צו פאַר־גליווערטקייט, צום הכנעהדיגן דרך ארץ פון די חובבי ציון פאַרן „גביר".

חיבת־ציון האָט סירקינען ניט אָפּגעריסן פון דער קעמפערישער השכלה. געווען אין אים אַ ניצוץ, אַ היבשע ירושה פון ליליענבלומען, סמאָלענסקין און יהודה־לייב גאָרדאָן. זיין יראת־הכבוד פאַר דער העברעאישער קולטור־שאַפונג, זיין טיפער באַהעפט צום תנ"ך, וואָס איז געווען פאַר אים אַ לעבנס־בוך, זיין טיפער אינטערעס פאַרן „כוזרי", פאַרן „מורה נבוכים" און די אַנדערע מחקר־ספרים פון מיטלעלטער, האָבן ביי אים ניט אָפּגעשוואַכט די אָפּאָזיציע צו דער

אידישער „פּראַקטישער” גלות־אמונה מיט אירע תרי״ג מצוות, וואָס ער האָט געזען אין איר די ירידה פון דער אידישער נבואישער רעליגיע.

ער האָט געלעבט אין דער וועלט פון די נביאים, פון די גרויסע אוטאָפּיסטן און רעוואָלוציאָנערן. געוועזן פון יענע דענקער און טוער וואָס פאָדערן אַסך און נעמען אַרום אַסך. די שאַפונגען און אויפטועז פון היינע, לאַסאַל, מאַרקס, סען־סימאָן, פּרודאָן, גערצען, טאָלסטאָי און אַנדערע דענקער זיינען געוועזן אָפּן פאַר אים. ער לאָזט זיך אַראָפּ אינעם ים פון דער פּאָליטישער און סאָציאָלאָגישער ליטעראַטור. ער קומט צו די פאַרזאַמלונגען פון די דייטשע סאָציאַלדעמאָקראַטן און שטודירט די פראַגן פון דער נאָענט. נאָר ער רוט ניט און בלייבט דאָ ניט שטיין. ער קוקט אַריין אין ספרים, אָבער פאַרטיפט זיך אויך אין די אייגענע גע־דאַנקען. ער נעמט ניט איבער קיין אָנגענומענע מיינונגען. אַ גרייטער פסק דין, אַן אָנגענומענער אַלגעמיינער געדאַנק איז אים ניט מחייב. ער פילט זיך ווי אַ תנא, וואָס מעג האָבן זיין קעגנערישע מיינונג. ער האָט זיך זיינע אייגענע טענות, זיינע אייגענע ראיות מיט זיינע אייגענע חידושים און אויפטועז. זיין סאָציאַליזם מיט זיין רעוואָלוציאָנערישקייט קען מען ניט אַריינשפּאַרן אין דער ראַם פון די פּאָפּולערע בראָשורקעס. ער פאָדערט אַסך הן פון דער רעוואָלוציע, הן פון סאָציאַליזם און פון נאַציאָנאַליזם. ער וויל ניט נושא חן זיין און קריגן עמיצנס „הסכמה” מיט דער הילף פון אַ פשרה־געדאַנק, מיטן פּרייז פון אַ צייט־ווייליגן, פאַרבייגייענדיגן נצחון. ער איז גרייט זיך איינצושפּאַרן אויף זיין אייגע־נער פּאָזיציע און אַרויסטרעטן אין קאַמף קעגן דער גאָרער וועלט. זיין צוגעבונדנ־קייט צו דער רעוואָלוציע וועט אים פונדעסטוועגן ניט דערפירן, אַז ער זאָל שלום מאַכן מיט די סימנים פון איר געפאַלנקייט, מיט אירע פאָנען־טרעגער, וואָס זיינען געוואָרן די כלי קודש פון דער „פּראַקטישער” סאָציאַליסטישער אמונה.

ב

ער איז גרייט צו מלחמה. אונזערע חכמים פון אַמאָליגע צייטן וואָלטן אויף אַזאַ מענטש געזאָגט, אַז די תורה קאָכט אין אים. די תורה פון סירקין איז ניט קיין גלאַטע, ניכטער׳ע און סיסטעמאַטישע. זי איז אין עצם ברען און קאָך. פאַרע־בלעזלעך און שוים שפּריצן אַרויס פון איר. ס׳קאָכט אין אים דער שאַרפער שכל, וואָס רייסט אַראָפּ די שאָלעכץ פון אַלע פראַגן און ווערט צעוויטיגט פונם ליגן אין די אָנגענומענע „אמתן”; ס׳קאָכט אין אים די שנאה צו געפאַלנקייט, קריכעריש־קייט, צו אַ לעבן אין שקלאַפעריי און פאַראַכטונג; ס׳קאָכט אין אים דער כעס צו צביעות, צו כל המינים צביעות, סיי יענע וואָס פאַרבאַהאַלטן זיך אונטער דער מאַסקע פון אמונה, טראַדיציע און נאַציאָנאַליזם, סיי יענע, וואָס טוט אָן אויף זיך דאָס שטריימל פון סאָציאַליזם, רעוואָלוציע און „מענטשהייט”; ס׳פלאַקערט אין אים דער ניצוץ פון אַ נבואישער וויזיע, פון אַ זעאונג, וואָס דוכט זיך אויס אַזוי

משונהדיק אפילו אין די אויגן פון זיינע נאָענטע פריינט און חברים און וואָס אין זיינע אייגענע אויגן איז זי אַזוי פּשוט, אַזוי פאַרשטענדלעך, ממש אָנצוטאַפּן מיט דער האַנט: אָט גיי און טו דאָס!

אַ מענטש פון קאַמף און שטרייט. ניטאָ זיין גלייכן אין אַרויספאָדערן אויף אַ מלחמה. און ניט נאָר מיט אַ שונא, נאָר אויך קעגן אַן אייגענעם חבר. ניט נאָר קעגן די „תלמידים", נאָר אויך מיט די מאַרקסיסטישע רבנים און פויפסטן אַליין. אַ מענטש אָן שום פחד. ער שרעקט זיך אפילו ניט פאַר אַזוינס, וואָס מיר אַלע האָבן דערפאַר מורא: צו זיין קאָמיש, לעכערליך. „שעמט זיך ניט פאַר די אָפּלאַכער" איז געווען ווי איינגעקריצט אין זיין כאַראַקטער. ער האָט גיכער געוואָלט בלייבן אַ שוטה צווישן די „קלוגיטשקע". אין די וויכוחים מיט די קעגנער האָט ער זיך ניט אונטערגעגעבן זייער געדאַנקען־גאַנג און איז ניט געגאַנגען אין זייערע פוסטריט כדי זיי אָפּצופרעגן, נאָר ער פלעגט קעגן זיי אַרויסטרעטן מיט זיין אייגענער לאָגיק, וואָס איז ניט געווען גלייך צו זייער גאַנג, מיט זיין אייגענער שאַרפקייט, וואָס איז ניט געווען געגליכן צו זייער חריפות, און וואָס איר ציל איז געווען ניט קיין וויץ אָדער סתם אַ פריילעכע מחשבה. ניין, די כוונה פון זיינס אַ שאַרף ווערטל איז געווען אויפצודעקן די נאַרישקייט, וואָס האָט געשטעקט אין זייער חכמנען זיך, צערייסן די שפּינוועבס פון זייער געדאַנקען־בנין.

וויפיל בליצן און שפּיצן פון סירקינס וויכוחים מיט קעגנער זיינען פאַרבליבן אויף צענדליגער יאָרן אין זכרון פון זיינע חברים און אפילו ווען זיי זיינען דערנאָך געוואָרן זיינע קעגנער!

שמריהו לעווין דערציילט אונז אַ מעשהלע מיט סירקינען און פאַרוואוסן*, וואָס איז שוין שטאַרק באַוואוסט געווען ביי די דייטשע סאָציאַלדעמאָקראַטן און האָט דעריבער אויך געשמט אין די סטודענטישע „קאָלאָניעס". ער איז געווען אַן אָפטער אַריינגייער צו די אסיפות פון „אידיש־רוסישן וויסנשאַפטלעכן פאַריין", כדי צו קעמפן קעגן די אָפּגעשטאַנענע געדאַנקען פון די יונגעלייטלעך, וואָס זיינען נוטה צו אידישן נאַציאָנאַליזם. איינמאָל, אַז ער האָט שוין אויסגעשאָטן אַלע זיינע „וויסנשאַפטלעכע" ראיות קעגן נאַציאָנאַליזם, איז אים איינגעפאַלן אַ המצאה און ער האָט אילוסטרירט זיינע געדאַנקען מיט אַ שפּאָגל־נייער ראיה: מיט זיין אייגענעם בגד. „אָט קוקט זיך צו צו מיין בגד, האָט ער אַ רוף־אויס געטאָן צו

* זיין אמתער נאמען איז געווען העלפאַנד: אַ רוסישער איד, וואָס איז עולה לגדולה געווען ביי דער דייטשער סאָציאַלדעמאָקראַטיע. בשעתו האָט ער באַלאַנגט צום לינקן פליגל פון דער פּאַרטיי. אין יאָר 1905 האָט ער אין פּעטערבורג אינאיינעם מיט טראָצקין געהאָלפן גרינדן דעם ערשטן רוסישן סאָוויעט. אין דער וועלט־מלחמה האָט ער געטריי געדינט דעם קיסר ווילהעלמס רעגירונג. ניט קוקנדיג אויף זיין לינקיזם האָט ער זיך אַריינגעלאָזט אין ספּעקולאַטיווע געשעפטן און איז געוואָרן אַ גביר. אין דער אייגענער צייט האָט אים דאָס ניט געשטערט צו שפּילן די ראָליע פון אַ פאַרמיטלער צווישן ווילהעלם און די באָלשעוויקעס.

זיינע צוהערער אין זאַל, דער וואָלשטאָף זיינער שטאַמט פון שעפסן, וואָס האָבן זיך געפּאַשעט אין אַנקאַראַ, אויסגעשפּונען האָט מען די וואָל אין ענגלאַנד, געוועבט אין לאָדז, די קנעפּלעך זיינען צוגעשיקט געוואָרן פון דייטשלאַנד און די פעדים פון עסטרייך" — צי באַדאַרף מען נאָך האָבן אַ מער קלאָרע ראיה, אַז נאַציאָנאַליזם איז אין אונזערע צייטן אַן אַלטפרענקישער אומזין? אָט דער בולטער משל האָט געמאַכט אַ מוראדיקן איינדרוק. „עס האָבן זיך שוין אַ הויב־אויף געטאָן די הענט צו פּאַטשן בראַוואָ, נאָר דאָ האָט פּאַסירט אַן אויסער־געוויינטלעכע זאַך. פּאַרוואָוסעס בגד איז געווען אַ פאַרשמעלערטער. אַז ער האָט זיך אַזוי געדרייט אין אים, געטאַפּט און באַוויזן פאַרן עולם, אילוסטרירנדיג זיינע ווערטער, האָט אין דער היץ פּלוצים די נאָט געפּלאַצט אויפן עלנבויגן. אין אַ גלייכער ליניע אַ קעגן פּאַרוואָוסן איז געזעסן נחמן סירקין, זיינע אויגן האָבן געברענט פון צאָרן און פאַראַכטונג, און אַקוראַט ווען פּאַוואָוס האָט פאַרענדיגט, האָט סירקין, וועלכער האָט זיך שוין ניט געקענט איינהאַלטן פון כעס, אַ שפּרונג־אויף געטאָן פון זיין זיץ מיט אַ געשריי אויס: „און אָט דער געוואַלדריס אינם בגד פון אדוני פריץ שטאַמט פון די פּאַגראָמען אין קיעוו". דער איינדרוק פון סירקינס ווערטער איז געווען אין לשער. פּאַרוואָוס האָט גערעדט אַ היבשע שעה ביז וואַנען ער האָט זיך אַ הויב־אויף געטאָן אויפן שפּיץ און האָט דערלאַנגט ביז צו דעם אינטערנאַציאָנאַליזם פון זיין בגד, און מיט איין קלאַפּ האָט סירקין צעשטערט אַלע זיינע בנינים *.

אַ צווייטע מעשהלע פונם אייגענעם כאַראַקטער דערציילט אונז מיט עטלעכע און פערציג יאָר שפּעטער אַ יוגנטפריינט סירקינס, וואָס איז דערנאָך אַריבער צום פיינטלעכן לאַגער **. געפירט האָט זיך אַ וויכוח, צי זיינען אידן אַ פאָלק, אַ נאַציע, צי ניט (די דאָזיגע „פראַגע" איז יאָרן נאָכאַנאַנד געשטאַנען אויף דער טאָגאָרדענונג ביי דער אידישער אינטעליגענץ, און אויך עטלעכע ניט־אידישע

---

* שמריהו לעווין: זכרונות פון מיין לעבן, צווייטער בוך: דער אויפשטאַנד פון דער יוגנט.

** אליהו דאַווידסאָן, פון די קאַנטיגע פּערזענלעכקייטן אין דער בערלינער גרופּע, אַ אידישער תלמיד חכם, אַמאָליגער התלהבותדיגער חובב ציון, אַ חבר פון אחד העם'ס „בני משה" און אַנטיילנעמער אין ערשטן ציוניסטן־קאָנגרעס. אַוועק פון ציוניזם און אַריבער צו דער רוסישער סאָציאַלדעמאָקראַטיע, צו דער גרופּע פּלעכאַנאָוו, און איז ביי זיי געווען אַ מומחה פאַר אידישע ענינים, קעמפנדיג אין איהר נאָמען קעגן ציוניזם און קעגן „בונד". נאָך דער רעוואָלוציע איז ער געוואָרן פּראָפעסאָר אין קיעוו און דאָרטן געשטאָרבן. אויף מיין בקשה האָט ער אָנגעשריבן זיינע זכרונות וועגן סירקין (אין כתב־יד). סירקין האָט זיך שטאַרק גערעכנט מיט אים און זיין אַוועקגיין פון ציוניזם האָט אים פאַרשאַפט אַ סך צער. אויף ווי ווייט סירקין האָט געדיינקט דאַווידזאָנען באַווייזט אונז דער פאַקט, אַז בעת ער איז געקומען אין א"י אין יאָר תר"פ, מיט אַ דעלעגאַציע פון פועלי ציון, האָט ער געפונען פאַר נויטיג אים מיטצוטיילן זיינע מיינונגען און זיין גלויבן.

טעאָרעטיקער האָבן געהאַלטן, אַז זיי דאַרפֿן זיך אַריינמישן אינם וויכוח. דאָס איז אָבער ניט געווען סתם אַן אַקאַדעמישער שטרייט, מען האָט פֿון אים געדרונגען אויך פּראַקטישע אויספֿירן: אויב מען וועט קענען אויפֿווייזן מיט וויסנשאַפֿטלעכע ראיות, אַז אידן זיינען בכלל ניט קיין נאַציע, וועלן דאָך ממילא בטל ווערן אַלע אידישע נאַציאָנאַלע שטרעבונגען און זיי וועלן בכן זיך גאָרניט בויטיגן אין אַ אייגן אידיש לאַנד).

אינם דאָזיגן וויכוח האָט אָנטייל גענומען אויף דער זייט פֿון די קעגנער צו אידישן נאַציאָנאַליזם אַ באַוואוסטער פֿילאָזאָפֿישער דענקער — איטעלסאָן, וואָס איז געווען אַ סך עלטער פֿון זיינע צוהערער*. ער האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אַ ברייטער און טיפֿער השכלה, מיט אַ שאַרפֿן מוח, און איז געווען שטאַרק אָנגענומען ביי דעם עולם. איטעלסאָן האָט געטענהט, אַז דער גאַנצער וויכוח איז ניט קיין פּרוכפּערדיגער. מען קען קוקן אויף אידן ווי אויף אַ פֿאָלק און מען קען זיי אָפּשאַצן אַנדערש, ווי אַ ניט־פֿאָלק: אַלצדינג הענגט אָפּ פֿון אונזער השגה וועגן פֿאָלק, נאַציע. און כדי צו געבן פֿאַרשטיין זיין געדאַנק האָט ער אַ משל געבראַכט: אין אַלע לערנביכער פֿאַר זאָאָלאָגיע ווערט די הון פֿאַרצייכנט צווישן די פֿויגלען. נאָר אַ רוסיש ווערטל זאָגט, אַז אַ הון איז ניט קיין פֿויגל. „אָטאָ דאָ איז אויפֿגעשפּרונגען נח׳קע און האָט אים איבערגעריסן מיט אַ געשריי: און בעת די נאַרישע און האָפֿערדיגע הינער קריגן זיך, קומט דער שפּאַרבער און שטעכט זיי אויס די אויגן!״

פֿאַר קיינעם האָט ער קיין מורא ניט געהאַט, אפֿילו ניט פֿאַר די לייבן פֿון דער רעוואָלוציע און פֿון די וויכוחים. און אויך קיין אימתא דציבורא האָט ער ניט געהאַט, זיך ניט געשראָקן אפֿילו פֿאַר אַ פֿיינטלעכער אוידיטאָריע. איינמאָל האָט מען אין דער „קאָלאָניע״ געפֿירט אַ שטורמישן וויכוח וועגן אַזאַ מין

---

* גריגאָרי איטעלסאָן, אַ רוסישער איד, וואָס האָט עמיגרירט קיין דייטשלאַנד אין די 70־גער יאָרן פֿון פֿאָריגן יאָרהונדערט. געווען כעמיקער, מאַטעמאַטיקער, פֿילאָזאָף. געשטאָרבן איז יאָר 1926 אין בערלין, אין עלטער פֿון 70 יאָר, נאָכדעם ווי ס׳האָט אים פֿאַרוואונדעט אַ ווילדער נאַצי־העלד. פּראָנץ אָפּענהיימער האָט וועגן אים געשריבן („מוסף״ פֿון „דבר״ תרפ״ו, ג׳ ל״ט): „אַזוי ווי איך האָב אים געקענט, האָבן די גוף־יסורים פֿון אַנפֿאַלער ווייניגער משפּיע געווען אויף אים ווי די מאָראַלישע ליידן, די געדריקטע שטימונג איבער דעם פֿאַרשוועכטן כבוד פֿון אַ מענטש". „געווען איינער פֿון די געהויבנסטע מענטשן־טיפּן, וואָס באַווייזן זיך אויף דער וועלט". „דאָס גאַנצע רייכע וויסן, די ליכטיגע קלאָרקייט פֿון געדאַנק, דעם גאַנצן וויסנשאַפֿטלעכן שטאָף, וואָס האָט זיך אָנגעקליבן אין זכרון, האָט ער מיטגענומען מיט זיך אויף יענער וועלט". זע אויך הוגא בערגמאַן: „טויזנט יאָר ווי אַ נעכטיגער טאָג״ (מוסף צו „דבר״, תרפ״ג, ג׳ ל״ח). זיין ביבליאָטעק האָט ער איבערגעלאָזט אַ ירושה פֿאַרן ירושלימער אוניווערסיטעט. דאָרטן געפֿינט זיך אויך סירקינס אַן אַרטיקל: «Das Zweckmässig-heroische in der Geschichte» מיט אַ ווידמונג אין העברייאיש: „לידידי ולאוהבי מזכרת״.

פראַגע: „ווען פאַלט אויס ראש השנה? פאַרשטייט זיך, אַז מען האָט דערמיט ניט געמיינט דעם אידישן ראש השנה, נאָר דעם גויישן ניי־יאָר. מערנישט אויך ביי גויים זיינען דאָך געווען צוויי קאַלענדאַרן: אַ רוסישער, פּראַוואָסלאַוונער און אַ מערב־אייראָפּעאישער. אין יענע יאָרן האָט מען אין רוסלאַנד זיך נאָך נוהג געווען לויטן אַלטן פּראַוואָסלאַוונעם לוח. די אידישע סטודענטן, וואָס האָבן הויך געהאַלטן די פאָן פון „מענטשהייט" און „קאָסמאָפּאָליטיזם" האָבן געוואָלט — פון התלהבות און ליבשאַפט צו רוסלאַנד, וואָס איז דאָך געווען אַלצאיינס וואָס רעוואָלוציע — פּראַוווען דעם „נייען יאָר" דווקא לויט רוסלאַנדס שטייגער, וואָס אירע מנהגים ווערן געהייליגט פון דער רעוואָלוציע. די אָפּאָזיציע פון די נאַציאָנאַל־אידישע סטודענטן האָט געפונען איר אויסדרוק אין דער פאָדערונג, אַז מען זאָל פּראַוווען דעם „נייען יאָר" לפי דעם מערב־אייראָפּייאישן קאַלענדאַר. און אויך דאָ איז סירקין געוואָרן דער פּראָקוראָר: סטייטש, היתכן, צי יומטובן דען אַלע רוסישע פעלקער זייערע ימים טובים לויטן רוסישן קאַלענדאַר? ווי זיינען זיך נוהג די אַנדערע פעלקער פון רוסלאַנד — פּאָליאַקן, לאָטוועשן, טאָטערן, צי פּראַוווען זיי אויך דעם „נייען יאָר" לויטן רוסישן לוח? ווייזט אויס, אַז איר, כלומרשטע רעוואָלוציאָנערן, פאַלט כורעים פאַרן הערשנדיגן רוסישן פאָלק און באַרעכטיגט דערמיט דעם יאָך, וואָס ער לייגט אַרויף אויף די אַנדערע פעלקער!... און געזאָגט האָט סירקין די ווערטער מיט כעס, מיטן טאָן פון אַן אַרויספאָדערונג. און קעגן ועמען האָט ער געשליידערט זיינע באַשולדיגונגען? ער האָט זיי אין פּנים אַריינגעזאָגט יענע לייט, וואָס איטלעכער פון זיי האָט געקוקט אויף זיך ווי אויפן אמתן חתן פון דער רעוואָלוציע הבאה עלינו לטובה, ווי אויפן פאָנענטרעגער פון דער געלייטערטער „מענטשהייט", וואָס פאַר איר עקזיסטירט דאָך ניט קיין חילוק צווישן „העלען און איד". אָט אַזוי ווייניג טאַקט האָט פאַרמאָגט דער סירקין, און ס'איז טאַקע שווער געווען אים מוחל צו זיין!

אַ היבשע צייט האָט זיך אין דער „קאָלאָניע" געפירט אַ וויכוח וועגן דעם נאָמען פון דער סטודענטישער הילף־קאַסע: צי דאַרף מען זי אָנרופן „רוסישע", צי „אידיש־רוסישע". קיין רוסישע סטודענטן האָט מען כמעט ווי ניט באַגעגנט אין דער „קאָלאָניע", פּשוט צוליב דעם, ווייל בדרך כלל זיינען נאָר אידן געגנויט געווען אויף יענער זייט גרענעץ זיך געפינען אַן אָרט אויף צו לערנען. פונדעסטוועגן האָבן אַלע פאָנענטרעגער פון „קאָסמאָפּאָליטיזם", וואָס האָבן געקוקט אויף זיך ווי אויף אמתדיגע ר ו ס ן, אין איין קול געפאָדערט, אַז מען זאָל די קאַסע אָנרופן „ר ו ס י ש ע". יענע ווידער וואָס האָבן געפאָדערט, אַז די קאַסע זאָל באַווייזן איר אידישן פּרצוף, האָבן זיך סומך געווען אויפן צוזויפשטעל פון דער סטודענטנשאַפט, אויף די רדיפות קעגן אידן אין רוסלאַנד. די „אָל־מענטשלעכע" האָבן ווידער געטענהט, אַז די רדיפות זיינען אַ פועל־יוצא פונם טיראַנישן, זעלבסטהערשערישן רעזשים, וואָס גאַנץ רוסלאַנד ליידט

פון אים, בכן איז דאָס אַ כלל־זאַך ניט נאָר אַ אידישער ענין, בפרט אַז די בעסערע מענטשן פון דער רוסישער געזעלשאַפט זיינען קעגן דער זעלבסט־הערשונג און ס׳איז ניטאָ קיין אַנדער עצה אויף פּטור צו ווערן פון איר, סיידן מיר וועלן זיך אויסמישן מיט אַט די חסידי־אומות־העולם פון רוסלאַנד. סירקין, ווי זיין שטייגער איז געווען, האָט זיך ניט באַגנוגנט מיט זעלבסטפאַרטיידיגונג, נאָר האָט אַליין פאַרפירט אַ קאַמף און איז אַליין געוואָרן דער אָנפאַלער. ער האָט פאַרמאָגט די העזה צו לייקענען אין דער עצם טענה, אַז די שנאה צו אידן שטאַמט נאָר פונם רעזשים. אויב עס פאַרלויפן זיך פּאָגראָמען, וואָס חזרן זיך איבער פון צייט צו צייט, קען מען ניט אָראָפּנעמען די אחריות פאַר זיי פונם פאָלק פון די פּאָגראָמשטשיקעס. און ניט גענוג דערמיט, וואָס ער האָט זיך דערוועגט פוגע בכבוד צו זיין דעם רוסישן פאָלק, פלעגט ער נאָך ווייטער גיין און אַריינבערענגען אין כעס די חסידים פון דער אַסימילאַציע: אויך די רוסישע אינטעליגענץ איז ניט אינגאַנצן ריין פון שולד, לויט זיין מיינונג, אויך אויף איר פאַלט אַ גרויס טייל פון דער אחריות פאַר די פּאָגראָמען, וואָרים זי שטעלט זיך ניט איין ווי ס׳באַדאַרף צו זיין!

מען קען זיך משער זיין, ווי אַזוי די אודיטאָריע האָט אויפגענומען אַזעלכע רייד — אַט די אודיטאָריע וואָס איז געווען אויפגעהאָדוועט אויף אומבאַגרעניצטן יראת־הכבוד צום רוסישן פאָלק און צו דער רוסישער אינטעליגענץ און וואָס האָט זיך כסדר איינגערעדט, אַז די פּאָגראָמען זיינען נאָר אַ פּועל־יוצא פונם אַלטן, בייזן רעזשים. ניט אומזיסט פלעגט מען בכן באַשולדיגן סירקינען, אַז ער פאַרשטייט ניט ווי זיך צו פירן און אַז ער פאַרמאָגט ניט קיין חוש פון טאַקט.

און דער מענטש, וואָס דערציילט אַט די זכרונות און האָט זיך שוין לאַנג דערווייטערט פון זיין יוגנטפריינט און באַלאַנגט גאָר בעתן שרייבן צום קעג־נערישן לאַגער, געפינט פונדעסטוועגן פאַר נויטיג מוסיף צו זיין: „אַט דער משוגענער און טאַקטלאָזער אויפברויזן סירקינס פלעגט אָבער נויטן אַ סך פון זיינע צוהערערס זיך פאַרטראַכטן איבער די אָנגערירטע ענינים״.

ג.

כל זמן סירקין פלעגט שמייסן זיינע קעגנער מיט דער בייטש פון סאַטירע, האָבן זיך איינגעפונען מענשן, וואָס פלעגן זיך צוהערן צו זיינע רייד. מען איז טאַקע אָפט געווען אויף אים אין כעס, אָבער מען האָט אויך אָפט הנאה געהאַט פון זיין חריפות. ער האָט אַמאָל אָנגעשריבן אַ סאַטירע אויפן פאַריין און זי פאַרגעלייענט אויף אַ פאַרזאַמלונג. ס׳האָט זיך דאָרטן גערעדט וועגן דעם קליינשטעטלדיגן בדחן אלימלך, וואָס איז פאַרוואָגלט געוואָרן קיין בערלין און אָנגעהויבן אַריינקומען אין פאַריין און הערן אויף די אסיפות די דרשות פון די מענטשהייט־ראַטירער, פון די נייע גואלים און משיחים. געהאָרעוועט נעבעך האָט

אלימלך כדי צו באַנעמען די רעדנער און זיך דערגרונטעווען מיט זיין פשוטן שׂכל ביז צו דער טיפקייט פון זייערע כוונות. און דערביי פלעגן אַרויסקומען קוריאָזן איבער קוריאָזן און דער געלעכטער פונם עולם צוהערער האָט פאַרהילכט דעם זאַל. מען האָט אָפט זיך ביי אים געבעטן ער זאָל איבערחזרן און לייענען זיין חיבור. שוין דעמאָלט האָט זיך ביי אים אַנטפּלעקט דער טאַלאַנט פון שאַרפער סאַטירע, וואָס האָט זיך דערנאָך אַרויסגעוויזן אין זיין פולן גלאַנץ אין זיינע פּאָלעמישע שריפטן.

גאָר אַנדערש איז אָבער געווען סירקינס גורל, בעת ער פלעגט זיך נעמען אַרויסגעבן זיינע אייגענע מיינונגען, זיין אייגענע וועלטאַנשויאונג. דאָ פלעגן זיך זיינע צוהערערס אַנשטויסן אויף משונהדיגע ענינים, וואָס האָבן זיך אינפּלוג גאָרניט געלייגט אויפן שכל.

שמריהו לעווין, וואָס האָט סירקינען געקענט נאָך פון זיין מינסקער תקופה, סך־הכל איז ער דעמאָלט געווען אַלט אַ יאָר צוואַנציק, דערציילט אונז אין זיינע זכרונות, אַז שוין אין יענע צייטן, דהיינו אין יאָר 1888 „האָט סירקן זך געפּלייסט צונויפצופירן און באַהעפטןביידע אידעאַלן — דעם אידישן נאַציאָנאַליזם מיטן אַלגעמיינעם סאָציאַליזם און געפּרואווט זיי מצרף צו זיין אין איין אַלגעמיין־מענטשלעכע און נאַציאָנאַלע שטרעבונג".

שוין אַזאַ מין נטיה אַליין צו פאַראייניגן אין גייסט אַזעלכע שטרעבונגען, וואָס האָבן זיך יעדן בר־דעת אויסגעדוכט ווי סתירות, ווי היפּוכים, האָט געמוזט דערפירן דערצו, אַז מען זאָל שאָקלען מיטן קאָפּ אויף סירקינען און צווייפלען אין דער נאָרמאַלקייט פון זיין שכל. סטייטש, האָט מען שוין אַזוינס געהערט? אַזאַ מין אומנאַטירלעכער זיווג — אידישקייט און סאָציאַליזם! אָבער סירקין איז נאָך ווייטער געגאַנגען. אין זיינע בערלינער לעקציעס האָט ער זיך געפּלייסט אויפצווייזן, אַז אויב דער אידישער סאָציאַליזם וויל ניט פאַרבלייבן אַ צוטשעפּעניש צו דער בורזשואַזער אַסימילאַציע, מוז ער ווערן ציוניסטיש; און פון דער צווייטער זייט פלעגט ער טענהן, אַז די אידישע נאַציאָנאַלע פרייהייטס־באַוועגונג וועט זיגדיגן און פעלשן אין זיך אַליין און פאַרשוועכן די אידישע געשיכטע אויב זי וועט ניט ווערן סאָציאַליסטיש.

אָט אַזוי האָט זיך פאַרמאָסטן אַ יונגערמאַנטשיק, אַ האַלבער מטורף אינפּלוג, און איז אַרויסגעטראָטן מיט זיינע „פאַנטאַזיעס" קעגן דער „ווירקלעכקייט", קעגן אַלע אָנגענומענע מיינונגען, קעגן דעם סאָציאַליזם פון זיין צייט, אין זיין דעמאָלט־דיגער פאָרם, און קעגן חיבת ציון פון זיין צייט, אין איר דעמאָלטדיגער געשטאַלט.

און אין דער אייגענער צייט, בעת די דייטשע סאָציאַלדעמאָקראַטיע האָט געיומטובט אירע נצחונות, וואָס זיינען געווען אויפגעבויט אויפן פּראָלעטאַריער פון דער אינדוסטריע, האָט סירקין געפּרואווט געפינען אַ ברייטערן יסוד פאַר

זיין סאָציאַליזם און האָט געלייקנט אין אָרטאָדאָקסישן מאַרקסיזם, אַז נאָר דער פּראָלעטאַריער, נאָר דער געדונגענער אַרבעטער אַליין טראָגט מיט זיך די סאָציאַלע רעוואָלוציע: ניין, אַלע פאַרשקלאַפּטע, אַלע קעמפּפערישע קלאַסן נעמען אָנטייל אין איר, און די פאַרווירקליכונג פון סאָציאַליזם הענגט ניט אָפּ נאָר פון דער קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַל, ווי עס פאָדערט די מאַרקסיסטישע טעאָריע. דער עיקר איז, אַז די באַפעלקערונג, און זאָל דאָס זיין נאָר אַ טייל פון איר, זאָל דערפילן, אַז ס'קען אַזוי ווייטער ניט גיין און אַז מען קען ניט אַריבערטראָגן די קאַפּיטאַליסטישע אָרדענונג — אַט דענסטמאָל וועלן אַלע זיך אַנטקעגנשטעלן דעם קאַפּיטאַליזם און וועלן אַרויסווייזן זייער מאַקסימאַלן אימפּעט אויף צו פאַרבייטן די עקזיסטירנדיקע אָרדענונג מיט אַ סאָציאַליסטישער סיסטעם. און דאָס אידישע פאָלק, וואָס איז פאַרשקלאַפּט און ווערט געדריקט און געטראָטן מיט די פיס, איז דאָס נאָר נאַטירליך ווען ער וועט פאַראייניגן זיין גורל מיט די ווידערשפעניגע, מיט די רעוואָלוציאָנערן. דאָס אידישע פאָלק מוז אָנטייל נעמען אין יעדער סאָציאַליסטישער פרייהייטס־באַוועגונג, אָבער דערביי ניט מוותר זיין אויף זיין נאַציאָנאַלער זעלבסשטענדיגקייט. פונקט פאַרקערט. אין דער אַלגעמיינער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג מוז דאָס אידישע פאָלק שטרעבן צו זיין נאַציאָנאַלער באַפרייאונג. דאָס אידישע פאָלק, וואָס ליידט מער פון אַלע אַנדערע פעלקער און וואָס ווערט געשטויסן אונטערן דרוק פון זיין געשיכטע צו נאַציאָנאַלער באַפרייאונג, וועט ניט וועלן אויפבויען זיין ביי הויז אויף אַ צעפוילטן פונדאַמענט, ער וועט ניט אַריינפירן אין זיין באַנייטן לעבן אַ געזעלשאַפטלעכע אָרדענונג, וואָס איז פאַרמשפּט אויף אונטערצוגיין.

אָט אַזוי האָט געדרשנט סירקין אין יענע יאָרן. „און תמיד פלעגט ער פאַרבלייבן איינער אַליין מיט זיינע מיינונגען. ניט די ציוניסטן און ניט זייערע קעגנער האָבן אים געשטיצט. אפילו אויף אַ ליאַדע מינוט פלעגט מען זיך ניט צוהערן צו זיין תורה" *.

און אויב די תורה סירקינס איז שוין פאַר זיך אַליין געווען אַזאַ משונהדיגע, האָט נאָך מער פאַרשטאַרקט דעמדאָזיגן איינדרוק דער פאַקט, וואָס זי האָט קיין חסידים ניט געהאַט, וואָס נאָר איין מענטש אויף דער וועלט האָט זי פּראָפּאַגאַנדירט. „נאָר דידאָזיגע שלימזלדיגקייט האָט נחק'ען ניט מטושטש געמאַכט און ער האָט זיך געטעגבהט זיינס. יאָר־איין, יאָר־אויס פלעגט ער איבערחזרן זיין אני מאמין, וויסנדיג לכתחילה און אַפריער, אַז ער וועט קיין שום השפּעה ניט האָבן אויף זיינע צוהערער" *.

שפּעטער, אין די קומענדיגע טעג, וועט אונז סירקין דערציילן וועגן זיך

* פון דאַווידסאָנס רשימות.

אַליין: „אַ אינעווייניגסטער אינסטינקט און אַ טיפע זיכערקייט אין אַ העכערן אמת האָבן מיך געמאַכט באַהאַרצט און געגעבן כוח אָנצוהויבן די פּראָפּאַגאַנדע פאַרן סאָציאַליסטישן ציוניזם און זיך אַוועקשטעלן קעגן דער גאָרער אידישער אינטעליגענץ פון יענער צייט״.

איינער אַליין, איינער קעגן אַלעמען.

דריטער קאַפּיטל.

די ערשטע טריט

א

קיין זאַך האָט ניט געקענט איינברעכן די בערלינער גרופּע און צעשטערן איר קערנדל: ניט די ירידה־יאָרן פון דער חיבת־ציון־באַוועגונג — דער דורכפאַל פון דער צווייטער עליה־כוואַליע אין יאָר תרנ״ב, ניט דער אויפקום פון באַראָן הירש און די התלהבות פון גבירים און פון אידישע מאַסן פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון אַרגענטינע ווי אַ קאָנקורענץ צו ארץ־ישראל, אויך ניט דער אַוועקגיין פון די פאַרצווייפלטע און אין יאוש אַריינגעפאַלענע. אמת, עטלעכע חברים זיינען אַוועק אויפן וועג פון קולטור־אַסימילאַציע, אַנדערע ווידער צום פאָלקיסטישן גלות־נאַציאָנאַליזם (וואָס האָט ערשט דעמאָלט אָנגעהויבן זיך באַווייזן), אָבער דאָס קערנדל פון דער גרופּע איז, ווייזט אויס, געווען געקנאָטן פון יענעם שטאָף, וואָס די אידישע לעגענדע דערציילט אונז ביי דעם „לוז״: „ניט איז ער אין וואַסער צעווייקט געוואָרן, ניט אין דער לופט פאַרברענט און ניט אין אַ מיל צעמאָלן״. די מערהייט פון דער גרופּע איז נאָך דעמאָלט ניט אַרויס אין דער פּראַקטישער וועלט און האָט געלעבט אין אַ גייסטיגן גערודער, געפּלאָנעוועט פאַרשיידענע פּלענער און געוואָרט...

אין די אייגענע טעג איז זיך אין בערלין צונויפגעקומען אַ גרופּע יונגע תלמידי־חכמים פון גאַליציע. אויך זיי האָבן געזוכט נייע וועגן, נאָר דער עיקר האָט זיי געצויגן צו פאָרשונג, צו וויסנשאַפט און ליטעראַטור. צווישן זיי זיינען געווען דוד ניימאַרק און צבי מאַלטער, וואָס האָבן דערנאָך זוכה געווען צו אַ שיינעם נאָמען אין דער אידישער וויסנשאַפט, מרדכי ערענפּרייז, וואָס האָט תחילת אָנגעזאָגט דעם אויפשטאַנד פון די „יונגע״ אין דער העברייאישער ליטעראַטור אָבער איז דערנאָך אַליין אַריבער צו רבנות און צו ליטעראַרישער אַרבעט אין פרעמדע שפּראַכן, און יהושע טאָן, וואָס האָט זיך אָפּגעגעבן מיט ציוניזם און קולטור־עסקנות. און צווישן זיי האָט זיך אויסגעטיילט דער נזיר פון דער העברייאישער ליטעראַטור, דער איינזאַמער אין דער מחנה — מיכה יוסף בערדיטשעווסקי.

אינטערעסאַנט וואָלט געווען צו דערוויסן זיך, וואָסערע באַציאונגען, וואָסער מגע־ומשא איז געווען צווישן דיביידע גרופּעס. אָבער די מענטשן פון יענער

תקופה, וואָס ס׳רוב זיינען זיי שוין אויפן עולם האמת, האָבן אונז דעמדאָזיגן טונקעלן קאַפּיטל ניט אויפגעקלערט. ווען מען וואָלט ביי אונז מער געשאַצט און געאַכפּערט די גייסטיקע אויפּבּרויזן און יוירענישן פון אונזער געזעלשאַפט־לעכקייט, וואָלט מען אודאי אויסגעפאָרשט און אונז מודיע געווען וועגן די גייסטיגע און פּערזענלעכע באַציאונגען צווישן בערדיטשעווסקי און סירקין, וואָסער כאַראַקטער האָט געהאַט זייער מגע־ומשא — די מאָס פון נאָנטקייט אָדער פון קעגנערשאַפט.

פאַרבליבן איז נאָר פון יענע טעג אַ נאָטיץ ביי ראובן ברײנין. ער מאָלט אונז אויס אַ דיסקוסיע־אָוונט אין זיין פּריוואַט־וואוינונג. די געסט זיינען געווען נאַציאָנאַליסטן, וואָס האָבן זיך געטיילט אין צוויי מחנות — קולטור־נאַציאָנאַליסטן און נאַציאָנאַלפּאָליטיקער, רעוואָלוציאָנערן, מאַרקסיסטן. בערדיטשעווסקי איז זיך געזעסן אין אַ זייט און האָט אַריינגעקוקט אין אַ ספר. ס׳האָט אים דעם אויער געריסן, ווען מען פלעגט אויפהויבן אַ הויכן קול אָדער ריידן מעשה לאָזונג פאַר אַגיטאַציע. אַן אומצופרידנהייט האָט מען דערנסטמאָל געזען אין זיין פּנים און די נערוועזן זיינען געווען ביי אים אָנגעצויגן, אָבער ער האָט געשוויגן. ריידן האָט ער געקענט נאָר זאַלבעצווייט, אָדער העכסטענס אין אַ געזעלשאַפט פון דריי פּערזאָן. טאָמער זיינען געווען מער מענטשן, האָט ער אַ מויל ניט געעפנט. דער וויכוח איז שוין כמעט אינגאַנצן פאַרלאָשן געוואָרן, אַלע וויסן וואויל די פראַגען, שוין פאַר קיינעם קיין נייעס ניט. נאָר דאָ טוט פלוצים אַ פראַל־אויף די טיר און אין צימער באַווייזט זיך סירקין, ווי זיין שטייגער איז, אָנגעלאָדן מיט גייסטיקן דינאַמיט, אָנגעשטאָפּט מיט למדנות און גרייט צום קאַמף. זיין גייסט שטורעמט, ער איז פול מיט קוועקזילבער און עלעקטריזירט איבעראַנייס די אויסגעלאָשענע תאווה צו וויכוחים. סירקין איז אין זיין פולן גלאַנץ, גוט און האַרציג איז ער לפי זיין טבע. נאָר ס׳פאַרשאַפט אים הנאה אַרויסצוברענגען די מענטשן פון גלייכגעוויכט, צו פאַרטרייבן די גייסטיגע גלייכגילטיגקייט. דער וויכוח צעפלאַקערט זיך ווידעראַמאָל. די קעגנערישע שטרייטער לייגן אויך ניט די הענט אין די קעשענעס און שאַנעווען אים ניט. סירקין קעמפט מיט אַלעמען און קעגן אַלצדינג. פאַראַדאָקסן, געדאַנקען־בליצן, מוטיגע המצאות, ווידעראַנאַנדן שניידן דורך די אַטמאָספער. בערדיטשעווסקי הערט זיך צו צו סירקינס רייד און איז צופרידן. ער האָט שוין אָוועקגעלייגט דעם ספר, וואָס ער האָט געבלעטערט אין אים אַ גאַנצן אָוונט: סירקינס אופן פון וויכוח רייצט אים, פרישט אים אָפּ. קאָנטיג, אַז ער האָט שטאַרק הנאה דערפון, ווי סירקין רייסט אַראָפּ בנינים, אַז ער קוויקט זיך מיט זיין אינעווייניגסטן פלאַם־פייער. נאָר אָט האָט סירקין פאַרטשעפּעט אגב אורחא ניט נאָר קאַנטן און מאַרקסן, נאָר אפילו ניטשען: דאָס קען שוין בערדיטשעווסקי ניט אַריבערטראָגן און ער הויבט אָן ווייטער טאַפּן מיט די פינגער און נישטערן אינעם ספרים־שאַנק. און סירקין, אַז ער האָט שוין

אַרויסגעשאָסן זיין פּולווער, ווערט ווידער היימיש, ליב, אַ מעורב עם הבריות, ער האָט ניט פאַריבעל אויף די אָנפאַלן. געפילן פון קנאה אָדער נקמה זיינען אים פרעמד.

מיר ווייסן ניט ווי ווייט זיינען געגאַנגען די באַציאונגען צווישן דידאָזיגע צוויי פערזענלעכקייטן, וואָס זיינען אינפלוג געווען אַזוי אַנדערש, אַזוי אָפּגעשיידט איינער פון צווייטן: פון איין זייט דער דיכטער־דענקער, וואָס לעבט איינזאַם אין זיין געצעלט, פון דער צווייטער זייט דער קעמפער־דענקער, וואָס שטורעמט אין די גאַסן; מיר ווייסן ניט די באַציאונגען צווישן דעם צווייפלער און פאַרצווייפלער און דעם גלויביגער, וואָס לעבט אין זיין גלויבן — נאָר אָן שום ספק איז געווען אַ מין שותפות אין זייערע וואָרצלען, אין זייער גייסטיגן פּייזאַזש. דער גרויסער אויפקום, וואָס האָט זיך דענסטמאָל אָנגעמערקט אין לעבן פון אידישן פאָלק, האָט אַרויסגעקוקט פון זיי ביידן. זיי זיינען געווען די זעערס און די אָנזאָגערס פון דער נייער תקופה. און ווער ס'וויל אפילו ניט מודה זיין אין דערדאָזיגער אָפּשאַצונג, וועט מוזן אָנערקענען אַ געוויסע שותפות אין דעם פאַקט, וואָס זיי זיינען ביידע געווען אין אַ לחלוטינדיגער אָפּאָזיציע צו זייער דור מיט זיינע פירערס, וואָס זיי האָבן ביידע זיך אויסגעטיילט און אָפּגעטיילט פון אַלע אַנדערע, וואָס מען האָט זיי ניט פאַרשטאַנען און ניט אָפּגעשאַצט אין זייער צייט, וואָס זיי זיינען געווען איינזאַמע אין דער מאַסע, יחידים אין אַ רשות־הרבים.

ב

אין דער קליינער „לאַבאָראַטאָריע" פאַר געזעלשאַפטלעכקייט פון דער בערלינער גרופּע פלעגט מען פלאַנעווען פּלענער, כל המינים פּלענער, צי אין איינעם, צי יעדער באַזונדער, אויף זיין אייגענער אחריות. מען דערציילט, אַז אין איין שיינעם טאָג איז סירקין דערגאַנגען אפילו צו אַן אוטאָפּיע פון שטילער דיפּלאָמאַטיע: אַוועק צום טערקישן געזאַנדטן און אים פאַרגעלייגט אָפּצוקויפן ארץ־ישראל פאַר הונדערט טויזנט פראַנק. מען קען שטאַרק מסופק זיין, צי סירקין האָט דעמאָלט געהאַט דריי מאַרק אין דער קעשענע. נאָר דער געזאַנדטער האָט ניט געפאָדערט קיין אַדערויף, ער האָט נאָר אַן עצה געגעבן סירקינען זיך צו ווענדן וועגן דעם ענין צום גרויסוויזיר אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל.

און פון „דיפּלאָמאַטישע" פרואוון איז מען אַריבער צו פרואוון פון אָרגאַניזירן די פאָלקסמאַסן. אין בערלין האָט מען געחלומט וועגן אַ ציוניסטישן קאָנגרעס. מען האָט אָנגעקניפּט פאַרבינדונגען, געזוכט פריינט, פאַרבינדעטע, געשריבן בריוו. צום ענין איז צוגעשטאַנען נתן בירנבוים. נאָר אויסגעלאָזט האָט זיך דערפון אַ בוידעם, לפי אַ ווערטל פון סירקין „וייל מאַרקעס אויף בריוו האָבן אויס־געפעלט". אויך אין שפּעטערדיגע יאָרן פלעגט סירקין זאָגן, אַז דעם גוטן געדאַנק פאַרמאָגט ער, נאָר וואָס־זשע פעלט אויס? — „דער „בריה", דער טיכטיגער מענטש, וואָס זאָל דעם געדאַנק דורכפירן אין לעבן".

ג

און דער מענטש איז געקומען. הערצלס באַווייזן זיך האָט פאַרענטפערט נית נאָר די פראַגע פון די בריווו־מאַרקעס, נאָר אויך אַ סך אַנדערע שאלות. ניט אומזיסט האָבן געוואַרט אין בערלין און אין אַנדערע ערטער אַלע אויסקוקער אויף ציון. מיטאַמאָל איז געקומען אַ סוף צו דער ירידה, צום קריזיס: די פאָן האָט מען אויפגעהויבן. און אויך פאַר סירקינען האָבן זיך אָנגעהויבן נייע טעג. איצטער איז אָנגעקומען זיין צייט, ער האָט שוין געקענט אַרויסגיין אויף דער פרייער וועלט. ער איז געקומען צום ערשטן קאָנגרעס, אָנגעלאָדן מיט זיין גייסטיגן באַגאַזש, מיט גרויסע פאָדערונגען הן ווי אַ ציוניסט, הן ווי אַ סאָציאַ־ליסט. ער שטעלט זיך אַוועק אין די רייען פון הערצלס מחנה, אָבער איז ניט מוותר אויף זיינע אייגענע חלומות. און ווידער אַמאָל באַגעגענען אים ביטול, געלעכטער, חוזק און דער פחד פון די כשרע ציוניסטן, וואָס האָבן מורא פאַר די מסוכנע סאָציאַליסטן: זיי קענען נאָך אַלצדינג קאַליע מאַכן. און ווידעראַמאָל גייען אַוועק די געצייילטע סאָציאַליסטן, וואָס זיינען געקומען צום ציוניסטן־קאָנגרעס צוליב זייערע קווענקלענישן, ספקות און האָפענונגען, זיי זיינען געקומען מיט אַ ווילן צו גלויבן, אָבער דעם כוח פון גלויבן האָבן זיי ניט פאַרמאָגט. און נאָענטע חברים דרייען זיך אויס מיטן רוקן צו סירקינען. אָבער סירקין, אַ געפּרוואוטער מיט מפּלות, פאַלט ביי זיך ניט אַראָפּ.

„אויב ס'איז מעגלעך, אַז איינם מוח פון איין מענטש זאָל זיך שאַפן אַ זיווג פון צוויי געדאנקען, אַ שיינע האַרמאָניע פון אַ אידיש לאַנד מיט אַ אידישער רעוואָלוציע, היינט פאַרוואָס־זשע זאָל דער אייגענער סינטעז ניט ווערן דער לעבעדיגער און שעפערישער געדאַנק פון דער גאַנצער אידישער אינטעליגענץ, פון דעם גאַנצן אידישן המון ?... אָט דעמאָלט האָב איך אויף מיר גענומען די שווערע און אומדאַנקבאַרע אויפגאַבע צו זיין אַ סאָציאַליסט צווישן ציוניסטן און אַ ציוניסט צווישן סאָציאַליסטן. פאַרשטייט זיך, אַז יעדער צד פלעגט מיך אָפּ־שטויסן מיט ביידע הענט און מיך שיקן צום צד שכנגד".

ד

די פּרוכט פון דעמדאָזיגן באַשלוס און פון זיינע ערשטע לעקציעס נאָכן קאָנגרעס איז געווען די בראָשור: „די אידן־פראַגע און די אידיש־סאָציאַליסטישע מלוכה" *, וואָס איז לכתחילה געווען אָפּגעדרוקט ווי אַ ריי אַרטיקלען אינם ווינער סאָציאַליסטישן זשורנאַל „דייטשע וואָרטע" (יולי 1898), אונטער דער

* Die Judenfrage und der sozialistische Judenstaat. von Ben-Elieser, Bern 1898. Verlag von Steiger & Co.

רעדאַקציע פון ענגעלבערט פּערנערסטאָרפער — צווישן די ערשטע סאָציאַלדעמאָקראַטן, וואָס האָבן אַרויסגעוויזן אַ סימפּאַטיע צו דער ייִער באַוועגונג. מען קען זאָגן מיט זיכערקייט, אַז דאָ האָט מען צום ערשטן מאָל אויף אַ סאָציאַליסטישער טריבונע דערהערט די שטים פון אַ איד, וואָס באַהאַלט זיך ניט, וואָס ספּאַרוּישט ניט זיין פּרצוף און רעדט ווי אַ איד, ווי אַ גלייכער מיט גלייכע, וואָס בעט ניט מחילה און זאָגט ניט קיין הלל פאַר זיין פאָלק, וואָס אַנטפּלעקט אָן רחמנות די וואונדן פון זיין נאַציע, די סתירות און ווידעראַנאַנדן פון זיין לעבן, איז מוסר־מודעה וועגן זיין נאַציאָנאַלן שטרעבען, ניט מורא האָבנדיג פאַרן „מה יאמרו", פאַר די רייד פון פאַרשידענע לייט, און פאָדערט זיין רעכט אויף פרייהייט און זעלבסטשטענדיקייט.

סירקין איז ניט געווען דער ערשטער אידישער סאָציאַליסט, וואָס האָט פאַרטראַכט דעם ציוניסטישן געדאַנק. שוין דער יונגער לאַסאַל איז בשעתו שטאַרק צערודערט געוואָרן פונם בלוט־בלבול אין דמשק: ער האָט דענסטמאָל געחלומט וועגן דער נאַציאָנאַלער באַפרייאונג פונם אידישן פאָלק, אָבער עלטער געוואָרן, האָט ער דעם חלום פאַרגעסן פונקט ווי אַ סך אידן־רעוואָלוציאָנערן פאַרגעסן די נאַציאָנאַלע חלומות פון זייער יוגנט. פינף און דרייסיג יאָר פאַרן ערשטן ציוניסטן־קאָנגרעס האָט דער גרויסער אידישער סאָציאַליסט משה העס ארויסגעלאָזט זיין חיבור „רוים און ירושלים" — דעם ערשטן ספר וועגן אידישן ציוניסטיש־רעוואָלוציאָנערן געדאַנק. נאָר ניט זיין נאָמען, ניט זיינע אויפטועז און פאַרדינסטן פאַר דער אַלגעמיינער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער־באַוועגונג זיינען ניט בייגעשטאַנען משה העסן און די סאָציאַליסטישע ליטעראַטור האָט געמאַכט אַ שווייג וועגן דעם אפּיקורסישן ספר פון אַ אידישן סאָציאַליסט. אַצינדערט אָבער האָט זיין תלמיד און גייסטיגער יורש נחמן סירקין זוכה געווען פונאַנדערצוּוויקלען די פאָן פון אידישער נאַציאָנאַלער פרייהייט אויף דער אַלגעמיינער סאָציאַליסטישער טריבונע.

פאַראַן נוסחאות פאַרעלטערטע אין דערדאָזיגער בראָשור און ס'איז קאָנטיג אויף זיי דער שטעמפּל פונם צייט־גייסט; צייטנווייז פילט זיך, אַז סירקין האָט מיט געוויסע פאָרמולעס געגעבן זיין אָפּצאָל פאַרן געדאַנקען־גאַנג פון זיין דור. אָבער דאָס אַלצדינג איז נישט מער ווי די שאָלעכץ. דער עיקר פון די אַרויסגעזאָגטע געדאַנקן איז אָן אַנדערער. אַדרבא, אַ סך מיינונגען, וואָס זיינען דעמאָלט געווען ביז גאָר טשעקאַווע און האָבן אַרויסגערופן ספקות און אַ שאָקל מיטן קאָפּ, זיינען דערנאָך אויף אַזוי ווייט באַרעכטיגט געוואָרן פון דער ווירקלעכקייט, פון די געשעענישן, אַז זיי דוכטן זיך אונז איצטער אויס ווי „באַוואוסטע" זאַכן און מיר כאַפּן זיך ניט, אַז אינדעראמתן זיינען זיי אין זייער צייט געווען חידושים. זייט ביי זייט מיט געדאַנקען און אָפּשאַצונגען, וואָס די צייט האָט זיי געפּסלט אָדער פאַרריכט, געפינען מיר אין דער בראָשור די עיקרים, וואָס די צייט האָט זיי

באַרעכטיגט און פאַרשטאַרקט. די בראַשור סירקינס באַלאַנגט ניט צו יענע ספרים, וואָס זיינען אונז מסביר אַ טעאָרעטישע שיטה און ווילן זיין די פוסקים אחרונים. די בראַשור איז אַ אַנזאָגער, אַ קול מבשר, און איז די פערטע אין דער ריי גרונט־ווערק פון דער ציוניסטישער באַוועגונג; אין דער ריי תיכף נאָך די בראַשורעס פון ליליענבלום, פינסקער און הערצל: אויך איבער סירקינס בראַשור שוועבט דער גייסט פון ראשונים, עס ברענט אין איר דער פלאַם־פייער פון פיאָנערנטום און זי קוקט אַריבער אויף יענער זייט פון היינטיגן טאָג.

ה

פונקט ווי הערצל הויבט אויך סירקין אָן מיט די אידישע צרות, מיט דער אידישער טראַגעדיע, מיטן אייביגן פלאָנטער פון די באַציאונגען צווישן אידן און ניט־אידן. אין יענע צייטן האָבן ציוניסטן אין מזרח־אייראָפּע געזען עפּעס אַ פאַר־שוועכונג פון זייער געדאַנק, בעת מען האָט אים באַגרינדעט ניט מיט דער אויפלע־בונג פון א י נ ע ו ו י י נ י ג ס ט ן נאַציאָנאַלן באַוואוסטזיין, נאָר געבראַכט פאַר אים די עיקר־ראיות פונם א ו י ס נ ו ו י י נ י ג ס ט ן כוח, פונם אַנטיסעמיטיזם. סירקין, וואָס איז אויך געקומען פון אינעווייניג און זעט דעם ווען פון דער אידי־שער געשיכטע אינם „קאַמף אָן הפסקות אויף צו דערפירן דעם געדאַנק פון אונזערע נביאים ביז צו ממשות, ביז פאַרווירקלעכונג אין לעבן", אָט דער אייגענער סירקין קווענקלט אָבער ניט צו מאַכן פון דער מאַטעריעלער אידישער נויט, פון די צרות פון אידישן המון דעם אויסגאַנגספונקט פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג. ער זעט אינם אויפלעבן פון די נאַציאָנאַלע כוחות ניט אָן אָפּגעשיידטע זאַך, וואָס איז ווייט פון דער מאַטעריעלער און פאָליטישער ווירקלעכקייט און הייבגט ניט אָפּ פון דער אידישער לאַגע צווישן די פעלקער פון דער וועלט. דער נאַציאָנאַלער ווען פון אידישן פאָלק איז אין זיינע אויגן אַ ממשות, וואָס רופט ניט אַרויס קיין ספקות; אידן פאַרמאָגן אַ באַזונדערן מהות, וואָס טיילט זיי אויס צווישן אַנדערע פעלקער, אָבער אויף דעמדאָזיגן נאַציאָנאַלען ווען זיינען משפיע די אַלגעמיינע עקאָנאָמישע און פאָליטישע כוחות פון דער וועלט, וואָס באַשטימען די פאַרהעלטנישן פון אידישן קיום. „דער געפיל און באַוואוסטזיין פון דער אידישער נאַציאָנאַלער גאונות, וואָס אידן האָבן מיטגעבראַכט נאָך פון ארץ־ישראל, האָט אַ צוגאָב־חיות באַקומען פון דער אידישער נויט, פון די אידישע צרות". די רדיפות און יסורים ווירקן ניט אין אַ פוסטן חלל, זיי זיינען ניט משפיע עפּעס אויף אַ פינסטערן גוף אָן דער אייגענער אויסשטראַלונג. ס'איז פאַראַן אַ באַזונדער אידישער ווען, אַ בולטער אידישער קיום, אַ אידישער כאַראַקטער, פאַראַן אַ היס־טאָרישע ירושה, וואָס ציט זיך נאָך פון יענע צייטן, בעת אידן האָבן געלעבט אַ זעלבסטשטענדיג לעבן אין ארץ־ישראל. און דער אַנטיסעמיטיזם איז פאַר אים ניט קיין צופאַל, נאָר די פּרוכט פון אידישן מצב און פון דער אַלגעמיינער וועלט־

לאַגע, ס'מינערט דעריבער גאָרניט דעם כבוד פון ציוניזם, אויב ער מאַכט פון דער אידישער נויט, פון די רדיפות אויף אידן דעם אויסגאַנגספונקט פאַר דער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג. פונקט אַזוי ווי די נויט פון די פאָלקסמאַסן רופט אַרויס די סאָציאַליסטישע באַוועגונג, וואָס „שעפּט איר ממשותדיגן און מאָראַלישן כוח אין דער נויט, אין דער עקאָנאָמישער ירידה פון ברייטע פאָלקסשיכטן", אַזוי איז אויך מיטן אַנטיסעמיטיזם, וואָס אין אים איז פאַראַן אַ קראַפט פאַר דער אידישער מאָראַלישער אויפלעבונג, אַן אויסגאַנגספונקט אויף צו באַנייען די לעבנספאָרמען פון גאַרן אידישן כלל".

די בראָשור הויבט אָן מיט דידאָזיגע כאַראַקטעריסטישע ווערטער: די שטענדיגע אָנגעצויגנקייט וואָס הערשט צווישן אידן און דער ארומיגער וועלט זינט יענעם מאָמענט, ווען זיי זיינען אַריין אין שותפותדיגע באַציאונגען*, אַן אָנגעצויגנקייט, וואָס האָט אין אַנדערע טעג, אין דער נייער צייט אָנגענומען די פאָרם פון אַנטיסעמיטיזם, קען מען זי פאַרשטיין און אויפקלערן דורך די אַלגעמיינע באַוועגנדיגע כוחות, וואָס הויבן אָן משפּיע זיין איטלעכס מאָל, ווען די אידישע וועלט און די ניט־אידישע שטויסן זיך צונויף. און ווייל פיינטלעכע באַציאונגען צווישן אידן און ניט־אידן געפינען מיר ביי אַלע פעלקער און אין אַלע צייטן, מוז מען זוכן די סיבות פון דידאָזיגע דערשיינונגען פון איין זייט אין די באַזונדערע מידות פון אידישן פאָלק גופא, אין דער משונהדיגקייט פון זיין היסטאָרישער לאַגע, און פון דער צווייטער זייט אין די בשותפותדיגע לעבנספאָרמען פון די מענטשן בכלל אין פאַרגאַנגענע צייטן און אין אונזערע טעג, וואָס זיי האָבן דאָס געמאַכט אַרויסשפּראָצן און געשפּייזט די פאַרשיידענע אַנטפּלעקונגען פון דער שנאה צו אידן.

פון יענעם טאָג, ווען אידן האָבן אָנגעוואָרן זייער נאַציאָנאַלע און פּאָליטישע זעלבסטשטענדיגקייט אין ארץ ישראל, האָבן זיי אָנגעהויבן לעבן אַ משונהדיגן לעבן, וואָס האָט ניט זיין גלייכן אין דער געשיכטע, אַ לעבן פון אַ פאָלק אָן אַ לאַנד, אַ לעבן פון אַ נאַציע אין צעזייטקייט און צעשפּרייטקייט. און אָט אין זייערע וואַנדערונגען האָבן אידן זיך באַגעגנט מיט אַ סביבה, וואָס איר כאַראַקטער, אירע נטיות, איר גייסט און איר נשמה זיינען פונקט דער היפּוך פון די אידישע".

און סירקין מאָלט אונז אויס ווייטער ווי אַזוי־אַרום ס'האָט אַרויסגעשפּראָצט די אידנפראַגע און האָט אָנגענומען שאַרפע פאָרמען אויפן יסוד פון „דער אייביגער קעגנערשאַפט, וואָס הערשט אין אַלע צייטן צווישן דעם שטאַרקן און דעם שוואַכן, צווישן דער האָפערדיגקייט און געפאַלנקייט, צווישן דעם שונא און דעם גערודפטן, וואָס שטאַמען אַלע פון אַ ניט־גלייכער צעטיילונג פון קראַפט און מאַכט אין דער וועלט".

* דא און ווייטער האט דער ציטירנדיגער אויסגעטיילט די שורות.

„די וועלט איז געווען פול מיט שנאה און פאַראַכטונג צו דעם פרעמדן, וואָס איז צו איר אַריינגעוואַנדערט און וואָס פונקט אַזוי גרויס ווי זיין שוואַכקייט איז געווען קאָנטיג זיין ווידערשפעניגקייט, און צו דער מאָס פון זיין אָנמאַכט איז געווען געגליכן זיין עקשנות".

„פון דעם פאַקט, וואָס מען האָט אידן גערודפט, האָט מען געמאַכט דעם אויספיר, אַז ס'איז רעכט אויף זיי, אַז די רדיפות קומען זיי, פון זייער שוואַכקייט האָט מען אַרויסגעדרונגען זייער זינד, זייער פאַרברעכן".

„אַל־דאָס־בייז, דאָס ערגסטע, וואָס איז נאָר פאַראַן אין דעם מין מענטש, האָט אויסגעפרואווט זיינע כוחות אויפן אידישן פאָלק".

ו

סירקין האָט געזען ניט נאָר איין זייט פון דער מטבע, ניט נאָר די שנאה און קנאה, די אכזריות און דעם חוזק פון דער קריסטלעכער וועלט. ער שאַנעוועט אויך ניט אידן און מאָלט אויס מיט שווארצע פאַרבן, ווי אידן האָבן אָפּגעענטפערט זייערע פייניגער און שענדער מיט אַ באַהאַלטענער, סאַרקאַסטישער שנאה און אַ שטילער פאַראַכטונג. ער משפט ניט אידן לכף זכות. ער „פאַרענטפערט" ניט דעם אידישן סוחר און פּראָצענטניק שיילאָק („שיילאָק לייקנט ניט, אַז ער וויל נקמה נעמען פון אַנטאָניוס'ן"), ער זעט דוקא אין שיילאָקן דעם סימבאָל פון דער אידישער באַציאונג צו דער אַרומיגער קריסטלעכער וועלט. „מען האָט צוגענומען ביי אידן זייער נאַציאָנאַלן קיום, זייער פאָלקסכאַראַקטער, זיינען זיי אויפגעשטאַנען און האָבן געלייקנט די מענטשלעכקייט פון דער קריסטלעכער וועלט". „מען האָט פאַר אידן איבערגעלאָזט נאָר ווינציגע און מיאוסע פּרנסות, זיינען זיי געוואָרן אין זייערע הענט צעשטערנדיגע כלי־זיין פאַר דער קריסטלעכער געזעלשאַפט". „פונם גויס נויט האָט ער געצויגן זיין חיונה, זיינע רווחים, פונם גויס שוואַכקייט האָט ער געשעפּט זיין כוח, פונם גויס ווילדקייט און עם־הארצות — די וויגאָדעס, די מעלות פון זיין שטאַנד". דער איד האָט געזען אינם גוי דעם סימבאָל פון געוואַלט־כוח, אכזריות און ווילדקייט און האָט דעריבער צו זיך אַליין געזאָגט און זיינע קינדער געלערנט: נאָר איר ווערט אָנגערופן מענטשן, און ניט די אומות העולם זיינען מענטשן".

אין געטאָקטע ווי פון שטיין אויסגעהאַקטע שורות מאָלט אונז סירקין דאָס בילד פון אַ סדר־נאַכט און זעט אין אים דעם סימבאָל פון דער אידישער קעגנערשאַפט און פיינטשאַפט צו דער וועלט:

„אין הוילער שרעק פאַרן בלוטדאָרשטיגן קריסטלעכן המון איז זיך דער איד געזעסן מיט זיין הויזגעזינד אין דער סדר־פּסח־נאַכט און האָט אין הייליגן ציטער זיך פאַרטראַכט איבערן טראַגישן גורל פון זיין ראַסע. אַלצדינג אין דערדאָזיגער נאַכט איז געווען אַ טיפּמייניגער סימבאָל פאַר זיין היסטאָרישער נויט. דער

ווייסער קיטל — אַט די תכריכים — וואָס דער טאַטע פון דער משפחה האָט אים געטראָגן איז געווען אַ זכר צום חורבן ירושלים און צום אונטערגאַנג פון דער נאַציאָנאַלער גדולה; דער מרור האָט דערמאָנט די יסורים אין מצרים, וואָס זיינען אין דער אידישער נשמה געוואָרן אַן ערשט רינגל פון דער קייט יסורים אין צוויי־טויזנטיאָריגן גלות; דער רויטער וויין, וואָס האָט אַרויסגעשיינט פון די כוסות האָט געוועקט זכרונות וועגן אידישן בלוט, וואָס די וועלט האָט אים פאַרגאָסן אָן רחמנות. און אַז די פסח־צערמאָניע האָט אַרום האַלבע נאַכט דער־גרייכט ביז צום העכסטן פונקט, האָט מען די טירן געעפנט פאַר אליהו הנביא, ער זאָל אַריינקומען און די גאולה ברענגען און דענסטמאָל פלעגט דער בעל־הבית אַרויסשיקן מיט אַ הויכן קול זיין קללה צו דער וועלט: שפוך חמתך... גיס אויס דיין גרימצאָרן אויף די גויים, וואָס ווייסן דיך ניט... וואָרים זיי האָבן אויפגעפרעסן יעקב'ן און זיין וואוינונג חרוב געמאַכט..."

מערנישט, אַט דערדאָזיגער „ניין!" צו דער וועלט, וואָס האָט אַרויסגעשריען פונם „שפוך חמתך" איז נאָר געווען איין זייט אינם גייסטיגן לעבן פונם געטאָ־איד. ווי אומגליקלעך וואָלט דאָס אידישע פאָלק געווען, ווען דאָסדאָזיגע נקמה־געפיל וואָלט געווען דער איינציגער יסוד פון זיין נשמה. זיין גליק איז געווען, וואָס ער האָט פאַרמאָגט אויך אַנדערע געפילן און געדאַנקען־גענג. אַן אויסדרוק פאַר זיי האָט ער געגעבן אין זיינע ימים־נוראימדיגע תפילות.

„אויב די רדיפות האָבן געמאַכט פונם איד אַ שונא פון דער וועלט, האָבן אָבער זיינע ליידן אים אויסגעלייטערט און אויפגעהויבן ביז צו דער מדרגה פון וועלט־שמערץ. דאָס פאָלק פון הענדלער האָט מיט אַמאָל דערפילט, אַז עס איז אַ פאָלק פון ליידנדיגע; דאָס פאָלק פון פּאַראַזיטן האָט אין זיך דערזען אַ פאָלק פון געפּייניגטע; די אייגענע מענטשהייט, וואָס ער האָט זי אָפּגעשטויסן, האָט ער אין די „ימים נוראים" געבעטן פאַר איר צו זיין גאָט מיט אַן אַנגעווייטיגט האַרץ". — — — דער אייגענער איד, וואָס האָט אום פסח־צייט געשיקט זיין כעס און זיין קללה אין דער וועלט אַריין, האָט אום ראש־השנה אויסגעגאָסן זיין האַרץ אין הייליגע תפילות פאַר דער וועלט: — —און זיי וועלן אַלע ווערן איין וועלט־פאַרבאַנד כדי צו טאָן דיין ווילן מיטן גאַנצן האַרצן — אַזוי זאָגן מיר אין די ראש־השנהדיגע תפילות — און דאָס אומרעכט וועט פאַרמאַכן דאָס מויל, און אַל־דאָס־בייז וועט אַוועק ווי אַ רויך, וואָרים דו וועסט אויסמעקן דאָס בייזוויליגקייט פון דער ערד".

אָבער ניט נאָר אין תפילות און מנהגים אַליין זעט סירקין די צוויי־איגקייט, די סתירות אין דער באַציאונג פון אידן צו דער וועלט. די געטאָ־קינדער זיינען פאַרטאָן ניט נאָר אין מסחר, נאָר אויך אין מעדיצין, ניט נאָר אין ציילן געלט און שרייבן וועקסלען נאָר אויך אין ציילן די שטערן און אין שטודירן און פאָרשן לשמה. דאָס געטאָ גיט פון זיך אַרויס ניט נאָר געלטמענטשן, ניט נאָר פּראָצענט־

ניקעס, נאָר אויך דיכטער און דיינקער — אַן אבן־גבירול, אַ יהודה הלוי, אַ רמב״ם און אַ שפּינאָזאַ, וואָס זיינען מוותר אויף אַלע תענוגים און מאַיאָנטקעס פון דערדאָזיגער וועלט צוליב דעם געהויבענעם נחת פון דיכטונג און וויסנשאַפט.

דאָס לעבן פון אידן אין גלות, בדרך כלל, איז פול מיט סתירות, מיט ווידעראַנאַנדן. זיי שטאַמען פון די אידישע צרות. אָבער דאָס גלות־לעבן האָט אויך צוגעגרייט אידן, זיי זאָלן קענען ביישטיין די צרות.

„אויפן באָדען פון שנאה און רדיפות, פאַרשקלאַפונג און בזיון איז אַרויס־געשפּראָצט און האָט זיך אַנטוויקלט די האָפענונג אויף אויסלייזונג, אויף גאולה— און דידאָזיגע האָפענונג איז ניט געווען סתם אַ פאַרנעפּלט געפיל, ניין, זי האָט אויך משפיע געווען ווי אַ פּראַקטישער כוח, וואָס האָט פאַרכאַפּט די הערצער״.

„אין געטאָ איז ירושלים ניט חרוב געוואָרן, וואָרים זי האָט ווייטער געלעבט אין די הערצער פון די געטאָ־אידן״. דידאָזיגע צווייאיגקייט גופא, וואָס סירקין אַנטפּלעקט זי אין לעבן פון געטאָ, אין דער נשמה פונם געטאָ־איד, ווירקט און יוירט אויך אין דער באַציאונג פון סירקינען צום געטאָ־אידנטום. וויפיל גאַל גיסט ער אויס אויף דאָס פאַרדאַרבענע עקאָנאָמישע לעבן אין געטאָ, אויף זיין גייסטיגער פאַרגליווערטקייט, אויף זיין תלמודיש־פאַרפּילפּולטע אידישקייט, אויף זיין שיילאָקנטום לגבי דער גויישער וועלט. און פונדעסטוועגן איז ער פול מיט דרך ארץ צום געטאָ־איד צוליב זיין אינעווייניגסטן גייסטיגן כוח, צוליב זיין תקיפות און איינגעשפּאַרטקייט, צוליב דעם ניט־אונטערגעבן זיך. „דער געטאָ־איד האָט זיך ניט געשעמט און האָט אַרויסגעשטעלט מיט ווערדע זיין אידישקייט פאַר דער גאָרער וועלט — אין זיין שפּראַך, אין זיין קליידונג, אין זיין לעבנסשטייגער און אין זיינע מנהגים״.

ניט נאָר פאַרן געטאָ־איד, אויך פאַר סירקינען איז דאָס נעבעכדיגע אידישע לעבן אין געטאָ געווען פול מיט אַ געהויבענעם אינהאַלט. דאָס אידישע געטאָ־פאָלק איז אין דער אייגענער צייט אַן אַרויסגעשטויסן און אַן אויסדערוויילט פאָלק.

„פאַרשידענע גייסטיגע מידות, היסטאָרישע סתירות און נאַציאָנאַלע כוחות מיט טיפע וואָרצלען האָבן זיך באַהעפט כדי אָפּצוהיטן דעם אידישן קיום אין אַלע אומגליקן פון אַלע צייטן און מאַכן פון אים אַ לעבעדיגן עדות פון דער וועלטגעשיכטע״.

נאָר אָט האָט זיך באַוויזן אַ נייַ קאַפּיטל אין דער וועלטגעשיכטע און מיט אים אינאיינעם איז אינפּלוג געקומען אַ סוף צו דער אידישער נויט און — צום אידישן פאָלק.

ז

דער נצחון פונם נייעם פּאָליטישן רעזשים אין אייראָפּע האָט אויך פאַר אידן געבראַכט די עמאַנציפּאַציע, די בירגערלעכע גלייכבאַרעכטיגונג. סירקין

זאָגט בפירוש, אַז ניט די אידן האָבן פאַר זיך אויסגעקעמפט די עמאַנציפּאַציע, נאָר זיי האָבן זי געקריגן און זוכה געווען פונם זאַק־רויב, וואָס דער היסטאָרישער פּראָצעס האָט זיי צוגעוואָרפן. די גלייכבאַרעכטיגונג איז אויסגעפאַלן אויף זייער חלק ווי אַ פּועל יוצא אינם נצחון פון אַן אַלגעמיינעם פּרינציפּ — דעם פּרינציפּ פון ליבעראַליזם און דעמאָקראַטיע. אויך פאַר דער בירגערלעכער געזעלשאַפט איז דאָס מער „אַן ענין פון פּרינציפּיעלער אויסגעהאַלטנקייט איידער אַ ממשותדיק באַדערפעניש".

און פונדעסטוועגן האָבן אידן געקריגן זייערע פּראָוועס, זייער גלייכ־באַרעכטיגונג ניט אומזיסט. ניין, זיי האָבן פאַר איר באַצאָלט אַ פולן פּרייז — מיט אַ פעלשן אין זיך, מיט אַ נאַציאָנאַלן פאַרראַט.

„דאָס אייגענע פעלקל ישראל, וואָס האָט דאָ גאָרניט לאַנג דריימאָל אין טאָג געדאַווענט און מתפלל געווען צו זיין גאָט, אַז ער זאָל אים צוריקפירן קיין ירושלים, איז מיט אַמאָל צעשמאָלצן געוואָרן פון פּאַטריאָטיזם, פון ליבע צו זיין וואוינאָרט".

„אויב אידן האָבן אַמאָל געקוקט אויף זיך ווי אויפן צענטער פון דער באַשאַפענער וועלט, ווי אויפן אלף און תיו פון דער וועלטגעשיכטע, האָבן זיי איצטער אָנגעהויבן אָפּלאַכן און חוזק מאַכן פון זיך אַליין, פאַראַכטן זיך אינע־ווייניג אין אַזאַ מאָס, ווי ס'האָבן ביז דענסטמאָל זיך ניט דערוועגט דאָס טאָן אפילו זייערע ערגסטע שונאים". די עמאַנציפּירטע „באַפרייטע" אידן האָבן אַ פּלי געטאָן צו דער קאַפּיטאַליסטישער סעודה כדי צו געניסן פון אַל־דאָס־גוטס. אַלצדינג וואָס האָט געשטערט פון אינעווייניג אין צופּאַסן זיך צו דער נייער סביבה, אַלצדינג וואָס האָט נאָך געגעבן אַן אָנצוהערעניש אויף אַן אָפּגעזונדערטן אידישן קיום — האָט מען אַרויסגעוואָרפן ווי אַן איבעריגן באַלאַסט. דער תכלית האָט זיך באַהעפט מיט דער אידייע: אַראָפּצוואַרפן די פאַרעלטערטע אידישע ירושה און צעשמאָלצן ווערן אין ים פון דער מענטשהייט. די אידישע בורזשואַזיע האָט „מפקיר געווען דעם אידישן נאַציאָנאַליזם מיט אַלע זיינע האָפענונגען, מיט אַלע זיינע אידעאַלן, כדי צו קענען פריי אַרומשפּאַצירן — אָן דער אידישער משא — איבער דער קאַפּיטאַליסטישער בירזשע". דער איד האָט געוואָלט איבערלאָזן פאַר זיך נאָר יענע פּראַקטישע מעלות, וואָס ער האָט אָנגעלעבט אין זיין עקזיסטענץ־קאַמף אין געטאָ. נאָר דאָ האָט ער אַ ביטערן טעות געהאַט אין חשבון: די קאַפּיטאַליס־טישע סעודה האָט ניט געקלעקט פאַר אַלעמען.

ח

די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפטסאָרדענונג, וואָס האָט צוגעזאָגט אידן עמאַנציפּאַציע, גלייכע רעכט מיט אַלע אַנדערע בירגער פונם לאַנד — קען ניט האַלטן איר צוזאָג. דער קאַפּיטאַליזם קען ניט באַפרידיגן די באַדערפענישן פון אַלע בירגער אין אַ גלייכער מאָס, ער קען זיי ניט זאַט מאַכן און ער מוז

פ אַ ר ש אַ ר פ ן זייער קאַמף פאַר דאָס שטיקעלע ברויט, פאַר דער פּאָזיציע, פאַר דער מאַכט איבערן לאַנד. און אינם דאָזיגן קאַמף באַווייזט איטלעכער זיינע נעגעל און ווידער אַמאָל שטעכט מען די נעגל אינם איד אַריין. און אויב אפילו מען נעמט ניט אַוועק לפי דעם ג ע ז ע ץ די רעכט ביים איד, קומט אָבער די געזעלשאַפט אַליין און מינערט פ אַ ק ט י ש זיינע רעכט. וואָס דאָס געזעץ באַווייזט ניט אָפּצוטאָן דעם איד, קומט די באַוועגונג פון פאָלקס־שנאה (אַנטיסעמיטיזם) און איז ממלא וואָס ס׳פעלט נאָך.

„די פרייע קאָנקורענץ ווערט מגולגל אין דער בורזשואַזער געזעלשאַפט אין אַ ק אַ מ ף פ ו ן אַ ל ע מ ע ן ק ע ג ן אַ ל ע מ ע ן, אין אַ שטענדיגער מלחמה פון איין מענטש קעגן צווייטן. פון איין קלאַס קעגן צווייטן״. אין דערדאָזיגער מלחמה איז איין מענטש אַ שונא דעם צווייטן און איז אים מקנא. און אויב דו האָסט עמיצן פיינט מוזטו אויפדעקן אַלע שוואַכקייטן פון דיין קעגנער און זיי אַרויסשטעלן פאַר דער וועלט. איצטער איז מיטאַמאָל קלאָר געוואָרן אַז די אידישקייט איז אָט אַזאַ שוואַכער פונקט, וואָס רייצט די געשאַרפטע ציין פונם שונא. אפילו נאָך דער אַסימילאַציע, נאָכן אויסמישן זיך מיט דער אַרומיגער סביבה, אפילו נאָכן שרייענדיגן פּאַטריאָטיזם האָט דאָסדאָזיגע פיינטעלע איד ניט אויפגעהערט עקזיסטירן. אַלע קונצן פון דער אידישער פאַרשטעלעניש און שפיל אין באַהעלטעניש האָבן ניט געהאָלפן. אַדרבא, וואָס מער אידן האָבן זיך פאַרשטעלט, אַלץ שטאַרקער איז געוואָרן די שנאה צו זיי.

„אָט אַזוי האָט זיך צעפלאַקערט די שנאה צו אידן מיט נאָך גרעסערער קראַפט... שנאה, פאַראַכטונג, חוזק זיינען ווידער אַמאָל אויסגעפאַלן אויף זייער גורל פונקט ווי אין די צייטן פון מיטלעלטער. פון געזעלשאַפטלעכן שטאַנדפונקט ווערן אידן שוין לאַנג באַיקאָטירט, און אויך פּאָליטיש פאַרשפרייט זיך אַלץ מער דער לאָזונג מבטל צו מאַכן זייער גלייכבאַרעכטיגונג. דער ציל־פונקט פון דער־דאָזיגער פאָלקסבאַוועגונג קעגן אידן איז דער גירוש, ארויסטרייבן אידן גאָר אינגאַנצן פונם לאַנד״.

נאָך זיינען די אידן פון מערב־אייראָפּע רואיג געזעסן אויף זייערע ערטער און האָבן געקוקט אויפן אַנטיסעמיטיזם ווי אויף אַ פאַרבייגייענדיגן וואָלקן, וואָס קען נאָר צייטנווייז טונקעלער מאַכן אָבער ניט אינגאַנצן פאַרפינסטערן די הימלען פון דער עמאַנציפּאַציע; נאָך האָבן די אידן פון רוסלאַנד, פוילן און רומעניע געוואַרט און צו גאָט תפילה געטאָן, אַז ער זאָל זיי איינטיילן אַ גלייכן חלק מיט די אידן פון דייטשלאַנד, עסטרייך און אונגאַרן. און פונדעסטוועגן קווענקלט ניט נחמן סירקין און לאָזט אַרויס פון זיין מויל די התראה: ד ע ר צ י ל ־ פ ו נ ק ט פ ו ן ד ע ר פ אָ ל ק ס ־ ב אַ ו ו ע ג ו נ ג ק ע ג ן א י ד ן א י ז ד ע ר ג י ר ו ש, אַרויסצוטרייבן זיי גאָר אינגאַנצן פונם לאַנד!

ט

אויפן אַנטיסעמיטיזם האָט סירקין געקוקט ווי אויף אַ דערשיינונג, וואָס איז ניט אויסצומיידן כל זמן עס עקזיסטירט אַ געזעלשאַפטסאָרדענונג אויפן יסוד פון קאָנקורענץ. דאָס איז דער באָדן פון היינטוועלטיגן אַנטיסעמיטיזם. און אויף אים בויט זיך אויף דער „אידעאָלאָגישער גאָרן״, די תורה פונם ווידעראַנאַנד, פון דער שנאה און קעגנערשאַפט צווישן די פאַרשיידענע ראַסן. אין דער תקופה, בעת סירקין האָט געשריבן זיין בראָשור, איז די ראַסן־תורה נאָך געווען אַ גרינג־געשעצטע, שטאַרק אין דער נידער. נאָר סירקין האָט פאָראויסגעזען, אַז דידאָזיגע תורה וועט עולה לגדולה זיין און ווערן אַ כלי־זיין צו רודפן און ארויסצושטופּן אידן און וועט פאַרבייטן דעם רעליגיעזן מאָטיוו, די חילוקי דעות ביי די פאַר־שידענע אמונות, וואָס האָבן אָנגעוואָרן זייער חן און ווערט אין דער היינטוועלטיגער בורזשואַזער געזעלשאַפט.

און פונקט אַזוי ווי דער אַנטיסעמיטיזם איז אין אונזערע צייטן ניט געבונדן מיט דער רעליגיע, פונקט אַזוי איז ער אויך ניט געקניפּלט מיט אַ באַשטימטן קלאַס. אין סירקינס סביבה איז געווען פאַרשפּרייט אַ זייער פּשוטע און באַקוועמע אויסטייטשונג פונם אַנטיסעמיטיזם פון „קלאַסן־שטאַנדפּונקט״: אַזוי ווי ס'איז דאָך באַוואוסט און אָן שום ספק, אַז דער פּראָלעטאַריאַט איז הוילע שלימות און ווייט פון יעדן שאָוויניזם אָדער סתם מענטשן־האַס, און די בורזשואַזיע איז דאָך ווידעראַמאָל באַוואוסט, אַז זי איז דער מקור פון אַלע זינד אין דער געזעלשאַפט, ממילא איז דאָך דערפון געדרונגען, אַז אַנטיסעמיטיזם געפינט מען נאָר ביי דער בורזשואַזיע. סירקין טרעט אַרויס קעגן דערדאָזיגער איינרעדעניש: דער אַנטי־סעמיטיזם איז ניט קיין אינטערעס פון אַ ספּעציעלן קלאַס. „אין דער פאָרם פון אַ מעגלעכקייט איז דער אַנטיסעמיטיזם פאַראַן ביי אַלע קלאַסן״. אפילו דער אַרבעטער־קלאַס איז ניט פאַרפאַנצערט קעגן אַנטיסעמיטיזם. און ווי אַ תלמיד, וואָס לערנט זיך ביי דערווירקלעכקייט, פּרוּווט ער אויס און מאָלט אונז די פאַרשידענע קלאַסן־כוחות, וואָס שפּייזן די שנאה צו אידן. „זי דערגרייכט צו איר העכסטן פונקט ביי יענע קלאַסן, וואָס כאַפּן מפּלות און מוזן זיך אונטערגעבן אין געזעלשאַפטלעכן קאַמף; דידאָזיגע קלאַסן קעמפן און ווי פאַרצווייפלטע אויף אַ באָדן, וואָס גליטשט זיך אַרויס פון אונטער זייערע פיס״.

סירקין גיט סימנים פאַר דידאָזיגע קלאַסן און אַז מען לייענט זיינע ווערטער אַצינדערט, נאָך פאַרגאַנגענע פערציג יאָר, וועט מען אינם בילד, וואָס ער מאָלט, דערקענען גרינג יענע קלאַסן, וואָס האָבן אויפגעהויבן די פאָן פון פאַשיזם און אַנטיסעמיטיזם:

„זיי זיינען קינדער פון קאַפּיטאַליסטן־קלאַס, אָבער זייער קאַפּיטאַל זיינען חובות; זיי זיינען איינפלוג פאַרמעגלעך, אָבער אפילו אַרבעטערקראַפט פאַרמאָגן

זיי אויך ניט. מיט איין פוס שטייען זיי אין פאַרמעגלעכן קלאַס אָבער מיטן צווייטן פוס שטעקן זיי שוין אינם לאַגער פון פּראָלעטאַריאַט. און אַט אַזוי לויפן זיי אַהין און צוריק, האַבנדיק פאַר די אויגן דעם שרעקנדיקן אויסקוק אַריינצופאַלן אין פּראָלעטאַרישן תהום. — — — הגם זיי זיינען שטאַרק געפאַלן אין מעמד, אין עקאָנאָמישן פּרט, פונדעסטוועגן זיינען זיי ניט מער ווי אַ נאָכשלעפּעניש פונם הערשנדיקן קלאַס. — — — דידאָזיקע ירידה־קלאַסן מאַכן אַ רעוואָלוציאָנערישן אָנשטעל, אָבער זייער אָפּאָזיציע איז אַ קאַטילינישע*, ניט קיין פּרינציפּיעלע און האָט ניט אין זינען טובת הכלל. — — — טאָמער וואַרפט מען צו אַביינדל אויף אָפּצולעקן, זיינען זיי תיכף צופרידן מיט זייער קיצבה, און — אויס אָפּאָזיציע: שוין ווידער אַמאָל ניטאָ קיין בעסערע וועלט פון דערדאָזיגער וועלט און זיי ווערן ווידער געטרייע העלפער פון דער עקסיס־טירנדיקער געזעלשאַפטסאָרדענונג. „ביץ אויס, עקספּלאָאַטיר, אָבער לאָז אויך איבער פאַר אַנדערע, אַז זיי זאָלן אויך קענען עקספּלאָאַטירן!“ — אַט דאָס איז זייער לאָזונג כּלפּי די הערשער, די שררות אין דער איצטיקער געזעלשאַפט“.

און סירקין דערקענט, שוין אין אירע ערשטע אַנטפּלעקונגען, דעם גייס־טיקן פּרצוף פון דער באַוועגונג און פון איר פירערשאַפט:

„דער אַפּעל, די ערגסטע עלעמענטן פון דער בורזשואַזער און פּראָ־לעטאַרישער געזעלשאַפט, אַלע יענע, וואָס האָבן אָנגעוואָרן יעדן געפיל פון אמת און כבוד, אַלע יענע חשודע מענטשעלעך, וואָס פאַרמאָגן נאָר דעם כּוח אויפצוועקן די נידעריקסטע אינסטינקטן פון די מענטשן — אַט זיי אַלע האָבן דאָס אויפגעהויבן די פאָן פון אַנטיסעמיטיזם און זיינען געוואָרן די הויפּט־רעדנער פון דער קאַטיליניש־רעוואָלוציאָנערישער באַוועגונג אין דער איצטיקער צייט“.

וואָס מיר רופן הייַנט אָן מיטן נאָמען פאַשיזם, האָט סירקין בשעתו אָנגע־רופן מיטן נאָמען „קאַטילינישע רעוואָלוציאָנערישקייט“.

אָבער אויפדעקנדיק די סאָציאַלע שפלות און מאָראַלישע געפאַלנקייט פונם אַנטיסעמיטיזם, איז סירקין ניט אַוועק מיטן וועג פון יענע אידן, וואָס באַרואיקן זייער גייסט, באַרימען זיך מיט דער שענדלעכקייט פון זייערע שונאים און טרייסטן זיך דערמיט, אַז אַ ליגן האָט קורצע פיס און אַז די פינסטערניש וועט אינגיכן אָפּטרעטן איר אָרט פאַרן ליכט פון דער זון. סירקין זעט און זאָגט פאָרויס:

„דער אַנטיסעמיטיזם האַלט אין איין וואקסן און פונאַנדערשפּרייטן זיך.

---

* קאַטילינא — אַ זון פון אַ רוימישער פּאַטריצישער משפּחה, וואָס איז פאַראָרימט געוואָרן. שטרעבנדיק צו מאַכט האָט ער זיך ניט אָפּגעשטעלט פאַר קיינע שום אינטריגעס. ער האָט אָרגאַניזירט אַ אויפשטאַנד פון יונגע פּריצימלעך און באַפרייטע זעלנער, צוזאָגנדיק, אַז ער וועט זיי אָרויסראַטעווען פון זייער נויט. דער נאָמען קאַטילינא איז געוואָרן אַ שם־דבר פאַר דעמאַגאָגישע מרידות, וואָס ווערן אָרגאַניזירט אַן געוויסן און אָן פּרינציפּ.

וואָס מער די שטאַנדן און קלאַסן וועלן צעטרייסלט ווערן, וואָס מער דאָס לעבן וועט ווערן שווערער און ס׳וועט אויספעלן זיכערקייט אין דער צוקונפט, וואָס גרעסער און שטאַרקער ס׳וועט ווערן דער שטורם אויפן מיטלשטאַנד און ס׳וועט וואַקסן די מורא פאַרן רעוואָלוציאָנערן פּראָלעטאַריאַט, דאָס מער וועלן זיך שטאַרקן די כוואַליעס פון אַנטיסעמיטיזם. און די פיינטלעכע כוחות, וואָס פירן מלחמה איינער קעגן צווייטן, וועלן אָבער זיך פאַראייניקן אין זייער בשותפותדיקן קאַמף קעגן אידן״.

ער זעט, אַז דאָס אידישע לעבן געפינט זיך אונטערן עול פון אַן אכזרישן געזעץ, וואָס מען קען אים ניט אויסמיידן:

„כל זמן די געזעלשאַפט וועט זיין אויפגעבויט אויפן געזעץ פונם שטאַרקן און כל זמן אידן וועלן פאַררעכנט ווערן צווישן די שוואַכע, וועלן פיין און ליידן אַן אַ סוף פאַרבלייבן זייער גורל״.

אַט אַזוי זעט סירקין די אידישע לאַגע און ער זאָגט דאָס אַרויס מיט פּשוטע אָבער וואָגיגע ווערטער, וואָס זיינען ראוי אויסגעקריצט צו ווערן אין די הערצער פון יעדן איד און פון יעדן ערלעכן מענטש ביי די אומות העולם:

„די היסטאָרישע אידישע נויט איז אַ איין־און־איינציגע און זי האָט ניט איר גלייכן אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט״.

די צרות שטויסן אידן צו אָפּאָזיציע, צו פּראָטעסט. אָבער דער אינהאַלט פונם פּראָטעסט בייט זיך פון תקופה צו תקופה. אין די צייטן פון מיטלעלטער איז דער אידישער פּראָטעסט געווען אָנגעזאַפּט מיט שנאה און פאַראַכטונג צום טיראַנישן שונא און מיט טיפן גלויבן אין דער חשיבות פון אידישן פאָלק, וואָס לעבט לפי זיינע אייגענע מנהגים און פירט זיך זיין אייגענעם לעבנשטייגער. דער פּראָטעסט פונם בורזשואַזן איד אין דער נייער צייט איז געווען מער פּערזענלעך, מער עגאָאיסטיש. ניטאָ אין אים די זעלבסטפאַרטיידיגונג פונם כלל, וואָס היט אָפּ זיין זעלבשטענדיגקייט און זיין כבוד פאַר די אויגן פונם שונא. ביי דער אידישער בורזשואַזיע וויל דער פּרט, דער יחיד ראַטעווען זיך אַליין מיט כלערליי מיטלען און המצאות, מיט וואָס עס מאַכט זיך נאָר אונטער דער האַנט, און מעג דאָס זיין פאַרראַט צום אייגענעם אָפּשטאַם, צו דער אייגענער היים, מעג דאָס זיין אַן אַנטלויפן פונם גערודפטן און דערנידעריגטן כלל צו דער מחנה פון די תקיפים און רודפים.

און די אידן־סאָציאַליסטן פון אונזער תקופה, צי האָט זיך דען זייער פּראָטעסט געביטן לגבי דעם פּראָטעסט פון דער אידישער ליבעראַלער בורזשואַזיע?

דער עצם פאַקט, וואָס אַ איד פון אונזער צייט, אפילו אויב ער איז ניט

קיין פּראָלעטאַריער, טוט זיך אַ קער צום סאָציאַליזם, איז לפי סירקין דער אויסדרוק פון אידישן פּראָטעסט און דוכט זיך אים אויס נאַטירלעך און באַרעכ־טיגט, וואָרים די אידישע נויט איז אַ פּועל יוצא פון דער אידישער אָנמאַכט אין אַ געזעלשאַפט, וואָס איז אויפגעבויט אויף עקאָנאָמישער קאָנקורענץ און קלאַסנקאַמף און דער סאָציאַליזם זאָגט נביאות און איז מבטיח אויסצורייסן מיטן וואָרצל די עקאָנאָמישע קאָנקורענץ און מבטל מאַכן די פּריווילעגיעס פון איין נאַציע אָדער ראַסע קעגן דער צווייטער. ס׳איז בכן נאָר נאַטירלעך, אַז דער איד איז נוטה צו דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, וואָס „שטרעבט — די איינציגע צווישן אַלע אַנדערע פּאַרטייען — אָפּצושאַפן די קלאַסן מיטן קלאַסן־קאַמף און אויף אַ גערעכטיגן אופן פונאַנדערטיילן די מאַכט אין דער געזעלשאַפט״.

סירקין פאַרצייכנט דעם פאַקט, אַז אידן האָבן מאַסנווייז אָנגעהויבן זיך מצרף זיין צו דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי זינט יענעם מאָמענט, ווען ס׳האָט זיך באַוויזן דער אַנטיסעמיטיזם. דאָס לערנט אונז, אַז ניט צוליב קלאַסן־טעמים האָבן אידן פון פרייע פּראָפעסיעס, קינדער פון בורזשואַזע עלטערן זיך אַ קער געטאָן מיטן פּנים צום סאָציאַליזם, נאָר צוליב זייער א י ד י ש ע ר ל א ַ ג ע. אַזוי ווי פריער האָבן אידן זיך אַ לאָז געטאָן צו דער ליבעראַלער בורזשואַזיע, וואָס האָט אויפגעהויבן די פאָן פון גלייכבאַרעכטיגונג, פּונקט אַזוי זוכן אידן אַצינ־דערט אַן אָנשפּאַר ביי דער אָפּאָזיציאָנעלער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, ווייל די ליבעראַלן האָבן אָנגעהויבן מאַכן פשרות מיט די פּויסט־מענטשן און די פאַר־שטייער פון דער רעאַקציע, כדי צו קריגן זייער חלק אין דער מאַכט.

וואָס באַטייט די אָפּאָזיציאָנערישקייט פון די אידן־סאָציאַליסטן?

אויף די עמודים פון אַ ניט־אידישער סאָציאַליסטישער טריבונע, וואָס גייט אַרויס אין אַ צענטער פון דער אידישער אַסימילאַציע בכלל און דער סאָציאַליס־טיש־אידישער אַסימילאַציע בפרט, מאָלט אונז סירקין אויס אָט אַזאַ מין טרויעריג בילד:

„די אידן־סאָציאַליסטן פון מערב־אייראָפּע, וואָס זייער אָפּשטאַם דאַרף מען זוכן ביי דער אַסימילירטער אידישער בורזשואַזיע, האָט מיטגענומען צום באַדויערן די אַסימילאַטאָרישע ירושה און מען קען דערזען ביי זיי די אייגענע סימנים פון אויספעלנדיגן ווערדע־געפיל, פון גייסטיגער אָרימקייט, וואָס ביי די אידן פון דער קאַפּיטאַליסטישער בירזשע; מערנישט די אינעווייניגסטע פוילקייט באַווייזט זיך ביי זיי נאָך בולטער צוליב דעם סאָציאַליסטישן צודעק. ביי די אידן־סאָציאַליסטן האָט דער סאָציאַליזם זיך אָראָפּגעלאָזט און איז פאַרדאָרבן געוואָרן ביז צו אַ פאַרפרעמדן זיך מיטן אידישן פאָלק, פּונקט אַזוי ווי דער ליבעראַליזם האָט דערפירט די אידישע בורזשואַזיע ביז צו דער אַסימילאַציע — — —

אַז זייער אידישקייט האָט די אידן־סאָציאַליסטן געשטויסן אויפן וועג פון

דער רעוואָלוציע, האָבן זיי דערנאָך געמאַכט דעם גרויסן לאַגישן און מאָראַ־לישן פעלער, וואָס זיי האָבן ניט אָפּגעהיט די ריינקייט פון זייער פּראָטעסט. זיי האָבן באַדאַרפט אונטערשטרייכן און אויסטיילן דעם טעם פון זייער רעוואָלוציאָ־נערן אויפשטאַנד קעגן דער קלאַסן־געזעלשאַפט — זייער שייכות צו איינעם פון די דערשלאָגנסטע און דערנידעריגסטע פעלקער פון דער וועלט. — זיי האָבן באַדאַרפט אַרויסשטעלן זייעד פּראָטעסט ווי אַ ספּעציעל אידישן פּראָטעסט לפי זיין מקור און אים דערנאָך אויפהויבן ביז צו אַ העכערער און אַלגעמיינער מדרגה: האָבן זיי אָבער געטאָן פּונקט פאַרקערט — — — אַראָפּגענומען פון זייער פּראָטעסט יעדן אידישן כאַראַקטער, נאָכמער, אפילו פאַרווישט און אויס־געמעקט פונם באַוואוסטזיין זייער שייכות צום אידישן פאָלק, און אַזוי האָבן זיי פאַרן אידנטום באַשאַפן נאָר אַ ספּעציעלן נוסח פון דער בורזשואַזער אַסימילאַציע״.

די בורזשואַזע אידן האָבן איינגעוויקלט זייער אַסימילאַציע אין אַ פרעמדן פּאַטריאָטיזם. די סאָציאַליסטישע אידן האָבן איינגעוויקלט זייער אַסימילאַציע אין אינטערנאַציאָנאַליזם. יענע האָבן דערמיט געדינט דער מאַכט פונם הערשנ־דיגן פאָלק, און די סאָציאַליסטן האָבן אַרויסגעשטעלט דעם לאָזונג פון פרייהייט און גלייכהייט פאַר אַלע פעלקער. סירקין זאָגט צוביידע מחנות: „מען טאָר ניט באַרעכטיגן דאָס אויסטאָן זיך פון אידישקייט, אַ שפלדיגן פירן־זיך, אָן כבוד־געפיל און אָן אחריות, לגבי דעם אייגענעם אָפּשטאַם ניט מיטן ליגן פון אַ פרעמדן נאַציאָנאַליזם און ניט מיטן אמת פון אַלגעמיינעם אינטערנאַציאָנאַליזם״.

ס'איז אַ ליגן, אַז דער רעיון פון אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליזם פאָדערט פונם אידן אַ גלייכגילטיגע באַציאונג צום גורל פון זיין פאָלק. ניט צוליב דער אינטערנאַציאָנאַלער אידייע גיט זיך דער אידישער סאָציאַליסט אַ קער אָפּ פון זיין אייגענעם פאָלק, פּונקט אַזוי ווי ניט צוליב דער ליבעראַלער אידייע איז דער אידישער בורזשוי דערגאַנגען ביז אַסימילאַציע. הן ביי דעם אידישן סאָציאַליסט, הן ביי דעם בורזשוי זיינען דאָס אָנטפּלעקונגען פון אידישער געפאַלנקייט, פון געדנווויליגער פאַרשקלאַפונג, פון מוטלאָזיגקייט און כאַראַקטער־פאַרדערבעניש — „אַלץ רעזולטאַטן פון אונזער פאַרשקלאַפונג אין משך פון טויזנטער יאָרן״. דאָס וואָס אידן פאַרלייקענען זייער אָפּשטאַם, וואָס זיי זיינען גלייכגילטיג צום כבוד און פרעסטיזש און צו דער פרייהייט פון זייער פאָלק האָט ניט קיין שום שייכות צום אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליזם. דערדאָזיגער נאַציאָנאַלער פאַרראַט איז נאָענט צום „אינטערנאַציאָנאַליזם פון די בירזשע־לייט, פון די כל המינים אַפּעריסטן, וואָס ווייסן ניט פון קיין אַנדער פאָטערלאַנד אַחוץ זייער געלט, פון קיין אַנדער נאַציע אַחוץ זייערע חברה־לייט און פון קיין אַנדער כבוד אַחוץ קריכערישקייט״.

דער סאָציאַליזם באַגריסט יעדע אָנשטרענגונג פון די פאַרשקלאַפטע פעלקער, וואָס קעמפן פאַר זייער פרייהייט. דער סאָציאַליזם האָט אָנערקענט, אַז די שטרעבונגען פון די פעלקער צו נאַציאָנאַלער פרייהייט זיינען אים נאָענט

צום האַרצן, ער באַגייסטערט זיך אפילו פאַר זיי און שטיצט זיי. די נאַציאָנאַלע פרייהייטס־באַוועגונגען שפּייזן זיך אומעטום פון דער סאָציאַליסטישער געדאַנקען־וועלט, פון דער מאָראַלישער אויפלעבונג, וואָס דער סאָציאַליזם טראָגט אַריין אין געזעלשאַפטלעכן לעבן, פונם סאָציאַליסטישן קאַמף פאַר גלייכהייט און פרייהייט. אויב די זין פון פאַרשקלאַפטע פעלקער זיינען סאָציאַליסטן, פילן זיי ניט קיין שום סתירה, קיין שום ווידעראַנאַנד צווישן זייער נאַציאָנאַליזם און סאָציאַליזם. זיי וועלן קיינמאָל ניט פּראָפּאַגאַנדירן נאַציאָנאַלע אַסימילאַציע און וועלן אין דער מעגלעכקייט צו אַנטלויפן פון זייער אייגענעם פאָלק ניט דערזען אַ ספּעציעלע פּריווילעגיע. מיט וואָס־זשע שיידן מיר זיך אָפּ פון אַלע אַנדערע פעלקער אין דער וועלט? פאַרוואָס־זשע האָבן די אידישע סאָציאַליסטן געמאַכט פון דער אַסימילאַציע זייער גייסטיג האָב־און־גוטס און פּרוּוון מיט אַלע כוחות זיך אויסטאָן פון אידישקייט? פאַרוואָס זאָל דער אידישער סאָציאַליזם אַרומ־בלאָנזשען און אַרויסווייזן לגבי אידישע ענינים די אייגענע גייסטיגע פאַרשקלאַפט־קייט, וואָס די אידישע בורזשואַזיע?

יא

דער איד, וואָס בענקט נאָך אַסימילאַציע און וויל זיך באַהעפטן מיט די הערשנדיגע פעלקער און זייער רייכער קולטור, וועט אַ סך טעמים אויסגעפינען פאַר זיין שטרעבונג. ער קען אויפווייזן די שוואַכע פּונקטן אין אידישן נאַציאָנאַ־ליזם, אויפדעקן זיין נעבעכדיגקייט, אַרויסרופן ספקות אין זיין שאַפנדיגן פּראָג־רעסיוון כוח, ער קען פרעגן קשיות וועגן דעם כאַראַקטער פון אידישן נאַציאָנאַ־ליזם און וועגן זיין צוקונפט, און אָט פון דעם אַלעמען קען ער מאַכן דעם געהעריגן אויספיר, אַז מען דאַרף זאָגן „ניין!" און אָפּלייקענען דעם אידישן נאַציאָנאַליזם. סירקין פלייסט זיך גאָר ניט אָפּצוּוואַרפן אָט די אַלע טענות. ער איז אפילו נוטה אָנצונעמען אַ סך שלעכטע מיינונגען וועגן דער אידישערווירקלעכקייט. מערנישט ער קוקט אויף די אידישע שוואַכקייטן ווי אַ היסטאָריקער: דאָס זיינען פאַרביי־גייענדיגע דערשיינונגען, אַ פּרוכט און אַ פּועל יוצא פון היסטאָרישע כוחות, וואָס זיינען משפּיע אויפן אידישן גלות־לעבן. אָט דער גלות האָט דאָס פון אידן געמאַכט אַ נעבעכדיג פאָלק, אָט דער היינטוועלטיגער גלות מיט זיין אַסימילאַציע האָט אויסגעליידיגט דעם אידישן נאַציאָנאַליזם און אָפּגענומען ביי אים דעם אינהאַלט און ער דערלאָזט ניט, אַז ס'זאָל זיך אויפהאָדעווען ביי אידן אַ „געהויי־בענער נאַציאָנאַלער גייסט". אָט דאָס איז דער טראַגישער ווידעראַנאַנד אין אידישן לעבן, נאָר מען דאַרף זיך ניט אונטערגעבן און מען מוז דאָס גובר זיין. סירקינס געדאַנק פאַרמעסט זיך אין אַ קאַמף מיטן מלאך פון דער אַסימילאַציע, וואָס געוועלטיגט איבער דער געדאַנקען־וועלט פון דער אידישער אינטעליגענץ: „הגם די אידישע אומה פאַרמאָגט ניט קיין קאָנטיגע נאַציאָנאַלע סימנים:

זי איז צעזייט און צעשפּרייט איבער אַלע לענדער פון דער וועלט, רעדט אויף שבעים לשונות און אויף אַ מישמאַש פון שפּראַכן, הגם זי פאַרמאָגט ניט קיין שום ממשותדיגן נאַציאָנאַלן האָב־און־גוטס און אויך ניט קיין נאַציאָנאַלע שעפער־קראַפט, פונדעסטוועגן איז זי אַן אויסטערלישע נאַציע און איר עצם קיום גיט אַ אינהאַלט פאַר איר וועזן. דער קיום פון אידישן פאָלק, וואָס אידן האָבן אים פאַרטיידיגט און אָפּגעהיט אין אַ עקשנותדיגן קאַמף מיט דער אַרומיגער וועלט אין משך פון טויזנטער יאָרן, האָט פאַר זיך אַליין אַ גרויסע חשיבות, וואָרים אידן סימבאָליזירן מיט זייער קיום די פרייהייט פונם מענטש און אַ טייל פון אַ גע־הויבענעם מענטשן־רעכט. היות דער קאַמף קעגן אידן איז אַ אומגערעכטיגער און ער שטאַמט אָפּ פונם כוח, וואָס עס פאַרמאָגט דער שטאַרקערער, דער איבער־געוואַלט־מענטש, איז בכן דער קיום פון אידישן פאָלק אַ לעבעדיגער פּראָטעסט קעגן גזלנות, אַ קאַמף פאַר גערעכטיגקייט, אַ שטרעבונג פונם מענטש צו זיין רעכט אויף עקזיסטענץ. אַ היבש טייל אַלגעמיינע מענטשן־רעכט איז פאַרקער־פּערט געוואָרן אין אידן, און טאָמער גייען אידן אונטער, וועט מיט זיי אינאיינעם נעלם דאָס מענטשן־רעכט. מען מוז דעריבער קוקן אויפן פאַרשווינדן פון אידישן פאָלק ווי אויף אַ פאַרשווינדן פון מענטשלעכקייט אין דער וועלט״.

סהאָבן קיינמאָל ניט אויסגעפעלט קלוגיטשקע, ביכטערע אידן, וואָס סאיז זיי „שווער צו זיין אַ איד״, וואָס קלערן וועגן אַנטלויפן און זיך ראַטעווען, אָדער הכמענען זיך סתם, אָדער וואָס זיינען אַריינגעפאַלן אין אַ לעצטן יאוש, און זיי שפּילן זיך דעריבער מיטן געדאַנק און מיט דער האָפענונג, אַז אָט וועט אָנקומען אַ צייט ווען דער לעצטער איד וועט נעלם ווערן פון דער וועלט. סירקין טרעט אַרויס קעגן אָט די פאַרשווינען מיט זייער „פרייליכער״ האָפענונג:

„פאַר אידן אַליין וואָלט דער נאַציאָנאַלער טויט געווען די גרעסטע טראַ־געדיע אין זייער היסטאָרישן גורל, און יענע אידישע תקופה, וואָס וואָלט באַ־דאַרפט טרינקען פון אַזאַ ביטערן בעכער, וואָלט אַוודאי געווען די ביטערסטע און טרויעריגסטע אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט. — — — ס׳וועט די מענטשן דאָך אויפטרייסלען די טראַגיק פונם לעצטן איד, וואָס וועט איבערלעבן די ווייטאָגן פון זיין שטאַרבנדיגן פאָלק אינמיטן אַ רייכער פּאַנאָראַמע פון נאַציאָ־נאַלע פאַרבן אין דער מענטשהייט, אויב אָט דער לעצטער איד וועט נאָך זיין מסוגל צו אַ געהויבענעם געדאַנקנגאַנג בכלל. מיליאָנען אידישע קרבנות אין אַלע לענדער פון דער וועלט, וואָס זאָגן עדות אויפן רעוואָלוציאָנערן ווידער־שטאַנד פון אידישן פאָלק אין זיין קאַמף מיט די תקיפים פון דער ערד, — דאָס אַלץ וואָלט דאָך באַדאַרפט אויסזען אין זיינע אויגן ווי אַ נעבעכדיגע קאָמעדיע, ווי אַ פאַרשפּילטער ענין. — — — פאַר אידן איז דאָס לעבן אַ מוז, אַ מצוה, וואָרים זייער טויט וואָלט געווען אַ זינד״.

און אויב דער סאָציאַליזם פון אידן וויל ניט פאַרבלענדן די אויגן און דינען

ווי אַ דעקמאַנטל פאַר דער תאוה זיך צו באַהעפטן מיט די הערשנדיגע פעלקער, אויב ער וויל זיך אויפהויבן ביז צו דער מדרגה פון אַ ערלעכן מאָראַלישן „פּראָ־טעסט״, טאָר ער ניט פאַרלייקענען דאָס אידישקייט און זיך אָפּזאָגן פון אַ אידישן לעבן מיטן תירוץ אַז דאָס אידישע נאַציאָנאַלע לעבן איז אויסגעליידיגט און פאַרמאָגט ניט קיין אינהאַלט, נאָר פאַרקערט, ער מוז אָנערקענען די אידישע נויט און דעם אידישן פּראָטעסט, — וואָס מיט זיי שפּייזט זיך דער אַלגעמיינער אידישער אויפשטאַנד קעגן אומרעכט אויף דער וועלט — און ער דאַרף ווערן אַ אמתער אידישער סאָציאַליזם.

יב

סירקין פאַרקניפּט זיין האָפענונג מיט די אידישע פּראָלעטאַרישע מאַסן פון מזרח־אייראָפּע, וואָס „די שפּראַך, דאָס געשריפט און דער אופן דענקען לייגן אויף זיי אַרויף אַ בולטן נאַציאָנאַלן שטעמפּל און שיידן זיי אָפּ פון אַלע אַנדערע פעלקער״.

אמת, לעת עתה געפינט זיך דער אידישער פּראָלעטאַריאַט אונטער דער השפעה פון דער אַסימילאַציע, וואָרים אין אָנהויב פון זיין אַנטוויקלונג קריגט ער זיין קלאַסן־דערציאונג פון דער אַסימילירטער אינטעליגענץ, אָבער סוף כל סוף וועט ער דיזאָזיגע השפעה גובר זיין און אפילו ווערן דער לערער פון זיינע דערציער.

„דער אידישער סאָציאַליזם וועט זיך באַפרייען פון דער אַסימיליאַטאָרישער אָפּנאַרעריי און מיט אַ געפיל פון געטריישאַפט און פרייהייט וועט ער זיך פּראָק־לאַמירן ווי אַ פאָרם פון שטאַרקן אידישן פּראָטעסט, וואָס האָט אינם סאָציאַליזם געפונען זיין תיקון״.

און אַ חילוק איז פאַראַן צווישן סירקינען און די אידישע סאָציאַליסטן, וואָס זיינען געווען פאַר אים און געקומען נאָך אים, אפילו יענע, וואָס פאַרמאָגן אַ נאַציאָנאַלע באַוואוסטזיניגקייט: סירקין זעט אינם אידישן סאָציאַליזם ניט נאָר דעם אינטערעס פון די לוינאַרבעטער, נאָר אויך אַן אַלגעמיין־אידישן נאַציאָנאַלן ענין *.

* אויך ביי א. ש. ליבערמאַן אין זיין צייט קען מען געפינען אָנצוהערענישן פון אַזאַ מין מיינונג. אויך ער האָט געזוכט מענטשן פאַרן סאָציאַליזם ניט ביי אַ געוויסן קלאַס, נאָר אין פאַרשידענע קרייזן און שיכטן און דער עיקר צווישן די ישיבה־בחורים, וואָס ער האָט אין זיי געגלויבט מערער איידער אין דער דיפּלאָמירטער אינטעליגענץ און געקלערט, אַז זיי וועלן גיכער דערזען די גערעכטיגקייט אינם סאָציאַליזם און זיך פאַר אים מוסר נפש זיין. צוליב דיזאָזיגע מיינונגען האָבן פון אים אָפּגעלאַכט זיינע חברים, אידן און ניט־אידן. דאָסדאָזיגע קאַפּיטל וועט מען קענען אויפקלערן ערשט דעמאָלט, בעת מען וועט פאַרעפנטלעכן די רוסישע קאָרעספּאָנדענץ צווישן ליבערמאַן און זיינע חברים, — אַ בינטל בריוו, וואָס געפינט זיך אינם אַרכיוו פון דער רעדאַקציע „ווּפּעריאָד״.

אַזוי ווי די אידישע נויט דריקט מיט איר שווערקייט הן אויפֿן קרעמער, אויפֿן בעל מלאכה, הן אויפֿן אידישן מלמד און אינטעליגענט, וועלן בכן דידאָזיגע קלאַסן מענטשן, דערקענענדיג דעם כאַראַקטער פֿון די אידישע צרות און וועלנדיג זיך פֿאַרטיידיגן און באַוואָרענען זייער קיום, אין נאַציאָנאַלער אויפֿלעבונג זיך מצרף זיין צום סאָציאַליזם, וואָס וועט דעמאָלט זיין ריין פֿון אַסימילאַטאָרישן שטויב.

„ווי אַ פּראָטעסטפֿאָרם קעגן אידישע פּיין איז דער סאָציאַליזם מסוגל אַריינצוודרינגען אין גאַנצן כלל ישראל, וואָרים די אידישע נויט פּילן אַלע קלאַסן, הן דער אידישער מיטלשטאַנד און אפֿילו די אידישע בורזשואַזיע. שפּאָט און שאַנד, נויט און באַליידיגונג זיינען דער גורל פֿון אידישן פֿאָלק אין אַלע זיינע קלאַסן, און בשעת דאָס אידישע פֿאָלק וועט זיך פֿאַרקלערן איבער זיינע צרות, וועט ער פֿאַרציטערט ווערן ביז אין די טיפֿענישן פֿון זיין האַרצן און דערקענען די גרויסע, אָן־סופֿיגע טראַגעדיע פֿון זיין איצטיגן קיום”.

און דענסטמאָל וועט פֿאַר אים ניט זיין גענוג אַ באַהעפֿט מיט דער סאָציאַ־ליסטישער פּאַרטיי, וואָס וועט אויסדריקן זיין פּראָטעסטגעפֿיל: ער וועט דעמאָלט אויך געפֿינען דעם אויסדרוק פֿאַר זיינע נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אינסטינקטן, ער וועט זוכן אַ רפֿואה און גאולה שלמה און דאָס וועט ער געפֿינען אינם ציוניזם.

פערטער קאַפּיטל

„די אידישע סאָציאַליסטישע מלוכה"

א.

מען קען פרעגן אַ קשיא: ווער ס'קוקט אויס אויפן נצחון פונם סאָציאַליזם און זעט בחוש, אַז ער וועט מאַכן אַ סוף מיט אַלע קלאַסן און בכן אויך מיטן קלאַסנקאַמף און מיט דער עקאָנאָמישער קאָנקורענץ און מיט דער הערשאַפט פון די איבערגעוואַלד־מענטשן און טיראַנען — וואָס זיי זיינען דאָך אַלע די עיקר סימנים פון דער הערשנדיקער געזעלשאַפטסאָרדענונג און וואָס פון זיי שפּראָצט אַרויס דער היינטוועלטיקער אַנטיסעמיטיזם — טאָ פאַרוואָס־זשע זאָל ער זיך ניט באַגנוגענען מיט אַזאַ אַ ל ג ע מ י י נ ע ם באַשייד, וואָס וועט ברענגען אַ רפואה פאַר אַלע קרענק פון געזעלשאַפטלעכן לעבן און ממילא אויך פאַר די אידישע צרות? פאַרוואָס זאָל ער אַחוץ דעם זוכן אַ ספּעציעלע, נאַציאָנאַלע תשובה, אַ טייל־ענטפער פאַר דער אידישער פראַגע?

און טאַקע אַזוי האָבן אין יענער תקופה געקלערט די אידישע סאָציאַליסטן, וואָס סירקין האָט זיך מיט זיי געראַנגלט. אַלע אידישע סאָציאַליסטן האָבן געקוקט אויף דער אידישער פראַגע ווי אויף אַ טייל־פראַגע פון דער אַלגעמיינער געזעלשאַפטסאָרדענונג. סאיז ביי זיי קיין שום ספק ניט געווען, אַז די אידעאַלע געזעלשאַפטסאָרדענונג פון לעתיד לבוא, וואו ס'וועט שוין ניט זיין קיין חילוק צווישן איבערשטע און אונטערשטע קלאַסן און וואו סוועט נעלם ווערן די שנאה פון ראַסען, די קנאה פון פעלקער און דער פאַנאַטיזם פון רעליגיעס, אַז אַזאַ מין נייער אידעאַלער רעזשים וועט שוין ממילא, פון זיך אַליין, פאַרענטפערן גאָר אינגאַנצן די אידנפראַגע. אידן וועלן דענסטמאָל נאָר באַדאַרפן נהנה זיין פון די פּרוכטן, וואָס עס וועט אַריינברענגען די אַלגעמיינע גלייכהייט און ברידערלעכקייט אין דער מענטשהייט. אָבער אפילו נאָר אויפן וועג צו דעמדאָזיקן נבואישן צו־קונפטס־אידעאַל וועט די אידנפראַגע שוין געפינען איר פאַרענטפערונג. וואָרים וואָס־זשע איז אַזוינס די אידנפראַגע? דאָס זיינען דאָך די גזרות און באַגרעניצונ־גען, וואָס שטערן דעם איד אין הנאה האָבן פון דערדאָזיקער וועלט: מען לאָזט אים ניט וואוינען „מחוץ לתחום", אין די אינעווייניקסטע גובערניעס פון רוסלאַנד, מען פאַרווערט אים קויפן ערד, קריגן אַ שטעלע ביי דער רעגירונג, זיך פאַר־נעמען מיט בכבודיקע פּראָפעסיעס, מען נעמט אים ניט אויף אין די מיליטערישע

שולן און באַגרעניצט זיין רעכט אַריינצוקומען אין גימנאַזיעס און אוניווערזיטעטן און נאָך און נאָך אַזעלכע תקנות. אָט די אַלע גזרות האָבן ניט די פעלקער אָנגעשיקט אויף אידן, נאָר זייערע טיראַנישע, רשעותדיגע רעגירונגען, און אומעטום וואו ספּאַלט דער זעלבסטהערשערישער מאָנאַרכיסטישער רעזשים און ער ווערט פאַרביטן אויף אַ קאָנסטיטוציע, דאָרטן ווערן אויך בטל די אַלטפרענקישע באַגרענצונגען פאַר אידן, דאָרטן איז גובר דער פּרינציפּ פון בירגערלעכער גלייכבאַרעכטיגונג און אידן גייען אַרויס פון דער פינסטערניש אויף דער פריי און דערזען די ליכטיגע שיין. און אויב מיר געפינען אפילו, אַז אויך אין די פרייע לענדער גייט אום און שפּרייט זיך אויס די מכה פון אַנטיסעמיטיזם און גרויסע פאָלקס מאַסן ווערן פאַרכאַפּט פון דערדאָזיגער מגפה, מוזן מיר דאָך זען אין איר ניט מער ווי אַ רעשטל פון אַלטפרענקישע, אָפּגעשטאָרבענע וועלטן, אַ מין פגירה, וואָס גייט אום אין דער וועלט, ניט ווויסנדיג אַז זי איז שוין לאַנג טויט. אָבער סוף כל סוף וועט דידאָזיגע פגירה באַגראָבן ווערן. און דער מלאך, וואָס איז ממונה אויפן פּראָגרעס פון דער מענטשהייט, האָט דאָך באַשאַפן די רפואה פאַר דער מכה: די סאָציאַלדעמאָקראַטיע, וואָס האַלט אין איין שטייגן און מנצח זיין, וועט אויף איר וועג ווי מיט אַ בעזים אויסקערן אַלע בייזע רוחות און באַגראָבן זיי אויף אייביגע צייטן. אַז אידן וועלן זיך באַהעפטן מיט דער רעוואָלוציע, וועט דאָס נאָר העלפן צואיילן זייער באַפרייאונג און זיי אויסלייזן פון אַלע אָנשיקענישן פון רעאַקציע און אַנטיסעמיטיזם.

נחמן סירקין, וואָס האָט זיך אָפּגעשיידט פון אַנדערע אידישע סאָציאַליסטן אין אויפדעקן די קוואַלן פון סאָציאַליזם ביי אידן, האָט אויך אַנדערש ווי זיי אָפּגעשאַצט די רעזולטאַטן פון אידישן צושטיין צו דער רעוואָלוציע און צום סאָציאַליזם.

פאַר סירקינען פאַרענדיגט זיך ניט די אידן־פראַגע מיטן פאַלן פון פעאָדאַליסטישן רעזשים; פאַרקערט, ערשט מיט דער אַנטוויקלונג פון קאַפּיטאַליזם, בעת אידן הויבן אָן אַרויסגיין פון געטאָ און פון זייער התבודדות און דרינגען אַריין אין דער נייער וועלט, ערשט דאָ הויבט אָן אויך די אידן־פראַגע שאַרפער ווערן. א דענקער ווי סירקין, וואָס זעט אין דער היסטאָרישער אידישער נויט אַן איין־און־איינציגע דערשיינונג, „וואָס האָט ניט איר גלייכן אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט״, שרעקט זיך אויך ניט פאַר אַן אכזריותדיגן אַנאַליז פון דערווירקלעכקייט און לאָזט זיך ניט פאַרפירן פון גרינגע און באַקוועמע לאָזונגען. סירקין קומט אין זיין פאָרשן צו גאָר אַנדערע אויספירן, וואָס זיינען סותר די אָנגענומענע מיינונגען און רודערן אויף אפילו אויפן ערשטן קוק מיט זייער פּאַראַדאָקסאַלישקייט.

סירקין לייקנט אינם הערשנדיגן גלויבן, אַז דער קאַמף פאַר רעוואָלוציע און סאָציאַליזם קען גרינגער מאַכן די לאַגע פון אידן שוין אין דער געגענוואַרט.

די סאָציאַליסטישע נבואה וועגן דער ליכטיגער צוקונפט איז זיך איין זאַך, און די פּראָצעסן, וואָס זיינען משפּיע אויף דער אידישער נויט זיינען זיך גאָר אַן אַנדער זאַך. דידאָזיגע געזעלשאַפטלעכע פּראָצעסן, וואָס רופן אַרויס די אידישע נויט ווערן ניט אָפּגעשוואַכט דורך דעם סאָציאַליסטישן קאַמף, צייטנווייז פאַר־שטאַרקן זיי זיך גאָר. דער וועג צו דער רעוואָלוציע איז ניט מבטל די שנאה צו אידן, פאַרקערט, ער פירט דערצו, אַז זי זאָל זיך נאָך פאַרשאַרפן.

ס'איז אַצינדערט שווער זיך אויסצומאַלן, אויף וויפיל אַזאַ מין מיינונג און אַזאַ פּראָגנאָז איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט די אָנגענומענע מיינונגען ביי דער אידישער אינטעליגענץ. אָבער סירקין, וואָס האָט זיך קיינמאָל ניט געיאָגט נאָך פּאַראַדאָקסישע שפּילעכלעך, האָט זיך אָבער אויך ניט געשראָקן, ווען זיינע מיינונגען האָבן אויסגעזען ווי פּאַראַדאָקסן, אויב ער האָט נאָר געגלויבט אין זייער גערעכטיגקייט. ער אַנאַליזירט די לאַגע פון פאַרשידענע שיכטן אין אידישן פאָלק: דעם מיטלשטאַנד, וואָס צעטיילט זיך אויף סוחרים און אינטעליגענץ, די אָרימע פאָלקס־שיכטן, וואָס לאָזן זיך ווידער איינטיילן אין צוויי קלאַסן — אַרבעטער און אביונים, און ער קומט צום אויספיר, אַז דער קלאַסן־קאַמף און די סאָציאַליסטישע פּראַקטיק קענען ניט ארויסראַטווען די אידישע מאַסן פון זייער ספּעציעלער נויט. דער אידישער מסחר ווערט דאָך אַודאי חרוב, און וואָס ווייטער אַלץ מערער, פונם וואַקסנדיגן אַנטיסעמיטיזם און אויך די פרייע אידישע פּראָ־פעסיעס פילן אויף זיך דעם דרוק פון דער אַנטיסעמיטישער באַוועגונג. „די נויט פון דער אידישער אינטעליגענץ ווערט ניט בטל צוליב דעם קלאַסנקאַמף; פאַרקערט, זי ווערט שאַרפער אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל עס שטאַרקט זיך די ניט־אידישע קאָנקורענץ".

„אַ געזעלשאַפטלעכער באַיקאָט האַלט אין איין שטייגן קעגן אידישן פאָלק בכלל און קעגן דער אינטעליגענץ בפרט".

„און אויך די מעשים פון דער רעגירונג זיינען קעגן דעמדאָזיגן קלאַס ביי אידן, אפילו אין יענע לענדער וואו אידן פאַרמאָגן גלייכבאַרעכטיגונג לפי דעם געזעץ. וואָרים די אינטעליגענץ פון איטלעכן פאָלק פאַלט אַרונטער וואָס ווייטער, אַלץ מערער אונטער דער השפעה פון דער רעגירונג און ווערט אָפּהענגיג פון איר". וואָס איז שייך צום „אָפּגעשטאַנענעם פּראָלעטאַריאַט", דעם אַזוי גערו־פענעם „לומפּנפּראָלעטאַריאַט", וואָס ער איז די מערהייט ביי דעם אידישן פּראָ־לעטאַריאַט — קליינע סוחרימלעך, מעקלער, פאַקטאָרס, פעדלער, גאַסן־הענדלער און אַזוי ווייטער — קען ער, פאַרשטייט זיך, נאָר שטרעבן צום ענדציל פון סאָציאַליזם און אָנטייל נעמען מיט זיין געפיל אין סאָציאַליסטישן קאַמף — אָבער אויף אַ דירעקטן גלייכן אופן קען אים דער קלאַסן־קאַמף ניט העלפן". דער סאָציאַליסטישער קאַמף קען אין אַ געוויסער מאָס

העלפן נאָר דעם אַרבעטנדיגן פּראָלעטאַריאַט וואָס איז אָבער נאָר אַ קלענער טייל פון דער אָרימער אידישער פאָלק מאַסע".

סירקין באַגנוגנט זיך ניט מיטן דאָזיגן אַנאַליז פון דער אָביעקטיווער לאַגע פון אידישן המון, וואָס דערלאָזט ניט, אַז די אידישע מאַסע זאָל געניסן מיט דער פולער מאָס פון די נצחונות אין סאָציאַליסטישן קאַמף. ער קוקט זיך צו צו דער טאַקטיק פון די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען און זעט, אַז ניט תמיד קען מען זיך אויף זיי פאַרלאָזן און זיין זיכער, אַז זיי וועלן פאַרטיידיגן און באַשיצן אידן. פון פּרינציפּיעלן קוקפּונקט זיינען די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, פאַרשטייט זיך, קעגן פּריווילעגיעס אָדער באַגרעניצונגען מחמת ראַסן־טעמים בכלל און קעגן באַוואָלען אידן בפרט, אָבער טאַקטישע פראַגן און מאָמענט־חשבונות קענען זיי דערפירן דערצו, אַז זיי זאָלן גאָר נוצן ציען פונם אַנטיסעמיטיזם אָדער זאָלן לכל הפחות זיך אָפּהאַלטן פון קעמפן קעגן אים. סירקין זעט דעם „אָפּאָרטוניזם", וואָס געוועלטיגט ביי די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען און געפינט, אַז צוליב דעם טאַקע פאַרלייקענען די פּאַרטייען די פאָדערונגען פון דער אַבסאָלוטער גערעכטיגקייט, בעת עס ווערט פאַר זיי ניט באַקוועם צו פּאַרטיי־דיגן אידן און זיך אָוועקשטעלן קעגן דעם „צאָרן פון פאָלק", קעגן זיינע ליידנ־שאַפטן, אויף דער זייט פון דער בורזשואַזיע פון אַ פאַרהאַסטן פאָלק".

און נאָך ווייטער טרעט סירקין אָפּ פון די אָנגענומענע מיינונגען אין זיין צייט, בעת ער שאַצט אָפּ אַנדערש פון אַלע אַנדערע די האָפענונגען, וואָס מען פאַרקניפּט מיט דער רוסישער רעוואָלוציע. פון דער אידישער גלייכבאַרעכטיגונג אין רוסלאַנד וועט ניט געבוירן ווערן ביי אידן אַ געזונטער אַרבעטער־קלאַס, וואָס זאָל מיט זיין קיום און זיין קאַמף אויפהויבן דאָס לעבן פון אידישן המון. „וויבאַלד אידן וועלן קריגן אַלע בירגערלעכע רעכט אין רוסלאַנד וועלן זיי אָנווערן זייער פּראָלעטאַרישן כאַראַקטער", וואָרים זיי וועלן זיך אַ נעם טאָן צו פרייע פּראָפעסיעס, צו פאַרמיטלערישע געשעפטן און אַזוי ווייטער, און וועלן דערמיט אויפוועקן דעם צאָרן פון די פויערים און פון אַלע יענע שיכטן, וואָס קאָנקורירן מיט זיי. לפי סירקין וועלן אידן קריגן אמתע גלייכבאַרעכטיגונג אין רוסלאַנד נאָר דעמאָלט, ווען מען וועט דאָרט אויפבויען אַ סאָציאַליסטישע מלוכה, ביי יעדן אַנדערן רעזשים וועט עס קומען אין רוסלאַנד צו אַ פאַרשאַרפטער קאָנקורענץ און צו אַנטיסעמיטיזם.

אַצינדערט, פערציג יאָר שפּעטער נאָכדעם ווי דידאָזיגע ווערטער זיינען געשריבן געוואָרן, איז ניט שווער צו טענה'ן, אַז סירקין האָט אַ טעות געהאַט, וואָרים קעגן זיין פּראָגנאָז האָבן אידן געקריגן זייער גלייכבאַרעכטיגונג אין רוס־לאַנד נאָך אין דער פעברואַר־רעוואָלוציע, וואָס איז געווען אַ בירגערלעכע און ניט קיין סאָציאַלע איבערקערעניש. אָבער פון דער אַנדער זייט, אויב מיר וועלן אַראָפּרעכענען קערענסקיס צייטן אין רוסלאַנד, וואָס האָבן דאָך געדויערט ניט

מער ווי עטלעכע חדשים און מיר וויסן טאַקע ניט, וואָס עס וואָלט דאָרטן געשען מיט אידן אויב דער קערענסקי־רעזשים וואָלט אָנגעהאַלטן לענגער, און אויב מיר קוקן זיך צו צו די זעלבשטענדיגע לענדער, וואָס האָבן זיך, אָפּגעריסן פון אַמאָליגן רוסלאַנד — פוילען, בעסאַראַביע, ליטע, לעטלאַנד — וועלן מיר זיך איבערצייגן אַז דער פעסימיסטישער פּראָגנאָז סירקינס וועגן דער אידישער עקאָנאָמישער צוקונפט איז געווען אין זיין עיקר אַ ריכטיגער, דאָס זעט מען פונם עטאַטיזם, וואָס געוועלטיגט אין דידאָזיגע מלוכות, פון דער שוואַכקייט און צופאַסונג פון די ניט־אידישע אינטעליגענטע שיכטן, וואָס האַלטן מיט דער רעגירונג אין איר קעגנערשאַפט צו אידן, פונם פאַרשאַרפטן אַנטיסעמיטיזם, וואָס שטופּט אַרויס אידן פון אַלע פּראָפעסיעס און פּרנסות מיט דער הילף פון רע־גירונגס־אַפּאַראַט, פונם געזעלשאַפטלעכן באָיקאָט, פון דער שותּפות פון אַלע קלאַסן (אַחוץ דער אַרבעטערשאַפט) אין זייער קאַמף קעגן אידן און פון דער שוואַכקייט ביי די אַרבעטער אין פאַרטיידיגן אידן: דער עיקר פון סירקינס פּראָגנאָז האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר אַן אמת אין דער פולסטער מאָס.

ב.

קוקנדיג אָט אַזוי אויף דער אידישער לאַגע איז סירקין דערגאַנגען ביז צום טרויעריגן אויספיר וועגן דעם אויסנעמלעכן מצב פון אידן, וואָס „פ אַ ר מ אָ ג ן ניט, להיפוך צו אַנדערע פאַרשקלאַפטע פעלקער, די געהע־ריגע כלי זין פאַר דער מלחמה אויף אויסצובעסערן זייער לאַגע און גרינגער מאַכן זייער נויט אין דער געגנוואַרט". דער אידישער סאָציאַליזם פאַרמאָגט דעריבער אַ סך פּראָטעסט־געפילן, אַ סך אידעאַליזם, עס אַנטפּלעקט זיך אין אים אַן אחדות־געפיל מיט אַלע אַנדערע גע־פייניגטע און גערודפטע, אָבער ער האָט ניט דעם כוח צו ענדערן די אידישע לאַגע. אויך דער אידישער סאָציאַליסט, וואָס איז אַריינגעטאָן מיט לייב און לעבן אין דער רעוואָלוציע, זוכט ניט אין דער רעוואָלוציאָנערער פאַרטיי אַ פאַרבעסערונג פון זיין לאַגע, און ניט אינם לאַנד, וואָס ער האָט איר געשוואָרן געטריישאַפט זוכט ער פאַרגרינגערן זיין פּערזענלעכע נויט. הילף פאַר זיך אַליין זוכט ער און געפינט אין דער ע מ י ג ר אַ צ י ע: „דער אייביגער איד האָט זיך ווידעראַמאָל געכאַפּט פאַר זיין וואַנדערשטעקן".

ניט דאָס אידישע אויסקוקן און וואַרטן אויף גלייכבאַרעכטיגונג ווי אַ רעזולטאַט פון דער איבערקערעניש, נאָר דאָס אַנטלויפן פון זייערע וואוינערטער כאַראַקטעריזירט ווי אַ גרויסער היסטאָרישער פאַקט דאָס לעבן פון אידן אין דער איצטיגער צייט. און בעת מיט דער אויסוואַנדערונג באַהעפט זיך אַ באַ־וואוסטזיניג שטרעבן צו נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, צו גאולה — ווערט דענסט־מאָל געבוירן דער ציוניזם.

„אויסלייגן אַ איינהייטלעכן וועג פאַר דער אויסוואַנדערונג, וואָס ווערט אַרויפגעצוואונגען אויף אידן, און פאַר יענע איידעלע אידן מיטן פיינעם חוש, וואָס פילן דעם אידישן צער און די פאַרשוועכונג פון אידישן כבוד, געבן אַט זיי די מעגלעכקייט זיך אָפּצוזונדערן און אָנהויבן לעבן פאַר זיך; פאַר אַלע אידן וואָס טרויערן אויף דער ירידה פון אידישן פאָלק און וויינען אויף חורבן ירושלים, וואָס זיינען באַהעפט מיט דער אידישער נאַציאָנאַלער האָפענונג און גלויבן אין דער אידישער גאולה — מיט איין וואָרט, פאַר אַלע יענע וואָס קרענקן און פילן דעם צער פון גלות צו געבן אַ באַוואוסטזיניג שטרעבן און אויפהויבן זייער פערזענלעכן, יחידישן פּראָטעסט ביז צו דער מדרגה פון אַן אַלגעמיינעם מאָראַלישן פּראָטעסט, וואָס שטרעבט צו באַנייען און איבערפאָרמירן דאָס לעבן — אָט דאָס איז דער ציל פון דער ציוניסטישער באַוועגונג".

פון אָט דער דעפיניציע, וואָס רעכנט אויס הן מאַטעריעלע כוחות, הן פּסיכאָלאָגישע און סאָציאַלע אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, איז צו זען, אַז סירקין האָט פון איין זייט בולט אויסגעטיילט די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע פּראָצעסן, וואָס פאַרשאַרפן די אידישע נויט און צווינגען אידן צו זוכן באַוואוסטזיניג אַן אויסוועג, אָבער פון דער אַנדער זייט האָט ער אויך ניט פאַרגעסן די נאַציאָנאַלע בענקשאַפט און דעם צער איבער דעם אָנגעוואָרענעם פאָטערלאַנד, וואָס איז אַריינגעוועבט אינעם נשמה־לעבן פונם פאָלק. און פונדעסטוועגן זעט ניט סירקין אין ארץ ישראל דעם אַ ב ס אָ ל ו ט ן כוח, וואָס אָן אים קאָן די גאולה ניט קומען. פונם פאַקט, אַז דער רעיון פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג און גאולה האָט זיך ניט באַוויזן נאַקעט אין דער אידישער געשיכטע, נאָר איז געוועזן תמיד איינגעוויקלט אינעם לבוש פון ארץ ישראל, ווי דעם איינציגן, קיינמאָל ניט פאַרגעסענעם אידישן לאַנד, האָט מען אינפלוג געקענט מאַכן דעם אויספיר, אַז מען קען דעם געדאַנק ניט אָפּטיילן פון זיין צורה און אַז מען קען ניט גרינג מבחין זיין, וואָס איז דער עיקר און וואָס דער טפל אין דער אידישער נאַציאָנאַלער שטרעבונג. אָבער סירקין גיט זיין אָפּצאָל פאַר די אַלגעמיינע מיינונגען פון זיין דור און זאָגט אַרויס אגב אורחא דעם געדאַנק, אַז ציון איז פאַרן ציוניזם לאו דווקא, פונקט אַזוי ווי אַמעריקע פאַר דער איקאַריען־באַוועגונג *. אמת, אין אַן אַנדער אָרט, אין דער אייגענער בראָשור, זאָגט סירקין:

„דאָס לאַנד, וואָס מען דאַרף נעמען אין חשבון, איז קודם כל ארץ ישראל — דאָס אַלטע פאָטערלאַנד פון אידישן פאָלק, וואו אידן האָבן געהאַט זייער היסטאָרישע זעלבסטשטענדיגקייט און וואָס האָט פון דענסטמאָל אָן געלעבט אין זייער באַוואוסטזיין ווי דאָס אידיש לאַנד, ווי ארץ ישראל". פונדעסטוועגן געפינט סירקין פאַר נויטיג צו נעמען אין חשבון אויך אַזאַ פאַל, ווען אַלע פּרוּוון צו קריגן

* די „אוטאָפּיע" פונם פראַנצויזישן קאָמוניסט קאַבּיי.

ארץ ישראל וועלן זיך ניט איינגעבן, „דעמאָלט" — זאָגט סירקין — וועלן אידן זיך דאַרפן אויסקלייבן אַן אַנדער לאַנד". „אַ פריער וועט מען דאַרפן האָבן אין זינען דעם אינזעל ציפּערן און די שכנותדיגע לענדער פון ארץ ישראל — — — כדי אָפּצוהיטן דעם באַהעפט מיט דער אידישער נאַציאָנאַלער טראַדיציע. אָבער ער זאָרגט אויך וועגן דעם ערגסטן פאַל, ווען אַלע פּרוואוון וועלן זיך ניט איינגעבן, און ער איז מוסיף: „דעם באַשלוס וועגן קויפן פּרוכפּערדיגע ערד אין אַן אַנדער אָרט — בעסער אין אַפריקע — וועט מען דאַרפן אָפּלייגן אויף גאָר צולעצט".

אָט אין דעם פונקט, וואו ס'איז גובר ריינע, ראַציאָנאַליסטישע לאָגיק, האָט סירקין אָנגעוואָרן זיין טיפן היסטאָרישן חוש. אין אַלצדינג, וואָס סירקין האָט געזאָגט ביז איצטער געפינען מיר, אַז ער האָט קלאָר געזען הן די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע סיבות, וואָס רופן אַרויס דעם ציוניזם, הן די היסטאָרישע אַנטוויק־לונג, וואָס האָט באַשאַפן דאָס אידיש פאָלק מיט זיין באַשטימטן כאַראַקטעריס־טישן פנים, מיט דער אידישער גאונות, און עקשנות, מיט זיינע אידעאַלן און זיין היסטאָרישן באַהעפט צום שטיקל לאַנד, וואָס רופט זיך ארץ ישראל. אָבער אָפּוועגנדיג די גרויסע מעגלעכע מניעות און שטרויכלונגען אויפן וועג, דערלאָזט ער אין אָט דעם פונקט די מעגלעכקייט פון אַ אָפּטרעטן, פון אַ אויסקלייבן. און דאָ געפינען מיר אויך דעם מקור און דעם אָנהויב פונם גרויסן היסטאָרישן טעות, וואָס אין אַ מאָמענט פון יאוש, אַ מאָמענט וואָס איז מגולגל געוואָרן אין אַ טראַגישן שיידוועג, האָט ער דערנאָך דערפירט סירקינען אַזוי ווייט, אַז ער האָט זיך צעשיידט מיטן ציוניזם, בכדי צו בויען אַ אידישע מלוכה אין אַ אַנדער אָרט. און נאָר סירקינס טיפער באַהעפט צום ציוניזם, און אויך זיין דענקעריש מוטיגער כאַראַקטער, וואָס האָט ניט מורא געהאַט אָפן מודה צו זיין אין אַ טעות, האָט אים אַרויסגעראַטעוועט פונם טרויעריגן און שענדלעכן גורל פאַר דער גאָרער עדה אָפּגעשיידטע, וואָס — אַ חוץ איינציגע געקליבענע יחידי סגולה — האָבן זיי געשפּרייזט פון איין שטרויכלונג צו דער צווייטער, פון פאַלשער טעריטאָ־ריאַליסטישער משיחיות ביז צו נאַציאָנאַלן שמד.

ג.

פונקט אַזוי ווי הערצל, זעט סירקין אין דער אידישער מדינה אַ פּלאַן אויפן שטייגער פון הערצקאָ'ס און קאַבעי'ס פּלענער, וואָס מען האָט זיי אָנגערופן „אוטאָפּיעס". אָבער סירקין געפינט אינם ציוניזם אַ מעלה, וואָס טיילט אים אויס צווישן די געוויינטלעכע „אוטאָפּיעס": דער ציוניזם איז ניט קיין המצאה פון אַ יחיד, פון אַן איינזאַמען דענקער, די בויט פון די מאַסן און די אינסטינקטן פון אַ פאָלק האָבן באַשאַפן דעם ציוניזם. די באַוואוסטע סאָציאַלע אוטאָפּיעס האָבן ניט אַרויסגערופן קיין פאָלקסבאַוועגונג פאַר זייער פאַרווירקלעכונג. פאַרקערט

איז דער ציוניזם אין זיין עצם מהות אַ פאָלקסבאַוועגונג. און נאָך אַ חילוק איז פאַראַן צווישן ציוניזם און די פאַרשידענע סאָציאַלע אוטאָפּיעס: דידאָזיגע פּלענער האָבן פאַרמאָגט נאָר איין באַוועגנדיקן כוח — דעם סאָציאַלן אידעאַל, „וואָס האָט באַדאַרפט צונויפקלויבן די מענטשן מיט איין דעה און אַנטפּלעקן דאָס לאַנד פאַרן פּרוּאוו"; אַנטקעגן־זשע איז די אידישע מלוכה באַהעפט מיט אַ אמתן פאָלק אין דערווירקלעכקייט (און דאָ וואָלט געווען פּאַסיג מוסיף צו זיין: און אויך מיט אַ באַשטימטן לאַנד, וואָס די בענקשאַפט פונם פאָלק האָט קיינמאָל ניט אָפּגע־לאָזט פון אים).

סירקין האָט געהאַט אַ באַזונדערע גייסטיגע באַציאונג צו די פּלענער פון די סאָציאַליסטן־אוטאָפּיסטן און דעריבער איז פאַר אים געווען חשוב אויפצו־ווייזן דעם הצד השוה צווישן ציוניזם און די סאָציאַלע אוטאָפּיעס. אָבער אין זיין צייט, און אין די הייסע ויכוחים וואָס האָבן זיך דענסטמאָל געפירט אַרום סאָציאַלע פראַגן האָט אַזאַ מין קרובהשאַפט פון ציוניזם צו אוטאָפּיזם ניט געקאָנט שטאַרקן די פּאָזיציע פון דער ציוניסטישער באַוועגונג. ניט נאָר די חסידים פון קאַפּיטאַ־ליסטישן רעזשים פלעגן זיך דענסטמאָל באַציען מיט ביטול צום אוטאָפּישן סאָ־ציאַליזם, נאָר אפילו די סאָציאַליסטן גופא. אין אַ צייט ווען די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס צווישן דער אַרבעטערשאַפט האָבן געהאַלטן אין איין שטייגן אין איינעם מיט די פּאָליטישע־פּאַרלאַמענטאַרישע דערגרייכונגען פונם פּראָלעטאַר־יאַט האָבן די סאָציאַליסטן געהאַפט, אַז דער סאָציאַליזם וועט אָנקומען רייטנדיג אויפן אייזערנעם רייטוואָגן פון דער „היסטאָרישער נויטווענדיגקייט", און דע־ריבער האָט פאַר זיי קיין שום חשיבות ניט געהאַט דאָס פאַרקלערן־זיך וועגן דעם כאַראַקטער און וועגן די פאָרמען פון דער קומענדיגער געזעלשאַפטסאָרדענונג, וואָס דאַרף דאָך אָנקומען ממילא: שיינע אוטאָפּיעס־חלומות האָבן זיי איבער־געלאָזט פאַר קינדער און דיכטער. שוין אָפּגערעדט וועגן פּראַקטישע פּרוּאוון פאַראויסצוּלויפן דער צוקונפט, דעם „לעתיד לבוא", און אייַנפּלאַנצן אין דער איצטיגער געזעלשאַפט קערנדלעך פון אַ נייער געזעלשאַפטסאָרדענונג, ווי אַ שטייגער קאָאָפּעראַציע, קאָלעקטיווע ווירטשאַפט: אין זייערע אויגן האָבן אַזעלכע אָנשטרענגונגען באַדייט פּטרן אומזיסט כוחות פאַר דער צייט. די אוטאָפּיסטישע פּרוּאוון צו פאַרווירקלעכן דעם סאָציאַליזם וואָס האָבן זיך ניט איינגעגעבן אין דער פאַרגאַנגענהייט האָבן ביי די היינטוועלטיגע סאָציאַליסטן קיין דאגות ניט אַרויסגערופן און מען האָט זיי אויך ניט געפּאָרשט און קיין מוסר פון זיי ניט אַראָפּגענומען. לגבי זיי האָט געהערשט די אַלגעמיינע מיינונג: וואָס ס'איז אַמאָל געטאָן געוואָרן איז געקומען פאַר דער צייט און ס'איז דעריבער נאָר נאַטירלעך, אַז עס האָט זיך ניט איינגעגעבן; וואָס עס וועט קומען, וועט אָנקומען אין זיין צייט, און דעריבער וועט עס זיין פאַרשטענדלעך און געזונט; פראַגן פון דער נייער קומענדיגער געזעלשאַפט, פּראָבלעמען פון דער סאָציאַליסטישער

פּאַרווירקלעכונג זיינען ניט קיין פּראָבלעמען, דער אליהו הנביא פון דער סאָ־ציאַליסטישער רעוואָלוציע וועט שוין פּאַרענטפערן אַלע קשיות. אין סירקינס צייטן האָט מען קיין שאַרפערע טענה ניט געקענט אַרויסשטעלן קעגן אַ געזעלשאַפט־לעכער באַוועגונג ווי דאָס צונעמעניש אוטאָפּיע: דערמיט האָט מען זי מבטל געמאַכט כעפּרא דארעא און אויפגעוויזן, אַז זי טראָגט זיך אַרום מיט אַ פאַנטאַס־טישן פּלאַן, וואָס האָט ניט קיין שום אָנשפּאַר אין דער ווירקלעכקייט און קיין שום האָפענונג דורכגעפירט צו ווערן אין לעבן. דאָסדאָזיגע זידלוואָרט „אוטאָפּיע" האָט מען אָפט געניצט צווישן די פיילן, וואָס מען האָט געשאָסן אין סירקינען: ער איז געווען פאַררעכנט פאַר אַ כפול־שמונהדיקן אוטאָפּיסט, הן צוליב דעם וואָס ער האָט בכלל שטודירט די פּראָבלעמען און די פאָרמען פון דער קומענדיגער געזעלשאַפטסאָרדענונג און האָט פאַרמאָגט דרך ארץ פאַר די אָנשטרענגונגען פון די סאָציאַלע אוטאָפּיסטן, פאַר זייערע גייסטיגע און מאָראַלישע מעלות, הן בפרט צוליב דעם וואָס ער האָט געגלויבט אין אַ אידישער מלוכה און נאָך מער, דווקא אין אַ סאָציאַליסטישער אידישער מלוכה.

סירקין איז ניט אָפּגעטראָטן און האָט זיך אַריינגעלאָזט אויך אין דאָזיגן ויכוח. ער פרעגט: וואָס איז דאָס אַזוינס אוטאָפּיע? ניט־שוין־זשע איז יעדן פּלאַן פון לעתיד לבוא, וואָס קליינע מענטשעלעך מיט קליינע השגות קוקן אויף אים ווי אויף אַ פאַנטאַזיע, ניט־שוין־זשע איז אַזאַ פּלאַן תמיד באַשערט ניט מקוים צו ווערן? און סירקין פּרוּווט פונאַנדערקלייבן צווישן אַ אוטאָפּיע, וואָס קען ניט דורכגעפירט ווערן אין לעבן, צי צוליב דעם וואָס זי איז סותר די נאַטירלעכע בטיות פון דער מענטשלעכער נשמה, צי צוליב דעם, וואָס די געזעלשאַפט פאַר־מאָגט נאָך ניט גענוג כוחות פאַר איר פאַרווירקלעכונג, און אַ אוטאָפּיע, וואָס קען שוין יאָ דורכגעפירט ווערן אין לעבן, הגם זי איז סותר אָנגענומענע מיינונגען און עקזיסטירנדיגע אינטערעסן, טאָקע דערפאַר ווייל זי איז ניט סותר די נאַטירלעכע שטרעבונגען פון די מענטשן און ווייל עס זיינען פאַראַן סיבות און כוחות, וואָס וועלן איר ביישטיין ביי דער פאַרווירקלעכונג.

„דער ציוניזם איז ניט קיין אוטאָפּיע, ווייל ער האַרמאָנירט מיט די באַ־וועגנדיגע כוחות פון אידישן פאָלק און שטאַמט פון דער אידישער נויט. ער פאַרמאָגט ניט מער אוטאָפּיסטישע עלעמענטן פאַרן היינטוועלטיגן סאָציאַליזם, וואָס שפּאַרט זיך אָן אויף די אינטערעסן פונם יחיד און אויף דער געזעלשאַפט־לעכער נויטווענדיגקייט. דער ציוניזם האָט זיין יסוד אין די צרות פון אידן, וואָס האָבן זיך אויפגעהויבן אין דער נייער צייט און דערפילט זייער כוח און זייער כבוד". „ניט דער אוטאָפּיזם האָלט אָפּ ברייטע קרייזן פונם אידנטום און שטויסט זיי אָוועק פונם ציוניזם, נאָר דער פאַרשקלאַפטער אידישער גייסט, די נעבעכדיג־קייט און טעמפּקייט פונם כבוד־געפיל, דאָס פעלן אין זעלבסטאַכטונג, אין אָפּשאַצן

די אייגענע ווערדע — אַלץ אַזעלכע חסרונות, וואָס זיינען אונז פאַרבליבן בירושה פון אונזער פאַרשקלאַפונג אין משך פון טויזנטער יאָרן".

און אַנטקעגן דעם גרויסן כאַר שרייערס, וואָס טענהן טאָג־איין, טאָג־אויס אַז דער ציוניזם איז אַן אוטאָפּיע, טרעט אַרויס דער איינזאַמער סירקין מיט דער קעגן־טענה: איר האָט אַ טעות, ניט דער ציוניזם איז אַן אוטאָפּיע, ניט דער ציוניזם קען ניט פאַרווירקלעכט ווערן, פונקט פאַרקערט, די אַסימילאַציע איז אַן אוטאָפּיע און אַן אומזיסטע האָפענונג; אַן אוטאָפּיע איז אייער האָפענונג זיך אַרויסצוראַטעווען פון אַנטיסעמיטיזם, כל זמן עס עקזיסטירט די איצטיגע גע־זעלשאַפטסאָרדענונג; אַן אוטאָפּיע איז די האָפענונג פון די גבירים־פילאַנטראָפּן, אַז זיי וועט זיך איינגעבן צו מאַכן פון די אידישע מאַסן אין גלות ערד־אַרבעטער, בכדי די אידישע גבירים זאָלן זיך קענען זיצן בשלוה און ניט דאַרפן שעמען זיך פאַר די גויים צוליב זייערע ברידער די אביונים און די שנאָרערס, די פעדלערס און די שענקערס. „דער שטעמפּל פון אוטאָפּיזם ליגט אויף אַלע ניט־ציוניסטישע פּרואוון צו פאַרענטפערן די אידן־פּראָגע".

ד.

אַחוץ דער „רעאַליסטישער" ראיה, וואָס ווייזט אויף אינפלוג מיט אייזער־נער לאָגיק אַז דעם ציוניזם קען מען ניט דורכפירן אין לעבן (אין די ערשטע טעג פון ציוניזם, איידער עס זיינען פאַרגליווערט געוואָרן די באַציאונגען צווישן די פיינטלעכע מחנות, זיינען געווען קעגנער, וואָס האָבן געטענהט: מיר וואָלטן אויך מסכים געווען מיט אַ אידישער מלוכה, אויב זי וואָלט נאָר מעגלעך געווען), איז אַחוץ אָט דעם „ממשותדיגן" טעם האָט זיך אין דעם אידייען־קאַמף קעגן ציוניזם אויסגעטיילט אַ צווייטער טעם, אַ פּרינציפּיעלער: דער פּראָגרעס פון דער וועלט איז פאַרקניפּט מיטן קלאַסנקאַמף, וואָס איז דער איין־און־איינציגער כוח אין דער קולטור פון דער מענטשהייט, און ווער עס קומט און פּרואווט אָפּשוואַכן אָדער פאַרווישן דעם קאַמף שעדיגט די אינטערעסן פונם אַרבע־טער און האַלט אָפּ די פאַרווירקלעכונג פון סאָציאַליזם. דער נאַציאָנאַלער שטרעב שוואַכט אָפּ דעם קלאַסנקאַמף און פאַרטונקלט דעם קלאַסנבאַוואוסטזיין און צוליב דעם איז דער נאַציאָנאַליזם שעדלעך. און ווייטער פלעגט מען זאָגן: דאָס אידישע פאָלק איז צוטיילט אויף קלאַסן, וואָס קעמפן צווישן זיך, דאָס איז די ווירקלעכקייט. קומט דער ציוניזם און רעדט וועגן אחדות פון אידישן פאָלק, וואָס עקזיסטירט נאָר אין דער פאַנטאַזיע — דאָס איז אַ סתירה קעגן דעם פּרינ־ציפּ פון קלאַסנקאַמף און אויך קעגן דער אידישער עקאָנאָמישער ווירקלעכקייט. בכן, דאַרף יעדער סאָציאַליסט, וואָס זאָרגט זיך פאַר דער ריינקייט פון דער קלאַסנבאַוואוסטזיניגקייט, ממילא זיין אַ קעגנער פון ציוניזם. סירקין לאַכט זיך אויס פון אָט דעם טעאָרעטישן טורם, וואָס באַשאַפט סתירות, בעת זיי זיינען גאָר

ביטאָ אין אמתן לעבן. „ביטאָ קיין גרעסערע נאַרישקייט ווי ברענגען פונם קלאַסנ־קאַמף אַ ראיה קעגן ציוניזם!". ווי אַזוי קען מען פונם סאָציאַליזם מאַכן דעם אויספיר, אַז מען טאָר ניט געפינען קיין שוץ־און־היימלאַנד פאַר אומגליקלעכע, גערודפטע און געפייניגטע מאַסן? סירקין מאַכט חוזק פון אַלע איבערגעשפּיצטע טעאָריעס, וואָס האָבן זיך באַוויזן אין יענע טעג און וואָס פלעגן אויפווייזן, אַז דער ציוניזם איז כלומרשט אויסן נאָר איין זאַך: געבן פאַר די אידישע קאַפּי־טאַליסטן מער וואָלוועלע אַרבעטער, איידער אין רוסלאַנד, אין אידישן תחום המושב, און ווי דערזעענדיג די צוקונפט זאָגט ער אַרויס דעם געדאַנק, אַז דער „אידישער פּראָלעטאַריאַט וועט זיין דער ערשטער, וואָס וועט האָבן די טובת הנאה פונם ציוניזם". אמת איז, אַז פאַרשידענע שטרעמונגען מיט פאַרשידענע פּאָנען און קלאַסנאינטערעסן שטייען־צו צום ציוניזם. אָבער ניט־שוין־זשע באַדאַרף דער אַרבעטער זיך אָפּזאָגן פון די מעגלעכקייטן, וואָס עס גיט אים דער ציוניזם, נאָר צוליב דעם, וואָס אויך אַנדערע אים פיינטלעכע קלאַסן נעמען אָן דעם ציוניסטישן אני מאמין?

אָבער סירקין, אויף זיין שטייגער, באַגנוגנט זיך ניט מיט אַ פאַרטיידי־גונגס־קאַמף, נאָר גייט אַריבער אין אַנגריף און פאָדערט אַרויס דעם שונא. ער לעבט אינפלוג מיט זיין גאַנצן וועזן אין דער קלאַסנווירקלעכקייט, ער פאָדערט פון גאַנצן אידישן פאָלק אַז ער זאָל צוטרעטן צום קלאַסנקאַמף פונם פּראָלע־טאַריאַט און אין געזעלשאַפטלעכן צוקונפטס־בילד זעט ער פאָרויס, אַז די קלאַסן וועלן בכלל בטל ווערן, און פונדעסטוועגן נעמט ער ניט אָן די אָרטאָ־דאָקסישע אַבסאָלוטע טעאָריע פון קלאַסנקאַמף. „דער קלאַסנקאַמף, זאָגט סירקין, שעפּט ניט אויס אַלע אַנטפּלעקונגען פון געזעלשאַפטלעכן לעבן". דער קלאַסנ־קאַמף איז דער עיקר־כוח אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט. אָבער מען פאַרדרייט און פעלשט דעם וועזן פון דער געשיכטע, אויב מען וויל אַוועקשטעלן דאָס גאַנצע געזעלשאַפטלעכע לעבן אין זיין פילפאַרביגקייט אויפן יסוד פון קלאַסנקאַמף אַליין". אין לעבן פון יעדער מלוכה, פון יעדן פאָלק און פון יעדער קולטורעלער געזעלשאַפט זיינען פאַראַן ענינים בשותפותדיגע פאַר אַלע קלאַסן. ווער ס'איז מגזם און זעט נאָר די ווידעראַנאַנדן צווישן די קלאַסן און לייקנט יעדע שותפות צווישן די קלאַסן פון איין פאָלק, יענער זעט ניט אַרויס די אמתע נאַטור פון אַ קולטורעלער געזעלשאַפט. פאַראַן גענוג אַנטפּלעקונגען פון מענטשלעכער און נאַציאָנאַלער אחדות, וואָס בינדן צונויף די קעמפנדיגע קלאַסן. בעת אַ שונא פון דרויסן פאַלט אָן אויף אַ לאַנד — פאַראייניגן זיך אַלע פאַרטייען און פאַרטיידיגן זיך. און אָפילו קעגן אַ אינעווייניגסטן שונא פאַראייניגן זיך עטלעכע קאָנקורירנדיגע פאַרטייען, בעת זייער קעגנערשאַפט פאַרבלייבט באַשטיין אויך אויף וויטער. וואָרים אויב ניט אַזוי וואָלט בכלל אַ פּאַרלאַמענ־טאַרישער רעזשים ניט געקענט עקזיסטירן.

און סירקין וויל אויך ניט כשרן דעם ציוניזם דערמיט, וואָס ער וועט אויפווייזן, אַז די ציוניסטישע באַוועגונג האָט אין איר וועזן אַ קלאַסנכאַראַקטער. די אידישע נויט איז ניט באַגרעניצט מיט איין קלאַס און דעריבער איז אויך דער ציוניזם באַשאַפן ניט נאָר פאַר איין קלאַס. „אַלע אידן קענען אָננעמען די תורה פון ציוניזם, אַלצאיינס צו וואָסער קלאַס זיי זאָלן ניט באַלאַנגען". הגם סירקין איז ניט מודה אינם אָרטאָדאָקסישן נוסח פון דער קלאַסן־תורה, וואָס פּרוּוווט מיטן קלאַסנקאַמף אַלצדינג אויסצוטייטשן, אַלצדינג אַריינצונעמען און אָפּפּסקענען, פונדעסטוועגן זעט ער גאַנץ וואויל די קלאַסנווירקלעכקייט און איר השפּעה אויף אַלע אַנטפּלעקונגען פון לעבן. ער זעט דעריבער אויך די קלאַסנקעגנזאַצן אין דער ציוניסטישער באַוועגונג. אמת, דער רעיון „ציוניזם" איז אַ בשותּפותדיגער פאַרן גאַנצן פאָלק, אָבער יעדער קלאַס זעט אינם ציוניזם דאָס, וואָס זיינע אינטערעסן און אינטימע שטרעבונגען הייסן אים זען.

ווייטער וועלן מיר לייענען, וויפל גייסטיגע כוחות סירקין האָט אָפּגעגעבן אויף צו כאַראַקטעריזירן און אויסצוטיילן דעם קלאַסנכאַראַקטער פון פאַרשידענע שטרעמונגען אין דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג און קעמפן קעגן דער הערשונג פון בעלי־בתּישן קלאַס אין ציוניזם, „וואָס זיין אידישער צוקונפטסאידעאַל באַהעפט זיך ביי זיי אין דער פאַנטאַזיע מיט די רעאַקציאָנערע געלוסטן פון זייער ווירקלעכקייט*. איצטער שטעלט ער זיך ניט אָפּ אַ סך אויף דעם, וואָרים דער עיקר איז איצטער ביי אים צו רופן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט און די סאָציאַליסטישע אינטעליגענץ, אַז זיי זאָלן קומען און נעמען פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם און אים באַפרייען פון דער הערשונג „פון בירגערלעכע קלאַסנאינטערעסן" וואָס וועלן דערפירן ביז צו אַ קלאַסנקאַמף אין דער אידישער מדינה און זי חרוב מאַכן אין עצם אָנהויב".

ה.

וואָסערע האָפענונגען פאַרקניפּט סירקין מיטן אַרבעטער, מיטן המון און מיט דער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענץ, ווען זיי וועלן צושטיין צום ציוניזם, און וואָס פאָדערט ער פון זיי? ניט מער און ניט ווייניגער ווי, אַז זיי זאָלן אויפבויען די אידישע מלוכה ווי אַ סאָציאַליסטישע מדינה.

„אמת, אפילו סתם אַ אידישע מלוכה וואָסער פאָרם זי זאָל ניט אָננעמען, וועט קענען אָפּשאַפן אַ גרויס טייל אידישע צרות, אָבער דאָס היינטוועלטיגע באַוואוּסטזיין איז שוין אָנגעזאָפּט מיט אידעאַלן פון עקאָנאָמישער און סאָציאַלער גערעכטיגקייט אין אַזאַ גרויסער מאָס, אַז אַ אידישע קאַפּיטאַליסטישע מלוכה וועלן זייער ברייטע קרייזן פונם אידישן פאָלק ניט אויפנעמען גערנוויליג — און זיי וועלן זיין גערעכט אויב זיי וועלן זי ניט וועלן אויפנעמען".

* דידאַזיגע דעפיניציעס זיינען גענומען פונם „אויפרוף צו דער אידישער יוגנט", 1901.

דער ציוניזם וועט ניט ווערן פאַרווירקלעכט, אויב ברייטע פאָלקסקרייזן וועלן זיך ניט נעמען און אים דורכפירן אין לעבן. „אָן די לייט פון אַרבעט איז דאָך דער ציוניזם אַ מפיל־קינד. די רעדער פון דער אידישער רעפּובליק וועלן זיך ניט דרייען אָן די פעסטע אָרעמס פונם אידישן אַרבעטער". און די ציוניסטישע באַוועגונג וועט זיך מוזן רעכענען מיט די סאָציאַליסטישע נטיות פונם אידישן אַרבעטער און פון אַנדערע געזעלשאַפטס־קרייזן: פונם אָרימען המון, פון דער אינטעליגענץ און פונם מיטלשטאַנד, וואָס וועלן ניט וועלן, מען זאָל זיי פאַרשקלאַפן ביי דעם גרויסן קאַפּיטאַל. אַט דידאָזיגע עלעמענטן פון דער געזעלשאַפט וועלן דערפירן צו אַ זיווג צווישן ציוניזם מיט סאָציאַליזם.

„וואָס מער דער ציוניזם וועט נענטער צוקומען צו זיין פאַרווירקלעכונג, דאָס מער וועט ער זיך אויסלייטערן און אויפהויבן ביז צו דער מדרגה פון אַ סאָציאַליסטישער אוטאָפּיע".

סירקין מאָביליזירט אַלע ראיות, בכדי אויפצווייזן און באַרעכטיגן זיין טעזיס, אַז אַ אידישע מלוכה קען נאָר זיין אַ סאָציאַליסטישע. קיין אַנדער פאָרם קען אַ אידישע מדינה ניט האָבן, און ניט נאָר פון געזעלשאַפטלעכן שטאַנדפּונקט: אויך די טעכניק פאָדערט דאָס.

סירקין ווייס, פאַרשטייט זיך, אַז די פּרוואון צו קאָלאָניזירן אידן אין ארץ ישראל און אין אַרגענטינע זיינען געמאַכט געוואָרן ניט לפי די היינטוועלטיגע סאָציאַלע פּרינציפּן; פאַרקערט, זיי זיינען אויסן געווען אָפּצוהיטן דעם אַלטן אידישן לעבנסשטייגער. אָבער ס'איז אים שווער צו גלויבן, אַז אויב אידן וועלן צוטרעטן אויף אויסצובויען אַן אויטאָנאָמע מדינה, וועלן זיי זי אויפריכטן אויפן יסוד פון געזעלשאַפטלעכער אומגלייכהייט. „צו וואָס וואָלט דאָס געווען געגליכן? צו אַ געזעלשאַפטלעכן אָפּמאַך אויף קעגנזייטיגער פאַרשקלאַפונג".

סירקין קוקט אויפן מענטש ווי אויף זיין אייגן בילד, ער זעט אין אים אַ פריי באַשעפעניש מיט אַ פרייען ווילן. עס לייגט זיך אים ניט אויפן שכל, אַז מענטשן באַוואוסטזיניגע וועלן אין דער נייער מדינה אַריינפירן די מיאוסע און פסולע לעבנספאָרמען, וואָס זיי האָבן זיי מיטגעבראַכט פון דרויסן. „עס קאָן דאָך גאָר ניט געמאָלט זיין אַזוינס, ווייל ס'רוב אידן שטאַמען פון פּראָלעטאַריאַט און פון מיטלשטאַנד, און זיי וועלן דאָך ניט דערלאָזן אַזוינס אויף אַ אידישן קאָנגרעס, האָבנדיג אַ קלאָרע השגה וועגן זייערע אינטערעסן".

פונדעסטוועגן באַגנוגנט זיך ניט סירקין מיט לאָגישע ראיות אַליין, נאָר ער זעט פאָרויס אויך דעם פועל יוצא, אויב מען וועט אָנהויבן קאָלאָניזירן אידן אויפן יסוד פון פּריוואַטאייגנטום און פון אַלגעמיינער קאָנקורענץ, ס'איז פאַר אים קלאָר, אַז מען וועט מיט אַזאַ שיטה ניט נאָר עקספּלאָאַטירן דעם אַרבע־טער, נאָר אויך ניצן פרעמדע וואָלוועלע אַרבעטער:

„אַזוי ווי די קאָלאָניזאַציע ווערט געמאַכט אין אַ לאַנד, וואָס איז זייער שוואַך אַנטוויקלט, איז דאָרטן דער אַרבעטסלוין זייער אַ נידעריגער, און מיט אַזאַ שכירות קען אַ אייראָפּעאישער איד ניט באַשטיין. די אַרבעטער וועט מען דעריבער אויסקלויבן ס׳רוב צווישן דער איינגעבוירע־נער באַפעלקערונג פונם לאַנד, וואָס זייער אַרבעט איז אַ וואָלוועלע".

און דער נאַציאָנאַלער קאַפּיטאַל, וואָס וועט ווירקן אין לאַנד, וועט צוליב אַזאַ שיטה מוזן אַרבעטן אין געוויסע באַגרעניצטע פאַרהעלטעניש:

„די קאָלאָניסטן וועלן זיין אָפּהענגיג פון אַ אַדמיניסטראַציע, וואָס וועט שטענדיג זיין אַ שלעכטע, פשוט צוליב דעם ווייל זי איז אַ אַדמיניסטראַציע. עס וועלן דאָרטן אַרויסשפּראָצן קעגנערישע אינטערעסן, די אַדמיניסטראַטיווע מאַכט וועט אויסגעניצט ווערן צום שלעכטן, ס׳וועלן זיין פאַראיבלס, פּיינט־שאַפטן און אויך געוואַלדמיטלען. צוליב דעם אידישן כאַראַקטער, וואָס איז נוטה צו פרייהייט און אינדיווידואַליזם, וועלן דידאָזיגע צוזאַמענשטויסן אָננעמען אַ שאַרפע פאָרם און אויפרייסן די קאָלאָניעס".

און אפילו פון טעכנישן שטאַנדפּונקט וועט עס זיין אַ טעות אויב מען וועט פּרוּוון אויפבויען די אידישע ווירטשאַפט אויפן יסוד פון קאָנקורענץ, פּלאַנלאָזיגקייט און אויסברענגן פון כוחות. און סירקין קומט צום אויספיר:

„די אידישע מלוכה וועט מוזן זיין אַ סאָציאַליסטישע, אויב זי וועט בכלל ווערן פאַרווירקלעכט. — — אין אַ סאָציאַליסטישער פאָרם וועט דער ציוניזם זיין מסוגל צו ווערן אַ האָב און גוטס פון גאַנצן אידישן פאָלק. זיך באַהעפטנדיג מיטן סאָציאַליזם וועט דער ציוניזם זיך אויפהויבן און שטאַרקן ביז וואַנען ער וועט אויסוואַקסן און ווערן אַ מוראדיג שטאַרקע פאָלקסבעוועגונג. — — די משיחישע האָפענונג, וואָס איז געווען דער העכסטער און אינטימסטער געדאַנק פון אידן אין גלות, וועט מגולגל ווער׳ן אין אַ פּאָליטישן אויפטו. דאָס אידנטום, וואָס מאַכט אַ נעבעכדיגן לעבן, וועט קריגן צוליב דעם אַ געהויבענעם לעבנסאינהאַלט".

ו.

סירקין האָט געקענט זיך באַגנוגענען מיטן אויפהויבן די פאָן פון אַ אידישער סאָציאַליסטישער מלוכה. אָבער ווי אַלע פּראָיעקטן־מאַכער, וואָס זייער זעאונג איז זיי זייער טייער און זיי האָבן ניט קיין מורא פאַר די אָפּלאַכער, פּרוּווט אויך סירקין אויסצוזרעכענען פאַרשידענע עיקרים און פּרטים פון זיין פּראַקטישן פּלאַן. ער איז מודיע לכתחילה, אַז ער פּסקנט ניט קיין הלכות. דער עיקר איז ביי אים, אַז אין דער אידישער מלוכה זאָל ניט זיין קיין פּריוואַטאייגנטום אויף ערד און פּראָדוקציע־מיטלען. איבער אַלע אַנדערע פּרטים קען מען פירן אַ ויכוח.

אָבער פונדעסטוועגן איז כדאי זיך צוצוקוקן אויך צו דידאָזיגע פּרטים, וואָרים מיר געפינען דאָ אַ סך ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע געדאַנקן פונם מחבר. צווישן זיי אויך אַזעלכע ענינים, וואָס זיינען אין זייער צייט געווען ניי און מען האָט זיך איבער זיי געחידושט, אָבער מיט דער צייט זיינען זיי געוואָרן אָגנע־נומען ביי אונז אַלעמען.

די אידישע מלוכה וועט ניט אויפקומען דורך אַ אַנאַרכיסטישע איינוואַנ־דערונג, נאָר ווי אַ אָרגאַניזירטער און פּלאַנירטער קאָלאָניזאַטאָרישער אויפטו. די קאָלאָניזאַציע וועט ווערן פאַרווירקלעכט דורך דער ציוניסטישער אָרגאַני־זאַציע, וואָס וועט וואַקסן און ווערן וואָס ברייטער ביז וואַנען זי וועט אַרומ־נעמען דעם גאַנצן אידישן כלל. די ערד וועט ווערן איינגעקויפט פון „נאַציאָנאַל־פאָנד״. קהלות, שולן, צדקה־חברות, פאַריינען, פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען — אַלע וועלן צאָלן אַ ש ט י י ע ר פאַרן „נאַציאָנאַל־פאָנד״ *. „קיין געשעעניש אין אידישן לעבן, צי פון פרייד, צי פון צער, וועט זיך ניט פאַרלויפן און אַ איד זאָל זיך דערביי ניט דערמאָנען אין זיין העכסטע נאַציאָנאַלע פליכט״.

ווי אַזוי וועט מען קריגן דאָס לאַנד? סירקין זעט דאָ צוויי וועגן: „אָדער די ציוניסטן וועלן אָפּשליסן דעם ענין מיט טערקיי בדרך שלום, אַ קעגן אַ געוויסער געלט־סומע, אָדער זיי וועלן אַריבערציען אויף זייער זייט די אייראָ־פּעאישע דעמאָקראַטיע און דעם פּראָלעטאַריאַט, וואָס וועלן מאַכן אַ פּאָליטישן דרוק אויף טערקיי; אָדער זיי וועלן דערגרייכן זייער ציל מיט דיפּלאָמאַטישע מיטלען״. אין די אידישע סאָציאַליסטישע קרייזן האָט מען דענסטמאָל אויף פאַר־האַנדלונגען מיט רעגירונגען געקוקט ווי אויף אַ מיאוסן ענין צוליב עסטעטיש־רעוואָלוציאָנערע טעמים. נאָר סירקין פּסלט ניט קיין שום וועג, ווען ער קען נאָר דערפירן צום ציל. מערנישט ער אַנטפּלעקט פאַרן לייענער, אַז אַ חוץ די וועגן, וואָס מען רעדט וועגן זיי אויפן קאָנגרעס און אין פאַרשידענע ציוניסטישע פאַרזאַמלונגען זעט ער נאָך אַ וועג, וואָס איז אים נענטער צום האַרצן, ווייל ער איז דער „שענסטער און גלייכסטער וועג״: דער וועג פון פאַראייניגונג מיט די אַנדערע „אונטערדריקטע פעלקער אין טערקיי״.

און ער טייטשט אויס ווייטער, אַז זיין כוונה איז ניט חלילה אָפּצונעמען די זעלבשטענדיגקייט אָדער די פרייהייט ביי דער טערקיי, ער איז נאָר אויסן מיט זיין פאָרלייג, אַז אויך די אַנדערע פעלקער פון דער אָטאָמאַנישער מלוכה זאָלן קריגן זייער פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט.

אָט דער פּלאַן פון אויפבונטעווען די פעלקער פון טערקיי איז ביי סירקינען פאַרקניפּט מיטן געדאַנק פון אַ ר י ב ע ר פ י ר ן ט י י ל ן פ ו ן ד ע ר ב אַ פ ע ל־ק ע ר ו נ ג, וואָס ער זעט דעריק, אַ באַשייד אין שלום פאַר אַ פאַרפּלאָנטערטער

* דידאָזיגע ווערטער זיינען געשריבן ערב דעם צווייטן קאָנגרעס. ערשט אויפן פינפטן קאָנגרעס, אונטערן דרוק פון הערצל איז באַשאַפן געוואָרן דער קרן קימת לישראל.

לאַגע. און ער זעט פאָרויס די מעגלעכקייט, אַז דורך אַ קעגנזייטיגן אָפּמאַך וועט מען קענען פריימאַכן ארץ ישראל פאַר אידישע קאָלאָניסטן.

„אין יענע ערטער, וואו ס'איז פאַראַן אַ געמישטע באַפעלקערונג, וועט מען קענען איינאָרדנען אַ פרידלעכע פעלקער־וואַנדערונג און אַ נאַציאָנאַלע טיילונג פון דער טעריטאָריע. ארץ ישראל, וואָס איז זייער שוואַך באַפעלקערט און וואָס אידן פאַרנעמען דאָרטן היינטצוטאָגס צען פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, דאַרף ווערן פרייגעמאַכט פאַר אידן. אידן וועלן מאַכן אַ בונד מיט די אונטערדריקטע פעלקער פון טערקיי און וועלן שטרעבן צו אַ גערעכטער פאַרטיילונג פון דערדאָזיגער אימפּעריאַליסטישער מלוכה. זיי וועלן שטיצן די אויפשטענדער מיט די געלטן פון נאַציאָנאַל־פאָנד און אויך געבן פריוויליגע פאַר דער מלחמה. טערקיי וועט דאַך קיינמאָל ניט האָבן קיין שלום אין אירע גרעניצן".

וועגן אַזאַ פּאָליטישער מעגלעכקייט האָט סירקין געחלומט מיט פערציג יאָר צוריק. מער ניט איין תנאי האָט אויסגעפעלט אויף דורכצופירן אַזאַ פּלאַן אין לעבן: אידן, וואָס ווילן זיך באַפרייען דורך אַ באַפרייאונגס־קאַמף מיט אַלע פעלקער פון טערקיי אינאיינעם, האָבן באַדאַרפט זיך געפינען אינעווייניג און ניט פון דרויסן. ווען דער אידישער אַרבעטער וואָלט דעמסטמאָל געוועזן געגנוג באַוואוסטזיניג אויף זיך צוצוהערן צו סירקינס פּראָפּאַגאַנדע, ווען די אידישע יוגנט פון יענער צייט וואָלט זיך געפעדערט און אויסגעפונען אַ וועג אויף עולה צו זיין אין מאַסן, מעשה חלוצים, קיין ארץ ישראל — וואָלט דער באַשייד פון סירקינס חלום געוועזן אַן אַנדערער איידער ער איז געוועזן אין דער ווירקלעכקייט.

ז.

ווי אַזוי מאָלט זיך אויס סירקין די סאָציאַליסטישע קאָלאָניזאַציע? ניט ווי אַ צענטראַליזירטע ווירטשאַפט, וואָס ווערט אָנגעפירט פון דער מלוכה, נאָר ווי אַ בונד פון שותפישע, קאָאָפּעראַטיווע פאַראיינען. צו צענטויזנט אַרבעטער אין איין פאַריין. די הייזער, די אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, די פּראָדוקציע־מיטלען — דאָס אַלץ איז דאָס האָב־און־גוטס פונם פאַריין. די אַרבעט פירט זיך לפי די אָנווייזונגען פונם פאַריין. דעם ווערט פון דער אַרבעט מעסט מען ניט נאָר לפי דער צייט, וואָס ווערט אין איר אַריינגעלייגט, נאָר אויך לפי דער צוציענדיגער אָדער אָפּשטויסנדיגער קראַפט פון דער אַרבעט גופא. אָט אַזוי למשל איז אַ שעה דערפרייענדיגע לאַנדווירטשאַפטלעכע אַרבעט שקול כנגד אַנדערהאַלבן שעה לאַנגווייליגע אינדוסטריעלע אַרבעט. איטלעכער חבר פונם פאַריין איז מחויב צו געבן אַ מינימום אַרבעט אויף אומצוקערן דעם קרן מיטן פּראָצענט פאַר דער קאָלאָניזירנדיגער אינסטיטוציע. „אַלצדינג וואָס עס שטייגט

אַריבער דעמדאָזיגן מינימום געפינט זיך שוין אין רשות פון דער פערזענלעכער פרייהייט". די חברים קריגן פון דער אַרבעטס־אָנפירונג אַ קבלה אויף דעם סכום אַרבעט, וואָס זיי האָבן אָפּגעטאָן, און איטלעכער חבר איז פריי און קען זיך איינאָרדנען זיינע געשעפטן אין דידאָזיגע גרעניצן. „איטלעכער אַרבעטער מעג פאָדערן פאַר זיך שכירות, אָבער ניט דער דערפינדער. אויפן אָרט פון פאַרדינסטן דורך פּאַטענטן, ווערט איינגעפירט די שיטה פון פונאַנדערטיילן עפנטלעכע פרעמיעס. יעדע דערפינדונג קריגט אַ פרעמיע לפי געוויסע פרינציפּן, וואָס ווערן אויפגעשטעלט דורך דער עקאָנאָמישער אָנפירונג".

אין רשות פון דער מלוכה פאַרבלייבט נאָר דאָס רעכט צו רעגולירן דאָס עקאָנאָמישע לעבן. „די מענטשן פאַראייניגן זיך בכדי צו הערשן איבער די פאַרמעגנס, אָבער ניט כדי צו קאָמאַנדעווען איינער איבערן צווייטן. די מלוכה ווערט איבעריג און אויף איר אָרט קומט די פאַראייניגונג פון פרייע פּראָדו־צענטן". די מלוכה דאַרף זיך ניט שטאַרק זאָרגן וועגן אָפּהיטן די אָרדענונג און באַשיצן אירע בירגער פון פאַרשידענע אָנשיקענישן. „גרינגע עבירות און טעותן ווערן פאַרריכט דורך אַ געזעלשאַפטלעכן משפט; שווערע עבירות ווערן באַ־האַנדלט פון דער מעדיצין־וויסנשאַפט, וואָרים זיי זיינען נאָר אַ מיאוסער נע־בעכדיגער אָפּנייג פונם גוטן און פאַסיגן".

די באַציאונגען צווישן די פּראָדוצענטן מאָלט זיך אויס סירקין ווי אַ פעדעראַציע פון פאַריינען. „די באַציאונגען צווישן די פאַריינען זיינען זייער לעבעדיג, הן פון עקאָנאָמישן שטאַנדפונקט, הן פון געזעלשאַפטלעכן און וויסנ־שאַפטלעכן". דער צענטראַלקאָמיטעט, וואָס ווערט אויסגעקליבן פון די פאַריי־נען, וועט האָבן די השגחה אויף דאָס עקאָנאָמישע לעבן און וועט עס רעגולירן".

די ווירטשאַפט וועט מען ניט בויען אויפן אַלטן שטייגער, שטעט פאַר אינדוסטריע און דערפער פאַר לאַנדווירטשאַפט. „דאָס דאָרף וועט זיין אַ מין גרויס און שטאַרק אינדוסטריע־דאָרף, וואו אינדוסטריע און לאַנדווירטשאַפט וועלן גרעניצן איינע מיט דער צווייטער. ד ע ר ו ו י ד ע ר ־ אַ נ ד צ ו ו י ש ן ש ט אָ ט א ו ן ד אָ ר ף ו ו ע ר ט ב ט ל". אמת, עס זיינען פאַראַן פאַרשידענע צענטערס פאַר קונסט און וויסנשאַפט און פאַר עקאָנאָמישער אָנפירונג, אָבער דער זיץ־אָרט פון דידאָזיגע צענטערס איז ניט קיין פעסטער איינמאָל פאַר אַלעמאָל. ניטאָ קיין אָרט אין דער נייער געזעלשאַפט פאַר גרויסע שטאָטישע פאָלקסמאַסן. אין צענטער קומט מען פון אַלע עקן לאַנד אין אַ באַשטימטער צייט, צוליב אַ באַשטימטן ציל. פאַרענדיגט דער סעזאָן — קערט זיך איטלעכער אום צו זיך אַהיים.

אין אויסלאַנדס־באַציאונגען היט אָפּ די אידישע מלוכה איר נייטראַליטעט. כדי זיך צו פאַרטיידיגן קעגן אַן אויסנווייניגסטן שונא ווערט אויפגעשטעלט אַ

פאָלקס־מיליץ: „אין אַ צייט פון מלחמה נעמט זיך איטלעכער בירגער פאַרן כלי זין".

סירקין ווייסט גאַנץ וואויל אַז זיין פּלאַן, וואָס ער צייכנט דאָ אָן נאָר די עיקרים, וועט אויפגענומען ווערן און אָפּגעשאַצט ווי אַן אמתע אוטאָפּיע, ווי אַ געזעלשאַפטלעכער חלום. אָבער ער גלויבט אַז די אייגענע היסטאָרישע טראַגעדיע, וואָס שטופּט אידן צו זוכן אַ פּאַטערלאַנד און בויען אַ מלוכה, וועט אויך שטאַרקן זייער גייסט און זיי וועלן פון דער אוטאָפּיע מאַכן אַ ווירקלעכקייט. „אַט טאַקע דאָס, וואָס איז בדרך כלל אַ חלום און אַ פאַנטאַזיע פון יחידים, ווערט ביי אידן מגולגל אין אַ שטאַרקע פאָלקסבאַוועגונג; אין אַן אַנדער אָרט איז עס אַ אוטאָפּיע — אָבער ביי אידן ווערט דאָס אַ נויטווענדיגקייט".

און דער האַרבער שטראָפער און שאַרפער קריטיקער גייט אַרויס פון זיינע כלים בעת ער דערזעט דאָס צוקונפטס־בילד, ווי דאָס פאָלק הויבט זיך אויף און באַנייט זיינע כוחות, זיך אומקערנדיג קיין ציון. דער גאַנצער כעס און חוזק, וואָס סירקין פאַרמאָגט פאַר דער אידישער שפלדיגער קעגנוואַרט, ווערט מגולגל אין אַ צאַרטער און געהויבענער ליבע בעת ער רעדט וועגן דער העלדישער צוקונפט. „מיאוס, פאַרשקלאַפט, געפאַלן און אכזריותדיג איז דער איד בעת ער פאַרגעסט זיין אייגענעם מהות און פאַרלייקנט דעם אייגענעם פּרצוף. אָבער גרויס, שיין, מאָראַליש און סאָציאַל ווערט ער, בעת ער קערט זיך אום צוריק צו זיך און דערקענט דעם אייגענעם איך".

און „דענסטמאָל וועט ישראל ווידער אַמאָל ווערן אַן אויסדערוויילט פאָלק".

אַט אַזוי מאָלט זיך אויס סירקין דעם נס פון אַ נייעם יציאת מצרים.

פינפטער קאַפּיטל

אָן אַ טריבונע

א.

מען קען ניט געפינען קיין רמז אויף דעם, אַז דידאַזיגע בראַשור, וואָס איז געווען די ערשטע אין דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער ליטעראַטור, זאָל האָבן געגעבן סירקינען חסידים, תלמידים אָדער סימפּאַטיקער. שווער אפילו צו זאָגן, צי די בראָשור האָט אַרויסגערופן אַן אָפּקלאַנג, אויב מען זאָל ניט רעכענען די שאַרפע קריטיק פון זיינע נאָנטע פריינט אין זייערע פריוואַטע בריוו. סירקין אַליין דערמאָנט אין אַ נאָטיץ פון זיינע זכרונות צוויי רעצענזיעס סך הכל, וואָס ער האָט צו זיי זוכה געווען אין דער פּרעסע. און פאַרגעסט צו פאַרצייכענען, אַז ער אַליין האָט אינם אייגענעם חודש־זשורנאַל פון פערנערסטאָרפער, אין אַפּריל העפט, 1900 אָפּגעדרוקט אַ גרויסן מאמר „וועגן דער אידן־פראַגע" ווי אַ ענטפער אויף דריי פּאָליטישע אַרטיקלען קעגן זיין בראָשור. אין זיין ענטפער וויַיזט אויף סירקין, אַז די אידישע סאָציאַליסטן האָבן זיך ניט אָפּגערופן און ניט פאַרפירט קיין וויכוח, דערפאַר אָבער פּאָלעמיזירן מיט אים צוויי אידן־אַסימילאַטאָרן * און אַ קריסטלעכער שרייבער, יוסף פאַן נייפּויער, וואָס זעט דעם באַשייד פאַר דער אידנפראַגע אין דער אידישער שליחות אומצוקערן דאָס קריסטנטום צו זיין אַמאָליגער ריינקייט, בעת די קריסטלעכע אמונה איז נאָך ניט געווען פונאַנדערגעטיילט אויף פאַרשידענע קירכען. בדרך כלל קען מען זאָגן, אַז די אידישע פּרעסע, הן די ציוניסטישע, הן די סאָציאַליסטישע, האָט סירקינען פאַרשוויגן. מען האָט זיך אפילו ניט מטריח געווען מבטל צו מאַכן זיינע טענות. אין די פאַרוואָרפענע ווינקלען פון אידישן געטאָ אין רוסלאַנד, בעת אידישע יונגעלייט זיינען געווען פאַרטיפט אין גערדאַנקען, וואָס האָבן דערנאָך באַשאַפן די פועלי־ציוניסטישע באַוועגונג, האָט די בראָשור אַוודאי ניט דערלאַנגט. פאַר דער רוסישער צענזור איז די בראָשור געווען אומלעגאַל און מען האָט זי ניט געטאָרט אַריינפירן, בכן האָט מען זי געקאָנט פאַרשפּרייטן נאָר מיט קאָנספּיראַטיווע מיטלען. נאָר אויב סירקין האָט געפונען אַ ניט־אידישן

---

* איינער פון זיי פּסלט סירקינען דערפאַר, וואָס ער איז ניט קיין דייטשער איד און סירקין ענטפערט „דעמדאָזיגן דייטשן איד", אַז דער אמת פאַרבלייבט אַן אמת אפילו אויב ער ווערט אַרויסגעזאָגט פון אַ רוסישן איד.

סאָציאַליסט, וואָס האָט זיין בראָשור אָפּגעדרוקט, האָט ער געמעגט זוכן אָבער ניט געפינען אידישע רעוואָלוציאָנערן, וואָס זאָלן מסכים זיין אַריבערצופירן די גרעניץ אומלעגאַל ציוניסטישע ליטעראַטור. און אויב די בראָשור וואָלט אפילו אָנגעשפּאַרט ביז רוסלאַנד, וואָלט איר השפּעה געמוזט זיין אַ שוואַכע: דער אידישער משכיל און אַרבעטער, וואָס לייענט אידיש, האָט ניט באַדאַרפט האָבן איר דייטשע שפּראַך און אויך ניט דעם אופן פון סירקינס הסברה, בעת דער אידישער לייענער אין מערב־אייראָפּע, וואָס איז געווען אייגנעזונקען אין בורזשוּאַזער אָדער סאָציאַליסטישער אַסימילאַציע, האָט זיך ניט געגוויטיגט אין איר אינהאַלט.

אָבער סירקין האָט זיך ניט מיאש געווען. ער האָט שוין דענסטמאָל געהאַט אָפּגעדרוקט אין דייטש זיין אויספאָרשונג „געדאַנקן וועגן געשיכטס־פילאָזאָפיע" (בערלין 1896), ער האָט זיך שוין געגרייט צו זיין אַרבעט וועגן „עמפּפינדונג און פאָרשטעלונג", אַרויסגעגעבן פון דער פילאָזאָפישער געזעלשאַפט אין בערן, 1903; ער האָט שוין געהונגערט ניט אויף אַ קאַטאָוועס און ניט אַליין נאָר אויך מיט אַ ווייב און מיט אַ טעכטערל, נאָר דאָס האָט אים ניט געאַרט און דער ברענפּונקט פון זיין שטרעבן איז פאַרבליבן: די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע בשורה. צוליב איר האָט מען ניט ווייניג חוזק געמאַכט פון אים, צוליב איר איז ער געוואָרן אַ דאָן־קיכאָט־פיגור אויף די ציוניסטישע קאָנגרעסן.

ב.

דער פּאָליטישער ציוניזם, וואָס סירקין איז צו אים צוגעשטאַנען זינט דעם ערשטן קאָנגרעס, האָט אים געבראַכט ביטערע אַנטוישונגען. געוויסע באַגלייטנ־דיגע דערשיינונגען, וואָס האָבן אין זיינע אויגן פאַרמיאוסט די אַלטע חיבת־ציון־באַוועגונג, האָבן זיך ווידער אַמאָל באַוויזן און האָבן זיך באַהעפט אויך מיט דער באַנייטער באַוועגונג: איבעראַנייס באַגעגנט ער זיך דאָ מיט דער ממשלה פון אידישן בעל־הבית, ווידעראַמאָל הענגט מען אָפּ פון גבירים און מען יאָגט זיך נאָך הסכמות פון רבנים. און אַצינדערט איז צו די אַלע שאָטנס צוגעקומען נאָך עפּעס: דאָס אויסקוקן און אויסוואַרטן אויפן חסד פון מלכים און האַרן. די ציוניסטישע דיפּלאָמאַטיע, אָן אַ באָדען אונטער די פיס, אָן אַ יסוד פאַר אַ ממשותדיגער הצלחה, האָט דערפירט הערצלען אַזוי ווייט, אַז ער האָט זיך געוואָרפן אין אַלע זייטן און אָנגעקניפּט פאַרבינדונגען הן מיטן בלוטיגן אַבדול־חאַמיד, הן מיטן קיסר ווילהעלם און אפילו מיטן רוסישן צאַר ניקאָלאַי. די קלאַנגען און ידיעות, אַז דער אידישער פירער קען „זיך אַוועקשטעלן פאַר מלכים" האָט אָנגעצונדן די פאַנטאַזיע פון די אידישע מאַסן און געזעטיגט זייער נאַציאָנאַלע גאוה. אָבער סירקינס רעוואָלוציאָנערע אידייען, זיין שנאה צו די וועלט־טיראַנען, זיין זאָרג וועגן דעם כבוד פון דער ציוניסטישער באַוועגונג

און בכלל זיינע השגות וועגן כבוד און אום־כבוד האָבן אים באַוויזן דעם דיפּלאָ־מאַטישן ציוניזם אין גאָר אַן אַנדער שיין. זיין שטורעמדיגער טעמפּעראַמענט האָט אים געפירט ביז צו צוזאַמענשטויסן מיט די פירער פונם ציוניסטישן קאָנגרעס. וואָס זיי האָט זיך אויסגעוויזן ווי אַ סימן אויף אַ גוטער בשורה, האָט אין זיינע אויגן באַטייט אַ שאַנדפלעק. אויך דער כישוף פון הערצל האָט אים אין דעם פּרט ניט אָפּגעהאַלטן. דאָרטן וואו עס ווערט פאַרשוועכט דער כבוד פון דער ציוניסטישער באַוועגונג, שאַנעוועט מען אויך ניט דעם כבוד פון איר פּרעזידענט. „דאָס וואָס הערצל האָט מיט איין האַנט געשאַפן ווי אַ פּאָליטישער טוער, וואָס זעט פאָרויס די צוקונפט, האָט ער מיט דער צווייטער האַנט פון אַ פּאָליטישן שתדלן פאַרוואַנדלט אין אַ קאַריקאַטור" — האָט סירקין שפּעטער אַמאָל דערציילט. „בעת הערצל האָט אָנגעהויבן מאַכן די הכנות פאַר זיין באַגעגעניש מיט קיסר ווילהעלם אין ירושלים האָט די ציוניסטישע פּרעסע בפרט דער אָפיציעלער אָרגאַן „די וועלט" אָנגעהויבן קלאַפּן אין די טאַצן און פויקן לכבוד ווילהעלם ירום הודו. — — מען האָט אים צוגעגליכן צו אַלעקסאַנדער מוקדון, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן אויף די פליגלען פון אַ אָדלער — — פּונקט ווי מען האָט אים געגליכן צו אַנדערע גדולים פון דער וועלטגעשיכטע, פאַרשטייט זיך, אַלץ מיט דער כונה אַרויסצוקריגן פון אים אַ שטיקעלע גאולה". געקומען עפּעס אַ קאָרעספּאָנדענט און שמועסט מיט הערצלען וועגן דעם האַגער שלום־קאָנגרעס, וואָס דער צאַר ניקאָלאַי קלייבט זיך אים צונויפצוקלייבן און הערצל כאַפּט זיך אָן אין דער געשיכטע ווי אָן אַ הייסן פלאַדן און תיכף קומט מען צום קאָנגרעס מיט אַ פאָרלייג צו שיקן אַ הכנעהדיגע טעלעגראַמע צום צאַר ניקאָלאַי. דער תמימותדיגער הערצל מיט זיינע ריינע כוונות זעט פאַר זיך נאָר איין ציל — ווי אַזוי צו ראַטעווען דאָס געפּייניגטע פאָלק פונם גיהנום, און פאַר אים זיינען אַלע מלכים פון מזרח און מערב נאָר פיגורן פון זיין שאַך־שפּיל; דעריבער פילט ער גאָרניט קיין מאָראַלישן פגם אין זיין דיפּלאָמאַטיע, און אויב ער פילט אפילו יאָ, איז ער גובר זיין געפיל און שלינגט עס אַראָפּ. סירקין לייקנט בכלל, אַז דידאַזיגע דיפּלאָמאַטיע קען עפּעס האָבן אַ ממשות, אָבער זיין מאָראַלישער צער און צאָרן איז אים נאָך בילכער פון זיין פּאָליטישן חשבון. זיין האַרץ ווערט אים פאַרביטערט: ווי גרויס איז די חרפּה, אַז דאָס פאָלק, וואָס איז מער געדריקט פון אַלע אַנדערע אונטערדריקטע פעלקער, זאָל שיקן באַגריסונגס־טעלעגראַמעס צום גרעסטן טיראַן פון אַלע טיראַנען.

ג.

און נאָך אַ שטריך פאַרשאַפט סירקינען ווייטאָגן. די פירער פונם ציוניזם יאָגן זיך נאָך גבירים, עשירים, נאָך מענטשן מיט דיפּלאָמען. זיי פאַרשטייען ניט, אַז דער אמתער טרעגער פונם ציוניזם, וואָס אָן אים קען מען אים ניט

דורכפירן אין לעבן, איז דער אידישער המון און אין דער ערשטער ריי דער אַרבעטער און די יוגנט. ער גיט אַוועק זיין לעבן אויף צוצופירן אַט די דאָזיגע עלעמענטן צום ציוניזם, אויף צוווייזן זיי דעם ציוניזם ווי אַ פּראָגרעסיווע פרייהייטס־באַוועגונג, וואָס דאַרף דורכפירן די אידישע רעוואָלוציע און מאַכן פונם אידישן פאָלק דעם טרעגער פון דער סאָציאַליסטישער פאַרווירקלעכונג. און מיטאַמאָל קומט דער ציוניזם אַליין מיט זיינע פירער און מאַכט אים פאַר אַ ליגנער. אַלע פרייהייטסקעמפער, אַלע יענע, וואָס האָבן פיינט תכלית שנאה די טיראַנישע הערשאַפט, וועלן איצטער זען, ווי דער ציוניזם וואַלגערט זיך ביי די פיס פון די טיראַנען.

און טאַקע האָבן די דיפּלאָמאַטישע גענג פון הערצל פון איין זייט אויפגעהויבן זיין כבוד און געמערט זיין חן ביי די תמימותדיגע מאַסן, און פון דער אַנדער זייט פאַרשטעלט ביי אַנדערע דעם אמתן אינהאַלט פון הערצלס קאַמף. און אויב מען האָט אין זינען אַ ווייטן חשבון האָט די דאָזיגע הערצלישע דיפּלאָמאַטיע געקאָסט זייער טייער צוליב דעם אָגווער פון אַ טייערן מענטשן־מאַטעריאַל. געווען אַזעלכע, וואָס זיינען שוין געשטאַנען אויפן שוועל פון ציוניזם און זיינען צוליב דער דיפּלאָמאַטיע אָפּגעשטויסן געוואָרן, אַנדערע ווידער האָבן געגלויבט צופיל אין דער דיפּלאָמאַטיע און זיינען דערנאָך אַנטוישט געוואָרן. אַזעלכע, וואָס זיינען שוין געווען איינעווייניג, האָבן די באַוועגונג פאַרלאָזט. אַזוי למשל איז געווען מיטן באַרימטן אידיש־פראַנצויזישן־קעמפער — אַנאַרכיסט בערנאַר לאַזאַר, אַ מענטש אַ געהויבענער מיט אַ איידעלן גייסט, וואָס איז — דער איינציגער צווישן די ראַדיקאַלע אידן אין מערב־אייראָפּע — צוגעשטאַנען צו הערצל און האָט דערנאָך צוליב דער ציוניסטישער דיפּלאָמאַטיע פאַרלאָזט דעם ציוניזם. ער האָט בשום אופן ניט געקענט שלום מאַכן מיט הערצלס דיפּלאָמאַטישע גענג. אין רעוואָלוציאָנערער תמימות האָט ער געוואָלט אויפבויען די ציוניסטישע פּאָליטיק אויף פאַרבינדונגען מיט די יונג־טערקן.

נאָר סירקין פאַרלאָזט ניט דאָס שלאַכט־פעלד. די בלוטן קאָכן אין אים. ער פאַרפירט אַ קאַמף. ער שליידערט אַריין אין זאַל צווישנרופן, און אַז ער גייט אַרויס פון די כלים פאַרגעסט ער אפילו הלכות דרך ארץ. בעת דער צווייטער קאָנגרעס באַשליסט שיקן דעם רוסישן צאַר ניקאָלאַי אַ טעלעגראַם מיטן אויסדרוק פון דאַנקגעפילן, רייסט זיך אַריין סירקין און מאַכט קאַליע דעם גאַנצן חשבון. ער פאַרשאַפט אַ סך מי און צרות הערצל און נאָרדוי, וואָס האָבן מורא אַז דאָ קען זיך פונאַנדערפלאַקערן אַ פּאָליטישער סקאַנדאַל און עס קומט זיי אָן שווער צו געפינען עפעס אַ בכבודיגן אויסגאַנג פון דער לאַגע. באַדענהיימערן גיט זיך איין דעם סכסוך אויסצוגלייכן און דער סוף איז, אַז מען שיקט ניט אַוועק די טעלעגראַמע און דער ענין ווערט אויף אַ איידעלן אופן באַגראָבן. סירקין ווערט דאָס עזותדיגע קאַפּריזן־קינד פון קאָנגרעס; בעת ער רעדט

רייסט מען אים איבער כסדר, מען שרייט אויף אים, ער זאָל גיכער פאַרענדיקן זיין ריידן, און איינמאָל, ביי אַ שטורעמדיגער סצענע קומט פּראָפעסאָר מאַנדעל־שטאַם, אַן אַלטער שיינער ליבעראַל, פון די עלטסטע רוסישע ציוניסטן, און טראָגט אַריין אַ פאַרלייג „אויסצושליסן אַלע סאָציאַליסטן פון ציוניסטן־קאָנגרעס". אַ סך דעלעגאַטן זיינען מסכים מיט אים און פּאַטשן אים בראַוואָ. נאָר הערצל, דער פירער פון דער זיצונג, פאַרשטייט מיט זיין חכמה, אַז מען קען אַזאַ פאַרלייג ניט אַוועקשטעלן צום אָפּשטימען: „עס קען זיך ניט לייגן אויפן שכל, אַז מיר זאָלן אויסשליסן פונם ציוניזם וואָסער ניט איז פּאָליטישע מיינונג".

ד.

אויף דעם אייגענעם צווייטן קאָנגרעס, נאָכן ערשטן וואָס האָט באַוויזן פאַר דער וועלט די אידישע נאַציאָנאַלע אחדות, זיינען בכלל געווען אַ סך חילוקי דעות. אַ גרויסער וויכוח האָט זיך פונאַנדערגעפלאַקערט אַרום דער גרינדונג פונם קאָלאָניאַל־באַנק. ווי ס'איז באַוואוסט, האָט מען שוין אויפן ערשטן קאָנגרעס באַשלאָסן צו גרינדן צוויי אינסטיטוציעס: דעם נאַציאָנאַל־פאָנד (קרן קימת) און דעם קאָלאָניאַלבאַנק. אָבער די גרינדונג פונם קרן קימת האָט מען כסדר אָפּגעלייגט (ביז צום פינפטן קאָנגרעס), און מיטן גרינדן דעם באַנק האָט זיך שוין פאַרנומען דער צווייטער קאָנגרעס. הערצל, לפי זיין כאַראַקטער, האָט געשטופּט און געאיילט און ער האָט שוין געזען אין זיין פאַנטאַזיע דעם נאַציאָנאַלבאַנק מיט זיין גאַנצן קאַפּיטאַל, אַנדערע ווידער האָבן געפאָדערט, מען זאָל זיין „אָפּגעהיט", מען זאָל וועגן און מעסטן, און די מער ראַדיקאַלע קרייזן אין קאָנגרעס און מחוץ דעם קאָנגרעס האָבן געזען אין דער גרינדונג פון אַ באַנק, וואָס וועט זיין ווי אַלע בענק, דעם נצחון פון קאַפּיטאַ־ליסטישע שטרעבונגען אינם ציוניזם. דער עיקר וויכוח האָט זיך געפירט צווישן די מזרח־אידן און די מערב־אידן וועגן דעם זיצאָרט פונם באַנק און זיין אַרבעט: צי זאָל דער באַנק זיין אין „מזרח" (אָריענט) ווי דאָס האָבן געמיינט די אויסאַרבעטער פונם פּראָיעקט, אָדער מען זאָל בפירוש אויסטייטשן „ארץ־ישראל און סיריען", ווי דאָס האָבן געפאָדערט אַ סך ציוניסטן פון רוסלאַנד, וואָס האָבן מיט חשד זיך באַצויגן צו דער פירונג. אָבער אַ הייפעלע דעלעגאַטן האָט דעם צענטער וויכוח געזען גאָר אין אַן אַנדער אָרט: זיי האָבן מורא געהאַט אַז צוליב דעם באַנק וועט די שליטה איבער דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג קריגן אַ הייפעלע באַנקירן און ספּעציאַליסטן. זיי האָבן דעריבער געפאָדערט אַז מען זאָל גאַראַנטירן די השגחה פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איבער די געשעפטן פונם באַנק (בוכמיל, וויצמאַן). די קליינע סאָציאַליסטישע גרופּע (סירקין, פאַרבשטיין און ש. ר. לאַנדוי) איז אַרויס קעגן דעם קאַפּיטאַליסטישן כאַראַקטער פונם באַנק. סירקין האָט געפאָדערט אַז מען זאָל אינם באַנק אַריינ־

נעמען דעם פּרינציפּ פון קאָאָפּעראַציע. און ער טייטשט אויס זיין געדאַנק, אַז ער מיינט ניט דערמיט צו פאַרווירקלעכן אַ סאָציאַלע אוטאָפּיע, נאָר האָט אין זינען אַ געזעלשאַפטלעכן און עקאָנאָמישן פּרינציפּ, וואָס פאַרמאָגט שוין אַ גרויסע חשיבות אין אונזערע צייטן און וואָס וועט נאָך שפּעטער קריגן אַ גרעסערע חשיבות פאַר די מאַסן קאָלאָניסטן אין דער צוקונפט. דער וויכוח ווערט געפירט אָן טאָלעראַנץ און אָן געהעריגער אויפקלערונג. ניט מען לייטערט אויס די פאַרשידענע ענינים, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער פראַגע, נאָר ביי אַלעמען פילט זיך עפּעס אַ באַהאַלטענער פּחד: איין טייל דעלעגאַטן האָט מורא פאַר דער קאַפּיטאַליסטישער פאָרם און זעט דערין אַ סכנה, אַז די בירזשע וועט דאָ געוועלטיגן און אויפשטעלן אַ שיידוואַנד צווישן די ציוניסטישע פינאַנסן און די אידישע מאַסן; אַ צווייטער טייל ווידער פון די דעלעגאַטן האָפּט דווקא, אַז צוליב דער קאַפּיטאַליסטישער פאָרם וועט געלט אַריינשטראָמען אין באַנק און זיי האָבן דעריבער שטאַרק מורא, בעת מען רעדט וועגן קאָאָ־ פּעראַציע און שותפות. סירקין טענהט, אָבער מען האָט ניט די געדולד אים צו הערן. ער קערט זיך אויס צו די דעלעגאַטן און זאָגט זיי, אַז ער קלערט ניט, מען זאָל זיינע פאָרשלאָגן אָננעמען נאָר ער האָפט, אַז אין אַ צווייטן קאָנגרעס וועלן אָנטיילנעמען „קליגערע דעלעגאַטן". די ווערטער רופן אַרויס אַ רוגז, און מען וואַרפט אים אין פּנים אַריין דאָס זידלוואָרט „סאָציאַלדעמאָקראַט!". סירקין, וואָס שטייט פאַר די דערצערנטע דעלעגאַטן, בייט די שאַרפקייט פונם אָנגריף און הויבט אָן אויפקלערן מיט ווייכקייט: „ניט די אינטערעסן שיידן אונז אָפּ פון אייך, אינטערעסן האָבן מיר אַלע גלייכע. מיר אידן זיינען אַ משונהדיק פאָלק. ניט דער צווישנשייד פון אינטערעסן, נאָר דער חילוק אין דער דערציאונג שיידט אונז פונאַנדער. מען טראַכט, פילט און אורטיילט ביי אונז לפי דעם, וואָס מען האָט אויסגעלייענט אין אַ בוך; אָבער די אינטערעסן זיינען ביי אונז גלייכע. איך בעט אייך דעריבער, פאַרטיפט זיך מערער אינם געדאַנק. וואָרים מיין פאָרלייג רירט ניט אָן אייערע אינטערעסן. אויב איר וועט אין אים אַריינדרינגען וועט איר פאַרשטיין, אַז דער געדאַנק איז מסוגל אויפצוהויבן דעם ציוניזם אויף אַ העכערער מדרגה, העכער פונם שטאַפּל, וואָס ער געפינט זיך איצטער אויף אים".

אַלעקסאַנדער מאַרמאָרעק, וואָס האָט געענטפערט סירקינען אין נאָמען פון דער מערהייט, האָט דענסטמאָל גערעדט וועגן „על־תנאי־ציוניסטן"....

ה.

און דערווייל לייגט ניט סירקין די הענט אין די קעשענעס. ער זוכט נאָך דעם ערשטן „מזומן", וואָס מיט אים וועט מען קענען מאַכן דעם אָנהויב און אויפשטעלן אַ באַוועגונג, וואָס ער גלויבט, אַז זי וועט אָנקומען. פאַרשידענע

געלעגנהייטן זוכט ער אויס אויף צו פאַרשפּרייטן זיינע געדאַנקן. ער זוכט אַן אָרט וואו אַריינצוקלאַפּן דעם ערשטן נאָגל.

אין ברין — אַמאָליגע עסטרייך, איצטיגע טשעכאָסלאָוואַקיע — איז דענסטמאָל געווען אַ אידישער אַרויסגעבער, מאַקס העקל, וואָס האָט אין יאָר 1900 געגרינדעט אַ צווייוואָכנבלאַט אין דייטש אונטערן נאָמען „Jüdische Volkstimme" (אידישע פאָלקס־שטימע). ער האָט זיך באַרימעריש טיטולירט, אַז ער איז „דער צענטראַל־אָרגאַן פון אידישע אַרבעטער און האַנדלס־אָנגע־שטעלטע". און טאַקע האָט די צייטונג פאַרמאָגט פאַרבינדונגען מיטן פּראָפעסיאָ־נעלן פאַרבאַנד פון די אידישע האַנדלס־אָנגעשטעלטע אין עסטרייך, פלעגט ברענגען באַריכטן וועגן זייערע קאָנפערענצן און אָפּגעבן אַן אָרט פאַר אידעאָלאָגישע אויפקלערונגען אין הלכות ציוניזם און סאָציאַליזם, פּאָלעמיזירנדיג מיט סאָציאַליסטן־אַסימילאַטאָרן. סירקין פּרוּווט אין דערדאָזיגער צייטונג זיין מזל. שרייבט פאַר איר אַ פּראָגראַמאַטישן אַרטיקל. אויב ער האָט אין זיין בּראשות גערעדט פאַר אַן אינטערנאַציאָנאַלן עולם, באַווייזט ער זיך דאָ צום ערשטן מאָל פאַרן אידישע אַרבעטער. ער טייטשט אים אויס דעם ליגן פון דער אַסימילאַציע, וואָס האָט געוואָלט זיין די אידעאָלאָגישע תורה פאַר כלל ישראל אָבער איז גאָר אינדערעמתן אַ קלאַסן־דערשיינונג, אַ באַשעפעניש פונם גייסט און פון די אינטערעסן פון דער אויבערשטער אידישער בורזשואַזיע בעת זי האָט דערגרייכט איר פינאַנסיעלע און פּאָליטישע מאַכט. ער טרעט אַרויס קעגן דער פאַרשפּרייטער מיינונג, בפרט צווישן אידישע סאָציאַליסטישע קרייזן, וואָס האָט איר אויסדרוק געפונען אין די ווערטער פונם יונגן מאַרקס, אַז די אידן־פראַגע איז דאָס אייגענע וואָס די פראַגע פון דער אידישער בורזשואַזיע. פאַרוואָס ווייסן ניט די אידישע סאָציאַליסטן „אַז עס איז פאַראַן אַ אידישער פּראָלע־טאַריאַט, וואָס מאַכט אויס לכל הפחות דריי פערטל פון גאַנצן פאָלק און לעבט אין עלנטע עקאָנאָמישע און געזעלשאַפטלעכע פאַרהעלטענישן, עלנט אָן אַ שיעור?" און סירקין רופט די אידישע אַרבעטער צום קלאַסנקאַמף — „אַ קלאַסנקאַמף קעגן דער בורזשואַזיע פון זייער פאָלק", אַ קאַמף וואָס וועט זיך ניט באַגרעניצן מיט דער פראַגע פון די באַציאונגען צווישן דעם אַרבעטסגעבער און אַרבעטסנעמער, נאָר זאָל אויך האָבן אַ פּאָליטישן און אידעאָלאָגישן איני־האַלט און אַז דער אידישער אַרבעטער זאָל זיך באַפרייען פון דער בורזשואַזער השפּעה מיט איר אַסימילאַציע. די קלאַסנקעגנערשאַפטן אין פאָלק גופא דאַרפן ניט פירן צו אַן אָפּזאָג פונם נאַציאָנאַליזם.

„דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, ווי אַ קלאַס, האָט בשותפותדיגע אינטערעסן מיטן ניט־אידישן פּראָלעטאַריאַט. ס'איז אָבער פלאַך און נישטיג צו מאַכן דעם אויספיר פונם דאָזיגן פאַקט, וואָס איז אַן אמת פאַר זיך, אַז דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז בכלל ניט קיין אידישער און אַז ער שטעלט ניט פאַר קיין

נאַציאָנאַלע גרופּע פֿאַר זיך אַליין. דאָס לייקענען אין אידישן נאַציאָנאַליזם אויף דעם סמך, וואָס דער אידישער פּראָלעטאַריאַט האָט בשותפותדיגע אינטע־רעסן מיטן אינטערנאַציאָנאַלן פּראָלעטאַריאַט, באַטייט, אַז מען מישט אויס אויף אַ נאַרישן אופן די גרעניצן צווישן אינטערנאַציאָנאַליזם און אַנטינאַציאָנאַלן קאָסמאָפּאָליטיזם, וואָס איז נאָך שטאַרק אָנגענומען ביי אַ סך אידן, ווייל דער טעות פון דער אידישער בורזשואַזער אַסימילאַציע איז אַריבער צו דער אידישער אינטעליגענץ, וואָס איר אָפּשטאַם איז פון דער אידישער בורזשואַזיע".

דידאָזיגע פּשוטע ווערטער, וואָס זיינען היינטצוטאָגס דער יסוד פון יעדער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, זיינען אָבער דענסטמאָל געווען אַ נייס און אַן אפּיקורסות, און מען האָט באַדאַרפט זיך מוסר נפש זיין כדי אַריינצובורענגען אָט דעם געדאַנק אין די מוחות.

אָבער סירקין באַגנוגנט זיך ניט מיטן אויסטיילן דעם פאַקט, אַז דער אידישער אַרבעטער איז שייך צו זיין פאָלק, נאָר ער קוקט אויפן קלאַס פון די אידישע אַרבעטער ווי אויף „אַ נאַציאָנאַלע גרופּע מיט באַזונדערע אינטערעסן און שטרעבונגען" און ער פאָדערט פון טעאָרעטישן און פּראַקטישן סאָציאַ־ליזם, אַז ער זאָל זיך רעכענען מיטן באַזונדערן לעבן און מיט די באַזונדערע אינטערעסן פונם אידישן אַרבעטער און מאַכן דערפון די פּאַסיגע אויספירן „וועגן באַזונדערע פאָדערונגען און סאָציאַלע שאַפונגען". די באַזונדערקייט און ניט־נאָרמאַלקייט אינם קיום פונם אידישן פּראָלעטאַריאַט דאַרף מען זען ניט נאָר אין די געזעצן, וואָס באַגרעניצן די אידישע רעכט, ווי אַ שטייגער אין רוסלאַנד, נאָר אין עפּעס אַזוינס וואָס איז מחוץ דעם געזעץ: אין אויסטיילן צום שלעכטן די אידישע אַרבעטנדיגע שיכטן אפילו אין יענע לענדער וואו עס הערשט לפי דעם געזעץ בירגערלעכע גלייכבאַרעכטיגונג לגבי אידן.

און אויף נאָך אַ דערשיינונג, וואָס געוויינטלעך אינטערעסירט זי גאָרניט די אידישע סאָציאַליסטן, ווענדט סירקין די אויפמערקזאַמקייט: אַז ס'איז פאַראַן ביי אידן אַ ספּעציעלער קלאַס, וואָס זיין שפּעלער מאַטעריעלער מעמד מאַכט אים אַ שותף צום פּראָלעטאַריאַט, אָבער זיין ניט־פּראָדוקטיווקייט דערנענטערט אים צום מיטלשטאַנד. די אידישע אָרימקייט, וואָס עס באַלאַנגען צו איר קליינע קרעמערס, פעדלערס און מעקלערס, אָט אַלע יענע פאַרשוינען וואָס האָבן ניט קיין פאַך, קיין אַרבעט אין די הענט און ניט קיין שטענדיגע פּרנסה און פּראָפעסיע, ווערן אַרויסגע־שטויסן פון לעבן און פאַר זיי איז פאַראַן נאָר איין תקנה: זיך צופּאַסן צו פּראָדוקטיווער אַרבעט. סירקין פאָדערט פונם „באַוואוסטזיניגן פּראָלעטאַריאַט", אַז ער זאָל זיין דער אמתער פאַרשטייער פונם דאָזיגן קלאַס, פון דער אידישער אָרימקייט.

אַצינדערט, בעת די פראַגע פון פּראָדוקטיוויזאַציע גייט ניט אַראָפּ פון

דער טאָגאָרדענונג בײַ אַלע אידישע אָרגאַניזאַציעס און מען איז נאָר מחולק דעריבען, ווי מען דערגרייכט זי, אַצינדערט בעת אין אַ סך לענדער האָבן זיך אויסגעמישט די גרעניצן צווישן דעם „אָרגאַניזירטן און באַוואוסטזיניגן" אידישן אַרבעטער און די כראָנישע אַרבעטסלאָזע און דעקלאַסירטע אידן, איצטער אַז מען וועט איבערלייענען סירקינס ווערטער, וועט מען אפשר ניט כאַפּן דעם חילוק צווישן זיי און די באַנאַלע סטערעאָטיפּן, וואָס וואַנדערן אום היינטצוטאָגס אין אונזער געזעלשאַפטלעכקייט. אָבער אין יענע צייטן און אויך אַ סך שפּעטער, בעת פאַר אַלע סאָציאַליסטישע שטרעמונגען בײַ אידן איז געווען קלאָר ווי די זון, אַז דידאָזיגע אָרימע שיכטן זיינען פאַרמשפּט פונם היסטאָרישן פּראָצעס אויף אונטערגיין און אַז אויף זייער אָרט דאַרף קומען אַ געזונטער קאַמף-גלוסטיגער פּראָלעטאַריאַט, און דעריבער האָלט מען אַפּ די סאָציאַליסטישע גאולה בעת מען זאָרגט זיך וועגן דעמדאָזיגן דעקלאַסירטן עלעמענט — אין יענע צייטן קומען און פאָדערן פון אידישע סאָציאַליסטן, אַז זיי זאָלן קוקן אויף זיך ווי אויף געטרייע פאַרשטייער פון דידאָזיגע אומגליקלעכע שיכטן, וואָס זייער גורל האָט זיי געגעבן אַלע צרות פונם פּראָלעטאַריאַט און פונם אָרימען מיטל-שטאַנד אינאיינעם — אויף אַזאַ מין סאָציאַליסטישע פּאָזיציע האָט זיך דענסט-מאָל געפאָדערט, מען זאָל זיין זעלבסטשטענדיג, אָריגינעל, מיט אַ פרייען און מוטיגן גייסט, און אַ... אוטאָפּיסט, וואָס מען קען אים ניט אויסהיילן.

די סאָציאַליסטישע טעאָריע, זאָגט סירקין ווייטער, דאַרף דערקענען די דאָזיגע אידישע ווירקלעכקייט און איר פועל יוצא — די ע מ י ג ר אַ צ י ע. און ניטאָ קיין אַנדער תשובה פאַר די אידישע וואַנדערונגען ווי די צ י ו נ י ס ט י ש ע ת ש ו ב ה. „דידאָזיגע אויסוואַנדערונג, וואָס דאַרף שאַפן אַ אידישע געזעלשאַפט און פאַרווירקלעכן נייע, רעפאָרמירטע געזעלשאַפטלעכע לעבנס-פאָרמען, איז אַ לעבנספראַגע פאַרן פּראָלעטאַריאַט". אָבער די לעבנסנויטווענדיגקייט פונם דאָזיגן ענין פאַרבלייבט ניט אין די גרעניצן פונם פּראָלעטאַריאַט אַליין, נאָר קריגט אַ באַשליסנדיגע נאַציאָנאַלע חשיבות. „אָט דאָ רירן זיך אָן און גייען זיך צונויף די געזעלשאַפטלעכע אינטערעסן פונם אידישן פּראָלעטאַריאַט מיטן אַלגעמיינעם נאַציאָנאַלן אינטערעס". סירקין חזרט איבער זיין געדאַנק אַז אויך די אַנדערע קלאַסן זיינען פאַראינטערעסירט אינם ציוניזם: די בעסערע עלע-מענטן פון דער בורזשואַזיע, וואָס פילן דעם בזיון פון איצטיגן אידישן קיום, די אידישע קליינבירגער, וואָס זיינען איינגעוואָרצלט אין אידישקייט אוןליידן פון אַנטיסעמיטיזם, נאָר מער פון אַלעמען דער אידישער פּראָלעטאַריאַט „וואָרים זיינע מאַטעריעלע אינטערעסן שטויסן אים אויפן וועג פון ציוניזם, בפרט אַז אויך פאַר זיינע סאָציאַליסטישע אידעאַלן קען ער דאָ געפינען אַן אַרבעטס-פעלד און אויפבויען אַ נייע געזעלשאַפט". און זעענדיג אין דער אַמאָליגער אידישער געשיכטע דעם קאַמף פאַר סאָציאַליסטישע לעבנספאָרמען, קומט

סירקין צום אויספיר, אַז אין „סאָציאַליסטישן ציוניזם וועט דאָס אידישע פאָלק זיך ווידעראַמאָל דערקענען מיט אַ היסטאָרישער באַוואוסטזיניגקייט".

ו.

סירקין האָט קיין סך ניט געאַרבעט אין דער צייטונג, וואָס ער האָט געשריבן פאַר איר דעם פּראָגראַמאַטישן אַרטיקל. אינגיכן איז פאַר אים קלאָר געוואָרן, אַז דער אַרויסגעבער פון דער צייטונג איז אויסן נאָר געשעפט, ביזנעס און אַז זיינע ווערטער זיינען אַרויסגעוואָרפן, גערעדט, „אל העצים ואל האבנים": ער האָט זיך דעריבער צוריקגעצויגן. אָבער אין די ערשטע נומערן קען מען נאָך געפינען דעם אָנהויב פון אַ סעריע אַרטיקלען, וואָס קלערן אויף דעם מיין פון „סאָציאַליסטישן ציוניזם", אַ באַגריף, וואָס ער האָט אים באַנייט ערב דעם דריטן קאָנגרעס. אינם דאָזיגן אַרטיקל האָט דער מחבר ווייזט אויס געוואָלט אויפבויען אַ גרויסן און ברייטן טעאָרעטישן בנין. פאַראַן דאָס ערשטע קאַפּיטל, וואו עס ווערט געמאַכט דער פּרוואו איינצושטעלן די קעגנזייטיגע באַציאונגען צווישן די ביידע כוחות — נאַציע און קלאַס — אין דער געזעלשאַפט.

דער ציל פון די נאַציאָנאַלע קאַמפן איז פרייהייט. „דער קאַמף פאַר פרייהייט איז אַ קאַמף פאַר לעבן". אַ סך און פאַרשידענע פאָרמען פאַרמאָגט דערדאָזיגער קאַמף ביי די אונטערדריקטע פעלקער:

„אַמאָל ווערט דער נאַציאָנאַלער קאַמף פאַראַליזירט צוליב דעם פאַרראַט פון די העכערע קלאַסן און דער אַרימקייט פון די אויסגוויינגסטע נאַציאָנאַלע פאָרמען, פון ליטעראַטור און שפּראַך, ביי די נידעריגע קלאַסן; אַמאָל ווידער פלאַקערט זיך דער קאַמף פונאַנדער ווייל עס האָט זיך געהויבן די קולטור־מדרגה פון די פאָלקסמאַסן. אַמאָל ווערט די איינהייט פון נאַציאָנאַלן קאַמף געשטערט צוליב דער עקאָנאָמישער קעגנערשאַפט פון דער בורזשואַזיע, און אַמאָל ווידער פאַלט דער מאָראַלישער באַטרעף פונם נאַציאָנאַלן קאַמף צוליב פאַרשידענע אַנדערע אידעאָלאָגישע שטרעמונגען, וואָס פאַרכאַפּן די אויפשטייגנדיגע קלאַסן. ביי יעדן פאָלק און אין יעדן בולטן היסטאָרישן מאָמענט נעמט אָן דער נאַציאָנאַלער קאַמף אַ ספּעציעלע, אינדיווידועלע פאָרם, אין הסכם מיט די עקאָנאָמישע און קולטורעלע פאַרהעלטענישן פון דער היסטאָרישער תקופה".

און סירקין גיט אונז סימנים פאַר דער באַציאונג פון פאַרשידענע קלאַסן צום נאַציאָנאַלן פרייהייטס־קאַמף. ביי די העכערע קלאַסן, ביי דער בורזשואַזיע און דער קירכע, איז ניטאָ קיין שטענדיגע באַציאונג צום נאַציאָנאַלן קאַמף. אַלצדינג הענגט אָפּ פון די קאָנקורענץ־און־הערשאַפט־פאַרהעלטענישן: די אייגענע העכערע קלאַסן פון פוילישן פאָלק, למשל, וואָס אין עסטרייך שטייען

זיי צו צו דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, ווייל זיי באַשיצן זיך דערמיט קעגן דער קאָנקורענץ און דער אָקופּאַציע פון דער בורזשואַזיע ביים הערשנדיגן פאָלק, אָט טאַקע די אייגענע קלאַסן מאַכן שלום מיט דער רוסישער צאַרישער מאַכט, ווייל זי עפנט פאַר זיי דעם ברייטן מאַרק פון גרויסן רוסלאַנד. אַנדערש איז די לאַגע ביי דעם מיטלשטאַנד, וואָס ער איז אומעטום דער „אַקטיווער טרעגער פון נאַציאָנאַלן געדאַנק”, הן צוליב דעם, וואָס ער איז איינגעוואָרצלט אין דער פאָלקסטראַדיציע און הן צוליב דעם, וואָס די נאַציאָנאַלע פאַרשקלאַפונג רירט אָן שטאַרקער זיינע אינטערעסן. און אַזוי ווי די קירכע מיט אירע כלי קודש העלפט די העכערע קלאַסן, פונקט אַזוי העלפט די אינטעליגענץ דעם מיטל־שטאַנד, וואָס פון אים קומט זי אַרויס, אויך זי ליידט פון דער נאַציאָנאַלער פאַרשקלאַפונג, און ווייל איר נאַציאָנאַלע קולטור איז העכער איידער ביי די אַנדערע קלאַסן ווערט דידאָזיגע אינטעליגענץ דער אַקטיווער כוח אין דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג.

אין דער באַציאונג פונם פּראָלעטאַריאַט צום נאַציאָנאַלן קאַמף געפינט סירקין דריי מדרגות: ערשטער שטאַפּל — דער פּראָלעטאַריאַט האָט זיך נאָך ניט דערקענט, איז נאָך ניט געוואָרן באַוואוסטזיניג און לעבט נאָך אין דער אַטמאָספער פון דער פאָלקסטראַדיציע, זיין ערשט שטרעבן צו פרייהייט און גערעכטיגקייט פירט אים צו אָן אַקטיוון אָנטייל אין נאַציאָנאַלן קאַמף; צווייטער שטאַפּל — אינם פּראָלעטאַריאַט כאַפּט זיך אויף זיין קלאַסן־באַוואוסטזיניגקייט און ער דערזעט די קעגנערשאַפטן צווישן אים און די אַנדערע קלאַסן, ער „הויבט אָן פאַרשטיין, אַז דער פירוד הלבבות און די קעגנערשאַפטן, וואָס ווערן באַשאַפן אין פאָלק צוליב עקאָנאָמישע און געזעלשאַפטלעכע טעמים, זיינען גרעסער פון דער אחדות, וואָס ווערט באַשאַפן פון גלייכן נאַציאָנאַלן גורל און בשותפותדיגער חרפה, עס כאַפּט זיך אויף דער קריטישער חוש לגבי די הערשנדיגע קלאַסן, ער הויבט אָן זען די פאַלשע וועגן און פסולע טעמים וואָס פירן זיי אין זייער נאַציאָנאַלן קאַמף, און זיי ווערן אים נמאס. זיין קלאַסנדערציאונג פירט אים דערצו, אַז ער וואַרפט פון זיך אַראָפּ די נאַציאָנאַלע און רעליגיעזע טראַדיציע, און אויך „זיין אינעווייניגסטער באַהעפט מיט דער נאַציע ווערט אָפּגעשוואַכט אין ערשטן מאָמענט”. דידאָזיגע ריכטונג פון אויס־וואָרצלען דעם נאַציאָנאַליזם ווערט נאָך אונטערגעהאַלטן דורך „די חוצפּהדיג עם־האַרצישע אַרויסטרעטן פון יענע אידעאָלאָגן, וואָס פאַרשטייען נאָר זעלטן דעם אמתן צוזאַמענבונד צווישן דידאָזיגע ענינים”. און נאָר נאָך אַ געוויסער אַנטוויקלונג דערגרייכט דער פּראָלעטאַריאַט ביז צום דריטן שטאַפּל, וואָס דאָ נעמט ער שוין אויף זיך אויך דעם נאַציאָנאַלן קאַמף, אָבער שוין פונם קוק־ווינקל פון זיינע פּראָלעטאַרישע קלאַסן־אינטערעסן און פון זיין סאָציאַליסטישער וועלטאַנשויאונג. — — און ווייל ער פאַרמירט זיין נאַציאָנאַליזם אויפן יסוד

פון גערעכטיגקייט און שלום, הויבט ער אָן זען אין זיין נאַציאָנאַלן באַפרייאונגס־קאַמף אַ טייל פון זיין סאָציאַליסטישן קאַמף בכלל. „אַז ער האָט שוין דער־גרייכט ביז צו אַ געוויסער מדרגה פון צייטיגקייט און אַנטוויקלונג וואַרפט ער שוין ניט אַוועק דעם נאַציאָנאַליזם, אָבער ער נעמט אים אויך ניט אויף אין זיין עקזיסטירנדיגער פאָרם, נאָר פאַרקניפּט אים מיט זיין קלאַסן־אינטערעס און הויבט אים אויף ביז צו דער מדרגה פון איינעם פון די עיקר־פּרינציפּן אין זיין קאַמף פאַר אַ נייער קומענדיגער געזעלשאַפטסאָרדענונג״.

זעקסטער קאַפּיטל

אידיש און העברעאיש

א.

בעת די באַציאונגען מיטן צוויי־וואָכנבלאַט „אידישע פאָלקסשטימע״ זיינען איבערגעריסן געוואָרן, איז סירקין ווידעראַמאָל פאַרבליבן אָן אַ טריבונע *. די אידישע סאָציאַליסטישע פּרעסע פון אייראָפּע איז אין די הענט פונם „בונד״ און אין די ווייטע לענדער פון יענער זייט ים אין די הענט פון די „גענאָסן״: איבעריג צו זאָגן, אַז זי איז פאַר אים פאַרשלאָסן אויף זיבן שלעסער. און אָט געפינען מיר אים אין דער צייטונג „דער יוד״, אַ בכבודיג ציוניסטיש וואָכנבלאַט, וואָס גייט אַרויס אונטער דער רעדאַקציע פון ד״ר יוסף לוריע, אַ חבר פון זיינע לערניאָרן אין בערלין. אינם דאָזיגן וואָכנבלאַט האָט אויך נאָנטן אָנטייל גענומען איסידאָר עליאַשעוו, וואָס איז שפּעטער נתגלה געוואָרן אין ׳ער אידישער ליטעראַטור אונטערן נאָמען „בעל מחשבות״ און האָט אויך אַ יעוויסע צייט באַגלייט סירקינען אין זיין קאַמף קעגן דער הערשאַפט פון די :בירים־אַסימיליאַטאָרן אין דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט. מיר געפינען אָבער ניט קיין סימנים אין דער צייטונג „דער יוד״, אַז סירקין זאָל דאָרטן ;אָבן געשריבן וועגן פּראַגן, וואָס שטייען אויפן סדר היום. דערפאַר אָבער ;אָט סירקין דאָרטן אָפּגעדרוקט אַ גרויסע פאָרשונג אין דער שפּראַכנפראַגע **.

אינפלוג איז דאָס אַ טעאָרעטישער ענין פון ריינער פאָרשונג, אָבער ;ירקינען גיט זיך איין אויך דאָ אַריינצושמוגלען זיינע פּרינציפּיעלע מיינונגען.

אין יענע צייטן האָט זיך נאָך ניט פונאַנדערגעפלאַקערט די גרויסע ;אידישע מחלוקת וועגן די שפּראַכן, וואָס איר איז באַשערט געווען צו צעררייסן ׳י אידישע נאַציאָנאַלע אחדות; דער באַגריף „אידישיזם״ איז נאָך דענסטמאָל יט באַשאַפן געוואָרן, און די אידעאָלאָגיע, וואָס פירט צו איר מאַכט ערשט

---

* אין שפּעטערדיגע נומערן פון דער צייטונג געפינען מיר נאָך אַרטיקלען אונ־ ;ערגעשריבענע מיט די נעמען בן־אליעזר און ד״ר נ. סירקין, אָבער דאָס זיינען נאָר ראַגמענטן פון סירקינס ערשטער בראשור.

** „דער זשאַרגאָן״, „דער יוד״ 1900, און די נומערן 30, 36, 37, 38, 40, 42, 47. פריער אַד (אין נומער 7) האָט סירקין אָנגעשריבן אַ רעצענזיע־קריטיק אויף דעם ענגלישן בוך פון עאָ ווינער וועגן דער געשיכטע פון דער זשאַרגאָנישער ליטעראַטור. סירקינס קריטיק איז עשטיצט געוואָרן פונם פאָרשער אלעזר שולמאַן (דאָרטן, נומערן 17, 18).

דענסטמאָל אירע ערשטע טריט. די יונגע פאָלקס־אינטעליגענץ, סיי זי איז פאַרן גלות, סיי ציוניסטיש, איז נאָך ניט פונאַנדערגעשפּאָלטן אין דערדאָזיגער פראַגע. אדרבה, זי האָדעוועט מיט ליבע און פרייד די ערשטע שפּראָצונגען פון דער יונגער אידישער ליטעראַטור, ניט ווייסנדיג וואו אַהין זי וועט פאַרקערעווען — און סירקין, וואָס האָט זיך שוין פאַרטיפט אין דער אידישער שפּראַך און האָט אין דער צוקונפט באַדאַרפט ווערן איינער פון אירע חשובסטע פּובליציסטן, שטייט ניט צו צו דער ריכטונג פון חובבי שפת אידיש. ער גייט אַרויס אין קאַמף מיט זיין אייגענעם צוגאַנג און ענטפערט אויף זיין שטייגער אויף פראַגן, וואָס זיינען נאָך גאָרניט געשטעלט געוואָרן, אָבער אין דער אַנטוויקלונג וועלן זיי מוזן אַוועקגעשטעלט ווערן מיט דער גאַנצער שאַרפקייט.

די טעאָרעטישע פאָרשונג סירקינס איז געשריבן צוליב אַ פּראַקטישן ציל. „די אַלטע שונאים פון זשאַרגאָן האָבן אים צופיל פיינט געהאַט, און זיינע נייע פריינט האָבן אים אָנגעהויבן צופיל ליב האָבן". דעריבער דאַרף מען אָפּשאַצן דעם אמתן ווערט פון דערדאָזיגער פאָלקס־שפּראַך, און אַזוי אַרום זיך אָפּגעבן אַ דין וחשבון וועגן איר צוקונפט.

די געוויינטלעכע טעמים, וואָס מען האָט זיי אַרויסגערוקט אויף צו פאַרטיידיגן די אידישע שפּראַך, זיינען פאַר אים ניט שטאַרק גענונג אויף אים צו איבערצייגן. ער אַנאַליזירט די צוזאַמענזעצונג פון דער אידישער שפּראַך, אירע העברעאישע און ניט־אידישע יסודות, ער פרעגט קשיות אויפן היסטאָרישן מקור פון דער שפּראַך און אויף איר צוקונפט. און אויף זיין שטייגער דערגייט ער ביז צו זיין פונדאַמענטאַלן פונקט, ביז צו דער לאַגע פון אידן צווישן די פעלקער. אָט דידאָזיגע לאַגע האָט אַרויסגערופן די פאַרשידענע זשאַרגאָנען אין מויל פון פאָלק און די אייגענע לאַגע פאַרמשפט זיי אויף אונטערגאַנג. „די אידישע האַנט איז פאַרמישט אינמיטן דערינען — דאָס איז ניט נאָר אַ כאַראַקטעריסטיש גלייכווערטל, וואָס טיילט אויס געוויסע מדות פונם אידישן פאָלק: דאָס פאָלקס־ווערטל ווייזט אויך אויף דער גאָרער מאַטעריעלער לאַגע פון אידן און אויף זייער קיום צווישן די פעלקער". אַזוי ווי דאָס אידישע פאָלק אין גלות האָט ניט געקענט פירן אַ זעלבסטשטענדיגן עקאָנאָמישן לעבן און האָט זיין חיונה געצויגן פון דער פאַרמיטלונג, פון דער אַגענטן־פּראָפעסיע צווישן פאַרשידענע קלאַסן, פונקט אַזוי האָבן אידן אויך ניט געקענט באַשאַפן זייער אייגענע שפּראַך. די צופּאַסונג צו נייע לענדער פון איין זייט און די גירושים מיט די וואַנדערונגען פון דער צווייטער זייט האָבן געמאַכט פון זייער פאָלקשפּראַך אַ „זשאַרגאָן".

און סירקין גיט אָט וואָסערע סימנים פאַר דער אידישער שפּראַך:

„זי איז ביידעס: דרויסנדיג פרעמד און נאָענט אינטים, וואָכעדיג און הייליג, גוייש און אידיש, געאַכפּערט און פאַרמיאוסט אינאיינעם. הגם דער

זשאַרגאָן איז געווען פאַר אים פּרעמד, פונדעסטוועגן האָט דאָס פאָלק אים געמאַכט פאַר זיין שפּראַך, וואָס ער האָט מיט איר געלעבט און געפילט, גערעדט און געהאָפט, וואָס ער האָט אין איר אַריינגעטאָן זיין האַרץ און זיין שכל. — — דער צוניפשטעל פונם זשאַרגאָן, דער נאַציאָנאַל־העברעאישער עלעמענט און די ניט־אידישע שפּראַכן, האָבן אים צוגעגעבן אַ טאָפּלטן כאַראַקטער. צוליב אירע העברעאישע ווערטער איז די שפּראַך געוואָרן אַ אידישע שפּראַך. און צוליב דעם פּרעמדן דייטשן סקעלעט, אויך צוליב דער גרינגקייט פאַר אַנדערע ניט־אידישע שפּראַכן אַריינצודרינגען אין אידיש איז די שפּראַך געוואָרן אַ זשאַרגאָן, אַ וואָכעדיגער לשון אָן דער שטאַנדהאַפטיגקייט און הייליגקייט פון אַ נאַציאָנאַלער שפּראַך".

צי קען דער אידישער לשון ווערן אַ נאַציאָנאַלע שפּראַך? סירקין ענטפערט מיט זיכערקייט: ניין. ער שאַצט הויך און אַכפּערט די נייע אידישע ליטעראַטור. ער ליבט און גיט אָפּ כבוד שלום עליכם'ען, ער אַכפּערט פּרצ'ן און ווייזט בכלל אַרויס אַ גרויסן אינטערעס פאַר די יונגע, אַנהויבנדיגע שרייבער. ער זעט גרויסע פּראַקטישע אויפגאַבעס פאַר אידיש. ווייט איז ער דעריבער פון יענע, וואָס האָבן פיינט אידיש, זיינען מזלזל מיט דערדאָזיגער שפּראַך און קוקן אויס אויפן אונטערגאַנג פון אידיש. נאָר פון דער אַנדער זייט באַלאַנגט ער ניט צו די חסידים פון היינטיגן טאָג, פון דעם, וואָס עקזיסטירט אין איצטיגן מאָמענט. „דער זשאַרגאָן קען ניט זיין ווייניגער אָדער מערער איידער ער איז עס אַליין". אַלע לעבנספּראָצעסן אין גלות פירן אַוועק פון אידיש צו די ניט־אידישע שפּראַכן. די ערשטע חכמה פון די משכילים איז געווען צו לערנען אַ גויישע שפּראַך. אַזוי האָט מען דענסטמאָל פאַרשטאַנען דעם עיקר, דעם מהות פון דער השכלה. און פאַר יענע, וואָס לייגן זייער האָפענונג אויף דער בייער אידישער ליטעראַטור, אַז זי וועט דאָס פאַרפעסטיגן די אידישע שפּראַך, שטעלט סירקין אַוועק די פּראַגע: צי האָט זיך געמערט די צאָל אידיש־ריידנדיגע צוליב דער אידישער ליטעראַטור? ס'איז דאָך קלאָר, אַז די צאָל אידיש־ריידנ־דיגע האָט זיך געמינערט, ניט קוקנדיג אויף דער פּראָפּאַגאַנדע פון די פריינט פון אידישן לשון. און טאַקע די חובבים פון אידיש אַליין צווישן דער אינטעלי־גענץ, צי זיינען זיי מותר אויף זייער גויישער שפּראַך? „צי איז דאָס אַ נאַציאָ־נאַלע שפּראַך, אויב אירע חסידים און פריינט ריידן ניט אויף אָט דער שפּראַך?" — פרעגט סירקין אַ קשיא, וואָס קען צעטומלען אויך אַ סך צעפלאָמטע העברעאיסטן.

ער זעט שוין דעם אָנהויב פון יענער שטרעמונג, וואָס וועט שפּעטער די אידישע ליטעראַטור אָפּשאַצן ווי די אַנטפּלעקונג פונם אידישן נאַציאָנאַליזם און טייטשט דאָס אויס ווי „אַ קראַנקע און משונהדיגע דערשיינונג", וואָס מען דאַרף אַרויסטרעטן קעגן איר. ער איז מבטל דעם גלויבן, אַז אידיש קען ווען־ניט־איז ווערן די נאַציאָנאַלע שפּראַך פונם אידישן פאָלק און ער זעט אינם

דאָזיגן גלויבן דעם טעות פון די פאָלקס־פריינט „וואָס קענען זיך ניט פונאַנדער־קלייבן אינעם לעבן פונם פאָלק און מישן אויס אַלצדינג, וואָס די אונטערדריקונג און דער היסטאָרישער אומגליק האָבן אַרויסגעבראַכט אין זיין לעבנשטייגער מיט אַלע יענע שאַפונגען, וואָס זיינע פרייע כוחות האָבן זיי אַנטפּלעקט און ער האָט זיי דעריבער פאַרהייליגט ווי דעם עצם יסוד פון זיין לעבן". אָבער ער מאַכט דערפון ניט דעם אויספיר, אַז מען דאַרף אַרויפזעצן אויף העברעאיש די קרוין און זי מאַכן פאַר דער נאַציאָנאַלער שפּראַך אין גלות. ביי זיין גאַנץ גרויסער ליבע צו דער העברעאישער שפּראַך און ביי זיין גלויבן אין איר צוקונפט פאַרגעסט ער פונדעסטוועגן ניט אירע באַגרעניצטע מעגלעכקייטן אין אידישן גלות־לעבן. ער שאַצט אָפּ זייער פּעסימיסטיש די קעגנוואָרט, דעם איצט פון העברעאיש. סירקין, וואָס גלויבט אַזוי שטאַרק אין דער חשיבות פונם מענטשנס ווילן, לאָזט דווקא דאָ אַראָפּ די הענט: „ביי קיין שום זאַך איז דער ווילן פונם יחיד ניט אַזוי אָפּהענטיק, ווי ביי דער פראַגע וועגן דעם קיום פון דער שפּראַך". די גאַנצע האָפענונג פון העברעאיש איז אַ תנאי־ענין — העברעאיש וועט האָבן אַ קיום נאָר דענסטמאָל, אויב מען וועט אויפשטעלן אַ אידישע מדינה און עס וועט זיך אָנהויבן שאַפן אַ זעלבסטשטענדיג אידיש לעבן.

„דאָס אידיש פאָלק פאַרמאָגט ניט קיין נאַציאָנאַלע שפּראַך, פונקט ווי אידן האָבן ניט קיין נאַציאָנאַלע ערד. הייַנטצוטאָגס איז העברעאיש ניט די נאַציאָנאַלע שפּראַך פונם אידישן פאָלק, נייערט די שפּראַך פון דער נאַציאָנאַלער ליטעראַטור. דאָס אידיש פאָלק אין גלות פאַרמאָגט ניט קיין נאַציאָנאַלע שפּראַך. ערשט דעמאָלט, ווען אידן וועלן לעבן אין זייער אייגן לאַנד, וועלן זיי אויך זיך אָנלעבן אַן אייגענע נאַציאָנאַלע שפּראַך, נאָר דעמאָלט, ווען עס וועלן בטל ווערן די כוחות, וואָס צווינגען אויף זיי אַרויף אַ פרעמדע שפּראַך".

„די נאַציאָנאַלע שפּראַך פונם אידישן פאָלק איז העברעאיש, וואָס האָט זיך אָפּגעהיט אין דער רעליגיעזער און וועלטלעכער ליטעראַטור, איז שטענדיג געווען פאַרהייליגט ווי אַ נאַציאָנאַלע שפּראַך און האָט פאַר אַלע זשאַרגאָנען פונם אידישן פאָלק אָפּגעגעבן דעם נאַציאָנאַלן עלעמענט, אָט יענעם טייל, וואָס האָט אויסגעדריקט די טיפערע געדאַנקען און מענטשלעכע געפילן. אויף ווי ווייט עס וועט זיך שטאַרקן ביי דעם אידישן פאָלק די האָפענונג אויף אַ אידיש לאַנד, אויף ווי ווייט דידאָזיגע האָפענונג וועט זיך אָנהויבן פאַרווירקלעכן, וועט אויך די העברעאישע שפּראַך זיך פאַרשפּרייטן ווי די שפּראַך פון דער ליטעראַטור, וועט ווערן רייכער מיט ווערטער און אויסדריקן, וועט אויפנעמען אין זיך נייע עלעמענטן פון פרעמדע שפּראַכן, וועט ווערן פינקטלעך־גענויער און לאָגישער און צוגעפּאַסטער, ווי אַ שפּראַך פון לעבן און ליטעראַטור. מען קען דאָס שוין איצטער אַרויסזען אין דער נייער העברעאישער ליטעראַטור, און דערדאָזיגער פּראָצעס וועט זיין שטאַרקער, ווען

דער ציוניזם וועט זיך אָנהויבן פֿאַרווירקלעכן און ווען ער וועט אַרומנעמען גרעסערע פֿאָלקס־מאַסן".

מען קען פֿון דידאָזיגע ווערטער גרינג אַרויסזען, אַז זיי זייַנען ניט סתם אַזוי און צופֿעליק געשריבן געוואָרן. און טאַקע איז סירקין דערנאָך אינם שפּראַכן־קאַמף שאַרף אַרויסגעטראָטן קעגן דער אידישיסטישער אידעאָלאָגיע, ניט קוקנדיק אויף דעם, וואָס ער האָט דער עיקר געשריבן אידיש, געלעבט צווישן אידיש־שרייַבער און אין דער געזעלשאַפֿטלעכקייט פֿון אידישע אַרבעטער־פּאַרטייען. ער האָט אין זיך געטראָגן אַ טיפֿע זיכערקייט און גלויבן אין דער חשיבות פֿון דער העברעאישער שפּראַך, פֿון אירע שעפֿערישע כוחות, אַ גלויבן אין דער אַלוועלטלעכער חשיבות פֿון דער אַלטער העברעאישער ליטעראַטור, אין איר כוח זיך צו באַנייַען אינאיינעם מיט דער באַנייאונג פֿונם אידישן פֿאָלקס־לעבן אין זייַן אייגענעם לאַנד.

ב.

אין דער אייגענער צייַט, ווען ער האָט געשריבן זייַן ערשטן אַרטיקל אויף צו פֿאַרטיידיקן העברעאיש קעגן אַלע יענע באַרימער, וואָס ווילן זי אָפּפּטרן ווי אַ רעשט פֿון דער פֿאַרגאַנגנהייט, איז ער אָבער געשטאַנען אין אַ שאַרפֿער אָפּאָזיציע קעגן דער העברעאישער בעל־הבתישער פּרעסע, וואָס ער האָט זי פֿאַרמשפּט אויפֿן האַרבסטן אופֿן. אין זייַנע יוגנט־יאָרן פֿלעגט ער נאָך דרוקן מאמרים אין „המגיד" און „המליץ". אַצינדערט האָט ער שוין קיין אָרט ניט געפֿונען פֿאַר זייַנע געדאַנקען אין די העברעאישע צייַטונגען. פֿאַרשטייט זיך ממילא — אויך ניט אין „השלח". פֿרישמאַנס „הדור", וואָס איז געווען אָפֿן פֿאַר אַלע היינטוועלטיקע שטרעמונגען, איז געווען די איינציקע צייַטונג וואו סירקינס מאמרים האָבן נאָך געקענט געפֿינען ווי־ניט־איז זייער אָרט. מיר געפֿינען טאַקע דאָרטן (1901) סירקינס אַן אַרטיקל אונטערן קעפּל: „ראַסע, פֿאָלקסטימלעכקייט און נאַציאָנאַליזם".

דערדאָזיגער טעאָרעטישער אַרטיקל, פּונקט אַזוי ווי דער מאמר „זשאַרגאָן", איז געווען געשריבן קעגן דעם מגוזמדיקן דרך ארץ פֿאַר פֿאָלקסטימלעכקייט, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן פֿאַרשפּרייטן בייַ דער אידישער אינטעליגענץ מיט איר זוכעניש צו געפֿינען עפּעס אַן אָנשפּאַר בייַ די אידישע פֿאָלקסמאַסן. סירקין טרעט אַרויס קעגן אָט דער נייַער כלומרשט־אידעאַלער ראָמאַנטיק, וואָס נעמט אויף מיט התפּעלות — לכל הפּחות טעאָרעטיש — אַלע אָנגעלעבטע גייסטיקע פֿאַרמעגנס פֿונם פֿאָלק און בויגט איין דעם קאָפּ פֿאַר זיי; ער פֿאָדערט, אַז מען זאָל זיך פֿונאַנדערקלייַבן צווישן יענע פֿאָלקס־שטריכן, וואָס זייַנען נאָר אַ פּרוכט פֿון דער פֿינסטערניש, פֿונם היסטאָרישן אומגליק, פֿונם פֿאָלקס ירידה, און יענע מעלות, וואָס באַפֿרייַען און הויבן אויף זייַן גייסט.

„אַט אַזוי ווי די מעלות און כאַראַקטער־שטריכן פון דער ראַסע זיינען ניט אַלע פון איין מין און זיינען ניט אַלע מסוגל צו העלפן דער ראַסע זיך אויסצובעסערן, פאַרקערט, פאַראַן צווישן זיי אַזעלכע, וואָס דערפירן דעם קיבוץ, דעם קאָלעקטיוו צו אונטערגאַנג, צו טויט, — פונקט אַזוי איז אויך מיט דער פאָלקסטימלעכקייט, וואָס פאַרמאָגט פאַרשידענע יסודות, אַמאָל פּאָזיטיווע, העלפנדיגע, אַמאָל נעגאַטיווע, שטערנדיגע פאַר דער אַנטוויקלונג פונם פאָלק. — — דער פּראָגרעס פון דער געזעלשאַפט איז ניט אַנדערש ווי דער נצחון פון די פּאָזיטיווע גייסטיגע פאַרמעגנס אין דער פאָלקסטימלעכקייט איבער אירע נעגאַטיווע שטריכן". און דידאָזיגע פּאָזיטיווע שטריכן באַשאַפן אינם פאָלק מיט זייער נצחון נייע מעלות, וואָס ווירקן אין זיין געשיכטע „און רופן אים צו דערקענען די ווירקלעכקייט און פילן דאָס לעבן פון דער געזעלשאַפט". „אינם גאַנג פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג ווערן געבוירן אינם פאָלק אַלץ נייע גייסטיגע פאַרמעגנס, ווערט באַשאַפן אַ נייער נאַציאָנאַלער האָב־און־גוטס, וואָס ווערט אַליין אַ וועקנדיגער היסטאָרישער כוח אינם פאָלק".

מיט דערדאָזיגער טעאָריע איז סירקין געווען אויסן צו באַפרידיגן אַ באַדערפעניש אין פונאַנדערקלייבן זיך אין די פּראָגרעסיווע און רעאַקציאָנערע יסודות פון דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג; געווען אויסן צו באַפרייען דעם ציוניזם פון אַ מגוזמדיגן שטרעב זיך צו באַהעפטן מיט דער רעליגיעזער טראַדיציע (געבויער — מיט דער רבנישער) און האָט געוואָלט, אַז די נאַציאָנאַלע באַוועגונג זאָל איבערנעמען די ירושה נאָר פון יענעם נאַציאָנאַל־גייסטיגן האָב־און־גוטס, וואָס איז אויסגעלייטערט געוואָרן אינם הייגטוועלטיגן געזעלשאַפטלעכן באַוואוסטזיין. „פאַראַן אינם פאָלק אַ סך גייסטיגע פאַרמעגנס מיט אַ געהויבענעם כאַראַקטער, וואָס זייער מיין, זייער מאָראַלישע און שכלדיגע כוונה לעבט נאָך עד היום אינם באַוואוסטזיין פונם פאָלק און וואָס זיינען אַמאָל געווען די אמתע פאָרם פאַר זיינע רופנדיגע און וועקנדיגע כוחות, אָבער דערנאָך, אין משך פון זיין געשיכטע, איז זייער טעם געוואָרן ווי אויסגעוועפּט, ווי איבערגעביטן און פאַרבליבן פון זיי זיינען נאָר גריינגווערטיגע מנהגים, דינים, מצוות, תורות, אַזוי אַז זייער נאַציאָנאַלע קדושה איז בטל געוואָרן אין זייער וואָכעדיגער פאָלקסטימלעכקייט".

ג.

אינם אייגענעם „הדור" און אינם אייגענעם יאָר איז אָפּגעדרוקט אַ צווייטער אַרטיקל סירקינס, ערב דעם 5־טן קאָנגרעס, וועגן אויפבויען דעם קרן קימת („נאַציאָנאַל־פאָנד"). דער היסטאָריקער פונם ציוניזם וועט מן הסתם זיך דאַרפן פונאַנדערקלייבן אין די פאַרשידענע מיינונגען, וואָס האָבן אין זייער צייט באַגלייט די גרינדונג פונם קרן קימת. וועט ער דענסטמאָל אַ באַזונדערן אינטערעס געפינען אין סירקינס מאמר.

דערדאָזיגער אַרטיקל איז אָנגעזאַפּט מיט אַ אינעוויייניגסטן אומרו, מיט אַ וואַרטעניש און אַ האָפן, מיט אַ טיפער זאָרג. „אַזאַ מין אינסטיטוציע איז ניט נאָר פרעמד און ניי פאַרן פאָלק, וואָס ביי אים ווערט זי באַשאַפן, זי איז ניי בכלל און האָט ניט איר גלייכן". שווער פאָרויסצוזאָגן דעם גאַנג, די אַנטוויקלונג פון דערדאָזיגער אינסטיטוציע, וואָרים זי באַלאַנגט צו יענע אויפטוען „וואו אין אָנהויב ווערט געטאָן און ערשט דערנאָך דערגרונטעוועט מען זיך ביז זיין מיין, ביז צו זיין געדאַנק". די אינסטיטוציע האָט מען שוין געדאַרפט אויפבויען אויפן ערשטן קאָנגרעס, אָבער די רייד און די פאַרהאַנדלונגען זיינען דעמאָלט ניט דערגאַנגען ביז צו מעשים. און אפילו איצטער איז „ניט פאַראַן ביי דעם עולם אַ טיפע פאַרשטענדניש פאַרן כאַראַקטער פון דער אינסטיטוציע".

„דער נאַציאָנאַל־פאָנד קען ווערן אַ פּראַקטישע הילף פאַר אַלע יענע נייע שטרעמונגען, וואָס הויבן אָן ביסלעכווייז אַרויסצושפּראָצן אין דער ציוניסטישער באַוועגונג. — — דער אינהאַלט, וואָס לעבט אין דערדאָזיגער אינסטיטוציע, אונזער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער שטרעב, קען אויף איר משפּיע זיין, זי צופּאַסן צו נייע געדאַנקען און אויפהויבן צו אידעאַלן, וואָס זיינען איצטער העכער פון דער ווירקלעכקייט. די נייע עקאָנאָמישע און סאָציאַלע געדאַנקען, וואָס די הערצער פון פאַרשידענע אידישע פּאַרטייען זיינען אָציַנדערט אָנגעזאַפּט מיט זיי, קענען דורכגעפירט ווערן אין לעבן דווקא דורך דערדאָזיגער אינסטיטוציע און זיי קענען משפּיע זיין אויף אַלע אירע אויפטוען, ביז זי וועט ווערן אַ קוואַל פון געהויבנקייט, פון אַ באַנייטן לעבן ניט נאָר פאַר יחידים, ניט נאָר פאַר אַ רבים, נייערט פאַרן גאַנצן פאָלק".

„און ווייל דער נאַציאָנאַל־פאָנד איז דאָס האָב־און־גוטס פון דער נאַציע, הן מיט זיין אינהאַלט, הן מיט זיין פאָרם, איז ער דעריבער מסוגל זיך צו אַנטוויקלען און ווערן אַ קוואַל, וואָס וועט שאַפן אַ ניי לעבן ניט נאָר פאַר יחידים, און ניט אפילו פאַר אַ רבים, נאָר פאַרן כלל, וואָס ער וועט אים אויפהויבן אויף אַ העכערע מדרגה, — און דעריבער טאָקע פאַרמאָגט דער נאַציאָנאַל־פאָנד יענעם מאָראַלישן יסוד, וואָס וועט פאַר אים געווינען די ליבשאַפט פון אַלע אידישע הערצער. אינם דאָזיגן אויפטו געפינען מיר יענעם כוח, וואָס פעלט אין אַלע אַנדערע אינסטיטוציעס — — דער נאַציאָנאַל־פאָנד קען ריידן אין נאָמען פון דער גאָרער נאַציע, אין נאָמען פון אירע היסטאָרישע און סאָציאַלע שטרעבונגען".

און סירקין פרעגט:

„צי וועט מען דערקענען אין ציוניסטישן לאַגער די גרויסקייט, צי וועט מען דערזען דעם שפּיץ־בוים, וואָס זיין זאָמען גייט מען דאָס איצטער פאַרזייען?"

זיבעטער קאַפּיטל

דער „אויפרוף"

אַ סך יאָרן האָט סירקין זיך געמיט, געדרשנט, וויכוחים פאַרפירט ביז וואַנען עס האָט זיך אים איינגעגעבן סוף כל סוף אָרגאַניזירן אין יאָר 1901 דריי מענטשן (ער אַליין איז געווען דער פערטער) און גרינדן אַ ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן פאַריין, וואָס ער האָט אים אָנגערופן אויפן נאָמען פונם ערשטן ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן אָנזאָגער משה העס. דער ערשטער אויפטו פונם פאַריין איז געווען — אָרגאַניזירן אַן עפנטלעכע לעקציע פון סירקינען. אין דרוק האָט זי זיך דערנאָך באַוויזן אין דער פאָרם פון אַ בראָשור פאַר אַגיטאַציע (אין רוסיש) אונטערן קעפּל: „אַ ן אויפרוף צו דער אידישער יוגנט, אַרויסגעגעבן פון ציוניסטן־סאָציאַליסטן".

די פּרינציפּן און טעזיסן פונם דאָזיגן אויפרוף זיינען געווען די אייגענע וואָס אין דער ערשטער דייטשישער בראָשור און אין די דייטשע מאמרים. אָבער עס פילט זיך אין איר שוין די פּאָליטישע אַטמאָספערע פונם מאָמענט. אויך די אוידיטאָריע, דער עולם הערער איז געווען אַן אַנדערער, וואָס צו אים זיינען די ווערטער אַצינדערט געזאָגט געוואָרן. אויב די ערשטע בראָשור האָט געהאַט אין זינען דעם אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן עולם און האָט פאַר זיי געוואָלט קלאָר מאַכן — כמעט „איבער די קעפּ" פון זייערע אידישע אַסימילאַטאָרישע חברים — דעם מהות פון דער פאַרפּלאָנטערטער אידישער פּראָבלעם, פונאַנדערוויקלען און אויסמאָלן פאַר זייערע אויגן דאָס צוקונפטס־בילד פון דער אידישער סאָציאַליסטישער מדינה; אויב סירקינס דייטשע מאמרים זיינען געווען געשריבן פונקט ווי עס וואָלט פאַר אים געשטאַנען אַן עולם אידישע אַרבעטער אין מערב־אייראָפּע — איז אָבער דער „אויפרוף" געווענדט „צו דער אידישער יוגנט" און געמיינט איז דערמיט אָט יענע יוגנט, וואָס איז אָנגעקומען פון רוסלאַנד און האָט באַשאַפן אין מערב־אייראָפּע די באַוואוסטע „סטודענטישע קאָלאָניעס", די תלמידים און האָדעוואַנקעס פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען. דידאָזיגע יוגנט האָט שוין אין איר גרויסן טייל ניט געדינט דער עבודה זרה פון דער בורזשואַזער אַסימילאַציע, און דעריבער האָט מען אינם „אויפרוף" ניט געדאַרפט אַ סך וועגן אירריידן, אָבער פון דער אַנדער זייט איז „דידאָזיגע יוגנט געווען גלייכגילטיק, אויב ניט גאָר אינגאַנצן פיינטלעך

צום געדאַנק וועגן אַ אידישער מדינה און וועגן דער אידישער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג". דער „אויפרוף" האָט באַדאַרפט אויסוואָרצלען ביי דער אידישער יוגנט אַזאַ מין באַציאונג, וואָס איז, וועדליג סירקין מיינט, נישט מער ווי „אַ רעשטל פון דער אַנטי־אידישער פסיכאָלאָגישער השפעה פון דער אידישער אַסימילאַטאָרישער בורזשואַזיע". פון דער אַנדער זייט פּרואווט סירקין אויס־טייטשן די באַציאונג פון דער יוגנט צום ציוניזם ווי אַ רעאַקציע אויף דער בורזשואַזער, אָפּגעשטאַנענער פאָרם, וואָס דער געדאַנק פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג האָט אָנגענומען אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פון זיין צייט. דער „אויפרוף" איז געווען אויסן פונאַנדערצושיידן צווישן ביידע ענינים, אויפצווייזן, אַז ס'איז ניט פאַראַן קיין שייכות צווישן דעם געלייטערטן ציוניסטישן געדאַנק און דעם רעאַקציאָנערן מלבוש, וואָס די נאַציאָנאַלע אידישע בורזשואַזיע האָט אים אָנגעטאָן, אַז דערדאָזיגער מלבוש איז גאָר ניט צוגעפּאַסט פאַר אים. דערפון נעמען זיך אינם אויפרוף געוויסע פאָרמולירונגען און אויסטייטשונגען, וואָס זיינען אויסן צו פאַרגרינגערן פאַר דער אידישער יוגנט דעם וועג צום סאָציאַליסטישן ציוניזם. מיטן אויפרוף איז סירקין אויך געווען אויסן צו געבן אַ תשובה יענע האָדעוואַנקעס פון דער רעוואָלוציע, וואָס האָבן זיך שוין דערנענטערט צום ציוניסטישן געדאַנק, אָבער בלאָנזשען נאָך אַרום און געפינען ניט די סמיכת הפרשיות פון ציוניזם און סאָציאַליזם. און קודם כל האָט דער „אויפרוף" אין זינען יענע „מענטשן אינם ציוניסטישן לאַגער גופא, וואָס זעען ניט קיין ציוניזם אינם איצטיגן „ציוניזם" — און זיי זוכן נייע פאָרמען, וואָס זאָלן זיין מער צוגעפּאַסט צו זייער סאָציאַליסטישער וועלט־אַנשויאונג.

ב.

סיי דידאָזיגע לייט, סיי יענע — האָבן זיך געמאָטערט מיט דער פראַגע: אַ איד וואָס האָט זיין „יאָ" געזאָגט צום געדאַנק פון אַ אידישער מדינה — וואָסערע פּראַקטישע אויספירן דאַרף ער דערפון מאַכן לגבי דער רוסישער רעוואָלוציע? איינער פון די טעמים, וואָס האָבן אָפּגעשטויסן די רעוואָלוציאָנער־רע אינטעליגענץ פונם ציוניזם איז געווען דער פאַקט, וואָס ער האָט אָפּגע־צויגן די אידישע יוגנט פון דער רעוואָלוציע. ס'איז געווען אַ ציוניסטישע סברה: איר, וואָס איר זעט אייער צוקונפט און אייער אידעאַל אין ארץ־ישראל — וואָס אַרט אייך דער רעזשים, די רעגירונגס־פאָרם און דער געזעלשאַפטלעכער קאַמף אינם לאַנד, וואָס איר גייט פון אים אַוועק? איר האָט סימפּאַטיעס פאַר יענע לייט, וואָס קעמפן פאַר גערעכטיגקייט און פרייהייט — זייער שיין, אָבער אייער עסק איז דאָס ניט. איר זייט סאָציאַליסטן — אַז איר וועט זיך דערשלאָגן צו אַ אידישער מדינה וועט איר דאָרטן מקיים זיין די מצוה פון סאָציאַליזם.

אַט אַזוי האָבן דעמאָלט געטראַכט ניט נאָר בעל־הבתישע ציוניסטן, נאָר אויך די ערשטע סאָציאַליסטן, וואָס האָבן זיך מצרף געווען צום ציוניסטישן מנין, און די ערשטע פּאַרייען פּועלי־ציון, וואָס האָבן אָנגעהויבן אַרויסשפּראָצן אין אידישן תחום המושב.

אַזאַ מין לאָגיק, וואָס ציט אַרויס דעם מענטש פון דער שטורעמדיגער וועלט אַרום אים, איז געווען צוגעפּאַסט פאַר דער שטימונג פון יענע לייט, וואָס די רעוואָלוציע איז געווען פרעמד צו זייער גייסט. אַזאַ מין געדאַנקען־גאַנג איז געווען זייער אָנגעלייגט און באַקוועם פאַר אַלע יענע, וואָס ווילן לעבן וואָס ווייטער פונם וועלט־שטורעם און מיען זיך צו פאָלגן דער קלוגער עצה פון אונזערע חכמים „אַז קיינמאָל זאָל אַ מענטש זיך ניט אַוועקשטעלן אויף יענעם אָרט, וואו ס'איז פאַראַן אַ סכנה". דערפאַר אָבער האָט אַזאַ פּשטות אין טראַכטן געמאַטערט און געעקבערט דעם מוח פון יענע, וואָס דער ריזן־קאַמף אַרום זיי האָט באַוויזן אָנצוציען אַלע סטרונעס פון זייער נשמה, וואָס די מענטשלעכע שיינקייט אינם פאַרמעסטן זיך מיט די וועלט־טיראַנען האָט פאַרכישופט זייער גייסט, אַלע יענע, וואָס האָבן מיט פרייד זיך געוואָלט וואַרפן אין קאַמף אַריין און האָבן זיך געשעמט אַרויסצודרייען זיך פון סכנות און קרבנות.

און דערווייל באַרעכטיגט אפילו ניט דער לעבנסגאַנג אַזאַ מין רעאַקציאָנערע לאָגיק. די אידישע מדינה איז נאָך ווייט און ניט פון היינט אויף מאָרגן וועט מען זי אויפבויען. פאַר דער עליה, פאַר דער איינוואַנדערונג אין ארץ ישראל איז נאָך ניט אָנגעקומען די צייט, די פראַגע איז נאָך ניט „אַקטועל", ניט לפי דער שיטה פון הערצל און ניט לפי דער שיטה פון אחד העם. און דערווייל הויבן זיך און שטייגן אַלץ העכער די כוואַליעס פון דער רעוואָלוציע, וואָס טראָגט מיט זיך גוטע בשורות און הבטחות פאַר יענע טעג, ווען די זעלבסט־הערשונג וועט צעטרייסלט און בטל ווערן. און דער אידישער געדאַנק הויבט אָן ווידער אַמאָל זיך וואַקלען אויף זיין געוויינטלעכן שטייגער צווישן לייקענען אין גלות און גלויבן אין „פּראַוועס", אין גלייכבאַרעכטיגונג, און ווידעראַמאָל הויבן אָן אידן האָפן אויפן שכר וואָס זיי וועלן קריגן אין עולם הזה, אין דער־דאָזיגער און דאָאיגער וועלט, צווישן די אומות העולם אויף זייערע איצטיגע וואוינערטער, אַ שכר פאַר זייער אָנטייל אינם קאַמף פאַר פרייהייט. יעדע נייע רעוואָלוציאָנערע כוואַלע פאַרשטאַרקט דעם כישוף, איז מוסיף שיינע צוזאָגן און ציט אַריין נייע כוחות.

און אפילו יענע וואָס שטייען איינגעשפּאַרט און לאָזן זיך ניט אַריינציען אין אַלגעמיינעם שטראָם — און צווישן זיי זיינען אויך יענע, וואָס שפּאַרן זיך נאָר לעת עתה, ביז וואַנען עס וועט אָנקומען אַ שטאַרקערע כוואַליע און וועט זיי מיטציען — אַט אפילו ביי דידאָזיגע לייט איז די נשמה עפּעס אין אומרו. סוף כל סוף איז דאָך דאָס ניט קיין „אויסגעווייניגסטע וועלט", וואָס נעמט זיי אַרום

פון אַלע זייטן און וואָס זיי האָבן זיך לגבי איר אַזוי פאַרעקשנט. דער שטורעם אַרום איז פאַר זיי ניט נאָר אַ אויסנווייניגסטער ענין, עס שטורעמט דאָך ביי זיי אין האַרצן גופא. צי קען מען אים אַזוי סתם אָפּשטופּן פון זיך און אים הייסן וואַרטן ביז צו יענע צייטן, ווען דער נאַציאָנאַלער איד וועט קענען לעבן זיין אייגן גאַנץ לעבן אין אייגענעם לאַנד און וועט זיך דענסטמאָל מתיר זיין צו פאַרבלייבן געטריי זיין פרייהייטלעכן באַוואוסטזיין און זיינע רעוואָלוציאָנערע באַדערפענישן ?

שוין אין זיין ערשטער בראָשור האָט סירקין געגעבן זיין אייגענעם ענטפער אויף דער פראַגע ציוניזם־סאָציאַליזם, אַ תשובה, וואָס איז געווען גאָר אַן אַנדערע איידער די מיינונג פון יענע אידישע סאָציאַליסטן, וואָס, ווערנ־דיג ציוניסטן, פלעגן זיי זיך אָפּזאָגן פונם סאָציאַליזם און פון יעדן אָנטייל אין דער רעוואָלוציע. סירקינס תשובה טראָגט אויף זיך גאָר אינגאַנצן דעם שטעמפל פון זיין פערזענלעכקייט. ביי דער גאַנצער טיפקייט פון זיין נאַציאָנאַלער באַ־וואוסטזיניגקייט און פון זיין נאַציאָנאַלן געפיל, ביי זיין לחלוטינדיגן פאַרליי־קענען דעם גלות, קען ער ניט פונדעסטוועגן זיך פאַרשפּאַרן אין די ד׳ אמות פונם געטאָ און ער וואַרפט אָפּ די טעאָריע פון דער אידישער אָפּגעזונדערטקייט, פונם „עם לבדד ישכון״. אָבער פון דער אַנדער זייט, אפילו זייענדיג מיט דער נשמה אַ וועלט־בירגער און אַן אייגענער אין דער וועלט־רעוואָלוציע, ווערט ער ניט פאַרפירט פון אילוזיעס און שאַצט אָפּ ניכטער דעם גורל פון אידן אין דער רעוואָלוציע און נאָך איר.

זיין ענטפער איז געווען: מען דאַרף צושטיין צו דער רעוואָלוציע, אָבער ניט אויסמעקנדיג דערביי דעם נאַציאָנאַלן פּרצוף און ניט אויסרעכענענדיג אויף אַ שכר פאַר דער רעוואָלוציאָנערישקייט. טאַקע אחדות, סאָלידאַרישקייט מיט אַלע קעמפער קעגן פאַרשקלאַפונג, מיט אַלע יענע וואָס גאַרן נאָך פרייהייט און גלייכהייט, אָבער ניט האָפן דערביי אַז צוליב דעם אידישן אָנטייל אין דער רעוואָלוציע וועט די אידישע לאַגע קריגן אַ תיקון, ווייל אין גלות איז פאַר אידן קיין תקנה ניטאָ.

אַ לחלוטינדיגער יאָ פאַרן אידישן אָנטייל אין דער רעוואָלוציע און פונקט אַזאַ ניין פאַר דער האָפענונג צו געווינען עפּעס דערפון — אַזאַ מין מיינונג איז געווען זייער אַ משונהדיגע, הן פאַר די ציוניסטן, וואָס האָבן מורא געהאַט, אַז אַ באַהעפט מיט דער רעוואָלוציע וועט אָפּציען די יוגנט פון דער באַוועגונג פאַר דער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, הן פאַר די חסידים פון דער רעוואָלוציע מיט אירע מאמינים פון כל המינים, וואָס אַלע אינאיינעם זיינען זיי געווען זיכער, אַז דער אידישער אָנטייל אין דער רעוואָלוציע וועט ברייינגען מיט זיך די אידישע באַפרייאונג פון פאַרשקלאַפונג, די אידישע גאולה. סירקינס מיינונג איז געווען דער היפוך פון דער אַלגעמיינער האָפענונג, וואָס האָט

אַרומגעכאַפּט אידן אין די ערשטע יאָרן פון צוואַנציגסטן יאָרהונדערט, ערב דער רוסישער רעוואָלוציע.

ג.

דער „אויפרוף צו דער אידישער יוגנט״ האַלט זיך ניט ביי דערדאָזיגער מיינונג אין איר גאַרער שאַרפקייט. זיינע פאָרמולירונגען זיינען אָפּגעהיטער, ווייכער. סירקינס טעאָרעטישער אמת, וואָס ער האָט אים שוין אויסגעדריקט אין זיין ערשטער בראָשור און וואָס ער וועט נאָך פאַר אים קעמפן מיט זיין גאַרער קראַפט, איז דאָ אינם אויפרוף אַביסל אָפּגעשוואַכט, גרייט צו וויתורים, רעדט ער דאָך דאָ שוין ניט אין זיין אייגענעם נאָמען נאָר ווי אַ „שליח צבור״, גיט ער דאָך דאָ אַ שטיקל אָפּצאָל פאַרן גייסט פון דער צייט, פאַר די באַדערפעניש פון פראָפּאַגאַנדע און באַמיט זיך ניט צו זאָגן עפּעס אַזוינס, וואָס זאָל שוין גאָרניט זיין פאַרשטענדלעך. דאָ רעדט סירקין ניט וועגן געטרודפטע אידן, פאַרשקלאַפטע צווישן פאַרשקלאַפטע, וואָס שטיצן די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, נאָר וועגן דעם „פּאָליטישן קאַמף פון די אידישע פאָלקסמאַסן אין זייערע וואויבערטער״, וואָס איז ניט סותר זייער „שטרעבן צו שאַפן פאַר זיך אַ זעלבשטענדיגן, אויטאָנאָמישן צענטר״.

„די אידישע אויסוואַנדערונג איז אַ היסטאָרישער פּראָצעס, און עס קען ניט געמאָלט זיין, אַז זי זאָל זיך פאַרענדיגן אין משך פון אַ קורצער צייט. די אידישע מאַסן וועלן נאָך אַ היבשע צייט פאַרבלייבן אויף זייערע וואוינערטער און וועלן מוזן מיט וואָס ניט איז אָפּענטפערן אויף זייער שלעכטער לאַגע, קעמפן פאַר אַ בעסערן עקאָנאָמישן מעמד, פאַר פּאָליטישער רעכט, פאַר דעם אַלגעמיינעם שטרעב פון דער געזעלשאַפט צו רעכט אויף אַרבעט און פאַר זייער מענטשלעכן כבוד. ווער עס ווענדט אָפּ די הערצער פון די אידישע מאַסן פון זייער קאַמף אויף די וואוינערטער מיטן תירוץ פון דער אידישער זעלבסטשטענדיגקייט אין ארץ ישראל — דערדאָזיגער טוט איבערגעבן די אידישע מאַסן און דאָס גאַנצע אידישע פאָלק אין די הענט פונם שונא און דערפירט דאָס גאָרע אידנטום צו אַ מאַטעריעלן און גייסטיגן חורבן. און פון דער צווייטער זייט — זינדיגן קעגן די לעבנס־אינטערעסן פונם אידישן פאָלק אַלע יענע, וואָס צוליבן קאַמף פאַרן סאָציאַליזם, צוליב רעפאָרמען אינם לעבן פון די אַרבעטער, זעען זיי ניט דעם שרעק פון אידישן לעבן, וואָס די סאָציאַלדעמאָקראַטישע אַרבעט קען אים על פי טבע ניט פאַרגרינגערן. און ווער עס קומט צו די געטרודפטע אידישע מאַסן, צו די אידישע וואַנדערער, וואָס זוכן שוץ און אַרבעט, און טרייסט זיי מיט דער האָפענונג אויף דער קומענדיגער סאָציאַליסטישער אָרדענונג — דערדאָזיגער איז געגליכן פונקט ווי ער וואָלט געגעבן אַ שטיין דעם מענטש, וואָס בעט ביי אים ברויט״.

ד.

ווער עס זאָגט „יאָ!" צום פּאָליטישן קאַמף פון די אידישע פאָלקסמאַסן אויף זייערע ערטער און רופט אין דער אייגענער צייט די אידישע פאָלקסמאַסן און די אידישע רעוואָלוציאָנערע יוגנט צום אַקטיוון אָנטייל אין דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג מיט אַ בפירושדיגן סאָציאַליסטישן ענדציל, יענער איז מחויב אויך אויפצווייזן מיט וואָסערע געזעלשאַפטלעכע אָרגאַניזאַטאָרישע מיטלען קען מען דידאָזיגע צילן דורכפירן אין לעבן. מען קען זיך האָבן צווייערליי מיינונגען וועגן דערדאָזיגער פראַגע און זאָגן: ווער ס'איז מודה הן אין ציוניזם, הן אין סאָציאַליזם, ווערט אַ חבר פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און פון דער אַנדער זייט קלייבט ער זיך אויס אַ סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציע און איז זיך צו איר מצרף. אַזאַ מין מיינונג דרינגט אַרויס פון דער ערשטער בראַשור, הגם זי איז דאָרטן ניט בפירוש אַרויסגעזאָגט. מען קען אָבער אויך זאָגן: די איינאינאיינציגע פּאַרטיי מיט איר פּלאַן דאַרף אַרומנעמען הן די אַרבעט פאַר ארץ ישראל הן די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע אַרבעט אין די גלות־לענדער — ווי עס האָבן געטענהט די פאַרשידענע פּאַרטייען, וואָס זיינען דערנאָך ארויסגעשפּראָצט פון דער פועלי־ציון־באַוועגונג. סירקינס „אויפרוף" האַלט זיך ביי אַן אַנדער שיטה. הן די אַרבעט פאַר ארץ ישראל, הן די אַרבעט אין די גלות־לענדער דאַרף געטאָן ווערן ניט לפי אַ פּערזענלעכן אָפּקלייב. מען דאַרף צוליב זיי שאַפן אָרגאַניזאַטאָרישע כלים, וואָס זיינען צוגעפּאַסט צו די פאַרשידענע צוועקן. איין אָרגאַניזאַציע אָדער צוויי? „די צילן און מיטלען פוןביידע געזעלשאַפטלעכע באַוועגונגען ליגן אויף פאַרשידענע פּלאַכן". און צווייערליי פּלאַכן פאָדערן פאַר זיך צווייערליי אָרגאַניזאַציעס. די פונאַנדערטיילונג דרינגט אַרויס ניט פון פּרינציפּיעלע טעמים, נאָר פון פּראַקטישע ראיות. „די פּעדים, וואָס באַהעפטן זיי מיט אַנדערע געזעלשאַפטלעכע שטרעמונגען, פירן אין פאַרשידענע ריכטונגען לגמרי". דער פּאָליטישער קאַמף אין די גלות־לענדער פירט צו אַ באַהעפט מיט ניט־אידישע רעוואָלוציאָנערישע באַוועגונגען; פון דער אַנדער זייט מוז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם „זיך זוכן וועגן ווי משפּיע צו זיין אויפן בירגערלעכן ציוניזם און אויף די אידישע פילאַנטראָפּישע חברות". דער „אויפרוף" רעכנט אויס, אַז פאַרשידענע קרייזן פון דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט, וואָס נעמען ניט אָן די תורה פון דער סאָציאַלדעמאָקראַטיע, וועלן פונדעסטוועגן צושטיין צום סאָציאַליסטישן ציוניזם, וואָס געפינט זיך אויף יענער זייט גרעניץ פון די קלאַסן־אינטערעסן". „און וויל דער אידישער סאָציאַלדעמאָקראַטישער קאַמף איז ניט פאַרקניפּט פון אינעווייניג מיטן אויפבוי פון דער אידישער סאָציאַליסטישער מדינה, מוז מען פאַר די ביידע מינים געזעלשאַפטלעכע אַרבעט, וואָס גיבן אַ תשובה

אויף דער אידנפראַגע, שאַפן ספּעציעל צוויי־ערליי זעלבסטשטענדיגע אָרגאַ־זאַציעס".

„פון איין זייט אַ אידישע סאָציאַלדעמאָקראַטישע באַוועגונג מיט אַ וואַרימער באַציאונג צום סאָציאַליסטישן ציוניזם און צום געדאַנק פון דער אידישער אויפלעבונג, און פון דער צווייטער זייט אַ ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע באַוועגונג, וואָס איז מודה אין דער נויטיגקייט פון אַ רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסטישער באַוועגונג ביי אידן אין זייערע פאַרשידענע וואוינערטער — אָט דאָס זיינען די צוויי פאָרמען פון אָרגאַניזאַציעס, וואָס זיינען בכוח צו געבן די אמת פאַסיגע תשובה אויף דער אידנפראַגע און אויף די באַדערפעניש פון די אידישע מאַסן".

אין דידאַזיגע שורות מוז מען זען אַן אויסגעשטרעקטע האַנט צום „בונד", וואָס איז דענסטמאָל געווען דער איינציגער פאַרשטייער פון די אידישע אַרבע־טער־מאַסן: זאָל דער „בונד" זיך אָפּזאָגן פון אַנטי־ציוניזם, זאָל ער מושווה ווערן מיט יענער סאָציאַליסטישער שטרעמונג, וואָס וויל זיין אַקטיוו אין פאַר־ווירקלעכן דעם ציוניזם, דיביידע פּאַראַלעלע שטרעמונגען וועלן ממלא זיין איינע די צווייטע און שלום מאַכן צווישן זיך און אחדות וועט זיך איינשטעלן ביי דער גאַרער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

וואָלט דער „בונד" דענסטמאָל זיך געקאָנט באַפרייען פון זיין שנאה צו אַלצדינג, וואָס איז געבונדן מיט ארץ ישראל, קאָן זייער געמאָלט זיין, אַז די געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג וואָלט גאָר אַן אַנדער פּנים געקריגן. נאָר דער „בונד" האָט געקוקט אויפן לייקענען אין ארץ ישראל און אין דער אידישער ט ע ר י ט אָ ר י אַ ל ע ר זעלבסטשטענדיגקייט ווי אויף אַן עיקר פון זיין מהות און אויפן פאַרביטערטן קאַמף מיטן ציוניזם ווי אויף אַ פּרינציפּ אין זיין אַרבעט. און אַזוי אַרום האָט ער דערפירט דערצו, אַז עס זאָל אויפקומען אַ נייע באַוועגונג און מאָביליזירן מוראדיגע כוחות אויף צו באַפרייען די אידישע אַרבעטער פון דער בונדיסטישער השפעה און אַריינגעמען, וועלנדיג אָדער ניט־וועלנדיג, די פאַרשידענע אויפגאַבעס — הן דעם ציוניזם, הן דעם רעוואָלוציאָ־נערן קאַמף — אין איין אָרגאַניזאַציע פון ציוניסטן־סאָציאַליסטן. דער „בונד", וואָס איז געווען דער בעל דעה אין די ערשטע „אונטערערדישע" פּראָפעסיאָנעלע אַרבעטער־פאַריינען, פלעגט אויסשליסן יעדן אַרבעטער פאַרן חטא פון נעמען אַ ציוניסטישן שקל, און אַזעלכע בונדיסטן, וואָס האָבן זיך פאַרזינדיגט מיט זייער ציוניזם, האָט מען דענסטמאָל געקענט געפינען צווישן די ערשטע פועלי ציון.

די שיטה פון די „צוויי פּאַראַלעלע פלאַכן", וואָס אַחוץ די אויבנדערמאָנטע סטראַטעגישע טעמים האָט זי פאַרמאָגט אַן אַנצוהערעניש אויף „אַ סך אַנדערע טעמים", איז געווען גאָר אינגאַנצן צוגעפּאַסט צו סירקינס השגה וועגן דעם אָרט פון גלות און ארץ ישראל אין אידישן סאָציאַליזם. די אַרבעט אין גלות

איז געווען אַ פּ אַ ל י אַ ט י ו, אַ צייטווייליג העלפמיטל אין סירקינס אויגן, בעת די אַרבעט אין ארץ ישראל האָט פאַרמאָגט אַ ר אַ ד י ק אַ ל ע חשיבות. דידאָזיגע שיטה האָט בשעתּו אַרויסגערופן אַ שטאַרקע קעגנערשאַפט ביי יענע ציוניסטן־סאָציאַליסטן, וואָס זיינען געווען פאַרן פּאָליטישן קאַמף אין גלות. דער דור, וואָס איז געווען אויסגעהאָדעוועט אויף פלעכאַנאָווס „מאָניזם", אויף „אחדות" אין וועלט־אָנשויאונג און אין מעשים, אויף אויסטייטשן אַלע געזעלשאַפטלעכע געשעענישן און דערשיינונגען מיט דער הילף פון א יי ן כוחות־סיסטעם און געבן איין־און־איינציגע תשובה אויף אַלע האַרבע קשיות און אָנגעווייטאָגטע פראַגן פון דער מענטשהייט, אַ דור, וואָס האָט קאָנצענטרירט זיין גאַנצן כוח אין איין ריכטונג, איין אויפטו — אין דער רעוואָלוציע — אַזאַ מין דור האָט ניט געקענט מסכים זיין מיט אַ מיינונג וועגן „צווייערליי פלאַכן" אין לעבן, וועגן פאַרשידענע אויפטועכצן אין צווייערליי אָרגאַניזאַטאָרישע פאָרמען. און דער סוף איז געווען, אַז די שיטה פון „צוויי פלאַכן" האָט געמוזט אָפּטרעטן איר אָרט פאַר דער טעאָריע פון „איין פלאַך" און פאַרן שטרעב צו פאַרייניגן אין איין אָרגאַניזאַציע די אַרבעט פאַר דער אידישער מלוכה מיטן פּאָליטישן קאַמף אין גלות. מיטגעהאָלפן האָבן דערביי נאָך עטלעכע סיבות. איטלעכע אָפּגעשפּאָלטענע און אָפּגעזונדערטע שטרעמונג אין דער צעריסענער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג (און געשפּאָלטן האָט מען זיך לכתּחילה אויף דער ליניע: ציוניזם און אַנטיציוניזם; דערנאָך שוין אין דער ציוניסטישער מחנה גופא: ארץ ישראל און טעריטאָריאַליזם; און ווידעראַמאָל האָט זיך איטלעכער שטראָם געשפּאָלטן אויף דער ליניע: סאָציאַליזם און קאָמוניזם, און חריפים־היצקעפּ האָבן זיך נאָך ווייטער געשפּאָלטן), איטלעכע כיתה האָט גערעכנט, אַז ס'איז איר חוב אַרומצונעמען אַלע אויפגאַבעס און געבן א י ר ענטפער אויף אַ ל ע פראַגן. און פון דער אַנדער זייט, וואָס מער די באַציאונג צום גלות איז צוליב דער רעוואָלוציע געוואָרן אַקטיווער, יאָ־זאָגערישער און די אַרבעט פאַר ארץ ישראל האָט מען אָפּגערוקט אויף שפּעטערע צייטן, דאָס וויניגער איז דער ציוניזם געווען אַ הלכה למעשה, דאָס ווינציגער פראַקטישער ענין, און איז מגולגל געוואָרן אין אַ טעמע פאַר ו ו י כ ו ח י ם אָן אַ סוף. בעת די רעוואָלוציע איז געוואָרן אַ תּוך־און־עיקר־זאַך און דערנאָך אויך דאָס איינציגע אַרבעט־פעלד. אָט דעמאָלט האָט די שיטה פון די „צוויי פלאַכן" אָנגעוואָרן אויך יעדן פּראַקטישן טעם און די כוואַליעס פון דער רעוואָלוציע האָבן זי גאָר אינגאַנצן אָפּגעמעקט.

ה.

און נאָך אַ שטריך דאַרף מען אויסשטעלן איצט אויפרוף: די בולטע אָפּאָזיציע צו דער „פראַקטישער רעליגיע". סירקין האָט אַריינגענומען דעם קאַמף קעגן דער מנהגים־רעליגיע צווישן די באַציאָנאַלע און סאָציאַליסטישע

אויפגאַבעס. אויך דאָ זיינען געווען עטלעכע סיבות וואָס האָבן גורם געווען צו סירקינס פּאָזיציע.

אַז עס פעלן אויס ממשותדיקע צילן פאַר אַ לעבעדיקן געזעלשאַפטלעכן קאַמף, ווערט אין אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן זייער אָפּט פאַרשאַרפט דער סכסוך אַרום אמונה־ענינים. אַזוי ווי די אידישע רעליגיעזקייט איז ניט תמיד לשמה, ניט שטענדיג צוליב דעם לויטערן גלויבן, פּונקט אַזוי איז אויך די אידישע אפיקורסות נאָר זייער זעלטן אַ פריידענקערישקייט לשמה, אַ באַדער־פעניש פון דער נשמה, אָדער אַ פאָדערונג פונם טעאָרעטישן שכל. אַזאַ מחלוקת אין אידישן לעבן צוליב אמונה־ענינים איז ווייט ניט שטענדיג לשם שמים און שפּייזט זיך אָפּט פון זייטיגע סיבות און פניות. דעם אידישן „משכיל" האָט זיך מיטאַמאָל פאַרגלוסט „תיקונים בדת", רעליגיעזע רעפאָרמען, און אין דער אמתן האָט ער גאָר געגאַרט נאָך רעפאָרמען אין לעבן, נייערט ער האָט ניט געוואוסט ווי מען קומט צו זיי. דער אידישער רעוואָלוציאָנער, וואָס קען זיך ניט דערשלאָגן צו אַ סאָציאַלן נצחון אין אידישן לעבן, זוכט זיך אויס אַ גרינגן און באַקוועמען אָרט פאַר זיין אָנפאַל: די אידישע רעליגיעזע טראַדיציע מיט איר גלויבן־און־לעבן־שטייגער. און אויך סירקין, וואָס האָט פאַר זיך און זיין געזעלשאַפטלעכן, פּאָליטישן און נאַציאָנאַלן, קאַמף דעם אמתן וואָרשטאַט ניט געפונען, רעכנט אינם דאָזיגן מאָמענט פאַר זיין אויפגאַבע אַרויס־צוגיין אין קאַמף קעגן דער אידישער רעליגיעזער טראַדיציע. הגם ער איז אין זיין גאַנצן מהות זייער ווייט פון אַזאַ מין אויבנאויפיגער באַציאונג צו אמונה־פראַגן, זייער ווייט פון דער ניהיליסטישער, ביין־זאַגערישער באַציאונג צו היסטאָרישע קנינים, וואָס הערשט אין די קרייזן פון דער אידישער אינטעליגענץ, פונדעסטוועגן גיט ער זיך אונטער אין דעם פּרט דעם גייסט פון דער תקופה און צאָלט איר זיין אָפּצאָל.

סירקינס חשבונות מיט דער אידישער טראַדיציע זיינען געווען ווייט ניט קיין פּשוטע, און צו פאַרשידענע צייטן זעען מיר ביי אים אויך אַ סך וואַקלעונישן. וויסן, אַריינדרינגען, פאָרשן, קריטיקירן, ליבן, אַכפּערן אָבער אויך אַ לייקענען, אַ פאַראַכטן און מבטל מאַכן — מען האָט דאָס אַלץ אַמאָל געקענט געפינען ביי סירקין איינצייטיג.

ער שרייבט אויפרייצנדיגע און שטעכנדיגע אַרטיקלען קעגן איינגעפונ־דעוועטע השגות פון דער אידישער טראַדיציע און שרעקט זיך ניט אָפּ אפילו אין אויסנוצן געדאַנקען פון קריסטלעכע קריטיקער, אָבער אין דער אייגענער צייט ענטפערט ער מיט תקיפות איטלעכן, וואָס מאַכט נאָר אַ פּרוּוו אויפצוהויבן דאָס קריסטנטום העכער פון אידנטום. אין אַ ויכוח מיט נייפויער, וואָס פאַרטיידיגט אַ געלויטערטן קריסטענטום רעדט ער וועגן דעם עבודה־זרה־כאַראַקטער פון די וואַנגעלישע שריפטן, וואָס „זיינען אין פּרט פון ריינעם מאָנאָטעאיזם שטאַרק

הינטערשטעליג לגבי די אידישע נביאים". און הגם ער שאַנעוועט ניט און ווייזט אויף די חסרונות פון אידישן פאָלק, פונדעסטוועגן טרעט ער מיט גרויסער קראַפט אַרויס קעגן איטלעכן, וואָס פּרוּווט נאָר צו מינערן די אידישע אָרי־גינעלקייט. קעגן די פאַרשידענע מינים לייקענער אין דער חשיבות אין דער אָריגינעלער קראַפט און אין דעם פּאָזיטיוון באַטרעף פונם אידנטום רוקט ער אַרויס ווי אַ פאָן דעם אידישן שבת, ווי אַ סאָציאַלע דערשיינונג פון גאָר אַ באַזונדערן מין אין די טויזנטער יאָרן קולטורגעשיכטע פון דער מענטש־הייט און ווי אַן עדות פאַר דער שעפערישער קראַפט און דער סאָציאַליסטישער נטיה וואָס מיר געפינען ביי אידן שוין אין די יוגנט־יאָרן פון זייער געשיכטע. סירקין טרעט אַרויס קעגן דער מיינונג, וואָס ער רופט זי מיט אַ ביסל איראָניע „די ניט־באַוואוסטזיניגע היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישע וועלטאַנשויאונג", וואָס טייטשט אונז אויס די מידות פונם אידישן פאָלק דורך דעם פאַקט פון דער אידישער פאַרשקלאַפונג: אַזאַ מין אויסטייטש מאַכט אונז ניט קלאָר גאָרניט —

„פאַרוואָס איז דוקא דאָס דאָזיגע שקלאַפן־פאָלק פאַרבליבן אַן אייביג פאָלק, בעת אַנדערע שקלאַפן־פעלקער זיינען אונטערגעגאַנגען? מן הסתם איז ד׳ערפון געדרונגען, אַז נאָך איידער דאָס פאָלק איז פאַרשקלאַפט געוואָרן, האָט מען אין זיין נשמה איינגעוואָרצלט אַזעלכע כוחות, וואָס האָבן אַרויפגעלייגט זייער שטעמפּל אויף זיין וואונדערלעכן כאַראַקטער און האָבן אים אָפּגעהיט פון אונטערגאַנג. ס׳איז קלאָר, אַז די מידות טובות, די מאָראַלישע אייגנשאַפט פונם אידישן פאָלק האָבן זיך פאַרטיפט און אַנטוויקלט אין דער צייט פון זייער פאַרשקלאַפונג און האָבן דאָ אפילו אָנגענומען ממשותדיגע פאָרמען. אָט אַזוי למשל, דער שבת, וואָס האָט ניט זיין גלייכן ביי קיין שום פאָלק פון די אַלטע צייטן, און וואָס האָט נאָר אין דער נייער צייט זוכה געווען, אַז די פאַרשידענע פעלקער זאָלן אים אַריינגעמען אין זייער געזעצגעבונג, אָט דער שבת איז אינדעראמתן אַ אידישער אָפּרוף זיך, אַ מאָראַליש רעאַגירן אויף זייער פאַר־שקלאַפונג. אין יעדן אָרט פון תנ״ך, וואו עס רעדט זיך וועגן שבת, ווערט אויך דערמאַנט די פאַרשקלאַפונג אין מצרים. דער שבת און יציאת מצרים זיינען צוגעפּאַסטע השגות, וואָס זיינען ממלא איינע די צווייטע. די שקלאַפן־אַרבעט אָן הפסקות און איבער די מענטשלעכע כוחות אין דער פרעמד — אָט דאָס האָט באַשאַפן אַ תורה פון סאָציאַלע מידות, וואָס זי האָט געהייליגט דעם אָפּרו־טאָג פאַרן פאַרשקלאַפטן, פאַר דער דינסט און אפילו פאַר ד׳ער בהמה. אינם תנ״ך קען מען געפינען א סך אַזעלכע מאָראַלישע לעבנס־תקנות, וואָס לאָזן זיך אויסטייטשן ווי אַ ענטפער אויף דער פאַרשקלאַפונג צו פרעמדער הערשונג. מען דאַרף אָבער אויך ניט פאַרבייזען דעם פאַקט, אַז די אידישע תורה פון מוסר־מידות איז אויך אַ פועל יוצא פונם אינווייניגסטן קלאַסן־קאַמף. ווי עס ווייזט אויס, איז קיין שום אַרענע פון דער וועלט־געשיכטע ניט געווען אַזוי

איבערגעאַקערט פון קלאַסן־קאַמפן, וואָס האָבן געצילעוועט צו אַ געזעלשאַפט־לעכן גלייכגעוויכט, אַזוי ווי דאָס לאַנד יהודה. און דער ספר „דברים״ פונם חומש איז אַ ליטעראַרישער געדעכעניש פאַרן נצחון פון די פאַרשקלאַפטע קלאַסן איבער זייערע הערן אינם קלאַסן־קאַמף. און וואָס איז דען אַזוינס די נבואה אויב ניט אַ רעליגיעז־פּאָעטישער תיקון, אַ געליטערטער און אַ געהויבענער פאַרן מאַטעריעלן קלאַסן־קאַמף״ *.

סירקין האָט קיינמאָל ניט אויפגעהערט צו באַטראַכטן דעם ווערט און דעם זין פון אידישקייט. דערמיט האָט ער אָנגעהויבן זיין ליטעראַרישע אַרבעט און פונקט מיט אַזאַ מין אידישלעכן חשבון הנפש האָט ער אויך פאַרענדיגט זיינע יאָרן. מען קען אויף אים זאָגן בפירוש: ער האָט ניט איבערגעריסן דאָס לערנען. די גאָטיק־ביכלעך, וואָס ער האָט צונויפגעשטעלט פאַר זיך אַליין, זיינען פול מיט געדאַנקען, קריטישע אָנמערקונגען און ציטאַטעס פון פרעמדע שריפטן: קדמונים און אחרונים, אידישע און ניט־אידישע געלערנטע. און אין זיינע חשבונות מיט פראַגן פון אידישקייט זיינען געווען אַ סך שטאַפּלען, אַמאָל אַן איבערראַש, אַ שפּרונג, אַמאָל אויך אַ פרעמדע השפּעה, אָבער אונטער דער שאָלעכץ, ביי אַלע בייטעניש איז ביי אים געווען בולט זיין אייגענע, אינטימע, איינגעוואָרצלטע באַציאונג צו אידן און אידישקייט.

זיין שנאה צו צביעות האָט אים געמאַכט פאַר אַ שונא פון דער רעליגיעזער „רעפאָרמע״, פון דער „געליטערטער סינאַגאָגע״, וואָס האָט געדינט די אינטערעסן פון דער אידישער קאַפּיטאַליסטישער בירזשע; פונקט ווי ער וואָלט געווען אַ פרומער אָרטאָדאָקסישער איד זיינען אים געווען נמאס די „קאַזיאָנע ראַבינערס״, אָט די אידישע טשינאָווניקעס — על פי רוב זיינען זיי דאָך געווען פרעמד צו זייער פאָלק און האָבן אויף אים געקוקט פון אויבן אַראָפּ, האָבן קיין פונק אידישקייט ניט פאַרמאָגט און אויך ניט קיין אידישע ידיעות פון אַ חדר־אינגל, און אַ חוץ דעם האָט זיי דאָך די צאַרישע רעגירונג אָנגעזעצט אויפן אידישן קאָפּ און געהייסן שערן און דריקן דאָס אידישע פאָלק. און אויף אַזוי ווייט איז געגאַנגען זיין שנאה צו די „צאַרישע רבנים״, אַז ער האָט זיי פאַררעכנט צווישן יענע פינסטערע כוחות, וואָס „האָבן אונטערגעהאַלטן דאָס עם־הארצות צווישן די אידישע מאַסן״, הגם אינדערעמתן האָבן אידן געקוקט אויף זיי ווי אויף אַן אָנשיקעניש און זיך כלל וכלל ניט גערעכנט מיט זיי. און אַז עס האָבן זיך באַוויזן אין זיין ציוניסטישן דור קאַזיאָנע ציוניסטישע רבנים און צווישן זיי, זייט ביי זייט מיט שפּלע קאַריעריסטן, זיינען אָבער אויך געווען אַזעלכע, וואָס האָבן זייער פּאָסטן אויסגעקליבן כדי צו קענען דינען אויף אַ בעסערן אופן דער ציוניסטישער באַוועגונג, האָט סירקין זיי ניט געוואָלט מוחל זיין דעמדאָזיגן „קאַזיאָנעם״ דרך.

* Zur Judenfrage. Eine Erwiderung. "Deutsche Worte" XX, April 1900

זיין שנאה צו פאַרגליווערטקייט, צו גייסט־פאַרשקלאַפונג, צו יעדער גע־דריקטקייט פון דער נשמה האָט פון אים געמאַכט אַ קעמפער קעגן דער אידישער רבנות. ער האָט זי געזען אין איר מלחמה קעגן דער השכלה, בעת זי האָט געדרודפט יעדן פונק פון פרייען געדאַנק, אין איר קעגנערשאַפט צו חיבת־ציון און צום ציוניזם, אין איר פרעמדקייט און שנאה צום סאָציאַליזם, אין איר אונטער־געבן זיך צו אידישע און ניט־אידישע תקיפים; ער האָט אויך געזען יענע רבנים, וואָס זיינען צוגעשטאַנען צום ציוניזם, ווי זיי ווילן דאָס פאַרכאַפּן די ממשלה אין דער באַוועגונג און שטעלן זיך אַקעגן יעדער סאָציאַלער און קולטורעלער באַנייאונג — האָט ער אָנגעהויבן שיסן אין זיי זיינע פיילן.

זיין שנאה צום גלות און צו דער אידישער שפלות און געדריקטקייט וואָס זיינען פאַרקניפּט מיטן גלות האָט אים דערפירט ביז צו דעם געדאַנק, אַז מען דאַרף אָפּשיידן דאָס אידישקייט פון די נביאים, וואָס איז געבוירן אין פרייהייט, אינם אייגענעם לאַנד און איז אַ סימן פון אידישער גבורה, שעפעריש־קייט און פון אַ געהויבענעם אוניווערסאַלן אידעאַל פון סאָציאַלער גערעכטיג־קייט, אַז מען מוז אָפּשיידן גאָר אינגאַנצן תנ״ך־אידישקייט פונם „תלמוד־אידישקייט״, וואָס איז אַ קינד פונם גלות און וואָס זיינע סימנים זיינען — ווילדער ניט־וויסן פון דער וועלט, אָפּגעזונדערטקייט און פאַרקרימטקייט. „דאָס אידישע פאָלק איז איינע פון די העכסט געבענטשטע און פייאיגסטע נאַציעס, איינס פון די גאונישסטע פעלקער אין דער מענטשהייט. — — דער גלות און די פאַרשקלאַפונג האָבן פונם אויסטערלישן פאָלק געמאַכט אַ קאַריקאַטור, האָבן אים געמאַכט צו שאַנד און צו שפּאָט צווישן די פעלקער און צו אַ שווערער משא פאַר זיך אַליין, זיי האָבן זיינע מידות פאַרדרייט און פאַרדאָרבן״. און דידאָזיגע ירידה, דאָס דאָזיגע פאַרדרייעניש אין זיין נשמה געפינען זיך זייער נעסט און ווייזן זיך אַרויס אין פאַרשידענע דערשיינונגען פון זיין לעבן: אין דער אידישער קאַפּיטאַליסטישער בירזשע, אין דער אַסימילאַציע, אין דער רעפאָר־מירטער סינאַגאָגע, אין דער מערב־אייראָפּעאישער טעאָלאָגיע, אין נאַרישע אייב־רעדעניש און אייגגלויבעניש און אין דער אידישער „מנהגים און דינים־רעליגיע״. אָט קעגן זיי אַלעמען, קעגן די סימנים פון דער אידישער ירידה אין גלות דאַרף מען אַרויסטרעטן מיט אַ קאַמף, כדי עס זאָל זיך ווידעראַמאָל פונאַנדערפלאַקערן דער פייער פון דער שעפערישער נבואישער אידישקייט.

ו.

די ציוניסטישע באַוועגונג אין איר איצטיגער פאָרם פירט ניט דעמדאָזיגן גייסטיגן קאַמף פאַר „קולטור, וויסנשאַפט און פרייהייט״. אדרבא, פונקט פאַר־קערט: „זי האָט אויסגעשטרעקט איר האַנט צו פינסטערע רבנים און האָט באַשאַפן אין ציוניזם אַ צבועקישן קולט פון דער רעליגיעזער אידישקייט; זי איז

זיך מתעסק אַליין מיט דער מיאוסער מלאכה פון צושטעלן דער צאַרישער רעגירונג „קאַזיאָנע ראַבינערס״ און פּראָפּאַגאַנדירט צווישן אידן, אַז זיי זאָלן איבעררייסן די באַציאונגען מיט אַלע געהויבענע און פּראָגרעסיווע געדאַנקען פון דער מענטשהייט, וואָס האָבן כלומרשט אָפּגענאַרט דאָס אידישע פאָלק״.

פאַרוואָס האָט דער ציוניזם אָנגענומען אַזאַ פאָרם? אידישע סאָציאַליסטן זוכן און געפינען אַזאַ מין פּירוש דערצו: דער ציוניזם איז ניט אַנדערש אויסן ווי באַוואָרענען די ממשלה פאַר דער אידישער בורזשואַזיע אין איר שטרעב צו רווחים. „אַזאַ מין פּירוש איז פונקט אַזוי תמימותדיג ווי גראָב״. „ניט פון בורזשואַזע קלאַסן־אינטערעסן שטאַמט דער בורזשואַז־רעאַקציאָנערער כאַ־ראַקטער פונם ציוניזם, ניט דער שטרעב פון די אידישע בורזשויעס צו רווחים אָדער צו פּאָליטישער הערשונג איז דאָ שולדיג; דער ציוניזם האָט זיין איצטיגן כאַראַקטער געקריגן צוליב דער עם־הארצות און פינסטערקייט פון די אידישע פאָלקסמאַסן״. און אויך די אידישע סאָציאַליסטן האָבן זיך זייער חלק שולד אין דער איצטיגער לאַגע: „זיי האָבן מיט שנאה געקוקט אויפן עצם מהות פון דער ציוניסטישער באַוועגונג און האָבן לאָ די וואָס ניט געפּרואווט אַריינצוברענגען אינם ציוניזם סאָציאַליסטישע געדאַנקען, נאָר אפילו פאַרדרייט אויף אַ ליגנערישן אופן דעם אָפּשטאַם פון דער באַוועגונג און איר אינעווייניגסטן וועזן און האָבן זי אויסגעטייטשט אינגאַנצן ווי אַ שטרעב פון דער אידישער בורזשואַזיע צו באַוואָרענען פאַר זיך רווחים און פּאָליטישע הערשונג״.

אַזאַ מין אויסמאָלן דעם ציוניזם איז אַ פעלשונג פון זיין אמתן יסוד. דער מהות פון ציוניזם איז גאָר אַן אַנדערער, און אפילו זיין איצטיג ציל, ניט־קוקנדיג אויף זייבע חסרונות, איז ניט רווחים. נאָר פונדעסטוועגן קען מען ניט זאָגן, אַז די סכנה פון יאָגעניש נאָך געשעפטלעך און פאַרדינסטן לאָקערט ניט ביי דער טיר פון ציוניזם.

„אין דעם מאָמענט ווי עס וועט זיך אָנהויבן די פּראַקטישע אַרבעט, וועלן זיך תיכף לאָזן פילן די אינטערעסן פון די קאַפּיטאַליסטן, בורזשויעס, טעכניקער, אַגראָנאָמען, דירעקטאָרן, ביוראָקראַטן און אַלע אַנדערע הערשנדיגע קלאַסן. ביי דער קאָלאָניזאַציע וועט זיך פונאַנדערפלאַקערן אַ קלאַסן־קאַמף, וואָס וועט צעשטערן די אידישע מדינה אין עצם אָנהויב. די קעגנערשאַפט פון אינטערעסן, וואָס ווערט באַשאַפן דורכן ציוניזם גופא, אָט זיי וועלן דאָס ווערן דער פעלזן־שטיין, וואָס וועט צעברעכן דאָס ציוניסטישע שיף״.

און פאַרן ריכטער־שטול פון דער געשיכטע וועלן דענסטמאָל זיין די שולדיגע ניט נאָר די ציוניסטישע רעאַקציאָנערן. „ניט קלענער וועט זיין דער חטא פון די אידישע סאָציאַליסטן, אויב זיי וועלן בלייבן שטיין פונדערווייטנס. זיי פאַרמאָגן אין זיך דעם כוח — — צו פירן די ציוניסטישע באַוועגונג אין אַ סאָציאַליסטישער ריכטונג.

כדי אָפּצוהיטן דעם ציוניזם פון סכנות, וואָס לאָקערן אויף זיין וועג, דאַרף אויפשטיין אַ ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע באַוועגונג. זי פאַרברייטערט די השגה וועגן „ארץ־ישראל" און נעמט אַריין אויך די „שכנותדיגע לענדער, וואָס באַלאַנגען צו ענגלאַנד" (סירקין איז דערמיט אויסן אַל־אַריש און ציפּערן), און צוליב דעם טאַקע „קריגט מען די מעגלעכקייט תיכף צוצוטרעטן צו דער אַרבעט און אויפבויען די אידישע מדינה". דער ציוניסטישער סאָציאַליסט וועט אויך דערפירן צו אַ האַרמאָניע צווישן ציוניזם און די מאַטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסן פון די פאָלקסמאַסן און וועט פאַרוואַנדלען דעם ציוניזם אין אַ געהויבענעם אידעאַל, וואָס דאָס פאָלק וועט פאַר אים קעמפן און פאַר אים לעבן".

„מיר, ציוניסטן־סאָציאַליסטן, הויבן איצטער אויף די פאָן פון דער אמתער פרייהייט פאַרן אידישן פאָלק, מיר טראָגן אַריין אַן אויפלעבונג אינם אידנטום דערמיט, וואָס מיר ברענגען אַריין אין יעדן קעמערל דעם געהויבענעם געדאַנק פון סאָציאַליזם, מיר — זיינען די ציוניסטן".

דידאַזיגע שטאָלצע ווערטער — אַ בשורה אויף נייע אויפקומענדיגע כוחות אין ציוניזם — זיינען ניט געזאָגט געוואָרן אין נאָמען פון פאַראַנענע קרעפטן, וואָס מען קען זיי אָנטאַפּן מיט דער האַנט, נייערט אין נאָמען פון אַ פאַריין וואָס די צאָל חברים זיינע האָט סך הכל דערגרייכט ביז פיר, און וואָס זיין עצם קיום האָט אַרויסגערופן דענסטמאָל מער חוזק איידער כעס. וועגן דער אַרבעט פונם דאָזיגן פאַריין ווייסן מיר גאָרנישט. מיר ווייסן אויך ניט, וואָס איז געבליבן פון זיינע גרינדער, צי זיינען זיי, אין די איבערקערענישן פון די צייטן פאַרבליבן געטריי צו זייערע עיקר־געדאַנקען.

נאָר דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער אומרו און קאָך האָט זיך שוין דענסטמאָל אָנגעהויבן. אַ געוויסע צייט נאָכן אַרויסלאָזן דעם „אויפרוף" זעען מיר ווי סירקין גרינדעט אַ נייע אָרגאַניזאַציע: „חירות". זי האָט שוין פאַר־מאָגט צען חברים*, מיט צוויי צווייג־אָפּטיילונגען — אין בערלין און ציריך.

---

* צווישן זיי: בעל־מחשבות, א. גורלאַנד, משה זילבערפאַרב, וו. לאַצקי, ז. קאַלמאַנאָוויטש.

אַכטער קאַפּיטל

„חירות"

א.

„חירות" האָט זיך באַוויזן אויף דער וועלט אין די טעג פון פינפטן ציוניסטן־קאָנגרעס, אין איין צייט מיט דער „דעמאָקראַטישער פראַקציע", וואָס איז אויך אַרויסגעשפּראָצט פונם אייגענעם בערלינער קרייז אידישע אינטעליגענץ, אויס־געהאָדעוועט אין מערב־אייראָפּע און אָנגעזאַפּט מיטן גייסט פון ראַדיקאַליזם. דער חילוק צווישןביידע אָרגאַניזאַציעס איז געלעגן ניט נאָר אין זייער באַ־ציאונג צום סאָציאַליזם און צו דער קומענדיגער געזעלשאַפטס־אָרדענונג אין דער אידישער מדינה. אויך אין דער דעמאָקראַטישער פראַקציע האָבן ניט אויס־געפעלט קיין מענטשן, וואָס וואָלטן בלב ונפש מסכים געווען, אַז די אידישע מלוכה זאָל מען אויסבויען אויף אַ ריינעם סאָציאַליסטישן יסוד. דעם עיקר, וואָס האָט זיי צעשיידט, דאַרף מען זען אין זייער באַציאונג צו דער צ י ו נ י ס ט י ש ע ר ק ע ג נ וו אַ ר ט ס ־ אַ ר ב ע ט.

די „דעמאָקראַטישע פראַקציע" וואָס האָט זיך באַוויזן אויף די ציוניסטישע קאָנגרעסן מיט אַ גרויסער פּאָמפּע האָט געפּרואווט פאַרריכטן עטלעכע חסרונות אינם הערצלישן ציוניזם: געפאָדערט דעמאָקראַטישע פאָראַנדקעס אין דער קאָנגרעס־אַרבעט, פּראָטעסטירט קעגן הערצלס „זעלבסטהערשונג", געמאָנט מען זאָל די קולטור־אַרבעט אַריינגעמען אין דער ציוניסטישער באַוועגונג (הגם זי האָט קיינמאָל קלאָר ניט אַרויסגעזאָגט זיך וועגן איר קולטור־פּראָגראַם), האָט זיך אָנקעגנגעשטעלט דער קלעריקאַלער סכנה, געוואָלט אויך „קעגנוואַרטס־אַרבעט" און געקלערט וועגן פאַרייניגן די תורה פון אחד־העם מיטן פּאָליטישן ציוניזם.

די פראַגע וועגן פ אַ ר וו י ר ק ל ע כ ן דעם ציוניזם איז דענסטמאָל נאָך ניט געשטאַנען פאַר די ציוניסטן אין איר גאַנצער ש אַ ר פ ק י י ט. דער סתם־ציוניסט האָט געגלויבט אין הערצל און האָט קיין קשיות ניט געפרעגט. ער האָט געלעבט מיט האָפענונגען. הערצלס כישוף, האָט ער זיך געטראַכט, וועט סוף כל סוף ווייך מאַכן דאָס האַרץ פונם טערקישן סולטאַן און פון די אַנדערע מלכים, און אויך די אידישע גבירים וועלן דענסטמאָל זאָגן אמן. איטלעכע נייע דיפּלאָ־מאַטישע באַגעגעניש פון הערצל מיט פאַרשידענע מלכים און מיניסטאָרן פלעגט

שטאַרקן דעם גלויבן פון תמימותדיגן ציוניסט, הגם זי האָט נאָך ניט געבראַכט די ישועה. דער כלל־טוער, וואָס האָט צוליבן פּאָליטישן ציוניזם נאָך ניט פאַרגעסן די אַרבעט פון אַ חובבי־ציון, האָט אַחוצן וואַרטן אויף ישועות פון פּאָליטיק און אָרגאַניזאַציע ניט אָפּגעלאָזט די הענט אויך פון דער קליינטשינקער חובבי־ציונישער אַרבעט פאַרן ישוב ארץ־ישראל: ער האָט זיך דערמיט אַ מין גאַראַנטיע און פאַרזיכערונג געשאַפן קעגן אילוזיעס. און דער ציוניסטישער אינטעליגענט און ראַדיקאַל, וואָס זיין גלויבן אין הערצלס דיפּלאָמאַטיע איז געווען אויסגעמישט מיט אַ היבשער פּאָרציע ספקות, האָט מער געדאגהט פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג, איידער פאַר אירע צילן. ער האָט זיך דעריבער ווייניג וואָס אינטערעסירט מיט דער פראַגע: ווען און ווי אַזוי וועט מען קענען פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם? די זאָרג פאַר דער פאַרווירקלעכונג פון ציוניזם האָט ער אָפּגעלייגט אויף אַ שפּעטערדיגער צייט. דער ציוניזם איז אַ היסטאָרישער פּראָצעס און ס'איז פאַראַן גענוג אַרבעט פאַר פּראָפּאַגאַנדע, אָרגאַניזאַציע, וויכוחים וועגן די אינעווייניגסטע פראַגן פון דער באַוועגונג. דערווייל האָבן זיך באַוויזן אויך גוטע אויסקוקן פאַר דער גלות־אַרבעט. ס'האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה וויכוחים וועגן „קעגנוואַרטס־אַרבעט" וואָס רופט אַרויס ניט קיין קליינעם אינטערעס.

„חירות", וואָס האָט פאַרמאָגט געוויסע ראַדיקאַלע פּונקטן בשותפות מיט דער „דעמאָקראַטישער פראַקציע", און אַנדערע פּונקטן ווידער פון דער באַוועגונג האָבן ביי איר אַרויסגערופן אַ גרעסערן צער און צאָרן, האָט אָבער דערינען ניט געזען דעם עיקר. אין צענטער אינטערעס ביי „חירות" איז געשטאַנען די פראַגע: ווי אַזוי פאַרווירקלעכט מען דעם ציוניזם? ווער זיינען דאָס די געזעלשאַפטלעכע כוחות, וואָס וועלן דאָס טאָן, און פון וואַנען וועט מען נעמען די מיטלען אויף דורכצופירן דעם ציוניזם אין לעבן?

ב.

„חירות" קערט זיך אויס מיטן פּנים „צו די פּראָגרעסיווע ציוניסטן, וואָס דער ציוניזם איז פאַר זיי ניט סתם אַ ענין פון צייט־אויסברענגען, נאָר אַן ערנסטע און הייליגע זאַך" וואָס זיי „טרייסטן זיך ניט דערמיט, אַז דער ציוניסטישער געדאַנק וועט מקוים ווערן ערשט אין הונדערט יאָר אַרום" **; „חירות" ווייזט אויף, אַז די לאַגע אין דער ציוניסטישער באַוועגונג איז זייער אַן ערנסטע: אמת, דער ציוניסטישער רעיון איז שוין באַוואוסט געוואָרן אין דער וועלט און מען האָט שוין באַשאַפן כלים פאַר דער ציוניסטישער אַרבעט, די עפנטלעכע מיינונג פון דער וועלט ווערט אויך ביסלעכווייז געוואוינען פאַרן ציוניזם, אָבער

---

* „דאָס פאָלק אין זיין קאַמף פאַר פרייהייט", ערשטעס פלוגבלאַט פון „חירות".

** „דער קאַמף פאַר ציוניזם", צווייטעס פלוגבלאַט פון „חירות".

די פאַרוווירקלעכונג איז נאָך אַלץ זייער ווייט. עס פעלט דער עיקר: „דאָס אידישע פאָלק איז נאָך אַלץ פאַרזונקען אין שלאָף און עס האָבן זיך אין אים נאָך ניט אויפגעכאַפּט די כוחות, וואָס דאַרפן דורכפירן דעם ציוניזם אין לעבן"; „די כלים, די אָרגאַניזאַציעס, וואָס זיינען באַשאַפן געוואָרן, פאַרמאָגן ניט גענוג מאַטעריעלן און פּאָליטישן כוח אויף דורכצופירן דעם ציוניזם". אויך די סימפּאַטיעס פון דער עפנטלעכער מיינונג אין דער וועלט וועלן ניט העלפן, אויב אין פאָלק גופא וועלן זיך ניט באַווייזן יענע כוחות, וואָס וועלן פאַרשטיין ווי אויסצוניצן דידאָזיגע סימפּאַטיעס צוליב ממשותדיגע אויפטוען. „ס'איז נאָך ניט געווען אַזאַ גינציגע און מזלדיגע שעה פאַרן ציוניזם ווי די איצטיגע, און פונדעסטוועגן איז דאָס פאָלק ניט אויפגעשטאַנען ווי איין מענטש, מיט אַ פּאָליטישן ווילן און מיט אַ גרויסער קראַפט, כדי זיך צו דערשלאָגן צו זיין פרייהייט.

דער עיקר־חסרון פון דער ציוניסטישער באַוועגונג איז דאָס, וואָס זי האָט נאָך ביז אַצינדערט ניט אַנטפּלעקט דעם געזעלשאַפטלעכן טרעגער פון איר אידעאַל.

„מען האָט געפּרואווט געווינען פאַרן ציוניזם די גרויסע און די קליינע בורזשואַזיע. על פּי טעות האָט מען געטראַכט, אַז ווייל דידאָזיגע קלאַסן זיינען רייך, וועט אויך זייער חשיבות פאַרן ציוניזם זיין אַ גרויסער". „ניט ווייניג טעותן געפינען מיר אין דער אָרגאַניזאַציע און פּראָפּאַגאַנדע פון ציוניזם, וואָרים זי האָט זיך געפליסט אַלצדינג צוצופּאַסן צו די רעאַקציאָנערע מיינונגען און געפילן פון דער בורזשואַזיע — — אָבער געבליבן איז מען נאָר ביי די טעותן: דער אידישער גבירישער קלאַס איז ניט צוגעשטאַנען צום ציוניזם".

„דאָס אידישע קליינבירגערטום שטרעבט אמת ניט צו אַסימילאַציע — דידאָזיגע שיכט איז נאַציאָנאַל אין איר מהות און איז מסוגל צוצושטיין צום ציוניזם, אָבער זי קען בשום אופן ניט ווערן אַן אַקטיווער ציוניסטישער כוח".

„די אידישע מדינה דאַרף זיין פאַרשטענדלעך פאַר די אידישע פאָלקס־מאַסן (פאַרן המון), זי דאַרף לעבן אין זייער באַוואוסטזיין ווי אַ הייליג, משיחיש שטרעבן צו געהויבענע לעבנספאָרמען און צום נצחון פונם אמת אויף דער וועלט. די פאָרמען פון דער קאָלאָניזאַציע דאַרפן זיין צוגעפּאַסט צום געדאַנק וועגן אַ באַנייטן און געהויבענעם לעבן. די ערד און דאָס פאַרמעגן, וואָס ווערן אָנגעקליבן פונם קרן קימת, דאַרפן פאַרבלייבן אויף שטענדיג דאָס האָב־און־גוטס פון דער נאַציע, די אינדוסטריע און דעם סחורות־אויסבייט דאַרף מען אויפבויען אויף נאַציאָנאַלע קאָאָפּעראַטיווע יסודות — — און וואָס ווייטער עס וועט זיך הויבן און גרעסער און שענער ווערן דער ציוניסטישער אידעאַל אין די אויגן פונם פאָלק, דאָס בעסער וועט דאָס פאָלק דערזען און דערפילן דעם תהום, וואָס שיידט אָפּ זיין איצטיג שלים־מזלדיג לעבן פונם אידעאַל, און דאָס

מער וועט עס זיך פאַרטיפן און פאַרשטאַרקן אין זיינע ציוניסטישע איבערלע־בענישן און אין זיין שטרעבן צו דער ציוניסטישער פאַרווירקלעכונג".

דער מעגלעכער טרעגער פון דער אידישער פרייהייטס־באַוועגונג איז דער „המון", וואָס די אידישע טראַגעדיע איז אים נוגע מיט איר גאַנצער שאַרפקייט און וואָס טראָגט אויף אים אַרויס איר גזר־דין — אויסגעוואָרצלט צו ווערן פון זיינע פּרנסה־קוואַלן און פון די לענדער־וואוינערטער, וואו ער געפינט זיך איצטער. אָט דער „המון" וועט דאָס פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם. „ער פאַרמאָגט נאָך ניט דעם ווילן צו דערדאָזיגער שליחות און ווייס נאָך ניט מיט וואָסער וועג ער זאָל גיין צו דער ציוניסטישער פאַרווירקלעכונג". אָבער דאָס איז אַצינדערט די אויפגאַבע — אויפצוּוועקן אינם המון דעם געפיל פון זיין היסטאָרישער טראַגעדיע, דעם באַוואוסטזיין, אַז אינם גלות־לעבן איז פאַר אים קיין האָפענונג ניטאָ, ווייל ער איז דאָ „אַ פאָלק אָן אַ לאַנד, אָן אַרבעט, אָן אַ שפּראַך, אָן אַ קולטור און אָן כבוד", און אַזוי אַרום פאַרשטאַרקן אין אים דעם ווילן „צו פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם, צו קעמפן פאַר אים, צו לעבן און שטאַרבן פון זיינטוועגן".

כדי דער אידישער המון זאָל אַדאָפּטירן דעם ציוניזם, דאַרף די ציוניסטישע באַוועגונג, וואָס האָט ביז איצטער זיך געיאָגט נאָך די רעאַקציאָנערע קרייזן און געפלייסט זיך צופּאַסן איר תורה, איר אידעאָלאָגיע צו זייער פּסיכאָלאָגיע, „דאַרף דער ציוניזם וואָס טיפער און רייכער מאַכן זיין געדאַנק, אַריינטראָגנדיג אין אים די לעבנסאידעאַלן פונם המון".

ג.

ווער עס זעט דעם דורכפירנדיגן עיקר־כוח פונעם ציוניזם אינם „המון" און ניט אין די העכערע קלאַסן, יענער מוז אויך געבן זיין אייגענעם ענטפער אויף דער פראַגע פון די מיטלען. ס'איז איבעריג אויפצווייזן, אַז די פּרוטות נדבות, וואָס די חובבי ציון פלעגן אויפקלייבן, אָדער שפּעטער דערנאָך די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, אַז אַזעלכע נישטיגע מיטלען האָבן פאַרמאָגט אַ קנאַפּן באַטרעף פאַרן פאַרענטפערן דידאָזיגע האַרבע קשיא. נאָר דער ציוניס־טישער בעל־הבית, דער קליינבירגער האָט געקאָנט אויסמיידן דידאָזיגע האַרבע פראַגע און זיך טרייסטן מיט דער האָפענונג, אַז ארץ ישראל וועט אַמאָל ווערן אַ לאַנד, וואָס פון איר וועלן שטראָמען דיווידענדן און דענסטמאָל וועט זי צוציען פון אַלע זייטן דעם פּריוואַטן קאַפּיטאַל. ווי אַזוי אַרום וועט דאָס געשען אַזאַ נס און פאַרוואָס וועט דווקא דאָס דאָזיגע לאַנד ציען צו זיך די קאַפּיטאַלן — אויף אַזעלכע פראַגן האָט קיינער ניט גערעכנט, אַז ער איז מחויב צו געבן אויף זיי אַ תשובה, און דער ציוניסטישער אָפּטימיזם, וואָס מיידט אויס צו שטעלן שווערע קשיות אין פאַרשידענע מאָמענטן, האָט אויך דאָ פונקט אַזוי זיך נוהג

געוועזן, בפרט אַז דעם ציוניזם האָט דענסטמאָל נאָך ניט מטריח געווען קיין שום פראַגע וועגן פאַרגרעסערן דעם עקזיסטירנדיגן אידישן ישוב פון ארץ ישראל, וועגן אַ נייער אידישער איינוואַנדערונג, וועגן אַ נייער עליה און קאָלאָניזאַציע און מען איז אויסגעקומען מיטן אויפהאַלטן דעם אָרימען קיום: איטלעכע זאָרג, האָט מען געקלערט, האָט זיך איר צייט. נאָר ווער עס האָט געזען אין פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם אַ ברענענדיגע אַקטועלע פראַגע, יענער איז שוין מחויב געווען צו זען די פראַגע וועגן מיטלען אין איר גאַנצער שאַרפקייט.

„די מיטלען און וועגן פאַר דער פאַרווירקלעכונג פונם ציוניזם זיינען אַנדערע, איידער די מיטלען פון יעדער אַנדערער פּריוואַט־באַוועגונג. יעדע נאַציאָנאַלע פרייהייטס־באַוועגונג שפּאַרט זיך אָן אויפן פּאָליטישן כוח פון די אונטערדריקטע קלאַסן; גאָר אַנדערש איז אָבער די לאַגע אין ציוניזם, וואָס מוז אַפריער באַשאַפן פאַר זיך דעם עקאָנאָמישן כוח, כדי דערנאָך מגולגל צו ווערן אין אַ פּאָליטישן כוח"

דידאָזיגע ווערטער זיינען אַרויסגעזאָגט געוואָרן שוין אין יאָר 1902, פריער איידער עס האָט זיך אָנגעהויבן, אין יאָרן אַרום, דער וויכוח אין דער ציוניסטישער באַוועגונג וועגן דער „פּראַקטישער אַרבעט" (אין ארץ ישראל) און איידער עס האָבן זיך פונאַנדערגעפּלאַקערט, אפילו נאָך דער באַלפור־דעקלעראַציע, די וויכוחים וועגן עקאָנאָמיק און פּאָליטיק אין דער פאַרווירקלעכונג פונם ציוניזם. אין דידאָזיגע ווערטער איז שוין אָנגעמערקט אָט יענער צוגאַנג צו דידאָזיגע פראַגן, וואָס איז דערנאָך געוואָרן די פעסטע מיינונג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג אין ארץ ישראל.

אָבער פונוואַנען וועט מען קענען שעפּן דעם נויטיגן עקאָנאָמישן כוח? די אידישע מדינה וואָס דאַרף זיין אַ נייע פרייע אידישע געזעלשאַפט פון אַרבעטס־מענטשן, אָן האַרן און קנעכט, אַלע גלייך, אַזאַ מין מדינה וועט ניט אויפגעבויט ווערן דערפון, וואָס מען וועט צעפּלאַמען די קאַפּיטאַליסטישע פאַנטאַזיע פון געשעפטס־מאַכערס און רווחים־יעגערס. מען דאַרף בכן באַשאַפן אַ נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל.

דעם אָנהויב פון אַ נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל דאַרפן מיר זען אינם קרן קימת, וואָס פון זיין זכות וועגן איז דער „ציוניזם געוואָרן דאָס האָב־און־גוטס פונם אידישן המון". דער לאָזונג פון „חירות" איז דעריבער געוואָרן: דערציען די אידישע מאַסן צו דער אַרבעט פאַרן נאַציאָנאַל־פאָנד. און „חירות" בויט אויך פּלענער וועגן איינפירן אַ נאַציאָנאַלן שטייער פאַרן קרן קימת*. אָבער די מיטלען, וואָס דער קרן קימת קריגט זיי, זיינען נישטיגע לגבי די אויפגאַבן און צילן פון ציוניזם. פונוואַנען וועט מען קריגן דאָס פעלנדיגע? דער גבירישער

* זע דעם אַרטיקל פון ל. (לאַצקי) „עטלעכע ווערטער וועגן נאַציאָנאַל־פאָנד", דער המוז, בערלין תרס"ג.

קלאַס איז „אַנטיציוניסטיש לפי זיין פּאָזיציע אין דער געזעלשאַפט". ער איז „געצווינגען צו שרייען הויך אויפן קול, אַז אידן האָבן ניט קיין אַנדער צוקונפט, זוכן ניט אַנדערע לענדער, און זיינען באַהעפט, אויך ניט פונאַנדערצושיידן זיך, מיט די לענדער, וואו זיי וואוינען אַצינדערט". די מאַסן ווידער, וואָס שטייען צו צום ציוניזם, פאַרמאָגן ווייניק אָדער זיינען בכלל אָן מיטלען. קומט אַרויס בכן, אַז דער ציוניזם קען בכלל ניט דורכגעפירט ווערן לפי זיין עצם מהות, אויב... און דאָ קומט „חירות", געמיינט איז דערמיט סירקין, און עס בליצט אין אים אויף אַ געדאַנק אין סטיל פון דער רעוואָלוציאָנערער תקופה: זאָל אויפ־שטיין דער אידישער המון און נויטן די אַנטי־ציוניסטישע אַסימילירטע בור־זשואַזיע, אַז זי זאָל געבן די נויטיגע מיטלען אויף דורכצופירן אין לעבן דעם ציוניזם! „דאָס אידישע פאָלק טראָגט אויף זיך די שווערע דריקנדיגע משא פון אַנטיסעמיטיזם, וואָס איז ניט אין אַ קלענער מאָס אַ פועל יוצא פון דער פריווילעגירטער לאַגע פון די רייכע קלאַסן אין אידנטום, האָט דעריבער דער אידישער המון דאָס רעכט צו פאָדערן פון דערדאָזיגער בורזשואַזיע הילף פאַר זיין פרייהייטס־באַוועגונג".

סירקינס אויסגעהאַדעוועטער געדאַנק, אַז די אידישע בורזשואַזיע, בפרט די מערב־אייראָפּעאישע, איז די פאַנען־טרעגערין פון דער אַסימילאַציע, בעת די אַרבעטער און די אָרימע פאָלקס־מאַסן זיינען די באַשערטע טרעגער פונם ציוניזם — פונם דאָזיגן טעאָרעטישן געדאַנק האָט סירקין איצטער געמאַכט דעם פּראַקטישן אויספיר: זאָל קומען דער געזעלשאַפטלעכער קאַמף צווישן די העכערע און אונטערשטע קלאַסן און אַריינבעמען, אַ חוץ די טאָג־טעגלעכע קעגנערישע אינטערעסן, אויך די גרויסע היסטאָרישע קעגנערשאַפט לגבי דער צוקונפט פון אידישן פאָלק!

אָבער ווי אַזוי קענען אידישע אַרבעטער, אידישע אביונים כאַפּן די אידישע גבירים, וואָס לייקענען אין זייער אייגן פאָלק, ווי אַזוי קען מען זיי צווינגען צו טאָן זייער פאָלקס־פליכט, בעת דער אידישער המון האָט ניט קיין אייגענע בשותפותדיגע מדינה־רעמל מיט זיינע גבירים — דידאָזיגע האַרבע קשיא האָט אויך סירקין זיך געפרעגט. „שווער צו זאָגן לכתחילה, וואָסער פאָרם עס וועט אָננעמען דער קאַמף פון אידישן המון קעגן דער אַסימילירטער בורזשואַזיע און ווי ער וועט זיך אויסגיסן אין דער פּראַקטיק, וואָרים דידאָזיגע קעגנער־שאַפט האָט ניט איר גלייכן אין דער געשיכטע". אָבער ביז וואַנען מען וועט ניט אויסגעפינען די וועגן ווי צו נויטן די איינצלנע גבירים, אַז זיי זאָלן צאָלן זייער שטייער דעם אידישן פאָלק, וואָס זיי זיינען פון אים אומאָפּהענגיג און ווילן פון אים ניט וויסן — ביז וואָס־ווען דאַרף מען פאַרפירן אַ מלחמה קעגן דער ממשלה פון די אידישע גבירים אין דער אידישער געזעלשאַפט־

לעכקייט, אין די אידישע הילפס־פאַריינען, אין די אינסטיטוציעס פאַר עמיגראַציע, קאָלאָניזאַציע און בכלל אידישע פילאַנטראָפּיע, אַ קאַמף קעגן איק"א און אַליאַנס און אַנדערע חברות, וואָס זיינען באַשאַפן געוואָרן פון דער אידישער פילאַנטראָפּיע און וואָס וואָלטן מיט זייערע רייכע מיטלען און מיט זייער השפעה געקאָנט אַ סך העלפן אין פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם. אָבער זיי טוען דעם היפוך דערפון, זיי זיינען די שונאים פון ציוניזם, זיי העלפן צעזייען און צעשפּרייטן די אידישע וואַנדערער, זיי דעמאָראַליזירן די אידישע אַרבעטער־שאַפט און פאַרוואַנדלען זי אין אַ אידיש קליינבירגערטום. „זיי פאַרשפּרייטן צווישן די אידישע פאָלקס־מאַסן אַ שאַרלאַטאַנישן אַסימילאַטאָרישן פּאַטריאָטיזם לגבי די לענדער פון זייער צעזייטקייט"; איק"א גיט די אידישע אַרבעטער פון ארץ ישראל געלט־מיטלען אויף צו פאַרלאָזן דאָס לאַנד און זשאַלעוועט זיי מיטלען, אויף איינצוואָרצלען זיך אין ארץ ישראל". מען דאַרף דעריבער אַרויסטרעטן מיט אַ מלחמה קעגן איק"א און זי צווינגען אירע מיליאָנען־קאַפּיטאַלן אויסצוניצן פאַר ישוב ארץ ישראל!

דער רעיון וועגן אַ עפנטלעכן געזעלשאַפטלעכן קאַמף קעגן דער איק"א איז געווען אַ מין פּאַראַלעל־געדאַנק צו הערצלס פּערזענלעכן קאַמף־שטייגער קעגן די אידישע גבירים פון ווין, פּאַריס און לאָנדאָן. הערצל איז געפאַלן אינם דאָזיגן קאַמף, און סירקינס פּרוואו פון אַ געזעלשאַפטלעכער מלחמה איז אויך פאַרלאָשן געוואָרן. סירקין איז אַוועק קיין לאָנדאָן, כדי דאָרטן צו אָרגאַניזירן די אידישע מאַסן אין קאַמף קעגן דער איק"א. ער האָט פאַררופן אַ פאַרזאַמלונג אין ווייטשעפּעל, און געהאָלפן האָט אים דערביי אַ רוסישער רעוואָלוציאָנער: ער איז געווען געניט אָפּצוהיטן די אָרדענונג קעגן דעם מוראדיגן טומעל פון די אידישע אַנטי־ציוניסטן, וואָס האָבן גערעדט אין נאָמען פון סאָציאַליזם, אַנאַרכיזם און אינטערנאַציאָנאַליזם*; „בעל־מחשבות" האָט אָפּגעדרוקט אויף דערדאָזיגער טעמע עטלעכע אַרטיקלען פול מיט התלהבות**; עטלעכע אָפּקלאַנגען וועגן דעם קאַמף קעגן איק"א זיינען אָנגעקומען אויך קיין רוסלאַנד, און אין אַ שטאָט פון תחום המושב (בערדיטשעוו) איז מען זיך צונויפגעקומען אויף אַ געהיימער, אומלעגאַלער פאַרזאַמלונג, וואו מען האָט אַרומגערעדט די מיטלען פון רעוואָלוציאָנערן קאַמף קעגן דער אַסימי־לאַציע — אָבער פונדעסטוועגן האָט זיך ניט איינגעגעבן איינצוברעכן די יריחו־

---

* וועגן דער אַטמאָספער צווישן די אידישע עמיגראַנטן אין ווייטשעפּל פון יענע צייטן האָט סירקין אין יאָרן אַרום געשריבן אין „קונטרס": „אינם דאָזיגן רעוואָלוציאָנערן פייער איז פאַרברענט געוואָרן וואָסער ניט איז אידיש געפיל, הגם דאָס געפיל האָט געמעגט שטאַמען פון טיפע רעוואָלוציאָנערע קוואַלן".

** אין „דער יוד", מיט אַ כאַראַקטעריסטישער אונטערשריפט: „גר צדק".

מויערן פון דער אידישער אַסימילאַציע. די פּראַגע, ווי אַזוי אַרויפצוצווינגען דעם ווילן פון אידישן פאָלק אויף זיינע גבירים און אויף די גרויסע סאָציאַלע הילפסמיטלען, וואָס געפינען זיך אין זייער רשות, איז נאָך ביז צום היינטיגן טאָג נים פאַרענטפערט, אויך ניט אין די צייטן פון דער „אידישער אַגענץ פאַר ארץ־ישראל״.

ניינטער קאַפּיטל

„דער המון"

א.

גאַר ווייניג סימנים און דאָקומענטן זיינען פאַרבליבן וועגן דעם אינער־ווייניגסטן לעבן פון „חירות", וועגן די וויכוחים וואָס אירע חברים האָבן געפירט צווישן זיך (און מען דאַרף משער זיין, אַז מען האָט דאָרטן געפירט אַן אינטענסיוו גייסטיג לעבן) *. פון דעם, וואָס איז אין איר נאָמען פאַרעפנטלעכט געוואָרן, איז צו דרינגען, אַז ניט אין אַלע אַרומגערעדטע פראַגן האָט מען געקענט קומען צו אַ גלייכן בשותפותדיגן סך־הכל.

אַ פעסטע מיינונג איז געווען אין „חירות" וועגן דער אַזוי־אָנגערופענער „קעגנוואַרטס־אַרבעט", אָדער ריכטיגער: וועגן דער שייכות, דער באַציאונג צווישן ציוניסטישער אַרבעט און דער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט אין די גלות־לענדער. אָנגעהויבן פון פערטן ציוניסטישן קאָנגרעס האָט זיך צווישן ציוניסטן גענומען פאַרשפרייטן און שטאַרקן די מיינונג, אַז מען דאַרף אַריינבעמען צווישן די אויפגאַבן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אויך די אַרבעט וועגן אויסבעסערן די אידישע קעגנוואַרטס־לאַגע אין גלות. קעגן דערדאָזיגער מיינונג, וואָס איז געווען פאַררעכנט פאַר אַ סימן פון פּראָגרעס און פון ברייטן וועלטלעכן געדאַנק, איז אַרויסגעטראָטן „חירות", וואָס האָט געקלערט, אַז די „אַרבעט אויף אויסצובעסערן די אידישע לאַגע אויף זייערע וואוינערטער איז ניט צונויפגעקניפּט מיטן ציוניזם" און דאָס צונויפבינדן פון קעגנוואַרטס־אַרבעט מיט ציוניזם „איז אַ פּאָליטישער און אָרגאַניזאַטאָרישער טעות": אין דער ציוניסטישער אַרבעט איז דוקא יאָ מעגלעך אַז פאַרשידענע קלאַסן און וועלטאַנשויאונגען זאָלן זיך געפינען אין איין מחיצה; אָבער אין דער סאָציאַלער פּאָליטיק פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע מוזן זיך אַרויסווייזן קעגנערשאַפטן און סתירות צווישן פאַרשידענע קלאַסן". ווער עס וויל אַרויפלייגן אַ גלייכע און איינאייניצע סאָציאַלע פּאָליטיק אויף די פאַרשידענע עקאָנאָמישע שיכטן פון דער ציוניסטישער באַוועגונג, דער

---

* אַ גרויסן „חרות־אַרכיוו" האָט מיט זיך אַריבערגעפירט קיין רוסלאַנד סירקינס אַמאָליגער חבר מירקין, וואָס האָט דעם אַרכיוו פאַרברענט אין די צייטן פון בירגער־קריג אין אוקראַינע (נאָך דער באָלשעוויסטישער רעוואָלוציע).

דאָזיגער גיט אין דער אמתן אַוועק די בכורה די אינטערעסן פון א י י ן קלאַס לגבי די אינטערעסן פון אַלע אַנדערע קלאַסן אין פאָלק, פונקט ווי דער ציוניזם וואָלט געוועט די באַוועגונג פון איין קלאַס, און ער קען דערפירן דערצו, אַז די אַנדערע קלאַסן זאָלן ווערן אָפּגעשטויסן פונם ציוניזם. אַ חוץ דעם איז קלאָר, אַז ביי דעם איצטיגן מצב אין ציוניזם וועט די פּאָליטיק פון דער באַוועגונג אוודאי זיין אַ רעאַקציאָנערע. וועט מען אָבער פונאַנדערשיידן צווישןביידע מינים אַרבעט — פאַרן ציוניזם און פאַרן גלות — קען דערפון אַרויסקומען אַ טובה פאַר זיי ביידן.

מיטן דאָזיגן קוק אויף דער פראַגע האָט „חירות״ — צום ערשטן מאָל אין דער ציוניסטישער באַוועגונג — געלאָזט הערן די פאָדערונג, אַז מען זאָל זיך רעכענען מיט דער קלאַסן־דיפערענצירונג אין לעבן פון אידישן פאָלק און ניט פאַרוואַנדלען די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע מיט איר איבער־קלאַסן־כאַראַקטער אין אַ פּאָליטישע און עקאָנאָמישע פּאַרטיי פאַר קעגנוואַרטס־אַרבעט, וואָס וועט ממילא מגולגל ווערן אין אַ קלאַסן־פּאַרטיי. די ווייטערדיגע אַנטוויקלונג פון די ציוניסטישע ענינים און דער אַריינשטראָם פון ברייטע מאַסן אין דער ציוניסטישער באַוועגונג האָט מיט דער צייט געפירט דערצו, אַז דידאָזיגע מיינונג פון „חירות״ איז געוואָרן אויך די אָנגענומענע מיינונג פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע, הגם די אָרטיגע ציוניסטישע לאַנד־אָרגאַניזאַציעס האָבן ניט געקענטביישטיין די תאוה פון „משפיע זיין אויפן גאַנג פון לעבן״ און זיינען מגולגל געוואָרן אין קלאַסן־פּאַרטייען.

כאַראַקטעריסטיש פאַר „חירות״ איז געווען, אַז זי האָט געפאָדערט אַזאַ מין פונאַנדערטיילונג צווישן די צוויי מינים אַרבעט — פאַרן ציוניזם און פאַרן גלות — ניט אַליין פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, נאָר אויך פון זיך און פון איר שטרעבן צו אָרגאַניזירן דעם אידישן המון פאַרן ציוניזם. א ו י ך ד ע ר א י ד י ש ע ר ה מ ו ן א י ז נ י ט פ ו ן א י י ן פ ע ל ג ע ש נ י ט ן. „אין ציוניסטישן פּרט איז דער המון ווי פון איין שטיק געגאָסן, ער קען דאָ פאַרמאָגן נאָר איין שטרעב, איין ציל און באַלאַנגען צו איין אָרגאַניזאַציע, וואָס וועט איינזאַפּן די פּראָגרעסיוווסטע געדאַנקען. אָבער אין פּרט פון עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינטערעסן אין גלות — איז דער המון פונאַנדערגעטיילט לפי זייבע באַדערפע־נישן, לפי זיין באַנעם און בילדונג״, ער דאַרף דעריבער צוליב דידאָזיגע טאָג־אינטערעסן זיך אָרגאַניזירן אויף אַן אַנדער אופן, לפי די אינטערעסן פון די פאַרשידענע שיכטן.

אים דאָזיגן פּונקט און אויך אין דער פראַגע וועגן דעם סאָציאַליסטישן כאַראַקטער פון דער אידישער מדינה, וועגן דער קאָלאָניזאַציע אויף קאָאָפּעראַטיווע יסודות און וועגן פאַרפירן אַ קאַמף קעגן דער ממשלה פון די אַסימי־לאַטאָרן האָט „חירות״ אָנגענומען סירקינס מיינונגען. ניט אַזוי אָבער אין

אַנדערע פֿראַגן, וואָס זײַנען פֿאַרבליבן שטרײַט־פּונקטן. אַזוי למשל, איז מען זיך, ווײַזט אויס ניט צונויפֿגעקומען אין דער פֿראַגע וועגן „קולטור־אַרבעט". די „אַלגעמיינע ציוניסטן" זײַנען געווען קעגן אַרײַננעמען די קולטור־אַרבעט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, ניט נאָר צוליב דעם וואָס דער גאַנצער ענין איז זיי פֿרעמד געווען און זיי האָבן אין אַזאַ מין אַרבעט קיין באַדערפֿעניש ניט געפֿילט, נאָר אויך צוליב זייער זאָרג פֿאַר א ח ד ו ת אין דער אָרגאַניזאַציע און צוליב טעמים, וואָס זײַנען געווען נאָענט צו די טעמים פֿון „חירות" אין פֿראַגן פֿון עקאָנאָמישער און פּאָליטישער גלות־אַרבעט. פֿאַרקערט, די לײַט פֿון דער „דעמאָקראַטישער" פֿראַקציע און די „גײַסטיגע" ציוניסטן האָבן געקעמפֿט — מיט דיסקוסיעס און אפֿילו אָבסטרוקציעס — פֿאַר אַרײַננעמען די „קולטור־אַרבעט" אין ציוניזם. „חירות" האָט געקלערט, אַז „דער ציוניזם, ווי אַ פּרײַהײַטס־באַוועגונג, וועט אויך פֿירן צו דער אויפֿלעבונג פֿון אידישן קולטור־שאַפֿן, אַז זי וועט אַנטוויקלען און בולט אַרויסווײַזן די אָריגינעלקייט, די איין־און־איינציגקייט פֿון זײַן קולטור, אָבער דערווײַל בעת די פֿראַגע וועגן די פּרינציפּן פֿון דאָזיגן קולטור־שאַפֿן זײַנען נאָך ניט גאָר אינגאַנצן קלאָר, קען „חירות" זי אָוועקשטעלן נאָר צו דיסקוסיע און צו אַ ווײַטערדיגן באַטראַכטן. ווי עס ווײַזט אויס, האָבן די חברים פֿון „חירות" אין פֿראַגן פֿון שפּראַך און קולטור ניט אָנגענומען די מיינונגען פֿון סירקינען.

אויך דער ענין וועגן קאָלאָניזירן די שכנותדיגע לענדער פֿון ארץ־ישראל — אל־אַריש, ציפּערן — וואָס דוד טריטש פֿלעגט ניט מיד ווערן אים אויפֿצוהייבן אויף די ציוניסטישע קאָנגרעסן און סירקין פֿלעגט אים דערבײַ שטיצן — איז אין דער אָרגאַניזאַציע „חירות" פֿאַרבליבן אַ דיסקוסיע־פֿראַגע.

ב.

דער קאַמף קעגן איק"א האָט באַדאַרפֿט צו דינען ווי אַן אַרכימעדישער פּונקט אויף אויפֿצוהייבן די אידישע פֿאָלקס־מאַסן קעגן דער אַסימילאַטאָרישער בורזשואַזיע און אויסנוצן אירע קאַפּיטאַלן אויף פֿאַרווירקלעכן דעם ציוניזם. די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע פּראָפּאַגאַנדע האָט זיך דערווײַל נאָך געפֿירט כמעט נאָר בעל פּה און אין עטלעכע פֿלוגבלעטלעך פֿאַר דער אינטעליגענץ. אַצינדער האָט „חירות" שוין געקלערט אויפֿצושטעלן אַ „פֿאָלקס־צײַטונג", וואָס זאָל „באַלויכטן אַלע ציוניסטישע פֿראַגן פֿון „חירות"יסטישן קוק־ווינקל און אין די אינטערעסן פֿונם המון". אַ באַשלוס האָט מען אָנגענומען וועגן אַזאַ צײַטונג, אָבער ער איז פֿאַרבליבן אַ פּראָיעקט. דערווײַל, ביז וואַנען מען וועט קומען צו אַ צײַטונג, האָט „חירות" געוואָלט האָבן אַן אָרגאַן פֿאַר איר אָרגאַניזאַציע. און זי האָט אַרויסגעגעבן אַ זשורנאַל מיטן נאָמען „דער המון". פֿונם זשורנאַל איז

אַרויס נאָר איין בראָשור, וואָס אַלע אירע אַרטיקלען, אַ חוץ איינעם, זיינען געשריבן געוואָרן פון סירקין.

עס הערט זיך די דונערשטים פון אַ מלחמה פונם דאָזיגן העברעאישן נאָמען, וואָס אין אידיש האָט ער גאָר אַ באַזונדערן פירוש: „המון” מיינט אין אידיש — אין זידל־לשון — נידעריגע מינים מענטשן, דלפונים, עם־הארצים, וואָס טאָרן ניט אַריינקומען צווישן נגידים און למדנים. סירקין האָט דעמדאָזיגן זלזול־נאָמען אויפגעהויבן אויף זיין פאָן, וואָס האָט געדאַרפט ווערן די פאָן פון אויפשטאַנד פאַר די אידישע פאָלקס־מאַסן און איבעראַנדערשן די אידישע געשיכטע. דעם עיקר, דעם תוך פון זיין סאָציאַליסטישער תורה, זיין ליבע און זיין גלויבן האָט סירקין אַריינגעלייגט אינם דאָזיגן זידל־נאָמען.

סירקין ווערט ניט מיד קלאָר צו מאַכן נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל, אַז די אידישע נויט איז ניט קיין צופאַל־זאַך, נייערט אַ פועל־יוצא פון דער אידישער געשיכטע אין גלות, און אַז פאַר דערדאָזיגער נויט איז קיין אויסוועג ניטאָ אינם גלות־לעבן. „כדי צו קענען לעבן און האָבן אַ קיום צווישן די פעלקער, זיינען אידן געווען גענויט זיך צו פאַרנעמען מיט אַזעלכע עסקים, וואָס די אַרומיגע געזעלשאַפט האָט זיי באַדאַרפט האָבן צו יענער צייט, און וואָס פאַר די אידן איז דאָס געווען גרינגער דורכצופירן איידער פאַר אַנדערע”. אָבער אין דעם מאָמענט, ווען די אַנדערע פעלקער האָבן אַליין גענומען זיך פאַר די אידישע מלאכות און פרנסות, פלעגן זיך אָנהויבן רדיפות און גזירות, וואָס האָבן זיך פאַרענדיגט מיט גירושים. אין אונזערע צייטן האָבן די פעלקער פון צענטראַל־ און־מזרח־אייראָפּע אָנגעהויבן קוקן אויף אידן ווי אויף איבעריגע מענטשן פאַר דער געזעלשאַפט. און דאָס שטעלט אַוועק די אידישע מאַסן אין אַ באַזונדערן מצב. ס׳רוב אידן זיינען „פּראָלעטאַריער, וואָס לעבן ניט פון אַרבעט; נאָר אַ קליינער טייל פון זיי איז שייך צום אַרבעטס־פּראָלעטאַריאַט”. די אידישע אַרבעט איז געוואָרן איבעריג פאַר די אַרומיגע פעלקער, וואָס דער איד זיצט צווישן זיי, און דעריבער „רודפט מען אים, דריקט מען אים און טרייבט אים אַרויס פון איין לאַנד אין צווייטן, און באַשערט איז אים דאָרטן — קערפּערלעכער און מאָראַלישער אונטערגאַנג”. „ער פאַרנעמט זיך מיט די מיאוס׳טע מלאכות און געשעפטן — — און ווערט מגולגל אין אַ שווערע משא פאַר זיך אַליין און פאַר דער וועלט: אָט דאָס איז ער — דער אייביגער אידישער וואַנדערער וואָס די קללה פון דער געשיכטע האָט אַראָפּגענידערט אויף זיין קאָפּ”.

סירקין זעט די לאַגע און די אַרבעטס־באַדינגונגען פונם אידישן אַרבעטס־פּראָלעטאַריאַט, וואָס איז „מער געדריקט איידער יעדער פּראָלעטאַריאַט פון אַן אַנדער פאָלק”: „ער איז פאַרנומען אין די אָרימסטע מלאכות און פונדעסט־וועגן ליידט ער נאָך פון אַרבעטסלאָזיגקייט”. דידאָזיגע ווערטער זיינען געזאָגט

געוואָרן אין אַ צייט, בעת די אַרבעטסלאָזיקייט פון גרויסע מאַסן איז נאָך ניט געווען אַ מכה פאַר די מדינות פון דער גאָרער וועלט. אָבער שוין דענסטמאָל איז סירקין געקומען צו דעם אויספיר, אַז דער „גרויסער איבעריגער אידישער המון האָט קיין שום אויסקוק ניט אַריבערצוגיין אין גלות צו פּראָדוקטיווער אַרבעט".

אמת, דערווייל ווערט דעם אידישן המון אַביסל גרינגער צוליב דער אויסוואַנדערונג אין די לענדער פון יענער זייט ים. שוין צענדליגער יאָרן, ווי עס גייט־אָן דידאָזיגע עמיגראַציע און „ס'איז שוין כמעט קיין לאַנד ניט פאַראַן, וואו אידן זיינען דאָרטן ניט צעזייט און צעשפּרייט, אויב מען לאָזט זיי נאָר אַריין", אָבער דידאָזיגע עמיגראַציע איז נאָר אַ גיכע הילף, אויף אַ צייט, אָבער ניט אויף דורות", זי איז אַן אויסהילף פאַר דער נויט פון מאָמענט, אָבער ניט קיין היסטאָרישער ענטפער אויף די יסורים פון גלות".

סירקין זעט אויך די צוקונפט פון דער אידישער עמיגראַציע: דער אידישער היימלאָזער עמיגראַנט נעמט זיך אין די נייע לענדער פאַר די אָרימסטע מלאכות, וואָס זיינען נאָך געבליבן אָפן פאַר אים, אָבער דערדאָזיגער באַנייטער און מער צעשפּרייטער גלות „וועט אים ניט געבן די מעגלעכקייט זיך צו אַנטוויקלען ווי אַן אַרבעטער־קלאַס, נאָר פונקט פאַרקערט, ער וועט אים שטויסן זיך אַריבערצוכאַפּן צום בירגערלעכן קלאַס און וועט פון אים מאַכן אַ אַנטי־סאָציאַלן עלעמענט אין דער וועלט", און ווידעראַמאָל וועט מען אים אַרויסשטויסן פון דער געזעלשאַפט, בעת ער וועט שוין האָבן אָפּגעטאָן זיין שליחות.

און בעת אַלע לענדער פון עבר לים נעמען אויף צענדליגער טויזנטער עמיגראַנטן און קיין שום וואָלקענדל פאַרפינסטערט ניט אינפלוג די הימלען פון דער איינוואַנדערונג אין גרעסטן איינוואַנדערונגס־לאַנד פון יענע צייטן, שטעלט זיך אָוועק סירקין און זאָגט, אַז ניט אַליין ענגלאַנד (וואָס האָט שוין ד'ענסטמאָל אָנגעהויבן פאַרשן די איינוואַנדערונג, כדי זי צו באַגרעניצן), נאָר אויך אַמעריקע גרייט זיך „אַרויסגעבן געזעצן קעגן דער איינוואַנדערונג פון אידן". דעריבער האָט ניט דער אידישער המון קיין שום האָפענונג אויסגעלייזט צו ווערן פון זיין נויט, סיידן עס זאָל בטל ווערן די עיקר־סיבה פון זיין לאַגע — דער גלות, דורך דער פאַרווירקלעכונג פון ציוניזם. „יעדער אַנדער ענטפער איז קעגן די היסטאָרישע אינטערעסן פונם אידישן המון".

ג.

ווער וועט אַרויספירן דאָס אידישע פאָלק פון גלות צו פרייהייט? דער „המון" אין זיין בונד מיטן ציוניזם. דערווייל שפּילט נאָך דער „המון" קיין שום ראָליע ניט אין ציוניזם און דאָס איז אויך די סיבה פאַר דער שוואַכקייט פון דער

באַוועגונג. „ניט אויסנווייניגסטע מניעות האַלטן אָפּ די אידישע גאולה אין ציוניסטישן גייסט, נאָר אינעווייניגסטע שטרויכלונגען, וואָס שטאַמען פונם פאָלק אַליין". קיין שום געזעלשאַפטלעכע באַוועגונג דערגרייכט ניט איר ציל, ביז וואַנען זי האָט ניט געפונען איר נאַטירלעכן פאַנען־טרעגער, אָט יענעם „קלאַס, וואָס איז געגנויט צוליב זיינע לעבנספאַרהעלטענישן צו זוכן אין איר אַ היילונג פאַר זיינע ליידן, פאַר זיינע צרות". און אָט, די שטאַרקע כוחות, וואָס זיינען נויטיג פאַר דער פאָלקס־באַפרייאונג, זיינען נאָך ניט אויפגעוועקט געוואָרן אין אידישן פאָלק.

„דער ציוניזם קען אַרויסגיין פונם קריזיס און ווערן אַן אמתע באַוועגונג פאַר פאָלקס־באַפרייאונג נאָר דענסטמאָל, ווען ער וועט זיך אָנשפּאַרן אויף יענעם עלעמענט אין אידישן פאָלק, וואָס איז פאַרקניפּט מיט אים אין זיינע לעבנס־באַדערפעענישן און איז מסוגל צו קעמפן פאַר זיין ציל און צו לעבן פון זיינטוועגן. דער ציוניזם מוז ווערן אַ פאָלקס־באַוועגונג פון מיליאָנען אידן וואָס פאַרמאָגן ניט קיין לאַנד, קיין רו, קיין אַרבעט, קיין שפּראַך, קיין קולטור; און אויב זיי זיינען שוין יאָ אַרבעטס־לייט, ווערן זיי געדריקט מער פון אַלע אַנדערע אַרבעטער אין דער וועלט, און אויב זיי זיינען קרעמער, פאַרמיטלער, לופטמענטשן — זיינען זיי איבעריג פאַר דער וועלט, וואַנדערן אום פון איין לאַנד אין צווייטן, פון איין געשעפט צום צווייטן, פון קלאַס צו קלאַס, פון קולטור צו קולטור, פון שפּראַך צו שפּראַך און געפינען אין ערגיץ ניט קיין רו־אָרט, קיין פרייהייט. דער אידישער המון איז פאַרקניפּט מיטן ציוניזם אין אַ לעבנס־בונד און ער איז מסוגל זיך אויפצוכאַפּן און זיך אַוועקצושטעלן אין צענטער פון דער באַוועגונג, איר אָפּצוגעבן זיינע כוחות און זי דערפירן ביז צום היסטאָרישן נצחון".

סירקינס גלויבן אין דער היסטאָרישער שליחות פונם אידישן המון פאַר־פירט אים ניט ביז צו אַ אידעאַליזאַציע, ביז צו אַ בלינדער פאַרשענערונג פונם דאָזיגן המון אין איצטיגן מאָמענט. ער פאַרמאַכט ניט די אויגן אויף זיין איצטיגער גרינגוועררטיגקייט און גייסט־אָרימקייט. ער ווייסט גאַנץ וואויל, אַז דער אידישער המון איז תיכף אַוועק פון חיבת־ציון, „ווי נאָר ס'איז קלאָר געוואָרן, אַז אויפן וועג פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל באַגעגנט מען גרויסע שוועריקייטן און אַז בכלל פאָדערט זיך דאָרטן אַ ספּעציעלער סדר און אַ שווערע און לאַנגע אַרבעט". סירקין ווייסט, אַז דער המון קוקט אויס מיט התלהבות אויף דער גלייכבאַרעכטיגונג אין רוסלאַנד ניט כדי זיך צו אַנט־וויקלען ווי אַן אידישער פראָדוקטיווער אַרבעטער־קלאַס, נאָר פאַרקערט, אַז ער גאַרט אַריבערצוגיין צום בירגערטום, און ער זעט אפילו ווי דער אידישער פראָלעטאַריאַט שרייט מיטן מויל: „סאָציאַליזם, סאָציאַליזם!" און אין דער אייגענער צייט קלערט ער גאָר ווי אַרויפצוכאַפּן זיך אויף די אויבערשטע

שטאַפּלען פון דער געזעלשאַפט און פאַרוואַנדלט װערן „אין אַ אַנטי־סאָציאַלן עלעמענט אין דער וועלט". ער ווייס וועגן דעם לעבן־און־אַרבעט־שטייגער פון די אידישע עמיגראַנטן אין ענגלאַנד און אַמעריקע „וואו גרויסע טיילן פונם המון האָבן זיך שוין אַריבערגעכאַפּט אינם גן־עדן פון קליינבירגערטום". אָבער ווייל ער גלויבט אין דער באַשערטער שליחות פונם המון, קעמפט ער פאַרן המונ'ס נשמה, שטורעמט ער קעגן יענע, וואָס האַלטן אונטער די גייסטיגע אָרימקייט פונם המון. און דעריבער — ווען ער שרייבט אין דייטש, פאַלט ער אָן אויף די בורזשואַזע און סאָציאַליסטישע אַסימילאַציע, און שרייבט ער העברעאיש, טרעט ער אַרויס קעגן דעם בעל־הבתישן ציוניזם, און אַז ער שרייבט אידיש, שיסט ער זיינע פיילן קעגן דעם „בונד".

ד.

מיט גרויס חריפות נעמט ער פונאַנדער דעם „בונדס" טענות קעגן ציוניזם, וואָס בייטן זיך כסדר. אָט פּרואווט דער „בונד" אויפצווייזן די אידישע אַרבעטער, אַז דער ציוניזם איז סך הכל אַ המצאה פון די אידישע אונטערנעמער, וואָס זיינען אויסן מיטן ציוניזם אָפּצורייסן די אַרבעטער פונם קלאַסנקאַמף און דערווייל זיי האַלטן ביי נידעריגע שכירות. אויב דערדאָזיגער טעם וואָלט טאַקע געווען אַן אמתער, האָט ער באַדאַרפט אויפדעקן די שאַנד פון ציוניזם און אים געבן אַ טויט־קלאַפּ אין מאָראַלישן פּרט. אָבער מען ווייס ניט פאַרוואָס און פאַרוועץ, און דער „בונד" האַלט זיך ניט לאַנג ביי דעמדאָזיגן טעם און זוכט זיך אויס אַ צווייטן טעם: דער קאַפּיטאַל פון דער אידישער בורזשואַזיע געפינט זיך שווער אַן אַרבעטס־פעלד, ווייל דער אַנטיסעמיטיזם דריקט דעם אידישן קאַפּיטאַליסט, זוכט ער דעריבער אַן אייגן לאַנד מיט פרייהייט פאַרן נאַציאָנאַלן אידישן קאַפּיטאַל, אַ זיכערן אָרט פאַר אינוועסטירונגען און היבשע רווחים. נאָר אויך דערדאָזיגער טעם האַלט זיך עפּעס ניט לאַנג און עס באַווייזט זיך אַ שפּאָגל־נייע ראיה קעגן ציוניזם: די אידישע בורזשואַזיע פאַרמאָגט כל טוב, איר פעלט באמת גאָרנישט אַ חוץ פּ אָ ל י ט י ש ע ה ע ר ש ו נ ג, האָט זי דעריבער צוגעקלערט דעם ציוניזם, דעם רעיון פון אַ אידישער מדינה, כדי נאָכצוגעבן איר תאוה פון הערשונג. און אָט אַזוי בייטן זיך כסדר די טעמים פון „בונד" קעגן ציוניזם, איינער נאָכן צווייטן פאַרלאָזן די אַנטי־ציוניסטישע טעמים דעם שלאַכטפעלד, בעת זיי האָבן שוין אָפּגעטאָן זייער שליחות פאַרן מאָמענט און זייער „אמת" האָט זיך מיט דער צייט אויסגעוועפּט.

סירקין מאַכט חוזק פון דידאָזיגע בונדישע געדאַנקען־טענץ, וואָס באַנייען זיך פון טאָג צו טאָג און זיינען אויסן נאָר איין זאַך: אויפצווייזן, אַז דער ציוניזם איז ניט אַנדערש ווי דער אינטערעס פון דער אידישער בורזשואַזיע. אַזאַ מין בילבול אויף דער פרייהייטס־באַוועגונג, אויף דעם גאולה־שטרעב

פונם געפּייניגסטן פאָלק צווישן אַלע פעלקער פון דער וועלט, איז לעכערלעך און שענדלעך באַגלייך, „אַ אומזיניגקייט און אַ היסטאָרישער ליגן". אפילו יענער, וואָס איז ניט מסוגל זיך דערגרונטעווען ביז צו דער טיפקייט פונם ציוניזם, קען פונדעסטוועגן זען, ווי די טאָג־טעגלעכע ווירקלעכקייט פרעגט אָפּ און לייקנט אָפּ דידאָזיגע אַנטי־ציוניסטישע „קלאַסן־טעאָריע". ווי אַזוי קען מען דאָס זען אין ציוניזם דעם קלאַסן־אינטערעס פון דער בורזשואַזיע, בעת די בורזשואַזיע גופא מיט אירע פירערס און משרתים, מיט אירע רבנים, שרייבער און שמשים האָט פיינט דעם ציוניזם שנאת מות און זשאַלעוועט ניט קיין טירחה און קיין געלט אויף אויסצוגעפינען וועגן ווי פּטור צו ווערן פון אים. אפילו „די שנאה צום ציוניזם, וואָס האָט זיך איר נעסט געפונען אין די הערצער פון די אַסימילאַטאָרישע סאָציאַליסטן איז דאָך אויך ניט מער ווי אַ פאַרשאָלטענע ירושה פון דער בורזשואַזיע". און ווי אַזוי קען מען דאָס זען אין ציוניזם דעם אויסדרוק פון דער בורזשואַזער „גלות־פּסיכאָלאָגיע", בעת די אידישע בורזשואַזיע האָט פאַר זיך איר אייגענע, בולט־כאַראַקטעריסטישע גלות־פּסיכאָלאָגיע: „אַסימיליר זיך, ווער נעלם ווי אַ איד, באַהאַלט זיך אויס, כדי מען זאָל דיך ניט דערזען און ניט געפינען, ווי אַ גנב אין דער פינסטער, בייט דעם פּרצוף, די פעל — אָט דאָס זיינען דאָך די וועגן, וואָס די אידישע בורזשואַזיע ווערט אויף זיי געשטופּט צוליב דער גזירה פון איר פּאָליטישן גלות", אָט קעגן דעראָזיגער גלות־פּסיכאָלאָגיע פון ציוניזם איז אויפגעשטאַנען דער ציוניזם, וואָס איז די אמתע באַוועגונג פון אידישן אויפשטאַנד, ער און ניט דער אַסימי־לאַטאָרישער סאָציאַליזם: „ווען ניט דער ציוניזם וואָלט די אַסימילאַציע געוואָרן ער היסטאָרישער אידעאַל פון גאַנצן אידישן פאָלק".

ה.

אָבער קעגן אַלע ראיות און חקירות פון סירקינען האָט דער „בונד" געקענט ארויסטרעטן מיט אַ ראיה, וואָס איז אויך געווען גענומען פון דער טאָג־עגלעכער ווירקלעכקייט: ווער זיינען דאָס יענע, וואָס שטייען בראש פון ציוניזם, אויב ניט בורזשויעס? ראיות האָבן דעם „בונד" ניט געפעלט אינם אָזיגן פּרט. יעדער פאָרזיצער פון אַ ציוניסטישן פאַריין אין שטעטל איז דאָך עווען פון די בורזשויעס. און אויב ס'איז געשען אַ נס און אַ אידישער אונטער־עמער האָט אַמאָל גענומען אַ שקל אָדער גאָר געקויפט אַן אַקציע פון קאָלאָ־יאַל־באַנק, איז דאָך דאָס אוודאי געווען אַ לעבעדיגע ראיה, אַז דער ציוניזם אָט אַ בירגערלעכן כאַראַקטער (כדי אויסצומאָלן דעם שטייגער פון די וויכוחים זין דעם פּרט, איז כדאי צו ציטירן אַ ווערטל פון יענע צייטן: אין דווינסק אָט אַמאָל געלעבט דער באַוואוסטער פאַבריקאַנט זאַקס, וואָס איז געווען פאַר־עכנט צווישן די ציוניסטן און דער „בונד" פלעגט תמיד אַריינשלעפּן זיין

נאָמען אין די וויכוחים. אַז ער איז נפטר געוואָרן האָט דער יונגער חיים ווייצמאַן דענסטמאָל אַ זאָג געטאָן: געשטאָרבן נאָך אַ ראיה קעגן ציוניזם). וואָס האָט סירקין געהאַט צו ענטפערן אויף דערדאָזיגער בונדישער טענה, וואָס איז אין יענע צייטן געווען זייער אַ שטאַרקע? ער נעמט זי אויף דידאָזיגע טענה, ווי אַן אייגענע. ער פּרואווט ניט דאָסמאָל אויפצווייזן, לפי זיין שטענדיגער אָפּשאַצונג, אַז די בורזשואַזיע, וואָס שטייט בראש פון ציוניזם, איז ניט יענע פעטע און גראָבבייכיגע בורזשואַזיע, וואָס טראָגט די פאָן פון אַסימילאַציע, נאָר דער עיקר גאָר דאָס מאָגערע, מיטלבירגערלעכע בירגערטום, וואָס האָט זיך נאָך זייער ווייניג אויפגעהויבן העכער פון די פּלייצעס פונם אידישן המון און דעריבער איז זיין צובונד צום אידישן גורל נאָך ניט אויסגעמעקט פון זיין באַוואוסטזיין און זכרון. סירקין פאַרנעמט זיך דאָסמאָל ניט מיט אַזאַ מין אַנאַליז. ער זאָגט „יאָ!", דער פאַקט, וואָס די בונדיסטן ווייזן אים אויף איז אַ ריכטיגער, מערניסט זייער אויסטייטשונג פונם פאַקט איז אַ פאַלשע.

„אוודאי שטייט איצטער די בורזשואַזיע אין מזרח־וואַנט פון ציוניזם, אָבער זי איז צו דער באַוועגונג צוגעשטאַנען ניט צוליב אירע קלאַסן־אינטערעסן, נאָר צוליב איר נאַציאָנאַלן געפיל און גייסטיגן אינטערעס. זי איז משפיע אויפן גאַנצן ציוניזם, ווייל זי שטייט פאַרן עמוד, זי האָט די דעה, ווייל זי גיט אויך אַביסל די מאה. זי שטייט בראש, ווייל זי האָט אויף דעם אַ הכשר, ווייל די באַוועגונג האָט זיך נאָך ניט אויף אַזוי ווייט פונאַנדערגעוואַקסן, אַז די קלאַסן־פּסיכאָלאָגיע פון אירע אמתע פאַנען־טרעגער זאָל אַרויסטרעטן פון איר פּאָליטישער באַהעלטעניש. דער ציוניזם איז בירגערלעך ניט צוליב דעם, וואָס ער שפּיגלט אָפּ די קלאַסן־אינטערעסן פון דער בורזשואַזיע, נאָר ווייל די פּסיכאָלאָגיע און די קלאַסן־אינטערעסן פונם אידישן המון האָבן נאָך ניט אָנגעהויבן זיך אָפּשפּיגלען אין דער באַוועגונג".

סירקין זעט פאָרויס מיט אַזאַ זיכערקייט, מיט אַזאַ גלויבן דעם אויפקום פון אידישן המון ווי אַ כוח, וואָס וועט פאַרווירקלעכן דעם ציוניזם און אַרויפלייגן אויף אים זיין שטעמפּל, אַז ער זאָגט אויף זיין שטייגער, און מיט ציוניסטיש־רעוואָלוציאָנערער העזה אויפן זעלבן משקל, ווי עס איז געזאָגט געוואָרן ערב פראַנצויזישע רעוואָלוציע:

„אַצינדערט איז די בורזשואַזיע אין ציוניזם אַלצדינג; אָבער פון אַ היסטאָרישן קוק־ווינקל איז זי גאָרנישט".

ו.

אין יענע צייטן, אונטערן דרוק פון ציוניזם, וואָס האָט זיך אַלץ ווייטער געשטאַרקט, האָט דער „בונד" אָנגעהויבן זיך אַרומטראָגן מיטן געדאַנק אַנטקעגן־צושטעלן דעם ציוניזם אַ במקום, אַ סוראָגאַט — די אידישע אויטאָנאָמיע אין גלות. ס'איז געווען טשיקאַווע, אַ מין איראָניע אין דער געשיכטע פון אידישן סאָציאַליזם, אַז דווקא יענע אָרגאַניזאַציע, וואָס איז געווען דער פאָרשטייער פון די אידישע אַרבעטער פאַר דער וועלט, האָט גאָרנישט ניט געוואָלט וויסן וועגן אַ אידישער ספּעציעלער עקאָנאָמיק, וואָס איז שטאַרק הינטערשטעליג און ליידט פון פאַרשידענע חולאת'ן. מאַסן בונדישע חברים פלעגן פאַרלאָזן זייער אַלטע היים, זייער אָרגאַניזאַציע מיט איר פּאָליטישן רעוואָלוציאָנערן קאַמף, פלעגן אויסוואַנדערן אויף יענער זייט ים, און פונדעסטוועגן האָט זייער פּאַרטיי ניט מודה געווען, אַז ס'איז פאַראַן אַ אידישע עמיגראַציע ווי אַ פּראָבּ־לעם פון אידישע מאַסן. זי האָט ניט געזען אינם לעבן פון אידישן אַרבעטער קיין ספּעציעל אידישע פראַגן, ניט געפילט דאָס באַדערפעניש אויפצושטעלן ספּעציעלע, נאַציאָנאַלע אָרגאַנען אויף צו פאַרריכטן די חסרונות פון דער אידישער עקאָנאָמיק. פון אַלע פאַרפלאָנטערטע און אָנגעווייטיגטע ענינים פון אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן האָט דער „בונד" אַרויסגענומען נאָר איין אינטערעס פון נאַציאָנאַלן כאַראַקטער, די אידישע קולטור — און אויך דאָס אין אַ כלומרשטער „קלאַסן־פאָרם" — אַ נאַציאָנאַלע קולטור, וואָס פון איר איז אָפּגעשניטן העברעאיש און בכלל אָפּגעריסן דער צוזאַמענבונד מיט דער אידישער געשיכטע.

דער געדאַנק וועגן אידישער אויטאָנאָמיע אין גלות, וואָס שמעון דובנאָוו איז געווען זיין ערשטער אָנזאָגער און וואָס דער „בונד" האָט אים אויפגענומען ערשט נאָך דעם, ווי דער צוזאַמענפאָר פון דער עסטרייכישער סאָציאַלדעמאָ־קראַטיע אין ברין (1899) האָט איבערגענומען די תורה פון קאַרל רענער וועגן איבעראַנדערשן די עסטרייך־אונגאַרישע מלוכה אין אַ מדינה פון נאַציאָנאַלי־טעטן מיט קולטור־אויטאָנאָמיע פאַר יעדער נאַציע, — דערדאָזיגער געדאַנק האָט זיך פאַרשפרייט אויך צווישן ציוניסטן. אין אַ צייט אַרום האָבן אַלע אידישע פּאַרטייען און אויך פועלי ציון אָנגענומען דעם לאָזונג פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, הגם אין פאַרשידענע נוסחאות. איינע פון די נאַציאָנאַלע שטרע־מונגען אין אידישן סאָציאַליזם האָט אפילו דערזען אין דער אידישער גלות־אויטאָנאָמיע אַן עיקר־יסוד און געמאַכט אים פאַר אַ עיקר־פּונקט אין דער פּאַרטיי־פּראָגראַם, געזען אין דער אויטאָנאָמיע אַ נויטיגן שטאַפּל פאַר דער פאַרווירקלעכונג פונם ציוניזם אָדער טעריטאָריאַליזם (סיימיסטן). אויך דער אַלגעמיינער ציוניזם פון רוסלאַנד האָט אַדאָפּטירט די תורה פון אויטאָנאָמיע

אין גלות („העלסינגפאָרסער פּראָגראַם"). סירקין האָט געלייקנט גאָר אינגאַנצן אין דערדאָזיגער תורה. ער זעט ניט אינם גלות־לעבן וואָסער ניט איז האָפענונג אויף אויפבויען אַ נאַציאָנאַלן לעבן, און ער פרעגט אָפּ דעם עיקר־יסוד פאַר אַ נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע: צי איז טאַקע אמת, אַז דאָס פאָלק אַליין וויל גאָר אָהפּיטן די איצטיגע פאָרמען פון דער אידישער קולטור? צי זיינען אידן גרייט פאַר זיי צו קעמפן?

סירקינס מיינונג וועגן דער שפּראַכנפראַגע ביי אידן ווייסן מיר שוין. אַרום און אַרום האָט זיך פאַרשפּרייט דער קולט פון אידיש, אָבער סירקין איז זיך געבליבן ביי זיינס, אַז „אידיש פאַרמאָגט ניט אין זיך דעם כוח אויפצוּוועקן ליבע און התלהבות צו זיך גופא"; „די אידישע ליטעראַטור דינט ביי דעם פּראָלעטאַריאַט ווי אַ מיטל פאַר קולטור, און נאָר ווי אַמיטל"; „דער המון ניצט די זשאַרגאָן־ליטעראַטור, נאָר בכדי זיך דערנאָך צו באַפרייען פונם זשאַרגאָן". אמת, אויך די נייע העברעאישע ליטעראַטור האָט אין אָנהויב געדינט פאַר דער אידישער בורזשואַזיע נאָר ווי אַ מיטל צו בילדונג, צו השכלה און אַסימילאַציע, אָבער „ווייל די שפּראַך אַליין איז שטאַרק און שיין און איז אַריינגעפלאָכטן אין דער געשיכטע פונם פאָלק, אין זיינע געפילן און שטרעבונגען, האָט העברעאיש באַוויזן פון אַ מיטל צו ווערן אַ נאַציאָנאַלער ציל. נאָר ווען ניט דער ציוניזם, וואָלט אויך העברעאיש נעלם געוואָרן, פּונקט ווי ס'איז נעלם געוואָרן די העב־רעאישע שפּראַך אין דייטשלאַנד. — — דער ציל פון העברעאיש איז שוין ניט מער ווי אַמאָל — אַריינברענגען אייראָפּעאישע קולטור אין אידישן לעבן כדי צו אַסימילירן אידן מיט דער אַרומיגער וועלט, — אַצינדערט איז העברעאיש אויסן קלאָר צו מאַכן, באַלויכטן די אידישע לאַגע, אַנטפּלעקן די כוחות פון אידישן שאַפן, די אָריגינעלע מעגלעכקייטן, וואָס ליגן באַהאַלטן אין אידישן פאָלק. — — אָרים איז נאָך די העברעאישע ליטעראַטור, שוועך, ווייניג רירעוודיג, תמימותדיג, און אין פאַרשידענע פּרטים אויך בירגערלעך און רעאַקציאָנער — אָבער נאָך אַלעמען האָט זי אויסקוקן אויף ווייטערדיגע אַנטוויקלונג, וואָרים איר ציל איז צו דינען אַ היסטאָרישן נאַציאָנאַלן ציל. און ווייל העבראיש איז איצטער דער סימן און סימבאָל פון ציוניזם, וועט זי איניינעם מיטן וואַקסן פון ציוניזם און מיטן אויפוואַכן פונם המון צו זיין ציוניסטישן באַפרייאונגס־קאַמף רייכער ווערן, פּראָגרעסירן און זיך אַריינפלעכטן אין די לעבנס־באַדערפעניש ן".

און וואָס־זשע פאַרבלייבט דען אין רשות פון דער גלות־אויטאָנאָמיע אַ חוץ דער אידישער שפּראַך? מען ווייזט אָן אויף נאָך צוויי ענינים: אידישער געריכט, אידישע זעלבסטפאַרוואַלטונג. סירקין לייקנט אָפּ די מעגלעכקייט, אַז דאָס אידישע רעכט, דער אידישער בית־דין זאָלן זיך קענען אַנטוויקלען אין

גלות און ער גלויבט ניט אין זיין פּראָגרעסיוויקייט. ער זעט אויך ניט קיין ממשותדיגן אינהאַלט פאַר אַ אידישער זעלבסטפאַרוואַלטונג. „און אויב עס וואָלט געשען אַ נס און אידן וואָלטן שוין זוכה געווען צו זעלבסטפאַרוואַלטונג, וואָלטן זיי ניט געוואוסט וואָס אָנצוהויבן דערמיט".

סירקין שיסט סאַרקאַסטישע פיילן אין „בונד" וואָס זעט אין דער גלייכ־באַרעכטיגונג אַן ענטפער אויף דער אידישער פראַגע און אין דער אייגענער צייט חלומט ער וועגן אַ נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע אין גלות. אָט די צוויי ענינים זיינען זיך סותר איינער דעם צווייטן. די בירגערלעכע גלייכבאַרעכטיגונג איז דער שונא פון יעדן גלות־נאַציאָנאַליזם און וועט פון אים ניט איבערלאָזן קיין שריד ופליט. דער „בונד" פאַראייביגט אין זיין טעאָריעביידע זאַכן נאָר דערפאַר, ווייל ער האָט זיך וועגן דעם ניט אָנגעפרעגט ביי דעם אידישן לעבן, דערגאַנגען צו אים קלאַנגען וועגן אַ באַשלוס פון דער עסטרייכישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין ברין און ער האָט תיכף געפּסקנט, ניט מאַטערנדיג אַ סך דעם מוח, אַז אויך פאַר אידן פּאַסט זיך אַ נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע.

ווי אַ שטאַרקע ראיה פאַרן גלות־אויטאָנאָמיזם האָט מען אָנגעוויזן אויף עסטרייך, אַ לאַנד פון אַ סך פעלקער, אָט עסטרייך־אונגאַרן פון פאַר דער וועלט־מלחמה: פאַרן נאַציאָנאַלן פלאַנטער פון דערדאָזיגער מדינה האָט מען קיין בעסערן סדר ניט איידער אַ נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע פאַר יעדער אומה אין די רעמלעך פון דער בשותפותדיגער מדינה. סירקין צוטרייסלט די גזירה שוה צווישן עסטרייך און אידן: „יענער, וואָס וויל אָפּלערנען פון עסטרייך אויף די רוסישע אידן, מוז זיך נעמען דעם נמשל ניט פון די פּאָליאַקן, טשעכן אָדער רוטענער אין עסטרייך, נאָר פון אירע אידן, וואָרים אויב ניט אַזוי איז דער משל גאָר קיין משל ניט. — — אויב די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע פאַר אידן שטאַמט אָפּ פון זייערע לעבנס־באַדערפענישן, וואָלט אַזאַ מין נאַציאָנאַלע באַוועגונג באַדאַרפט שוין פון לאַנג אויפקומען צווישן די עסטרייכישע אידן".

אָבער אַזוי שטאַרק ווי ס'איז סירקינס ניט־גלויבן אין דער מעגלעכקייט פון אַ נאַציאָנאַלן לעבן אין גלות, פונקט אַזוי פעסט און שטאַרק איז זיין גלויבן אין אַ פּ אָ ל י ט י ש ־ ט ע ר י ט אָ ר י אַ ל ן א ו י ט אָ נ אָ מ י ז ם.

„אין אַ זעלבסטשטענדיגער אידישער געזעלשאַפט, וואו דער המון וועט זיין פריי און שטיין אויף זיינע אייגענע פיס אין עקאָנאָמישן פרט, וועט זיך אַנטוויקלען די העבראַישע שפּראַך, וואָס זי איז אַצינדערט שוין די שפּראַך פון ציוניזם, און וועט דענסטמאָל ווערן די שפּראַך פונם פאָלק. די שפּעטערישע גאוֹנות פונם אידישן פאָלק וועט באַניי֞ען איר יוגנט אין דערדאָזיגער שפּראַך. דער „לשון קודש" פון בית־מדרש וועט געהייליגט ווערן מיט דער שפּראַך־הייליגקייט פונם וואָכנדיגן לעבן. און אַז עס וועלן זיך אַנטוויקלען די בייע לעבנספאָרמען — אויף נאַציאָנאַלער ערד, אויף קאָאָפּעראַטיווער אַרבעט, אויף

קאָלעקטיוויזם — וועט זיך אויך אַנטוויקלען אַ נייער דין און אַ נייער משפּט, אַ פאָלקס־געזעץ, וואָס די זעלבסטשטענדיגע לעבנספאָרמען וועלן זיך אין אים אָפּשפּיגלען. אין אַ אידיש לאַנד קען געמאָלט זיין אויך אַ אידישע קולטור; אַז ס'איז פאַראַן עקאָנאָמישע און פּאָליטישע גלייכהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, אַז ס'איז פאַראַן נאַציאָנאַלע פרייהייט, איז אויך מעגלעך נאַציאָנאַלע שאַפונג".

ז.

אַקליינער אַרטיקל אונטער אַ באַשיידענעם אָבער סימבאָלישן קעפּל — „אידישע כראָניק" — האָט אונז אָפּגעהיט סירקינס ענטפער אויפן קישינע־ווער פּאָגראָם. ער רעדט ניט קיין סך וועגן די פּאָגראָמשטשיקעס און וועגן זייערע האַרן און שיקערס. סירקין דער שטראָפער, דער בעל מוסר קערט זיך אויס מיטן פּנים אויף אינעווייניג. אָבער בעת ביאַליק גיסט אויס זיין צער און צאָרן אויפן אידישן פאָלק, וואָס ליידט זיין ליידן און זיין שאַנד און ענטפערט ניט, טרעט אַרויס סירקין מיט זיין כעס קעגן דער אידישער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענץ, וואָס אויך אין אַזאַ טראַגישן מאָמענט פאַרבלייבט זי געטריי אירע האַרן אָבער ניט די געשאָכטענע ברידער און זי שפּילט זיך און טרייסט זיך מיט פאַלשע אויסטייטשונגען.

סירקין ווייס גאַנץ וואויל, אַז די רעגירונג האָט אָרגאַניזירט די פּאָגראָמען, אַז דאָס אידישע בלוט איז פאַר איר אַ מיטל קעגן דער רעוואָלוציע, אָבער ער טרעט אַרויס קעגן יענע, וואָס פּרוּוון אויסטייטשן די פּאָגראָמען נאָר ווי אַ פּועל־יוצא פון דער רעגירונגס־פּאָליטיק. „די פּאָגראָמען זיינען נאָר דער מוראדי־גער דונער אינם שטענדיגן אַנטיסעמיטישן שטורעם, וואָס אידן לעבן אונטער אים אין גלות".

און בשעת די רוסישע רעוואָלוציאָנערן און מיט זיי אינאיינעם אויך די אידישע רעוואָלוציאָנערן קומען צו אונז און ברענגען די ראיה פון קישינעווער פּאָגראָם אויף דער רשעות פון דער צאַרישער רעגירונג און אויף דער צידקות פון די רעוואָלוציאָנערן, שטייט אויף סירקין או שליידערט די רעוואָלוציאָנערן אין פּנים אַריין: „ניט פאַר דער רוסישער רעגירונג אַליין, אויך פאַר די רוסישע רעוואָלוציאָנערן זיינען אידן נישט מער ווי אַ מיטל, אַ מיטל פאַר דער רעוואָ־לוציע". און ער דערמאָנט זיי די אַלטע זינד פון דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ", בעת אַ גרופּע רעוואָלוציאָנערן האָט אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף קעגן אידן צוליב דער רעוואָלוציע *; אָנגעצינדערט, נאָכן קישינעווער פּאָגראָם, טומלען די רעוואָ־

* דידאָזיגע מעשה איז דער געשיכטע פון „נאַראָדנאַיאַ וואָליא" (צו אונזער גרויסן בזיון האָבן אויך די הענט פון אידישע רעוואָלוציאָנערן געשטעקט אין דער שיינער אַרבעט) איז געווען באַוואוסט נאָר ביי יחידי סגולה, וואָס זיינען געווען בקיאים אין דער רעוואָ־לוציאָנערער באַוועגונג. איז סירקין געקומען און דערמאָנט די מעשה אויף אַן עפנטלעכער

לוציאָנערן קעגן דער רעגירונג, וואָס וויל דערשטיקן די רעוואָלוציע אין אידיש בלוט. „די פראַגע פון אידישע פּאָגראָמען איז אין די אויגן פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערן נאָר אַ פראַגע פון רוסלאַנד, פון דער רעוואָלוציע, אָבער ניט מער. די אידישע פראַגע עקזיסטירט בכלל ניט ביז היינטיגן טאָג פאַר דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. און הגם דער אַנטיסעמיטיזם בושעוועט אין דער גאָרער ברייטער רוסלאַנד, אין די העכערע קלאַסן און ביי די נידעריגע שיכטן, און אפשר ביי די נידעריגע נאָך שאַרפער איידער ביי די העכערע, פונדעסטוועגן האָט ביז איצטער קיין שום רוסישע רעוואָלוציאָנערע גרופּע — אַ חוץ דעם הייפעלע רעוואָלוציאָנערן פון דער גרופּע „סוואָבאָדאָ” — ניט געפונען פאַר נויטיג אַרויסצוטרעטן קעגן דעם אַנטיסעמיטיזם און עפענען דעם רוסישן פאָלק די אויגן”.

זינט ווען האָבן די רוסישע רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס אָנגעהויבן זיך פאַראינטערעסירן מיט דער אידישער פראַגע? ניט אין משך פון די דריי־און־צוואַנציג לעצטע יאָרן פון פּאָגראָמען און גזירות, נאָר בעת זיי האָבן איינגעפונען, אַז מען דאַרף פירן אַ קאַמף קעגן ציוניזם און קעגן דעם „בונד”, וואָס „אפילו ער איז אין זייערע אויגן צופיל אידיש און ציוניסטיש”. און סירקין דעקט אויף אָן רחמנות די מיאוסע באַהאַנדלונג פון אידישן נאַציאָנאַליזם מצד די רעוואָלוציאָנערן און זייערע טעמים.

„זיי האָבן דערזען, אַז צווישן אידן איז אויפגעשטאַנען אַן אייגענע פריי־הייטס־באַוועגונג, אַז אידן ווילן ווערן אַ פאָלק, אַ מדינה פאַר זיך אַליין, אַ ציל פאַר זיך און ניט אַ מיטל פאַר אַנדערע, זיינען זיי תיכף אַרויסגעשפּרונגען מיט אמתער אַנטיסעמיטישער חוצפּה און האָבן אָנגעהויבן אָנוואַרפן אויף דער באַוועגונג רעאַקציאָנערישן שמוץ און בורזשואַזע שענדלעכקייט. און הגם זיי האָבן גאָר קיין אינטערעס ניט פאַרן אידישן פאָלק אין זיין אינעווייניגסטן לעבן, הגם זיי ווייסן גאָרנישט און פאַרשטייען גאָרנישט פון דערדאָזיגער באַוועג־

פאַרזאַמלונג אין בערלין נאָכן קישינעווער פּאָגראָם. דער עולם, וואָס האָט גאָר קנאַפּע ידיעות אין דער געשיכטע פון דער רוסישער רעוואָלוציע און איז געווען אָנגעזאַפּט מיטן גרעסטן יראת הכבוד צו די העלדן פון „נאַראָדנאַיאַ וואָליא”, האָט קיין שום קריטישע באַ־ציאונג צו זיי ניט דערלאָזט און איז שטאַרק געווען פאַרטשעפּעט פון דעם „חילול הקודש”, וואָס האָט געשטעקט אין סירקינס רייד. ער האָט זיי דעריבער אויפגענומען ווי אַ בלוט־בילבול אויף דער רעוואָלוציע. אין דער פאַרזאַמלונג איז געוואָרן אַ טומל און מען האָט זיך געוואָרפן אויף אים שלאָגן. אַ ידיעה וועגן דער מעשה איז דענסטמאָל דערגאַנגען צו געאָרג פּלעכאַנאָוו, דעם גרינדער און גרעסטן מומחה פון דער רוסישער סאָציאַלדע־מאָקראַטיע. ער האָט באַשטעטיגט די מעשה אינם אָפיציעלן זשורנאַל פון דער רוסישער סאָציאַלדעמאָקראַטיע „איסקרא”. דער אָפּרוף פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערן אין זייערע פאַרשידענע שטרעמונגען — נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ און אַנדערע — אויף די אידישע פּאָגראָמען פון די 80־ער יאָרן איז אַ טעמע, וואָס איז כדאי אויסגעפאָרשט צו ווערן אין אירע פּרטים.

גונג, פֿונדעסטוועגן לאָזן אַרויס דידאָזיגע קאָמיטעטן און אָרגאַניזאַציעס קעגן ציוניזם מאמרים און פּראָקלאַמאַציעס פֿול מיט עם־הארצות, מיט פֿינסטערע אַנטיסעמיטיש־רעאַקציאָנערישע שפּיצלעך. זײ קוקן אויף אידן ניט װי סאָציאַ־ליסטן, נאָר װי סוחרים; דער איד איז פֿאַר זײ ניט אַ ציל פֿאַר זיך, נאָר אַ מיטל פֿאַר דער רוסישער רעװאָלוציע. אויב עס װעט אויפֿקומען צװישן אידן אַן אײגענע פּריװײטס־באַװעגונג, קען דאָך געמאָלט זײַן, אַז עס װעט דערפֿון אַרויסקומען אַ היזק פֿאַר דער רעװאָלוציע און אידן װעלן אַביסל װײניגער מענטשן צושטעלן פֿאַר דער רעװאָלוציאָנערער אַרמײ — איז בכן דאַרף מען פֿאַרװערן אידן זײ זאָלן זיך אויפֿהויבן פֿון זײער קנעכטשאַפֿט צו אַ העכערן לעבן״.

ניט תחנונים געבעטן, נאָר עזותדיג האָט סירקין גערעדט מיט די רוסישע רעװאָלוציאָנערן, ער בעט בײ זײ ניט קײן הסכמה, אַז אידן מעגן קוקן אויף זײערע אײגענע אינטערעסן מיט אידישע אויגן. ער גיסט אויס אויף זײ זײַן צאָרן, װאָס האָט זיך אָנגעקליבן בײ אים צוליב זײער פּרעמדקײט, צוליב זײער קאַלטן גלײַכגילט צו די יסודים פֿון אַ פֿאַרשקלאַפֿטן, בײ זײ פֿאַרשקלאַפֿטן פֿאָלק, צוליב זײער טעמפּקײט און חוצפּה, בעת זײ טראָגן אַרויס זײער פּסק דין װעגן אים. ער מאַכט אפֿילו חוזק פֿון זײער מציאה װאָס זײ האָבן אויסגעפֿונען קעגן דעם ציוניסטישן קאָנגרעס, װאָס האָט געװאָלט שיקן די באַװאוסטע טעלעגראַמע צום צאַר ניקאָלאַי און האָט זי נ י ט געשיקט, — אַ מעשהלע, װאָס פֿלעגט ניט אַראָפּגײן פֿון טאָג־אָרדענונג בײ אַלע רעדנער און שרײַבער פֿון די רעװאָ־לוציאָנערע פּאַרטײען. מיר האָבן שוין פֿריער דערצײלט, װי שטאַרק װײ געטאָן עס האָט סירקינען דער פּראָיעקט פֿון דערדאָזיגער טעלעגראַמע און װי ער האָט זיך געפֿלײסט, אַז מען זאָל די טעלעגראַמע ניט אָפּשיקן, נאָר דעם ליגן פֿון דער טענה אין מויל פֿון די אַנטי־ציוניסטן האָט ער ניט געקענט איבערטראָגן. איז דאָך געװען אַ מעשה און די פֿילענדישע סטודענטן האָבן אַמאָל באַשלאָסן צו דערלאַנגען דעם צאַר אַ פּעטיציע װעגן די רעכט פֿון פֿינישן פֿאָלק און זײנען צוליב דעם אַרומגעפֿאָרן איבער די דערפֿער פֿון פֿינלאַנד כדי אויפֿצוקלײַבן חתימות. דערדאָזיגער קינדערשער אַקט האָט זוכה געװען ניט צו קײן באַשולדי־גונג, ניט צו קײן אויסרײד, נאָר פֿונקט פֿאַרקערט, צו סימפּאַטיעס און האָט ממש אַ התלהבות אַרויסגערופֿן אין דער סאָציאַליסטישער פּרעסע. איז דאָך דערפֿון געדרונגען, אַז ניט די טעלעגראַמע גופֿא, װאָס איז ניט אָפּגעשיקט געװאָרן, נאָר דער ציוניזם טשעפּעט זײ, װאָס זײ זײנען ניט צופֿרידן מיט אים.

אָבער דעם קװאַל פֿון אַל־דאָס־בײז האָט סירקין געזען ניט אין די רוסישע רעװאָלוציאָנערן, נאָר אין די אידן, װאָס האָבן זיך װי שמשים אַרומגעדרײט אַרום זײ „און האָבן אויסגעמאַכט אַ היבשן טײל פֿון די רעװאָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס״. אויך פֿאַר זײ עקזיסטירן אידן ניט צוליב זיך אַלײן, נאָר זײער

קיום ווערט באַרעכטיגט אויף אַזוי ווייט, אויף וויפיל זיי דינען און ברענגען נוצן אַנדערע פעלקער.

„די אידישע אינטעליגענץ וויל ניט דינען ביי אַ פאָלק וואָס האָט ניט קיין כוח, קיין הערשונג, קיין קולטור און קיין כבוד; זי וויל ניט באַלאַנגען צו אַ פּראָלעטאַרישן פאָלק. עגאָאיסטיש איז דער אידישער אינטעליגענט, דעריבער אַנטלויפט ער פון זיין פּראָלעטאַרישן פאָלק. דעריבער פּרואווט ער זיך ראַטעווען דורכן סאָציאַליזם און אויסבאַהאַלטן זיך פונם אידישן גלות־פאָלק. — — די אידישע אינטעליגענץ שטייט־צו צום אינטערנאַציאָנאַלן פּראָלעטאַריאַט, ווייל זי וויל אַנטלויפן פונם פּראָלעטאַריער צווישן אַלע פּראָלעטאַריער; זי איז רעוואָלוציאָנער ווייל זי איז פּחדניש, אַנגעשראָקן, גרינג־געשעצט אין אירע אייגענע אויגן, אַנמעכטיג צוליב איר אידישקייט. דעריבער האָט ניט דער סאָציאַליזם און די רעוואָלוציאָנערישקייט פון די אַסימילאַטאָרן קיין שום מאָראַלישע חשיבות".

וואָרים וואָס־זשע איז אַזוינס די רעוואָלוציאָנערישקייט פון די אידישע אַסימילאַטאָרן? זיי פּלייסן זיך פּטור צו ווערן פון זייער אידישקייט און ווילן דעריבער אַז דאָס אידיש פאָלק זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיך אַליין, אָבער דערווייל ביז וואַנען עס לעבן נאָך די אידישע מאַסן דאַרף מען אויסגעפינען אַ תירוץ פאַר זייער קיום, אַ „הסכמה פון אַנדערע פעלקער אַז אידן מעגן אויך אָטעמען מיט דער לופט און טרעטן מיט די פיס אויף דער ערד".

„און אַזוי ווי דער אידישער באַנקיר זוכט אַ תירוץ פאַרן אידישן קיום דערינען, ווען ערגעץ וואו אַ איד האָט באַקומען אַן אָרדן, אַ מעדאַל, אַן ערנצייכן, אָדער האָט זוכה געווען צו אַ שמועס מיט אַ גובערנאַטאָר, פונקט אַזוי זוכט דער כלומרשטער אידיש־אַסימילאַטאָרישער סאָציאַליסט אַ זכות פאַרן קיום פון אידן דערינען, וואָס זיי זיינען אַ גוטער רעוואָלוציאָנערער מאַטעריאַל פאַר אַנדערע פעלקער". און אויב דערדאָזיגער אַסימילאַטאָרישער סאָציאַליסט פּרואווט פאַר־טיידיגן אידן קעגן אַנטיסעמיטיזם און פּאָגראָמען, טוט ער דאָס ניט צוליב די אידישע רעכט אויף לעבן און פרייהייט, נאָר צוליב די אינטערעסן פון רוסלאַנד און אין נאָמען פון דער רוסישער רעוואָלוציע. „ער האָט ניט דעם מוט צו זאָגן, אַז דער אַנטיסעמיטיזם שעדיגט אידן אַליין און אַז דעריבער זיינען זיי מחויב צו קעמפן קעגן אים ווי אידן".

אָבער סירקין פאָדערט, אַז אידן זאָלן קעמפן פאַר זייער לעבן ווי אידן. „אידן האָבן ניט אויף וועמען זיך צו פאַרלאָזן און דאַרפן ניט וואַרטן אויף שוץ פון עמיצן אָדער פון ערגעץ, — נאָר ביי זיך אַליין און ביי דער אייגענער קראַפט דאַרפן זיי זוכן הילף. — — אין אַלע זייערע וואוינערטער דאַרפן זיי זיך אָרגאַניזירן און זיך באַוואָרענען מיט כלי זין און אַרויסגיין מיטן וואָפן אין דער האַנט קעגן די פּאָגראָמשטשיקעס. קעגן מאָרד מוז מען זיך פאַרטיידיגן נאָר מיט

כלי זין, און אויב ס'איז באַשערט, אַז בלוט זאָל פאַרגאָסן ווערן, איז בעסער אַז דאָס זאָל געשעען אין קאַמף אויף די גאַסן, איידער אויסקערנדיג דעם האַלז צו די מערדער אין די קעלערס. — — דער המון און די יוגנט דאַרפן זיך אָרגאַניזירן אין פאַרײנען און אַרויסגיין קעגן דעם שונא אויפן גאַס מיטן כלי זין אין האַנט. געוווּג שוין פאַר אידן זיך בוקן פאַר יעדן מושל און בעטן תחנונים ביי יעדן טשינאָווניק — ס'איז אָנגעקומען די שעה ווען אידן וועלן שוין מער ניט אונטערשטעלן דעם רוקן פאַר זייערע באַדריקער און וועלן זיך אַקעגנשטעלן. געקומען די צייט, ווען מיר זאָלן מיט כוח ענטפערן אויף דרוק און מיט כלי זין אויף מאָרד".

סירקין זאָגט ניט צו, אַז דער זעלבסטשוץ וועט זיך אײַנגעבן און וועט מנצח זיין, ער זאָגט ניט צו, אַז די פּאָגראָמשטשיקעס, וואָס ווערן געשטיצט פון דער רעגירונג, וועלן אָפּטרעטן פאַר אידן, אויב זיי וועלן זיך פאַרטיידיגן. אָבער אין סירקינס אויגן איז דאָס אַ מוז־זאַך, אַ ענין פון אידישן כבוד. „הגם אידן שטרעבן אַרויסצוגיין פונם גלות און אויפבויען פאַר זיך אַ זעלבסטשטענדיגע ניַיע און פרייע אידישע געזעלשאַפט, פונדעסטוועגן דאַרפן זיי אויך אין גלות גיין מיט אַן אויפגעהויבענעם קאָפּ".

אָט אַזוי ווי דער אידישער אָנטייל אין דער רעוואָלוציע, פונקט אַזוי איז אויך זייער אַרויסטריט מיט אידישן זעלבסטשוץ פאַר סירקינען ניט קיין ענין פון פּאָליטישן תכלית, וואָס וועט ברענגען אַ זיכערן ריוח, נאָר אַ מאָראַלישער חוב, אַ ענין פון מענטשלעכן און נאַציאָנאַלן כבוד־געפיל.

צענטער קאַפּיטל

„השחר"

א.

אין איין צייט מיטן „המון" אין אידיש אין נאָמען פון „חירות" איז סירקין צוגעטראָטן אַרויסצוגעבן אין העברעאיש דעם „השחר", ווי אַן אייגענע טריבונע. פאַרטראַכט איז דערמיט געווען אַ „פּאָליטיש־ליטעראַרישער זשור־נאַל, וואָס דאַרף אַרויסגיין פיר מאָל אין יאָר דורך בן־אליעזר", אָבער ער האָט זוכה געווען נאָר צו איין בראָשור, וואָס איז אינגאַנצן געשריבן פון סירקין אונטער פאַרשידענע פּסעוודאָנימען.

זינט עס איז איבערגעריסן געוואָרן דער אַרויסגיין פון „האמת" (אהרן ליבערמאַן) און „אספת חכמים" (ווינטשעווסקי), איז די סאָציאַליסטישע פּובלי־ציסטיק און פּאָעזיע נעלם געוואָרן פון דער העברעאישער ליטעראַטור. ליבערמאַן איז אַוועק פון דער וועלט, אליעזר צוקערמאַנען האָט מען פאַרטריבן קיין סיביר, וואו ער האָט אויף גיך פאַרענדיגט זיינע יאָרן, בן־נץ (ווינטשעווסקי) איז אַריבער צו אידיש, יהל"ל און או"ר זיינען געוואָרן חובבי ציון. אַצינדערט, נאָך פינף־און־צוואַנציג יאָר, בעת אַלע אידישע סאָציאַליסטן האָבן שוין אָפּגעזאָגט דעם רבנן קדיש נאָך דער העברעאישער שפּראַך און איר ליטעראַטור, האָט סירקין מיטאַמאָל פאַרטראַכט אויפצושטעלן אַ העברעאישע טריבונע, אָבער ניט מיט משכיליש־קאָסמאָפּאָליטישע כוונות (ליבערמאַן), נאָר מיט אַ ציוניסטיש־סאָציאַ־ליסטישער פּראָגראַם. ווי זיין שטייגער איז געווען אין אַ סך אַנדערע זאַכן, איז ער אויך דאָ געווען די ערשטע שוואַלב, וואָס האָט זיך באַוויזן אין דער נייער סאָציאַליסטיש־העברעאישער פּובליציסטיק.

ניט על פּי צופאַל האָט ער אויסגעקליבן דעם נאָמען „השחר", דאָס האָט באַדאַרפט זיין אַן אָנזאָג אויף קאַמף, אָבער ניט אַן וואָרצלען, ניט אַן אַ יחוס.

„השחר"! וויפיל זכרונות און זיסע חלומות זיינען פאַרקניפּט מיטן דאָזיגן נאָמען, וויפיל געהויבענע האָפנונגען וועקט אויף אין אונזער האַרץ דערדאָזיגער נאָמען. אַ קאַמף־געשריי קלינגט אַרויס פון אים, אַ קאַמף־געשריי פאַרן לעבן, פאַרן אמת, פאַר דער פרייהייט און פאַר דער צוקונפט, אַ שטים פון אויפהויבן זיך צו נייע אידעאַלן, צו נייע אינהאַלטן פון געדאַנק און געפיל, צו איבערשאַצן אויף אַן אַנדער אופן אַלטס און אויפשטעלן נייס, צו צעשטערן און בויען. — —

און אינאיינעם מיטן דאָזיגן נאָמען שוועבט ארויף פאַר אונזערע אויגן דאָס בילד פונם פּובליציסט־דיכטער, פונם שרייבער־קעמפער און אַנזאָגער, וואָס איז אַרויס אין דער מלחמה קעגן די חסרונות פונם איצטיגן לעבן, קעגן דער בידעריגקייט און געפאַלנקייט, קעגן קליינקעפּלדיגקייט, ווייל ער האָט געגלויבט אין דער צוקונפט, ווייל ער האָט געפילט דאָס קומענדיגע, וואָס באַווייזט זיך אין זיין האָפערדיגקייט, ווייל ער האָט געזען און פאָרויסגעזען — דאָס בילד פון פּרץ סמאָלענסקין" („השחר", אַריינפיל־אַרטיקל).

פאַרשטייט זיך ממילא, אַז סמאָלענסקינס „השחר" איז פאַר סירקינען נאָר אַ סימבאָל און ניט קיין פּראַקטישע אָדער טעאָרעטישע פּראָגראַם. סמאָלענסקין איז אים טייער ווי דער פאָנענטרעגער אינם קאַמף קעגן דעם שוואַרצן מיטלאַל־טער אין אידישן לעבנסשטייגער, ווי דער שטרייטער פאַר אייראָפּעאישע קולטור, וואָס האָט אָבער אין דער אייגענער צייט דערזען דעם גאַנג און די אַנטוויקלונג פון דער השכלה און איר היסטאָרישן סוף אין דער אַסימילאַציע און איז מיט זיין „אמתן, אינעווייניגסטן פאָלקס־אינסטינקט" אַרויסגעטראָטן קעגן דער מערב־אייראָפּעאישער אידישער אַסימילאַציע. אָבער אין סמאָלענסקינס צייטן האָבן נאָך אויסגעפעלט „די ממשותדיגע פאַרהעלטעניש, וואָס האָבן געקענט באַשאַפן אַ נאַציאָנאַלע באַוועגונג און אַ נאַציאָנאַלע ליטעראַטור". זינט דעמאָלט האָט זיך אָבער די לאַגע שטאַרק געביטן, ס'איז אויפגעקומען די ציוניסטישע באַוועגונג, וואָס ניט קוקנדיג אויף אַלע אירע חסרונות איז זי אָבער פונדעסטוועגן דאָס איינציג און צענטראַל פּינטעלע פון דער אידישער נאַציע".

אָבער אַזוי ווי אין ציוניזם געוועלטיגן „די בעלי־בתים און כשרע משכילים", די רבנים, וואָס וויקלען זיך אין אַ „טלית פון כולו שוואַרץ", פּונקט אַזוי זעען מיר דאָס אייגענע אין דער העבראַישער ליטעראַטור: עס געוועלטיגן אין איר די געטרייע זינדלעך, געטרייע אין מאַטעריע און גייסט, פון די אידישע בעלי־בתים. און די אידן־ליטעראַטור אין פאַרשידענע שפּראַכן — — איז אמת פון אויסנווייניג אָפּטמאָל מער היינטוועלטיג איידער די העבראַישע ליטעראַטור, אָבער איר תוך איז פּוסט און ווייזט ניט אויף קיין אָריגינעלן געדאַנק".

„השחר" איז גרייט צום קאַמף. זיין אויפרייצנדיגער טאָן איז קאַנטיג שוין פון די ערשטע ווערטער. אַזוי ווי ער גרייט זיך אַריבערצופירן דעם שווער־פּונקט אין ציוניזם פון די מיטעלע קלאַסן צום אידישן „המון", פּלייסט ער זיך אַריינצוברענגען אינם ציוניזם אויף „נייע השגות וועגן נאַציאָנאַלער זעלבסט־שטענדיגקייט און אָריגינעלקייט, וועגן דער אידישער פאַרגאַנגענהייט, וועגן אידישקייט און וועגן דער צוקונפט פון ציוניזם". „השחר" וועט אויסשפּרייטן אַ ניי ליכט אויף דער אידישער געשיכטע, אויפן תנ"ך, אויף דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער רעליגיע און ער „וועט פאַרשוועכן די אַלטע אידישע הייליג־

טימער" און אויף זייער אָרט פאַרשפּרייטן אמתע, וויסנשאַפטלעכע קענטעניש. מיט איין וואָרט, דער „השחר" איז אויסן צו באַשאַפן אַ נייעם פּראָגרעסיוון עולם צווישן דעם אידישן המון פאַר דער העברעאישער ליטעראַטור, ער וויל אויפהויבן דידאָזיקע ליטעאַטור און איבעראַנדערשן זי, כדי זי זאָל ווערן פון אַ רעאַקציאָנע־רער טראַדיציע ביי אַ פאַלנדיגער פּאַרטיי * אַ גייסטיגער, פּאָרוועטס־גייענדיגער כוח פון אַ אויפקומענדיגער, באַפרייענדיגער פּאַרטיי".

צי קען פאַרן ציוניזם אַרויסשפּראָצן אַ האָפענונג פונם „המון", וואָס „זיינע מער פּראָגרעסיווע טיילן שטעלן זיך מיט אַלע זייערע כוחות קעגן ציוניזם, און וואָס די טעאָרעטיקער זייערע האָבן פיינט דעם ציוניזם מיט אַ מוראדיגער שנאה? סירקין פרעגט דידאָזיגע קשיא און גיט אויף איר אַ תירוץ. ער פאַלט ביי זיך ניט אַראָפּ. דאָס לעבן מיט זיינע פאַסירונגען בייט זיך און בייטן וועט זיך אויך די באַציאונג פונם „המון" צום ציוניזם. די שליחות פון „השחר" איז אויסצוטייטשן די לעבנס־געשעענישן און זייערע בייטענישן, זיי אַרויסצושטעלן אין זייער גאַנצער קראַפט און באַווייזן דעם וועג אינם פלאָנטער פון די צייטן. און דער פלאָנטער איז גרויס:

„די פאָלקספּריינט, וואָס ווילן באַוואָרענען זיין פּראָגרעס, אַנטלויפן פונם מיטל־בירגערלעכן ציוניזם, אָבער זיי געפינען אויך ניט קיין רו ביי דעם אַנטי־ציוניזם פונם פּראָגרעסיוון „המון". יענע אַנטלויפן פונם ציוניזם, ווייל זיי קענען ניט אַריבערטראָגן זיין איצטיגן פּרצוף, ווייל ער קען ניט צופרידנשטעלן זייערע באַדערפענישן, און זיי פאַלן דעריבער אַריין אין נעץ פון דער אַסימי־לאַציע; און אַנדערע ווידער אַנטלויפן פונם קאַמף־פעלד פונם פּראָגרעסיוון אידישן המון, ווייל די היסטאָרישע אידישע פראַגע, ווי די פראַגע פון דער צוקונפט פונם אידישן המון, די פראַגע פונם אידישן נאַציאָנאַליזם פאָדערט פון זיי אַ תשובה, און זיי פאַלן דעריבער אַריין אין נעץ פון רעאַקציאָנערן ציוניזם, און סיי ביי דידאָזיגע, סיי ביי יענע געפינען מיר אַ סך האַרצווייטאָג, גייסטיגע געפאַלנקייט, און האַרצרייסעניש".

אָט קעגן דעמדאָזיגן פלאָנטער און בלאָנדזשען דאַרף באַשאַפן ווערן אַ העברעאישע ליטעראַטור, וואָס וועט געבן דעם ענטפער אויף די אַנגעווייטאָגטע פראַגן, זאָגנדיג איר „יאָ!" צום ציוניזם אָבער אין דער אייגענער צייט ניט אָנווערנדיג די גייסטיגע ווערטן פונם פּראָגרעסיוון המון. „און אַז עס וועט באַשאַפן ווערן אַזאַ מין העברעאישע ליטעראַטור — — וועט זי אין דער צוקונפט ווערן אָט יענער באַרג, וואָס אַלע וועלן אויף אים קוקן, זי וועט ווערן דאָס האַרץ פונם פאָלק".

---

* אין העברעאיש האָט מען נאָך דענסטמאָל ניט געהאַט קיין ספּעציעל וואָרט פאַר „קלאַס", אָבער ס'איז קלאָר, אַז סירקין מיינט דאָ ניט „פּאַרטיי" נאָר „קלאַס".

סירקין האָט ניט זוכה געווען אויפצובויען דידאָזיגע העברעאישע ליטעראַטור, אָבער ער האָט געגלויבט, אַז זי וועט זיך אַמאָל באַווייזן.

ב.

דער „השחר" קערט זיך אויס מיטן פּנים צום העברעאישן לייענער. דעריבער פאַרנעמט ער זיך ניט מיט וויכוחים קעגן „בונד" און קעגן די אַסימילאַטאָרן. דאָ, אין העברעאישן זשורנאַל, שטורעמט ער גאָר אַנדערע פעסטונגען. דאָ קעמפט ער מיט די פירער, מיט די געוועלטיגער איבערן גייסט פון דער העברעאישער ליטעראַטור און פון דער ציוניסטישער באַוועגונג.

אין זיין אַרטיקל „דער סאָציאַליסטישער ציוניזם" האָט דער מחבר, ווייזט אויס, געוואָלט איבערגעבן דעם העברעאישן לייענער זיינע ציוניסטישע מיינונגען אין זייער גאַנצן פאַרנעם, אָבער דער אַרטיקל אינגאַנצן איז ניט פאַרענדיגט געוואָרן און האָט זיך אין דרוק ניט באַוויזן, מערנישט צוויי ערשטע קאַפּיטלען זיינען פאַראַן אין „השחר": אַ קריטיק אויף חיבת ציון און אויפן פּאָליטישן ציוניזם.

סירקין זעט ווידעראַמאָל, אַז די ציוניסטישע באַוועגונג איז אַריינגעפאַלן אין אַ קריזיס „פּונקט ווי אין יענע טעג פאַרן אויפקום פון פּאָליטישן ציוניזם": דער צענטראַלער געדאַנק איז ווידער מטושטש און צומישט די מוחות און דער געזעלשאַפטלעכער ווילן איז שוואַך, אָן לעבן און אָן כוח. ניט קוקנדיג אויף דעם וואָס דער ציוניסטישער געדאַנק האָט זיך שטאַרק פאַרשפּרייט צווישן עולם און די באַוועגונג האָט באַוויזן צו באַשאַפן אָרגאַניזאַציעס פאַר אירע צילן, פונדעסטוועגן איז דאָס פאָלק אַליין ניט אויפגעשטאַנען ווי איין מענטש בכדי צו דערגרייכן זיין פרייהייט, אַזוי — — ווי מיר זעען דאָס ביי די פרייהייטס־באַוועגונגען פון אַנדערע פעלקער; פּונקט פאַרקערט, דאָס אידישע פאָלק איז ניט מנדב פאַר זיין נאַציאָנאַלער רעטונג אַן אַכטל פון אַן אַכטל ענערגיע, וואָס ער גיט אַוועק אויף רעכטס און אויף לינקס פאַר אַ סך אונטערנעמונגען פון צופעליגער גיכער הילף, אויב מען גלייכט זיי צו צו דער ראַדיקאַלער נאַציאָנאַלער אויסלייזונג, וואָס דער ציוניזם קאָן זי געבן".

אַזאַ מין לאַגע פון דער באַוועגונג איז מחייב אויסצופאָרשן און קאָנטראָלירן די דריי כוחות: דעם ג ע ז ע ל ש אַ פ ט ל ע כ ן טרעגער פון דער באַוועגונג, דעם צ י ל, וואָס זי שטעלט אַרויס פאַר זיך און די מ י ט ל ע ן, וואָס זי אַרבעט מיט זיי. „אויב אין דער ציוניסטישער באַוועגונג איז איצטער ניט פאַראַן קיין לעבן, קיין וואַכקייט און קיין שטאַרקער פּאָליטישער ווילן, איז דאָס אַ סימן, אַז דידאָזיגע דריי עלעמענטן, וואָס פון זיי איז צונויפגעשטעלט די באַוועגונג, האָבן נאָר געקלעקט אויף צו דערפירן זי ביז צום איצטיגן מאָמענט, אָבער זיי פאַרמאָגן ניט מער קיין כוח זי צו פירן ווייטער אַלץ העכער אויפן וועג פון

דער אַנטוויקלונג און אַז זיי באַדאַרפן אויסגעפּאָרשט און באַנייט ווערן".

סירקינס געדאַנקענגאַנג אין דעם פּרט איז אונז שוין באַוואוסט פון די פריערדיגע שריפטן, אָבער ס'איז כדאי זיך אָפּצושטעלן אויף די ספּעציעלע אויסשטיילונגען אין דעמדאָזיגן מאמר:

„דער אָנהויב פון חיבת ציון — זאָגט סירקין — איז געווען פאַרקניפּט מיט אַ גרויסן פּאָליטישן געדאַנק און אַ ברייטער פּאָליטישער שטרעבונג"; פינסקערס בראָשור פאַרמאָגט שוין דעם גאַנצן אוצר געדאַנקען פון פּאָליטישן ציוניזם"; די בילויצעס זיינען געקומען קיין ארץ ישראל „מיט געהויבענע מענטשהייטס־אידעאַלן, מיט אַ שטרעבן צו פאַרווירקלעכן אינם נייען אידישן לאַנד אויך אַ ניי לעבן"; אָבער ניט די ברייטע און טיפע השגות פון פינסקער און ניט די שטרעבונגען פון די בילו־לייט האָבן אָנגעצייכנט דעם וועג פאַר דער חיבת־ציון־באַוועגונג. ארץ ישראל איז ניט געוואָרן קיין רעטונגס־אָרט פאַר עמיגראַנטן, וואָס זוכן אַרבעט; די קאָלאָניזאַציע האָט זיך אָנגעשטויסן אויף גרויסע שוועריגקייטן: ס'רוב בילויצעס האָבן זיך אין זייער יאוש צעזייט און צעשפּרייט אין אַלע עקן וועלט, און די מינדערהייט איז טיף איינגעזונקן אין תהום פון מיטלמעסיגקייט, ביז וואַנען עס האָט זיך שוין ניט אַרויסגעזען דער געהויבענער אָנהויב; דער אידישער המון איז דענסטמאָל נאָך געווען אָרים אין קולטור און אַ פּאָליטישער וועלן האָט לחלוטין ביי אים אויסגעפעלט; „די אויפגעקלערטע און פּראָגרעסיווע שיכטן פון דער אינטעליגענץ, וואָס ביי אַנדערע פעלקער זיינען זיי די ערשטע טרעגער פון דער פרייהייטס־באַוועגונג, האָבן זייער פאָלק פאַרלאָזט אין שטראָם פון דער אַסימילאַציע"; זיינען אין חיבת־ציון פאַרבליבן נאָר יענע לייט פונם מיטלשטאַנד, וואָס זיינען אַביסל געווען געכאַפּט אין אפּיקורסות, ביי טריף־פּסולס: זיי האָבן זיך אויפגעהאָדעוועט אין אַלטפרענקישער אידישקייט, מערנישט מיט דער צייט איז זייער גלויבן אָפּגעשוואַכט געוואָרן און דאָס פינטעלע אידישקייט, וואָס איז ביי זיי פאַרבליבן, האָט זיין אויסדרוק געפונען אין דער נייער העברעאישער ליטעראַטור. אַזעלכע לייט זיינען ניט געווען צוגעפּאַסט פאַר אַ באַוועגונג, וואָס פאָדערט בייטן דאָס לעבן און מוטיג זיך אָנשטרענגען, זיי האָבן געזוכט נאָר אַ „במקום", אַ צוראָגאַט פאַר דער אמונה, וואָס זיי האָבן זי אָנגעוואָרן, און געוואָלט פאַרבלייבן גריי צו אידישקייט אָבער אויף זייער שטייגער, בעת דער ווייַן איז שוין אויסגעגאָסן, נאָר די פּאַס איז נאָך פאַרבליבן גאַנץ. און אָט דידאָזיגע אפּיקורסיש־אידישלעכע משכילים האָבן דאָס זייער שטעמפּעל אַרויפגעדריקט אויף חיבת־ציון, אויף אירע אויפטוען און מיינונגען.

די ירידה פון חיבת ציון האָט באַשאַפן די נייע תורה פונם „גייסטיגן צענטער" (מרכז רוחני), וואָס סירקין טייטשט אים אויס בזה הלשון: „ברויט און זיכערקייט פאַר זייער לעבן ווילן אידן, ווען דער אידישער המון, זיך

זוכן ערגעץ־וואו אין אַמעריקע, אַפריקע אָדער אויך אויף זייערע איצטיגע וואוינערטער, בעת דער אידישער גייסט וועט זיך פּאַמעלעך וואַקסן און אַנטוויקלען אין ארץ ישראל, דורך די יחידי סגולה, די געקליבענע צווישן דעם המון, אָבער אָן שום אָנטייל פונם המון, וואָס איז פאַרדאַגהט מיט מאַטעריעלע אינטערעסן, און אָן דעם אָנטייל פון דער יוגנט, וואָס איז אָנגעזאַפּט מיט התלהבות און פאַנטאַזיעס, דער גייסטיגער צענטר אין ארץ ישראל וועט זיך זיין אַ מיושבדיגער און אָנגיין מיטן דרך פון געזונטן שכל..."

אחד העם'ן חלומט זיך זיין באַוואוסטער חלום, וועגן די גרויסע לייט אין אונזער פאָלק *, וואָס קומען זען אין ארץ ישראל דעם גרויסן וואונדער ווי „אמתע אידישע קאָלאָניסטן אַקערן, זייען און שניידן טאַקע מיט זייערע אייגענע הענט, ווי זיי קומען פון פעלד אינאָוונט, לייענען און לערנען און שיכורן זיך ניט אָן מיט ווייַן", ווי די שיינע לייט פונם אידישן פאָלק ווערן פון אָט דעם בילד אָנגעזאַפּט מיט אַזאַ מין התלהבות, אַז עטלעכע פון זיי זייַנען מסכים אפילו „אייַנצוקויפן פאַר זיך אַליין אַ ווייַנגאָרטן, אַ שטיקל פעלד פאַר אַן אייביגער געדעכעניש". און אָט אַזוי ווערט באַשאַפן אַ נייַער מנהג ביי אידן: חשובע בעלי־בתים האַלטן פאַר זייער חוב זיך צו פאַרשרייבן צווישן די חובבי ציון און צייטנווייז, ווי טוריסטן, אויפזוכן דאָס לאַנד, דער עיקר אין דער צייט „ווען מען פאָרט קיין אויסלאַנד כדי זיך אויסצורוען פון דער אַרבעט". אין אחד העם'ס חלום זעט סירקין דעם „טעאָרעטישן אויסדרוק פונם יאוש אין ציון" ביי דעם מיטלקלאַס, וואָס ארץ ישראל איז פאַר אים ניט קיין לעבנס־באַדערפעניש און ער איז דעריבער ניט מסוגל צו „היסטאָרישע און פּאָליטישע שטרעבונגען". „ביי דעם מיטלקלאַס, ביי די אידישע בעלי־בתים, וואָס זייַנען זיך מפרנס פונם גוי — וואָס זייער גאַנצער שטרעב איז ברייטער און זיכערער מאַכן זייערע רעכט כדי זיי זאָלן בעסער קענען לעבן פונם „ערל" — ביי אַזעלכע לייט האָט ניט געקענט אויפקומען אַ שטאַרק פּאָליטיש שטרעבן איבערצובייטן די לעבענס־פאָרמען. און אַז די חיבת־ציון באַוועגונג האָט שוין געהאַלטן אין גוססן, אַז די עמיגראַציע און קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל האָט זיך נאָכן ערשטן אויפבלי אָפּגעשטעלט, האָט זיך ביי דעם מיטלקלאַס אויפן אָרט פון חיבת ציון אויפגעכאַפּט די בענקשאַפט צו ראַטעווען זייַן אידישלעכע גייסטיגקייט.

אינפלוג, זאָגט סירקין, איז דאָך פאַראַן אַ לאָגישע סתירה אין אחד העם'ס ראיות, מערנישט דידאַזיגע סתירה איז שטאַרק צוגעפּאַסט צום ממשותדיגן לעבן. „וויל מיר קענען ניט פאַרענטפערן די פראַגע פון אידן, לאָמיר דעריבער פאַרענטפערן די פראַגע פון אידישקייט" — זאָגט אחד העם מיט זייַן שיטה פון

---

* „על פרשת דרכים", ד"ר פינסקר ומחברתו.

גייסטיגן צענטער. —אַ טעות אין דער לאָגיק! וועט אפשר זאָגן אַ תמימותדיגער לייענער. אָבער אומזיסט! פון אויבנאויף קען זיך טאַקע אויסדוכטן אַז מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט אַ פאַלשן דענקען, אָבער אין תוך שפיגלט זיך דאָ אָפּ דער אמת פונם לעבן. ווייל מיר קענען ניט פאַרענטפערן די פראַגע פון אידן — דערמיט איז געמיינט, ווייל ביי דעם אידישן מיטלשטאַנד איז ניטאָ קיין באַ־דערפעניש צו פאַרענטפערן די פראַגע פון אידן און דעריבער האָט ער אויך ניט די מעגלעכקייט און די קראַפט פאַר אַזאַ מין נאַציאָנאַלן אויפטו. דעריבער — וועלן מיר פאַרענטפערן די פראַגע פון אידישקייט, — דאָס מיינט, אַז ביי דעם מיטלשטאַנד איז פאַראַן אַ גייסטיג באַדערפעניש ווייטער צו לעבן מיט אַ אידישלעכן בעלי־בתישן לעבנס־שטייגער, אָט דאָס איז דער לעבעדי־גער פירוש צו דער לאָגישער סתירה אין דער שיטה פון אחד העם״.

וואָס וויל דער בעל־הבתישער קלאַס? באַפרידיגן זיינע גייסטיגע באַדער־פענישן אויף זיין שטייגער, „לפי די פרינציפּן פון אידישקייט אין דער איצטיגער צייט״. ער פילט ניט קיין באַדערפעניש, אַז „די אידישקייט זאָל זיך אַנטוויק־לען אין נייע פאַרהעלטענישן און זאָל באַשאַפן נייע ווערטן״. און דאָס זיינען די סימנים, וואָס סירקין גיט פאַר אונזער בעלי־בתישן קלאַס: „ראָמאַנטיקער זיינען זיי לגבי אונזער פאַרגאַנגענהייט און זיי אַכפּערן און שאַצן אַלצדינג וואָס אַמאָל איז געווען, אין דער קעגנוואַרט ווערן זיי פאַרכאַפּט אין נעץ פון דער נידעריגער ווירקלעכקייט און אַקעגן דער צוקונפט זיינען זיי בעלי דמיונות״.

די האָפענונג צו פאַרענטפערן די פראַגע פון אידישקייט ניט געבנדיג קיין תשובה אויף דער פראַגע פון אידן דוכט זיך אויס סירקינען ווי אַ רעאַק־ציאָנערע פאַנטאַזיע. „לאָמיר דערלאָזן, אַז ס'איז שוין באַשאַפן געוואָרן דער „גייסטיגער צענטער, צי וועט דאָרטן די אידישקייט זיך קענען אַנטוויקלען אויף אַ געזונטן אופן? צי קען דאָרטן מקוים ווערן דער נאַציאָנאַלער אידעאַל? כדי עס זאָלן קענען אויסוואַקסן און זיך אַנטוויקלען נייע גייסטיגע ווערטן, דאַרף אַריינקומען אַ שינוי אין אַלע לעבנס־פאָרמען. — — אַ גייסטיגער צענטער אין ארץ ישראל אָן אַ אידישע מלוכה, אָן נייע געזעלשאַפטלעכע אידעאַלן אין דער קאָלאָניזאַציע וועט זיין אַ צענטער פון אָרימקייט און געזעלשאַפטלעכער שיפלות, וואָס קוקט אויס אויף צדקה און חלוקה, אַ געזעלשאַפט פון ליידיג־גייערס, וואָס הענגען אָפּ פון אַ פרעמדער מיינונג, פון דער סביבה און פון דער אידישער פאָלקס מיינונג אין גלות — דאָס וועט זיין — אַ לעבעדיגע וואָרעניש, וואָס וועט שרעקן״.

אויך סירקין איז ניט גלייכגילטיג לגבי דער „פראַגע פון אידישקייט״, אַזוי ווי ער פאַרשטייט דאָס, נאָר ער זעט פאַר איר אַן ענטפער פונקט דעם היפוך פון אחד העם'ס חלום: „אַ גייסטיגער צענטער פאַר דער אַנטוויקלונג פון

אידישקייט קען אויסוואַקסן נאָר אין אַ מאַטעריעלן צענטר אויפן יסוד פון נייע לעבנס־דערשיינונגען, אָדער מיט אַנדערע ווערטער: די פראַגע פון אידישקייט וועט געפינען איר פּראָגרעסיווע ענטפער נאָר אין צוזאַמענבונד מיט די פראַגן פון אידן".

ג.

דער פּאַליטישער ציוניזם האָט אין דער באַוועגונג אַריינגעטראָגן נייע יסודות, היינטוועלטיגע, מערב־אייראָפּעאישע, וואָס זיינען געווען אַ פּועל־יוצא פון דער רעוואָלוציע און פון דער מערב־אייראָפּעאישער עמאַנציפּאַציע, קינדער פון אייראָפּעאישער קולטור, וואָס זיינען געווען געוואוינט און צוגעגרייט צו פּאָליטישע שטרעבונגען און געזעלשאַפטלעכע באַוועגונגען. אין זייער סביבה האָבן אויך אויסגעפעלט אידישע היסטאָרישע טראַדיציעס, די גייסטיגע אידישקייט פון דער פאַרגאַנגענהייט און זייער אָרט האָבן פאַרנומען טראַדיציעס פון אייראָפּעאישן ליבעראַליזם". די נייע יסודות האָבן ברייטער געמאַכט די האָריזאָנטן פון דער באַוועגונג און האָבן אַנטפּלעקט אַ פעיאיגקייט צו אָרגאַניזאַציע און פּאָליטישער פירונג. „אויך אין דער טאָג־טעגלעכער אַרבעט פירט זיך דער פּאָליטישער ציוניזם אויף אַ מער היינטוועלטיגן שטייגער און ווייזט אַרויס מער היינטוועלטיגע שטרעבונגען". אָבער אין תוך, אינם עיקר האָט זיך אַ סך נישט געביטן. פאַרבליבן ווי פריער דער אייגענער געזעלשאַפטלעכער צו־נויפשטעל פונם ציוניזם. אויך יענע, וואָס זיינען צוגעשטאַנען צו אים פון מערב־אייראָפּע שטאַמען פונם מיטלקלאַס און פון דער אינטעליגענץ, וואָס איז מיט איר צונויפגעקניפּט. אויך זיי, פאַרשטייט זיך, פילן דעם דרוק פון אַנטיסעמיטיזם, אָבער ניט אויף אַזוי פיל, אַז זיי זאָלן פאַר זיך אַליין זוכן דעם ענטפער אין אַרויסוואַנדערן אין אַ אידישע מדינה". ניט דער מיטלקלאַס אין מזרח־אייראָפּע און ניט דער מיטלקלאַס אין מערב־אייראָפּע האָבן געפילט אַן עקאָנאָמיש באַדערפעניש צו בייטן די לעבנס־פאָרמען. די מאַטעריעלע און גייסטיגע בויטן פון דער מיטעלער בורזשואַזיע אין מערב־אייראָפּע קענען נאָך ווייניגער אויפוועקן ביי איר אַ שטרעבונג צו בייטן די לעבנס־פאָרמען איידער ביי די בעלי־בתים פון מזרח־אייראָפּע. די אידישע נויט „וועט זיי ניט שטופּן אויפן וועג פון אויפבויען אַ אידישע מדינה, נייערט וועט זיי אונטערזאָגן, אַז זיי דאַרפן זוכן כל המיבים המצאות ווי אַזוי זיך אויפהאַלטן אויפן קאָנקורענץ־פעלד אין זייער סביבה". דער אַנטיסעמיטיזם טרייבט זיי אַרויס פון דער בירגערלעכער געזעלשאַפט, פאַרשאַפט זיי חרפות און בזיונות, אָבער „ביז וואַנען זייער מעמד איז נאָך ניט צוטרייסלט געוואָרן צוליבן אַנטיסעמיטיזם אין אַ גרויסער מאָס", קען זייער אידישער ווייטאָג ניט צוגעבן זיי דעם כוח און דעם ווילן איבערצוואַנדערשן

זייער לעבנס־שטייגער. „ניט יעדער אַנטיסעמיטיזם קען אויפוועקן און צוגעבן אַ כוח פאַרן פּאָליטישן ציוניזם", זאָגט סירקין קעגן דער אַנגענומענער מיינונג אין פּאָליטישן ציוניזם, „נאָר יענער, וואָס רירט אָן און שניידט איבער די וואָרצלען פונם קיום און פון דער אידישער עקאָנאָמיק". און אין דעם פּרט ווערט איצטער שטאַרק אָנגערירט נאָר דער אידישער המון און ניט די העכערע שיכטן. און דערינען דערזעט סירקין די ערשטע זינד פון פּאָליטישן ציוניזם, די זינד לגבי דעם טרעגער פון דער באַוועגונג: „פּונקט ווי די חיבת־ציון פאַר אים, רופט אויך ניט אַרויס דער פּאָליטישער ציוניזם אַט יענע שעפערישע כוחות, וואָס דאַרפן צוגרייטן די נייע צוקונפט". נאָך שווערער איז זיין זינד לגבי דעם ציל פון דער באַוועגונג: דער פּאָליטישער ציוניזם שטרעבט אויפצובויען די אידישע מדינה אויף די יסודות פון די עקזיסטירנדיגע מלוכות פון אונזער צייט, דאָס מיינט, אויף דער קעגנערשאַפט פון די קלאַסן. דער שטרעב צו אַ קלאַסן־מדינה פעלשט דעם נאַציאָנאַלן אידעאַל און שטויסט אָפּ פונם ציוניזם די אידישע מאַסן. אָבער עס זיינען נאָך פאַראַן אָביעקטיווע סיבות, וואָס זייער כוח דערנענטערט און איז שטאַרקער פונם כוח, וואָס דערווייטערט פונם ציוניזם, שטאַרקער פון אַלע דיבורים און גיינגעלעך פון די בורזשואַזע ציוניסטן, און עס הויבן שוין אָן אַריינצושטראָמען אין ציוניזם קינדער פון די נידעריגע קלאַסן, וואָס קומען אַהער מיט דער האָפענונג צו בייטן דעם פּנים פונם ציוניזם און משפיע זיין אויך אים מיט זייער גייסט און מיט זייערע שטרעבונגען.

און פּונקט ווי דער געזעלשאַפטלעכער טרעגער איז אויך דאָס ציל, און ווי דאָס ציל אַזוי אויך די מיטלען. אויך די פּאָליטישע ציוניסטן, באַגלייך מיט די אַמאָליגע חובבי ציון, קוקן אויס אויף די גבירים, אַז זיי וועלן דאָס אויפ־בויען די אידישע מדינה און מיט פולע הענט גיבן זיי אָפּ כבוד אונזערע נגידים און זשאַלעווען ניט קיין חניפות. נאָר די גבירים האָבן פאַרשטאָפּט זייערע אויערן און אויך די געציילטע נגידים, וואָס זיינען שוין יאָ צוגעשטאַנען צום ציוניזם, טוען ניט אויף קיין גרויסע זאַכן: זיי גיבן אָפּ פאַרן ציוניזם זייערע סימפּאַטיעס, אָבער ניט זייערע קעשענעס. קומען דערנאָך די ציוניסטן און זאָגן זיי צו אין ארץ ישראל רווחים און עשירות און זיי האָפן צוצוציען אונזערע נגידים מיט זייערע הבטחות, פּונקט ווי אונזערע גבירים וואָלטן זיך נויטיגן אין ציוניזם, אַז ער זאָל זיי וויזן צו מאַכן געשעפטן און כאַפּן פאַרדינסטלעך. און וואָס איז דער פּראַקטישער פּועל יוצא פון אַזאַ מין ציוניסטישער אַגיטאַציע, וואָס פּאַסט זיך צו צום כלומרשט טעם פון אונזערע קאַפּיטאַליסטן? דעם ציל ערגרייכן ניט די ציוניסטן, די קאַפּיטאַליסטן געווינט מען ניט פאַר די ציוניס־טישע שטרעבונגען, אָבער דעם המון שטויסט מען אָפּ מיט אַזאַ פּראָפּאַגאַנדע.

ד.

קולטור־פּראַגן רעדט סירקין אַרום אין „השחר״ אינם אייגענעם גייסט, וואָס אינם זשורנאַל „דער יוד״ און אינם „המון״. נאָר בעת פאַר די אידיש־לייענער קלייבט ער זיך אויס פאַר אַ קאַמף־ציל די אידישיסטישע אידעאָלאָגיע און דעם גלות־אויטאָנאָמיזם, וואָס האָבן דענסטמאָל געמאַכט די ערשטע טריט אויף איינצונעמען די וועלט ווי אַ ניט־באַשיצט לאַנד, פאַלט ער אָן ביי די העברעאיש־לייענער אויפן קאָנסערוואַטיוון נאַציאָנאַליזם, וואָס זיצט רואיג אויפן כסא הכבוד, היט אָפּ און הייליגט אַלצדינג וואָס עקזיסטירט שוין, די אידישקייט פון היינטיגן טאָג און פּראָפּאַגאַנדירט צווישן אידן, אַז זיי זאָלן זיך פאַרשפּאַרן אין גייסטיגע ד׳ אמות און זיך אָפּשיידן פון דער וועלט, מיינענדיג, אַז בעת מען קעמפט קעגן אַסימילאַציע דאַרף מען זיך אָפּזאָגן פון אַלצדינג, וואָס קומט פון דער פרעמד.

„פון דער דרויסנדיגער וועלט ביז אינעווייניג אין געצעלט״ — אַזאַ נאָמען האָט סירקינס טעאָרעטישער אַרטיקל, וואָס דאַרף מסביר זיין מיט ראיות פון דער געשיכטע זיינע מיינונגען וועגן דעם גורל פון דער אידישער קולטור אין דער פאַרגאַנגענהייט און אין דער צוקונפט. דער עיקר נעמט סירקין זיינע ראיות פון דער תנ״ך־קריטיק, פון די פאָרשונגען אין דער אידישער געשיכטע, וואָס זיינען געווען פאַרשפּרייט אין יענע צייטן. נאָר די כוונה פון זיין אַרטיקל איז אינגאַנצן זיין אייגנס.

סירקין גיט אינם אַרטיקל אַן עקסקורסיע איבער אַלע תקופות פון דער אידישער געשיכטע, פון אברהם אבינו ביז מענדעלסאָנען און פּרוּווט זיך דער־גרונטעווען און קלאָר מאַכן די באַציאונגען צווישן אידנטום און דער אַרומיגער וועלט, אָפּשיידן די תקופות, אין וועלכע די אידישע קולטור האָט באַקומען הילף פון דער אַרומיגער וועלט און איז צוליב דעם געוואָרן פּרוכפּערדיגער, שעפערישער, פון יענע תקופות, ווען די אַנטוויקלונג פון אידנטום איז איבערגעריסן געוואָרן, ווייל די אידישע כוחות, האָבן זיך אַ ציי געטאָן אין דרויסן, צו דער אַרומיגער וועלט, אָדער דאָס אידנטום איז פאַרגליווערט, איינגעשרומפּן געוואָרן און האָט זיך פאַרבאַהאַלטן אין די אייגענע ד׳ אמות צוליב דער מורא פאַר דער השפעה פון דער דרויסנדיגער וועלט.

סירקין האַלט ניט פון דער שיטה „עם לבדד ישכון״, אַז אַ פאָלק ציט די יניקה פון זיך אַליין. אויך פעלקער, וואָס לעבן אויף זייער אייגענער ערד און זיינען גאָר אינגאַנצן זעלבסטשטענדיג, שעפּן פונדעסטוועגן איינס פונם צווייטן, און זייער נאַציאָנאַלע קולטור „הגם זי איז די עכסט אָריגינעלע שאַפונג פונם פאָלק״ קריגט פונדעסטוועגן אויך איר טייל השפעה און באַפרוכפּערונג פון דער שכינישער קולטור, און זי, פון איר זייט, איז משפיע אויף איר שכנטע.

היינט אַ פּשיטא שוין די קולטור פונם אידישן פאָלק, „וואָס איז שטענדיג געווען אין אַ מגע ומשא מיט אַנדערע פעלקער", וואָס איז אין זיינע גלות־יאָרן תמיד געווען אין באַציאונגען מיט די קולטורן פון זיין סביבה, האָט געשעפּט פון זיי און זיך געראַנגלט מיט זיי. דער פועל יוצא פון אַזאַ מין מגע ומשא איז ניט תמיד געווען דער אייגענער, תמיד פאַרשידן לפי די פאַרהעלטענישן.

„געווען צייטן, ווען נייע גייסטיגע כוחות זיינען אַריין צו אידן פון דער אַרומיגער קולטור־וועלט, האָבן דאָס אידנטום געמאַכט פּרוכפּערדיגער, שעפּע־רישער, רייכער מיט נייע אינהאַלטן און ווערטן. דאָס איז געווען אַ השפּעה „פון דער דרויסנדיגער וועלט אַריין אין אידישן געצעלט", און דאָס אידנטום האָט דענסטמאָל אויפגעלעבט און זיך אויפגעהויבן צו נייע אייגענע שאַפונגען. געווען אָבער צייטן, ווען אידן האָבן זיך אַ לאָזגעטאָן פון זייערע שמאָלע ד' אמות צו דער ברייטער אַרומיגער קולטור און דער לעבנסשטראָם האָט זיי פאַרפירט „פונם געצעלט אַרויס אין דרויסן", פונם אידנטום צו דער אַסימילאַציע; דענסטמאָל פלעגט די אידישקייט בטל ווערן; און געווען צייטן וואו דאָס אידנטום פלעגט זיך פאַרשפּאַרן אין די ד' אמות פונם געטאָ, פאַרגליווערט ווערן אונטער דער משא פון טראַדיציע, פון סקאַרבאַוון נוסח און זויגן זיין השפּעה פון דער פאַרגאַנגענהייט — דענסטמאָל האָט דער לעבנס־שטראָם פאַרשטופּט די אידישקייט פונם געצעלט נאָך טיפער אין געצעלט אַריין, יעדע אָריגינעלע שאַפונג איז איבערגעריסן געוואָרן, יעדע השפּעה פון דרויסן בטל ומבוטל און דאָס אידנטום איז דענסטמאָל איינגעזונקען ביז גאָר גאָר נידעריגע שטאַפּלען פון גייסטיגער געפאַלנקייט".

די גאָרע אידישע געשיכטע אין גלות דוכט זיך אויס סירקינען ווי אַן שעפערישע כוחות. אַז ס'איז ניטאָ קיין קראַפט, קיין אייגן און פריי נאַציאָנאַל לעבן איז אויך קיין אָריגינעל און אייגן גייסטיג שאַפן ניט מעגלעך. די צייטן פון רדיפות פלעגן צונויפבינדן דאָס פאָלק, אָבער אויך צונויפקוועטשן זיין גייסט, און פון זיין צוזאַמענבונד פלעגן דענסטמאָל אויסוואַקסן „גייסטיגע קייטן, מאָראַלישע און גייסטיגע קנעכטשאַפט". טאָמער איז אָבער געוואָרן עפּעס גרינגער און געהויבענער, פלעגט דאָס פאָלק פונאַנדערפאַלן, און אין גייסטיגן לעבן פלעגן די קעגנערישע יסודות מושוה ווערן אויף פשרות, וואָס האָבן ניט אַנטפּלעקט, ניט קיין אָריגינעלע קראַפט, ניט קיין היסטאָרישע אויסקוקן: דאָס זיינען געווען צייטן פון „אַרויסגיין אין דרויסן", צו דער אַסימילאַציע. פילאָן פון אלכסנדריה, די משיח־באַוועגונג, וואָס איז מגולגל געוואָרן אין קריסטנטום, דער רמב"ם, שפּינאָזאַ, מענדעלסאָן — דאָס זיינען אַלץ אילוסטראַציעס פאַרן פאַרלאָזן די אידישע געצעלטן און אַרויסגיין צום דרויסן. דער פערזענלעכער גורל פונם רמב"ם איז געווען פאַרשידן לגבי די אַנדערע, ווייל די מאַכמעדאַנישע סביבה האָט ניט געקאָנט איינבעמען און אַרויסשטופּן אַנדערע קולטורן און איר

כוח האָט ניט געקלעקט אויף צוצוציען אפילו דאָס אָפּגעשוואַכטע אידנטום; פון דער אַנדער זייט ווידער האָבן די גזירות און קרייץ־צוגן (מסעי הצלב) איבער־געריסן די נטיה צו פילאָזאָפישע פאָרשונגען, דאָס פאָלק האָט זיך ווידער פאַר־שפּאַרט אין געטאָ און האָט אַריינגענומען צו זיך דעם רמב״ם, אָבער ניט ווי דעם דענקער פון „מורה נבוכים", נאָר ווי דעם מחבר פון „יד החזקה". אַנדערש ווידער איז געווען דער גורל פון שפּינאָזא, וואָס איז אַוועק צו דער וועלט־קולטור, לייקנט אין אידישקייט אָבער זאָגט ניט יאָ צו זיין קעגנער". „פון שפּינאָזאס צייטן הויבט זיך אָן די גייסטיגע אַסימילאַציע פון די וועלטלעכע אידן מיט דער וועלטקולטור".

דעם גייסטיגן אינהאַלט פונם ציוניזם זעט סירקין ניט אין „אַרויסגיין צום דרויסן" און ניט אינם „באַהאַלטן זיך אין געצעלט", נאָר אינם „ברייטן עפענען דעם געצעלט פאַר דער וועלט־קולטור". ניט דער לאָזונג פון דער השכלה: „זיי אַ איד אינדערהיים און אַ מענטש אינדרויסן", אויך ניט דער לאָזונג פון אחד העם: „זיי אַ מענטש אינדערהיים און אַ איד אינדרויסן", נאָר גאָר אַ בייער זיווג פון „דרויסן און געצעלט" איז דער גייסטיגער אינהאַלט פונם ציוניזם. בעת דאָס פאָלק לעבט אויף און דערגרייכט זיין פּאָליטישע זעלבסטשטענדיגקייט, בייט איבער באַוואוסטזיניג זיין עקאָנאָמישן און געזעלשאַפטלעכן לעבן" — מוז דאָס פאָלק אויפשטיין און אַרויסטרעטן קעגן דער „אידישקייט פון מיטל־אַלטער", אָבער ניט צוליב אַסימילאַציע, נאָר כדי צו אַנטפּלעקן נייע אינהאַלטן אין דער אידישקייט.

סירקין פּרוּווט פונאַנדערצושיידן צווישן „אַ אידישקייט, וואָס האָט אַ לחלוטינדיגן, אַבסאָלוטן באַטרעף, אַ שעפערישע חשיבות אין דער אידישער געשיכטע" און אַ אידישקייט, וואָס איז נאָר „אַ פּסולת, אַן אָפּפאַל פון דער געשיכטע, קייטן פון דער פאַרגאַנגענהייט און אַ שטרויכלשטיין פאַרן לעבן". בדרך כלל איז סירקין נוטה צו זען אַ נאַציאָנאַל־פּאָזיטיוון באַטרעף נאָר אין דער אַלטער אידישקייט פון די נביאים, וואָס איז געווען אָריגינעל און שעפעריש, און אַלע חסרונות געפינט ער אין דער גלות־אידישקייט, בעת דאָס אידנטום איז געווען פאַרשקלאַפט, אַלע נעגאַטיווע יסודות געפינט ער אין דער אידישקייט פונם תלמוד און פון דער רבנות, וואָס איז אַן קראַפט און קען נישט שאַפן, נישט באַנאַייען זיך. פונדעסטוועגן פאַרבלייבט ער ניט שטענדיג ביי אַזאַ פּשוטן און באַקוועמען נוסח, שוין צו פּשוט און צו פיל באַקוועם.

„די גלות־אידישקייט איז מיט אירע חסרונות אַ סימבאָל פונם ביטערן פאַרשקלאַפטן און פאַרמיאוסטן לעבן פונם פאָלק. ס׳רוב אינהאַלטן פון דער גלות־אידישקייט איז ניט מער ווי דאָס גייסטיגע און מאָראַלישע פּסולת פונם אידישן פאָלק. אָבער ווי אַ גערודפט און געפייניגט פאָלק, וואָס האָט זיך פאַרטיידיגט ניט מיט דער שווערד, נאָר מיטן גייסט און וואָס זיין גאַנצער כוח האָט אַרויס־

געשטראָמט פונם האַרצן, פון דער נשמה, האָבן זיך אינם פאָלק צוליב דעם גלות אויסגעאַרבעט ספּעציעלע מאָראַלישע און גייסטיגע מעלות, וואָס כאַראַק־טעריזירן זיין גאַנץ לעבן און גיבן אים אַ באַזונדער פּרצוף. אַ ספּעציעלע באַציאונג פון איין מענטש צום צווייטן, אַ הויכע אָפּשאַצונג פון גוטסקייט און גערעכטיגקייט, אַ גלויבן אינם מענטש, רחמנות און באַרימהערציגקייט — אָט דאָס זיינען די געהויבענע מידות, וואָס דאָס אידיש פאָלק טיילט זיך אויס מיט זיי אין נאַציאָנאַלן־פּסיכישן פּרט צווישן אַלע אנדערע פעלקער פון דער וועלט. אַ געפיל פון פרייהייט און גלייכהייט ביי די זין פונם דאָזיגן פאָלק צווישן זיך אַליין, גייסטיגע אַרבעט, אַן אַנטלויפן פון דער פּשטות אינם לעבן, אַ שטרעב און אַ חשק צו גרויסע אויפטועןן, אַ כוח פון האָפענונג, פון בטחון, אַ גרינגשעצונג פון גראָבקייט און קליינקעפּלדיגקייט — אָט דאָס זיינען די נאַציאָנאַלע מעלות, וואָס דאָס אידיש פאָלק האָט זיי אַנגעלעבט אין משך פון זיין געשיכטע און זיי זיינען געוואָרן בולטע און שטענדיגע שטריכן פון זיין גייסטיגן און מאָראַלישן כאַראַקטער. אָט דידאָזיגע נאַציאָנאַל־פּסיכישע מעלות, וואָס זייער פּעולה זעען מיר אין אַלע היסטאָרישע פּאַסירונגען ביי דעמדאָזיגן פלאַי־פלאַימדיגן פאָלק, אינאיינעם מיטן מעטאַפיזישן און רעליגיעזן געפיל, וואָס באַשאַפט ביי אים דעם חשק צו זוכן אַ באַשייד פאַר דעם רעטעניש פון דער וועלט און זיך באַהעפטן מיט איר גאַנצקייט אין אַ געטלעכער ליבשאַפט אין אַ באַהעפט צו גאָט מיטן גאַנצן האַרצן, מיט דער גאַנצער נשמה און מיט דער גאַנצער קראַפט — אָט דידאָזיגע אידישקייט איז דער בולטער כאַראַקטער פונם פאָלק, זיין אָריגינעלע שאַפונג, וואָס איר אָנהויב איז אין דער פאַרגאַנגענהייט און איר סוף אין דער צוקונפט".

מיר האָבן שוין געזען, ווי סירקין פּרוּוווט אין זיין ערשטער בראָשור זיך דערגרונטעוועןן און קלאָר מאַכן די צווייזייטיגקייט אין דער נשמה פונם מיטל־אַלטערלעכן געטאָ־איד, און דערפון שטאַמט אויך די צווייזייטיגקייט אין זיין אָפּשאַצן די געטאָ־אידישקייט. פּונקט אזוי זעען מיר אויך איצטער, ווי ער גייט אַריבער פון אַ פאַרביטערטער קריטיק לגבי דעם סקאַרבאָוון, טראַדיציאָנעלן נוסח פון מנהגים־און־דינים־אידישקייט צו אַ געהויבענעם לויבגעזאַנג אויף־נשמה־אידישקייט, וואָס האָט פאַר אים „אַ פּראָגרעסיווע און אייביגע חשיבות". די אידישקייט וועט אויפלעבן, די אידישקייט ווי אַ צונויפקלייב פון אַלע „נאַציאָנאַלע ווערטן מיט אוניווערסאַלער חשיבות", ווען דאָס אידיש פאָלק וועט אויפלעבן אין זיין אייגן לאַנד, אין פּאָליטישן און עקאָנאָמישן פּרט. „אינ־איינעם מיטן ציוניזם וועט די וועלט־קולטור אַריינשטראָמען אין אידישן לעבן, וועט זיך באַהעפטן מיט די אידישע נאַציאָנאַלע מעלות, מיט די אידישע נאַציאָ־נאַלע ווערטן און זיך אויפהויבן צו דער מדרגה פון אַ אידישער נאַציאָנאַלער קולטור; די אידישקייט וועט אינאיינעם מיט דער אַנטוויקלונג פונם ציוניזם

בייטן אינגאַנצן איר פאָרם"... „בעת די וועלט־קולטור וועט צוליב דעם ציוניזם אַריינדרינגען אין אידישן פאָלק, וועט באַשאַפן ווערן אַ נייע אידישקייט, וואָס וועט זיין צונויפגעשטעלט פון די געהויבנסטע ווערטן פון דער וועלט, פונם „דרויסן", אינאיינעם מיט די נאַציאָנאַלע כאַראַקטערשטריכן און ווערטן פונם אידישן פאָלק אין זיין געצעלט".

דעם אמת געזאָגט האָט אין סירקינס גייסט אויפגעלעבט איבעראַנייס דער אַלטער מאמר: „דידאָזיגע נאַציע איז געגליכן צו שטויב און צו שטערן: בעת זי פאַלט, פאַלט זי ביז אין שטויב אַריין, און בעת זי הויבט זיך אויף, הויבט זי זיך אויף ביז צו די שטערן".

ניט שלום מאַכן מיטן שטויב, נאָר אַן אויפפאָדערונג: ביז צו די שטערן ארויף.

ה.

„חירות" האָט ניט געהאַט קיין לאַנגע יאָרן און האָט ניט איבערגעלאָזט קיין אויפטוען. ווען ניט די שריפטן פון סירקין איז אַ ספק צי מיר וואָלטן זיך דערמאָנט אין דערדאָזיגער אָרגאַניזאַציע. פאַרשידענע צווייגעלעך האָבן פון איר אַרויסגעשפּראָצט, דווקא ניט אינם גייסט פון איר גרינדער. אַוודאי איז אויך „חירות" געווען נאָר איינער פון סירקינס פּרואוון, וואָס האָבן זיך אים ניט איינגעגעבן. אָבער סירקין פאַלט זיבן מאָל און שטעלט זיך ווידער אויף. ער האָט ניט פאַרמאָגט די מידות פון אַ חסידישן רבי, וואָס פראַוועט אַ טיש, וואָס פּרואוון באַהעפטן און צושמידן זייערע חסידים צו זיך, וואָס עס זאָל ניט קאָסטן. ער האָט קיינמאָל ניט געהאַט וואָס צו געבן זיינע פריינט, אַ חוץ איידעלע פריינטשאַפט און גייסטיגע פרייהייט. זיין אייגענע גייסטיגע זעלבסטשטענדיג־קייט האָט ער אָפּגעהיט ניט נאָר לגבי זיינע קעגנער, נאָר אויך — און דאָס איז אַ סך שווערער — לגבי זיינע „תלמידים". דעריבער פלעגט ער זיי אָנווערן אונטערוועגס. שוין אַזאַ גורל זיינער געווען. פון מאָל צו מאָל פלעגט מען צו אים צושטיין, מיט אים גיין אַ צייט אויף זיינע שטעגן, און דערנאָך אים איבער־לאָזן. אויף יעדער סטאַנציע פון זיין לעבנסוועג האָט ער איבערגעלאָזט באַג־לייטערס, אַמאָליגע חסידים און תלמידים. עטלעכע צווישן זיי פלעגן נאָך גע־דענקן די ליכטיגע שיין פון זיין פערזענלעכקייט, אַנדערע ווידער זיינען צו־געשטאַנען צו זיינע אָפּלאַכערס און חוזק־מאַכערס. צווישן זיינע ערשטע פריינט זיינען געווען אַזעלכע, וואָס זיינען געוואָרן סאָציאַליסטן און זיך צעשיידט מיטן ציוניזם, און געווען אויך אַזעלכע, וואָס זיינען געוואָרן ציוניסטן און זיך צושיידט מיטן סאָציאַליזם. און אַז עס האָבן זיך שוין איינגעפונען אַזעלכע, וואָס האָבן מסכים געווען מיט זיין זיווג פון ציוניזם און סאָציאַליזם, זיינען זיי זיך אָבער פונאַנדערגעגאַנגען מיט אים צוליב זיין פעסימיסטישן קוק אויפן גלות. און ווער עס האָט שוין יאָ מסכים געווען מיט זיין דאָזיגן קוק אויפן גלות, האָט זיך אָבער

אָפּגעשטעלט און ניט געוואָלט מיטמאַכן זיין „אוטאָפּיע״, דעם חלום פון אַ סאָציאַליסטישער, קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע. און ווער ס׳איז געגאַנגען מיט אים אפילו אַזוי ווייט, ביז צו דער קאָלאָניזאַטאָרישער „אוטאָפּיע״, האָט אָבער מיט אים קיין שותף ניט געוואָלט זיין אין זיין באַציאונג צו דער העברעאישער שפּראַך. און ווער ס׳איז מסכים געווען מיט זיין מיינונג וועגן דעם שפּלען אידישן לעבן אין גלות, האָט אָבער ניט געקענט אים נאָכגיין אין זיין ניט־ראַציאָנאַלן גלויבן אין דער געהויבנקייט פון דער צוקונפט.

אָבער סירקין אַליין האָט מיט אַ גרינג האַרץ געטראָגן זיין שווערע משא. ער געדענקט ניט צום שלעכטן אַמאָליגע פריינט און תלמידים און ווערט ניט מיד אין זוכן נייע מענטשן. און אויך צום סוף פון זיינע יאָרן זעען מיר אים ווי ער וואַרט באַגלייך, אַז אַמאָליגע וועלן זיך אומקערן און נייע וועלן זיך באַווייזן.

סירקין וואַנדערט איבער דער וועלט. פון דער שווייץ קערט ער זיך אום צוריק אין בערלין. קיסר ווילהעלם׳ס רעגירונג טרייבט אים אַרויס פון דייטש־לאַנד. ער פאָרט אַוועק קיין פּאַריס מיטן ווייב און מיט דער טאָכטער. הונגערט אין פּאַריס, פּונקט ווי ער האָט געהונגערט אין בערלין. נאָר וואָס איז שייך? פאַראַן ברייטע און רייכע וועלטן, פאַראַן געדאַנקען, שיינקייט, רעוואָלוציע. און אויב ניט קיין קעגנוואַרט, איז פאַראַן אַ צוקונפט. און די צוקונפט איז פאַר אים ניט קיין פאַנטאַזיע, נאָר אַ זאַך, וואָס מען קאָן זי אָנטאַפּן מיט דער האַנט. אויך דאָ איז פאַראַן אַ ביבליאָטעק, אויך דאָ קען מען געפינען צוהערערס, וואָס היינט וועלן זיי מיט דיר מיטגיין און מאָרגן וועלן זיי זיך מיט דיר צושיידן.

סוף כל סוף האָבן די כוואַליעס פון סאָציאַליסטישן ציוניזם אָנגעהויבן שטייגן און שטייגן. און סירקין דערזעט שוין אַ האַלבע טרייסט. זיך איינגע־פונען ערשטע תלמידים, וואָס האָבן מיט סכנת נפשות געשוואַרצט די רוסישע גרעניץ און אַריבערגעפירט קיין רוסלאַנד דעם „המון״ מיטן „השחר״, אַנדערע ווידער בינדן אים צונויף מיט די ערשטע פועלי־ציון. דער „המון״, וואָס ער האָט אויסגעקוקט אויף אים און אָנגעזאָגט זיין קומען, באַווייזט זיך טאַקע, און אָט גייט ער. די מחנה, וואָס האָט ביי אים אויסגעפּעלט און וואָס זיינע קעגנער האָבן אינם דאָזיגן אויספּעלן געזען איינע פון זייערע שטאַרקסטע ראיות, אָט די מחנה ציוניסטן־סאָציאַליסטן הויבט אָן וואַקסן. אין אַ צייט אַרום וועט ער בעטן מיט דער עניוות פונם זעערישן תלמיד חכם, אַז מען זאָל אים מצרף זיין צו זיין מחנה, אָבער אויך דאָרטן וואַרט אויף אים זיין גורל: די מחנה האָט ניט דערקענט איר אָנזאָגער. דאָס איז אַ ניי קאַפּיטל, וואָס פאָדערט אַ באַזונדערן צוקוק מיט אַ באַזונדער פאָרשונג: דער וועג און דער גורל פונם ערשטן אָנזאָגער, פונם מבשר, פונם חלוץ אין זיין באַוועגונג, זיין בלאָנדזשען מיט דער מחנה און זיינע קאַמפן אין דער מחנה, זיין שיידן זיך מיט איר, דאָס איבעררייסן און ווידער אַמאָל דאָס באַהעפטן־זיך. און אינם דאָזיגן קאַפּיטל אויך

דאָס אינעווייניגסטע באַדערפעניש צו שווימען קעגן דעם שטראָם אין דער אַלט־נייער מחנה. אַ גרויסער קאַפּיטל, וואָס האָט זיך פאַרענדיגט נאָר מיטן סוף פון זיין לעבן. דער שרייבער פון דידאַזיגע שורות האָט דאָ דערציילט נאָר וועגן סירקינס אָנהויב, בעת ער איז אַרויסגעטראָטן איינער אַליין קעגן אַלעמען און ס'איז נאָך ניט געווען אַרום אים קיין סימן פון אַ מחנה.

גענענדיגט אָבער ניט פאַרענדיגט.

אינהאלט

ערשטער קאַפּיטל: בין השמשות 5
צווייטער קאַפּיטל: נאַכקע דער משוגענער . . . 19
דריטער קאַפּיטל: די ערשטע טריט 31
פערטער קאַפּיטל: „די אידישע סאָציאַליסטישע מלוכה" . 52
פינפטער קאַפּיטל: אָן אַ טריבונע 70
זעקסטער קאַפּיטל: אידיש און העברעאיש . . . 82
זיבעטער קאַפּיטל: דער „אויפרוף" 89
אַכטער קאַפּיטל: „חירות" 103
ניינטער קאַפּיטל: „דער המון" 111
צענטער קאַפּיטל: „השחר" 128